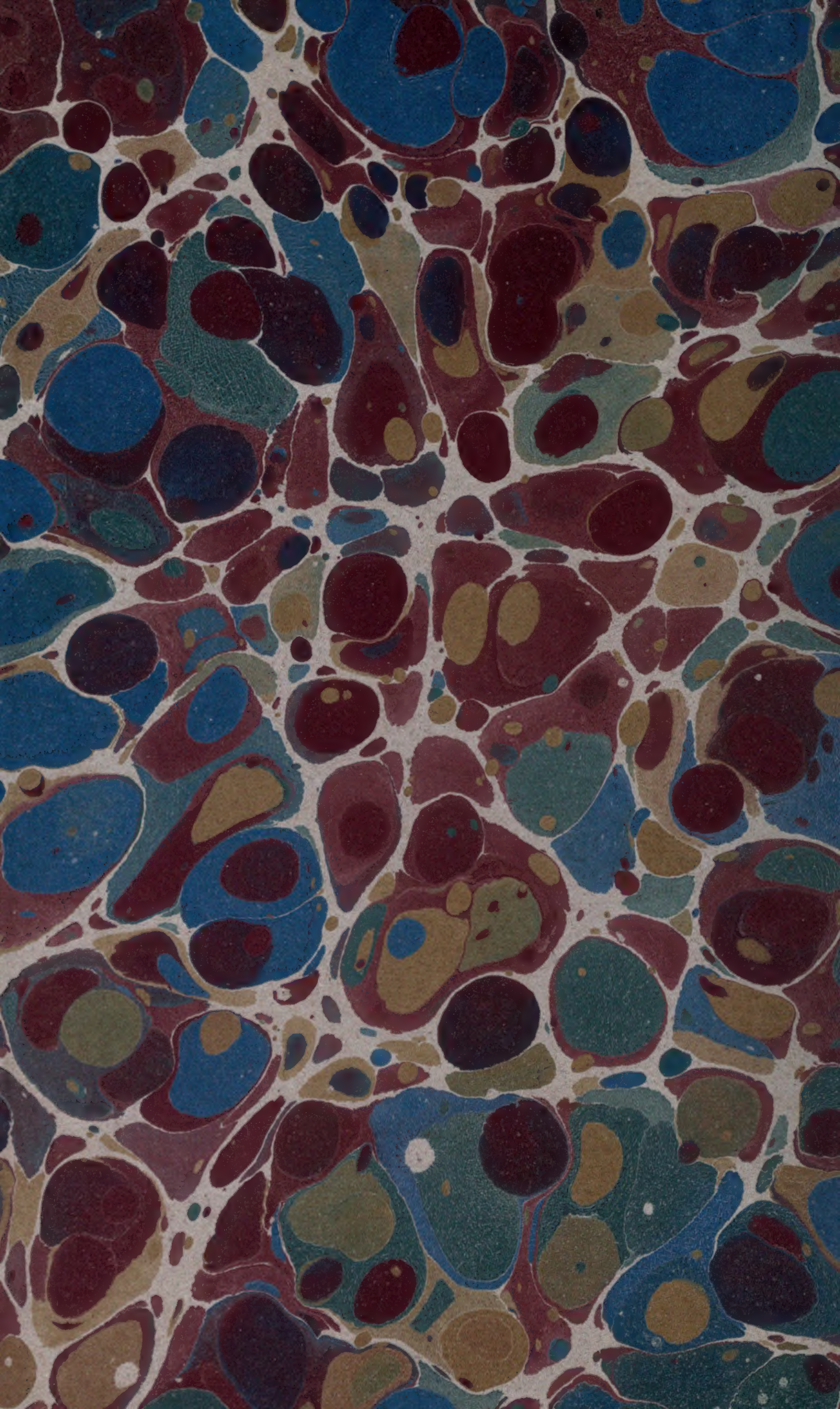
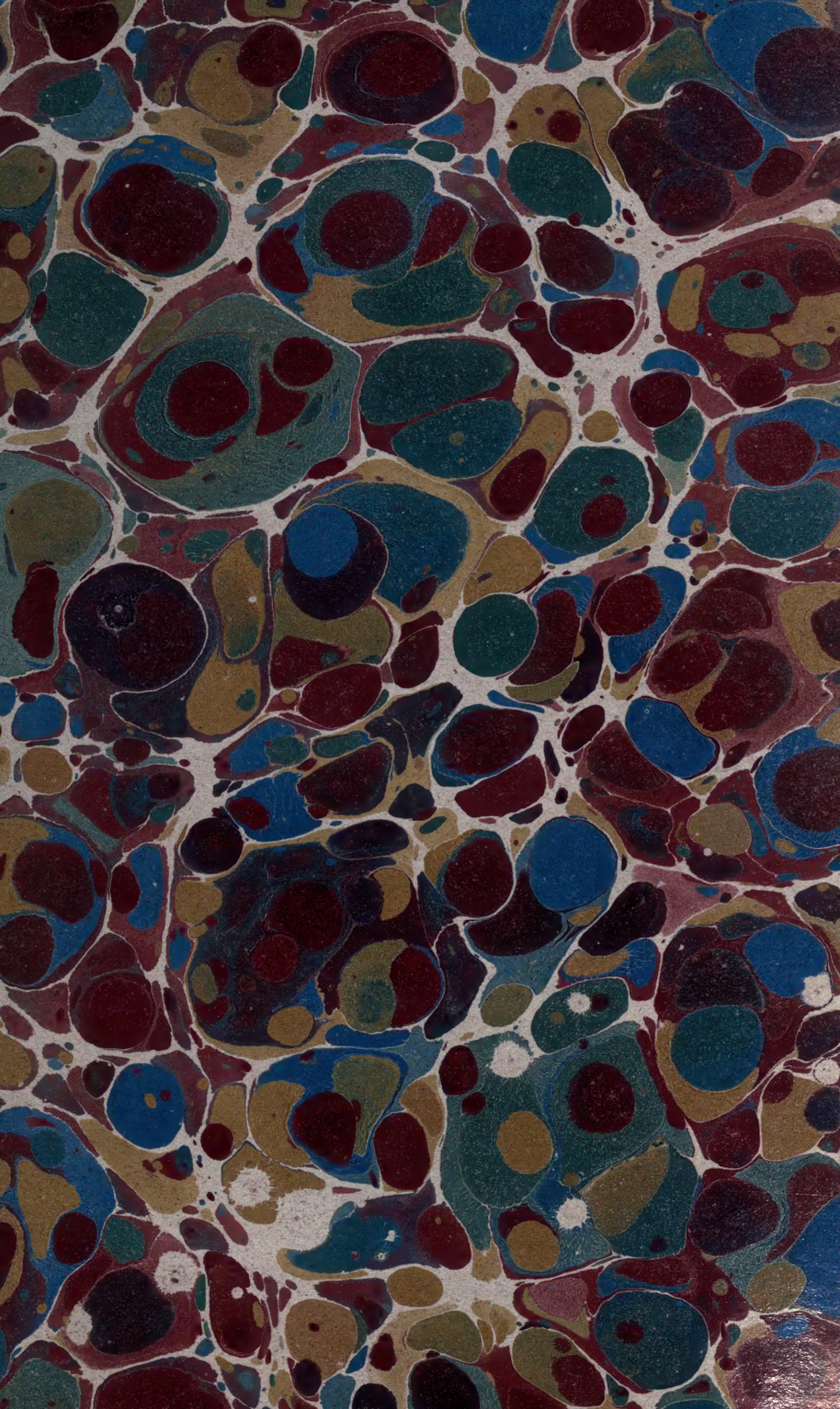

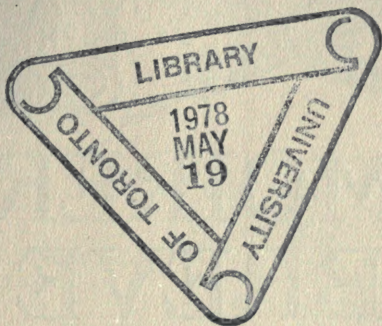

RUD BAY

SENTIMENTALSK REISE GIENNEM EUROPA TIL ALGIER 1816

UDGIVNE AF JUL. CLAUSEN OG P. FR. RIST.

18

LIBRARY
1978
MAY
19
UNIVERSITY
OF TORONTO

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

XXXII

AF RUD. BAY^S EFTERLADTE PAPIRER

I

SENTIMENTALSK REJSE
GENNEM EUROPA TIL
ALGIER 1816

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN
1920

UDGIVNE AF JUL. CLAUSEN OG P. FR. RIST.

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

David Vilhelm Rudolph Bay hørte til den store Randers-Købmandsslægt af dette Navn, men er født i Kjøbenhavn den 9de Juli 1791. Hans Fader *Rudolph Mauritzen Bay* (1768—1817) blev dansk Jurist 1788, Landvæsenskommissær 1806 og senere Underfoged i Kjøbenhavn og Kancelliraad. Efterhaanden blev han ogsaa en ret velhavende Mand, ejede foruden sin egen Gaard i Frederiksberggade Nr. 25 Staunsbjerggaard i Glostrup Sogn, hvor han opholdt sig om Sommeren. 1791 blev han gift med *Christine Louise Vilhelmine Hanson* (1772—1815), som var Datter af en fhv. Skibskaptain, senere kgl. Pakhusforvalter *David Isaac Hanson* (1730—97), der stammede fra Bengalen og var i Slægt med den berømte engelske Søhelt, Admiral *George Anson.*

Rudolph Bays Fædrenehjem var et meget selskabeligt Hus. Hans Fader var en munter og afholdt Mand og der kom mange begavede og gemytlige Folk i Hjemmet, især blev Musikken dyrket med Iver og holdt højt i Ære. Den gamle Kaptajn omtales som „en særdeles behagelig og kunstfærdig Fløjtespiller“ og Komponist af flere Smaating f. Ex. til Wessels: „Brodne Kar i alle Lande“. I 1783 blev han endogsaa valgt til Musik-

direktør i „Dreyers Klub“, hvor han havde at arrangere Koncerterne. Hans to Døtre, baade Rudolphs Moder og hendes Søster, der var gift med Præsten ved Garnisonskirken, Professor *Chr. Fr. Brorson*, havde prægtige Sangstemmer, og Drengen sang med fra han var lille. Han var knap 7 Aar gammel, da han begyndte at faa Undervisning i Violinspil af en af Datidens bedste Lærere, Kapelmusikus *Georg Hermann Kihl*, en af den berømte Professor *Peder Mandrup Lems* bedste Elever.

Bays Barndomsven *Gottlieb Schønheyder* skriver herom: „Professor *Lem* havde uddannet sig i Italien efter den gamle italienske Skole, og blandt alle hans Elever var *Kihl* den, som holdt sig strængest til sin Mesters Læremetode, og dette mærkedes ogsaa paa *Rudolph Bay* saaledes, at man altid ved at høre ham spille Violin maatte glæde sig ved de dejlige bløde Toner, som han med saa megen Smag og Lethed kunde frembringe“. Senere blev Professor *Lem* selv *Bays* Lærer, men højst af sine Lærere satte denne dog altid sin beundrede og elskede *Edouard du Puy*, der synes at have været hans Ungdoms Ideal.

Rudolph Bay fik dog selvfølgelig ogsaa Skoleundervisning, først af sin Onkel *Brorson*, Kapellanen, der forberedte ham til det dengang meget ansete Schouboes Institut. Uagtet han som Dreng blev betragtet halvt som et musikalsk Vidunderbarn, blev han dog en udmærket Skolediscipel. Han fik „Flidspræmier“, og han udmærkede sig ikke alene ved god Opførsel, men han lagde særlige Anlæg for Dagen, især i de sproglige Videnskaber, og hans Breve giver mange Beviser paa hans grundige Kundskaber i Græsk og Latin. Dette Sprog-

talent udviklede sig med Alderen ved hans ivrige Studium saaledes, at han med Lethed talte de fleste europæiske Sprog, ja endog Arabisk. Samtidig med sin Skolegerning øvede han sig utrættelig i Violinspil, og 11 Aar gammel kunde han med stort Held lade sig høre ved en Koncert i „Venskabeligt Selskab“, hvor han med Orkester-Akkompagnement udførte en Violinkoncert af Viotti, og i de følgende Aar spillede han flere Gange obligat, ikke alene i dette Selskabs Koncerter, men i Amatør-Koncerterne i „Musikalsk Akademi“, „Harmonien“ og i private musikalske Krese, hvor endog det kgl. Kapels Medlemmer gerne optraadte, lige som han ogsaa nød mange musikalske Glæder i sine Forældres gæstfri og velhavende Hjem.

I Aaret 1809 blev *Rudolph Bay* Student, Aaret efter tog han 2den Examen og begyndte derefter at studere Theologi. Han hørte pligtskyldigst Professorernes Forelæsninger og antog en duelig Manuduktør, men det gik kun langsomt med Studiet, thi „han kunde ikke modstaa Fristelsen til at deltage i alle de Adspredelser, hvortil han idelig blev indbuden paa Grund af hans mange selskabelige Talenter, allermest hans musikalske Talent“.

De fornemste, rigeste og mest intelligente Selskabskrese i Kjøbenhavn aabnede sig for ham. Det kan ses, at han har været tilstede i den glimrende Kres af Diplomater, Digtere, Kunstnere og Musikere, som fyldte de *Frederikke Brunske* Saloner, og Deltager i hendes musikalske Soireer, om Vinteren i det Moltkeske Palais i Bredgade, om Sommeren paa Sophienholm. Ligeledes havde han Adgang til Udenrigsministeren *Niels Rosen-*

krantz's Familie, „næst den kgl. Familie det første og det mest søgte Hus i Kjøbenhavn“, og hvor han senere i mange Aar blev protegeret af Ministeren og hans elskværdige russiske Gemalinde. Mest sluttede han sig dog til den *Saint-Aubainske* og den *Buntzen'ske* Kres, hvor han var en af Husets fortroligste Venner, og der er næppe et eneste af hans mangfoldige Breve fra Udlandet, som ikke bærer Hilsener hjem til alle Medlemmerne i disse Familier, og først og fremmest til hans kæreste og fortroligste Veninde *Fru du Puy.*[1])

Kort efter at *Bay* var bleven Student maatte hans elskede Lærer, Sangeren og Komponisten *Edouard du Puy*, forlade Landet i November 1809. Han havde havt megen Indflydelse paa den purunge *Bay*, og han fortryllede ham som alle ved sin Sang, sin Violin og sit bedaarende Væsen. „Min gamle Helt, du Puy“, skriver *Bay* 1820, „hvis Stil fra min Barndom er bleven mig saa indgroet og uadskillelig, at jeg endog imod min Villie maa kopiere ham; og selv midt i Italien, i en ganske heterogen Musikverden, klinger endnu stedse denne Mands henrivende og originale Melodier for mit Øre.“

Og samme Aar som han blev Student havde *Bay* set sit Sværmeri, *Du Puys* dejlige 19aarige Datter *Camilla* (1790—1871) blive gift med den dengang velhavende Grosserer *Andreas Buntzen* (1781—1830). Det er sikkert utvivlsomt, at dette Sværmeri udviklede sig hos *Bay* til den ulykkelige Kærlighed, der tynger hans Sind;

---

[1]) Schweizeren Camille Louis Edouard du Puy (c. 1770—1822) kom hertil fra Sverige 1799 og spillede en stor Rolle i Musikkens og Theatrets Verden, men maatte 1809 forlade Landet paa Grund af sit Forhold til Prinsesse Charlotte. Han bosatte sig da i Stockholm. Han blev 1803 gift anden Gang med en Datter af Kobberstikker C. F. Müller, Anna Louise Frederikke Müller (død 1831), fra hvem han blev endelig skilt 1819.

som han betroer den unge omsværmede Kones elskværdige Stifmoder; som undertiden dukker frem i hans lystige Breve som en tilbagetrængt Hulken, og som muligvis har været en af Grundene til at han forlod Landet i saa mange Aar. —

Men foruden de nævnte mere bekendte Familier stod *Bay* i Forbindelse med mange andre, hvor han var en ret feteret, lystig syngende, spillende og komponerende Gæst, og han havde en Sværm af gode Venner, hvis Navne senere idelig forekommer i hans Breve. Blandt disse skal her kun nævnes *Gottlieb Schønheyder.*[1]) Der var et rørende Forhold mellem de to Skolekammerater. *Schønheyder* var en Søn af den bekendte Dr. med., Fattiglæge og Hofmedikus, Professor *Johan Henrik Schønheyder* (1744—1831), der var i høj Grad æstetisk og musikalsk interesseret og i det hele taget hørte til Datidens mest frisindede Skønaander. Sønnen slægtede Faderen paa, og i dennes Hjem fandt de to Venner kraftig Næring for deres unge begejstrede og sværmeriske Sind hos de mange af Tidens unge Bannerførere, som færdedes der. De havde som Drenge oplevet Slaget paa Rheden 1801 og som næsten voxne Ynglinge set Tidens store Begivenheder udfolde sig under Kjøbenhavns Belejring og Bombardement; nu levede de i den samme Omgangskres, havde samme Glæder og Sorger, samme Interesse for Musik og Literatur, og det er til denne fuldt ud fortrolige Ven, *Bay* senere fra Udlandet

[1]) Gotlieb Schønheyder (1790—1882), blev Student 1807, cand. theol. 1822, Sognepræst til Sandby 1826, til Hjørlunde 1840. Han tog Afsked 1859 og bosatte sig ved Roskilde. Han blev gift 1827 med Johanne Christine Nansen (1798—1886), Datter af Sorenskriver Hans Lejerdahl Nansen og hans fraskilte Hustru Christine Albertine Nansen f. Hassler, der havde dannet sig et meget gæstfrit Hjem i Frederiksborg og var Priorinde ved Estvadgaard-Kloster.

sender sine mangfoldige Breve, der vidner om deres Venskab og ubegrænsede Tillid til hinanden.

Blandt deres mest bekendte Omgangskrese, som de to Venner søgte og oftest blev indbudte til, kan nævnes Fru *Gyllembourg* og hendes Søn, deres Skolekammerat *Johan Ludvig Heiberg*, og Fru *Nansen* i Frederiksborg, med hvis Datter *Schönheyder* blev forlovet. *C. L. N. Abrahams* har i sine Memoirer moret sig over *Schönheyders* Ejendommeligheder og mener, at *Heiberg* har benyttet Træk af det forlovede Pars Forhold til hinanden i Vaudevillen „De Uadskillelige". *Bay* fik mere og mere Ry for sit Talent, hans Kompositioner gjorde Lykke, f. Ex. hans „Fremdlings Abendlied" og Melodien til Ingemanns gracieuse lille Sang: „Der danser en Pige ved hver Mands Dør", og allerede 1813 komponerede han Kantaten til en stor Fest i Foreningen „Norges Vel" for Filosofen *Niels Treschow*, og senere flere andre Kantater. Kort før sin Afrejse havde han saaledes Æren at komponere Kantaten til Metropolitanskolens nye Bygnings Indvielse ($^{23}/_{4}$ 1816).[1]

Ved den Lejlighed traf han første Gang *Abrahams*, der var Discipel i Skolen og med til at synge, og de blev gode Venner for Livet. *Abrahams* skriver om ham i sine Memoirer: „*Bay* var et højst elskværdigt og meget begavet Menneske. Han havde et ualmindeligt Musiktalent, spillede ret godt Violin, sang al Ting fra Bladet med sin dengang smukke Tenorstemme, spillede lidt Fortepiano, lidt Guitarre, lidt Harmonika, blæste lidt Valdhorn, kort, fuskede paa en hel Del uden at drive det vidt i noget. Han havde ogsaa stort Sprogtalent,

[1]) Se C. L. N. Abrahams, Af min Tid og mit Liv.

talte godt Fransk, Italiensk og Spansk. Men der var over ham bredt en vis Magelighed og Ulyst til at gjøre andet end hvad der netop konvenerede ham.“ Og *Schönheyder* udtaler sig saaledes om ham omtrent paa samme Tid:

„Bays Anlæg til Musik, der fra en tidlig Tid oplivedes meget ved nøje Bekendtskab og jevnlig Omgang med daværende Koncertmester *du Puy*, hvis udmærkede Talent han i højeste Grad beundrede, havde han i disse Aar udviklet ved stadige og flittige Øvelser paa sin Violin, og han deltog baade som Repenist og Solospiller i mange Koncerter og musikalske Soiréer. For at lære hvert enkelt Instrument at kende, lærte han sig ogsaa at spille det, især Valdhorn, som han havde en lidenskabelig Kærlighed for. Af Naturen var han begavet med en smuk, ren og blid Tenorstemme, som han ogsaa med megen Flid søgte at uddanne, især havde han sin Styrke i at foredrage Romancer, hvortil han selv plejede at akkompagnere sig enten paa Guitarre eller Fortepiano. — I samme Tidsrum anvendte han ogsaa megen Tid paa at studere Musikkens Theori og komponere større og mindre Sager, blandt hvilke flere Marcher for de i Kjøbenhavn garnisonerende Regimenter, en Del Danse og Valse, Sange og Romancer.“

Men hele dette spredte selskabelige Liv ødelagde *Bays* Studium, han tabte mere og mere Lysten til Theologien og til at blive Præst, og endskøndt der var gyldig Grund til at vente, at han ved endnu et halvt Aars Læsning kunde underkaste sig Attestats med et godt Udfald, saa opgav han dog helt sit Studium og besluttede paa anden Maade at danne sig en Livs-

stilling. Muligvis blev dette fremkaldt af, at han d. 5. August 1815 mistede sin Moder, kun 42 Aar, hvilket vel nok har bragt Sorg og Savn i hans Hjem, der altid havde genlydt af hendes skønne Sang.

Da det ikke lod til, at Musikken som Levevej kom i Betragtning, da Bay lagde nye Fremtidsplaner, har det muligvis været hans stærke Ønske om at besøge fremmede Lande og hans Færdighed i fremmede Sprog, der henledte hans Tanker paa at søge Ansættelse i Udenrigsministeriet. Anbefalet af Geheimelegationsraad *J. D. T. Manthey*, der selv havde været Sekretær ved dette Departement, blev han 1815 ansat i det udenlandske Departement af dettes Chef, Geheimestatsminister *Niels Rosenkrantz*, i hvis Hus han havde været en velset Gæst.

Han havde kun arbejdet lidt over et Aar som Volontær i Ministeriet, da han blev ansat som Sekretær ved det kgl. Konsulat i Algier. Selvfølgelig maatte det vække megen Opsigt mellem Venner og Bekendte i det lille Kjøbenhavn, at den unge 25aarige Mand, den saa livsglade og musikalske Selskabsmand, modtog en saa ubetydelig Stilling i et saa fjernt og barbarisk Land. Hans Ven og Dusbroder *Joh. Ludv. Heiberg* søgte ogsaa i sine kaade „Julespøg og Nytaarsløjer,“ [1]) som udkom kort efter *Bays* Afrejse, paa en raillerende Maade at gøre Nar af ham og hans Rejse, men dette Overfald er dog vistnok kun at betragte som et ganske privat Drilleri, der muligvis bunder i begge de unge Mænds Sværmeri for Fru *Camilla Buntzen* født *du Puy*.

Fra nu af kan man for den første halve Snes Aar brudstykkevis følge *Rudolph Bays* Livsskæbne gennem

---

[1]) Se J. L. Heiberg. Poetiske Skrifter I. S. 451 flg.

Breve fra hans Udlændighed til Hjemmet. Den første Række af disse vedrører hans Rejse gennem Europa til han sætter Foden i Land i Afrika, det han kalder sin „sentimentalske“ Rejse. Vi møder i disse Rejsebreve deres Forfatters særlige Ejendommeligheder og hans Væsens mest karakteristiske Sider: hans livsglade ufortrødne Sind, hans muntre aabne Klarhed og usnobbede indladende Elskværdighed. Det er ægte Kjøbenhavner-Humør han lægger for Dagen, saaledes som det gav sig tilkende for 100 Aar siden og som giver sig Udtryk i Datidens Slang, Mundheld, Citater og Vittigheder.

Bay er i sine Breve optaget af Livets Skønhed og Herlighed, Menneskenes Elskværdighed og Kvindernes Skønhed, og hans Appetit paa Livet følges overalt af Musikkens Toner, som han med aabne og lyttende Sandser nyder eller vrager. Naar han giver sin første Samling Breve Titel af „Sentimentalsk Rejse“, er det efter den engelske Forfatter L. Sternes „Sentimental journey through France and Italy“; men det er kun en Façon, thi vel er Bay ofte vel vidtløftig og langtrukken, men han stræber ikke at ligne den i sin Tid saa berømte Bog i dens forvirrede, springende og raffineret sentimentalske Stil. *Bay* giver os i sine Breve et levende Billede af Datidens Rejseliv og Ejendommeligheder, ikke alene vedrørende selve Befordringsmaaden med Diligencer, Extraposter, Forspand, Postførere, Postilloner osv., men han forstaar ved sit vennesæle Væsen at leve sig saaledes sammen med disse og nyder med Lune det patriarkalske og familiære Samliv, som dengang saa let opstod mellem de Rejsende indbyrdes og

med deres Værter, der hjalp dem med at overvinde de store Rejsebesværligheder.

Læserne vil i dette Bind faa Lejlighed til paa den lystigste Maade at følge *Bay* gennem Tyskland, Frankrig, Schweiz, Italien til Afrikas Kyst.

Bay førte altid Dagbøger paa sine mange Rejser og skrev efter disse sine fortræffelige Breve, som han undertiden senere udarbejdede til virkelige Rejsebeskrivelser. Brevene blev sendt hjem til den meget fortrolige Kreds af Venner i Kjøbenhavn, i hvilken de blev oplæst under Latter og Jubel.

Han havde en meget nøjagtig og hurtig Opfattelsesevne, og intet undgik hans spejdende Øje og hans lyttende Øre. Han skrev overordentlig let og flydende for sig og gav efter for sine lystige Indfald og sit store Fond af Humor, betænkte sig ikke, men skrev løs uden Forbehold og uden Hensyn til om han siger mangt og meget, som kan vække Anstød i andres Øre ved grovt udtalte Meninger eller ved uhøviske Ord. Hans Stil er ofte helt moderne, men selvfølgelig: hin Tid havde langsommere Fjed end vor, havde merę Forslag i sig, var ikke saa kostbar en Vare, og derfor blev Stilen ofte vidtløftigere og solidere end vor, bredere, massivere, og det har tidt været nødvendigt at bearbejde disse Brevmasser og udelade en Del Beskrivelser af Natur og Kunst m. m., som saa mange kender.

I de tre paafølgende Aar forblev *Rudolph Bay* i Algier, hvor han, da hans Embedsforretninger, hvis diplomatiske Vigtighed han altid betragter med overlegen Ironi, kun fordrede en ringe Del af hans Tid, studerede

Sprog, især Engelsk, Spansk og Arabisk og stræbte at udvide sine musikalske Kundskaber. Men disse Aar var dog paa anden Maade i høj Grad anspændende og interessante paa Grund af de mærkelige, vilde og ukultiverede politiske Tilstande i Landet og de oprørske blodige Begivenheder han var Vidne til.

I Aaret 1819 fik han Orlov til Italien, hvor han forblev i henved to Aar, om hvilke hans Breve i et følgende Bind vil fortælle. Han tog især Ophold i Rom, for at nyde Undervisning i Komposition og Sang af den berømte Kapelmester *Zerletti;* men endnu bedre Musik lærte han i Følge sit eget Sigende hos en meget musikalsk Familie, hvor han var daglig Gæst. *Bay* gjorde tydelig nok megen Lykke i Italien. Han optraadte med stort Held som Sanger baade offentlig og privat, og et og andet tyder paa, at han har næret Illusioner om at kunne udvikle sine musikalske Evner saa virtuosmæssigt, at han derved kunde erhverve sig et Kunstnernavn.

I Slutningen af 1820 vendte han tilbage til sit Embede i Algier, hvor han fortsatte sit stille og ensomme Liv. Han var efterhaanden bleven inderlig misfornøjet med sin Stilling. I 1817 havde han faaet Meddelelse om sin Faders Død, og uagtet han med sit lette og fordringsløse Sind tog sig den Skuffelse let, at Faderen aldeles intet efterlod sig, bevirkede den dog, at han, som hidtil havde troet at turde vente sig en Arv, der kunde støtte hans pekuniære Fremtidsudsigter, nu med en vis Bekymring begyndte at lægge Planer om Avancement og Forflyttelse til et mere kultiveret Land.

I hans Breve fra disse Aar lyser ikke saa megen Munterhed som før, i hvert Tilfælde skurrer den lidt

anstrængt. Bag den søgte Lystighed lyder Hjemve og Længsel. Hos en Familie i Rom, hvor den hjemlige Themaskine kommer paa Bordet, tænker han paa „de gevaldige Tredækkere“ hos *Buntzens* og *Saint-Aubains*, og paa de smukke Hænder, der havde rakt ham dem; og naar har sender Rosenolie hjem fra Afrika, beordrer han mest til *Camilla Buntzen*, „da hun har den billigste Fordring paa Vellugt, thi hun har den smukkeste Næse jeg har set“. Altid tænker han paa Hjemmet og Vennerne.

Det er Udslaget af denne Hjemve, der fik ham til at komponere saa mange smukke Fædrelandssange, stemningsfulde Romancer, sentimentale Valse og især den Sang, der senere blev Danmarks stolteste Flagsang:

„Vift stolt paa Codans Bølge, blodrøde Dannebrog!“
Den henrykkede Prins *Christian* og hans Gemalinde, da *Bay* traf dem i Italien, og bidrog sit til at vække deres Venskab og Bevaagenhed for ham. Mange andre Sange faldt det ham let at give Melodiens Vinger, især naar de aandede den smeltende Længsel og Vemod, der fyldte hans eget Sind. Hans kære Ven, Digteren *Ingemann*, bragte ham i Italien mangt et saadant Digt.

„Dannevang med grønne Bred ved den blanke Vove“, — og mange af hans andre Sange er skrevne i Syden i Længsel efter Fædrelandet, efter Venner, efter Glæde og Lykke. Saaledes ogsaa Melodien til *Oehlenschlägers:*

„Underlige Aftenlufte, hvorhen vinke I min Hu“ —. Først fra 1830, da han atter var hjemme i Danmark, stammer Musikken til *Chr. Wilsters* Fædrelandssang

„Hvor Bølgen larmer højt fra Sø“ —

og nu blev en Række af smaa indtagende og fine Melodier til, som hans egen Sang:

„Et venligt Ord har en liflig Klang“ —,

H. P. Holsts friske Vise:

„O lad dem flagre som de vil,
og vifte let for Vindens Vove“

og samme Digters

„Du er rig, Du er dejlig o Syd!“ —

som *Bays* svulmende Melodi næsten har gjort udødelig.

Enhver Skønjomfru kunde nynne *„Smilende Haab“*, hans Melodi til *Ingemanns* „Alperoser“, til Hauchs

„De hvideste Perler i Havet er spredt“ —,

til den morsomme Guitar-Ballade:

„Fader jeg maa have Penge!

ja, maaske endog til *H. C. Andersens* „Det døende Barn:“
„Moder jeg er træt, nu vil jeg sove“ —

I Algier komponerede han 1826 sin Fædrelandssang:

„Elskte Danmark, elskte Fødeland“, og senere *Ingemanns* milde Aftensang: *„Fred hviler over Land og By“*. Mangfoldigt udfoldede sig alle disse hans smaa brogede og blide, ømme, rørende og sværmeriske Sange hele hans Liv igennem. De fløj fra Mund til Mund og hørte til hine Tiders stille, fordringsløse Hjem, hvor om Aftenen Familien samlede sig i den lune Hygge om et Par Lys eller under Astrallampens rødlige Skær og læste højt for hinanden af Ingemann eller Walter Scott, eller som Afvexling til et af Marshalls Klaverer lyttede til alle disse yndefulde Melodier, der dengang fik unge Pigers Hjærter til at banke. Skæmtende siger et gammelt Vers fra den Tid:

XIV

„En Frøken klædt i Musselin
Fast intet andet sandser
End Ingemann og Maaneskin
Og Rudolph Bays Romancer.“

Nogen dybsindig eller lærd Musiker var Rud. Bay mindst af alt. Men hans musikalske Sans laa dybt nedfældet i Sindet, han følte sig selv som en af Musikens Udkaarne. Længe før han i Italien lærte Musikens Theori fra Grunden, havde Smag og en naturlig melodisk Opfindsomhed ført Autodidakten til at forsøge sig som Komponist i det lille Format. Og udover dette kom *Bay* aldrig. Endskøndt han visselig var let at begejstre, var han dog musikalsk set meget konservativ. Mozart og hans Stil, den yndefulde Cantilene i den lette Form var hans musikalske Ideal. Han beundrede nok den italienske Operas Kraftudfoldelse, men den talte ikke til hans Hjærte, og Beethovens Musik med dens kraftigere og væsenligere Fortrin var Udtryk for en Stil, som var ham fremmed.

Rudolph Bays musikalske Speciale laa i hans Sands for Klangen og i hans virkelig sjældne Øre for den prægnante Melodi. Musikhistorisk set er hans Romancer Udløbere af Schulz's og Kunzens Musik, som *Bay* var fortrolig med fra sin Barndom. Men der er kommen noget til af et romantisk Element i hans Musik, som hører en ny Tid til, noget længselsfuldt svulmende, der til Trods for den større Inderlighed i Kompositionen endnu ikke finder sit Udtryk hos *Weyse*. Mellem den danske Musiks største Navne kan *Bay* vel ikke kræve Plads. Men det synger i hans Sind, og han er en sjælden Melodiker.

Endelig efter 6 Aars Fraværelse opnaaede *Bay* i Aaret 1822 det afrikanske Kompagnis Direktions Tilladelse til at besøge sit Fædreland og kom til Danmark i Oktober Maaned efter en af disse Rejser gennem Europa, som han altid vidste at gøre saa interessante og som han foretog saa mange Gange.

Til dette Ophold i Kjøbenhavn havde han vistnok knyttet store Forventninger om paa en eller anden Maade at slippe bort fra Algier. Ved hans Kompositioner, der udkom hos *Lose* fra 1817 hurtigt i de paafølgende Aar og for Musikhandlerne blev en udmærket Artikel, var hans Navn efterhaanden bleven meget bekendt, han havde vedligeholdt alle sine Forbindelser og havde til sine formaaende Beskyttere fra før knyttet saa fornemme Velyndere som selve Prins *Christian* og Prinsesse *Caroline Amalie*, der begge omfattede ham med megen Interesse. I Italien havde Prinsen også lært Italieneren *Siboni* at kende og havde ansat ham som Syngemester ved det kgl. Theaters Syngeskole.[1]) Han og *Bay* blev gode Venner. Ved en Koncert hos Prinsen blev *Bays* Musik til Ingemanns: „Vift stolt paa Codans Bølge, blodrøde Dannebrog" opført første Gang, udsat for tre Stemmer, og gjorde en saa umaadelig Lykke, at den strax paa Prinsens Ordre blev gentaget med alle Vers.

Siboni arbejdede allerede dengang paa at oprette det Musikkonservatorium, som det først lykkedes ham at bringe i Stand tre Aar efter. Nu var det hans Plan at

[1]) Giuseppe Siboni (1780—1839) optraadte 1819 paa det kgl. Theater, blev s. A. Kammersanger og Direktør for Syngeskolen. Det af ham 1822 oprettede Musikkonservatorium gik ind ved hans Død. Han blev den fine Verdens Sanglærer og fik Titel af Professor 1826.

faa *Bay* ansat derved som Lærer. Men det mislykkedes, og da Tiden kom, maatte *Bay* atter forlade sit Land og sine Venner og begive sig til det fjerne barbariske Land, hvor hans lidet betydningsfulde Embede ventede paa ham.

I Algier var imidlertid hans Chef, Generalkonsul *Andreas Holsten* død af Pesten kort efter *Bays* Afrejse. *Bay* blev ikke hans Efterfølger, og det er næppe urimeligt at antage, at hans store Musikinteresse muligvis har været ham mere til Skade end til Nytte, naar han søgte diplomatiske Embeder. Imidlertid blev Generalkonsul *Carstensen* i Tripolis *Holstens* Efterfølger i Algier 1822, og han og *Bay* forblev nu i deres Embede en Række Aar. *Bay* blev aldrig Konsul hverken her eller andetsteds.

Der findes ingen Optegnelser om *Bays* Liv i disse Aar, og hans mange Breve fra denne Periode er tilintetgjorte. Da han 1824 i Januar kom tilbage til Algier, optog han sine gamle Sysselsættelser, især sin Musik, han komponerede flere større og mindre Sager, gav Konsulernes Damer Undervisning og levede sit stille og ensformige Liv. Klimaet undergravede hans Helbred, og han saa tungsindig og utilfreds Aarene glide hen.

I Aaret 1828 fik han atter Orlov for at besøge Danmark, idet han nu nærede Overbevisning om at maatte opnaa det ledigtblevne Konsulat i Tunis, hvortil han mente, at han som mangeaarig Konsulatssekretær maatte have særlig Adkomst. Men han mærkede snart, at Tiderne havde forandret sig. Hans Velynder Statsminister *Rosenkrantz* var død 1824, og hans andre Ven-

ner beklædte ikke mere Poster, i hvilke de kunde gavne ham. Det var stadig Søofficerer, der blev foretrukne til Konsuler, og selv var han ogsaa saa træt af Livet, Klimaet og Forholdene i Afrika, at hans Ulyst til at gaa tilbage til „Barbariet“ tiltog med hver Dag. Tilsidst — netop som der var Udsigt til at han stod ved Maalet — tog han sin Ansøgning tilbage. Kort efter indgav han ogsaa sin Ansøgning om Afsked fra sit Embede i Algier og opgav saaledes aldeles sin Stilling som Embedsmand under det udenlandske Departement.

Da var *Bay* 40 Aar gammel, og — skriver *Schønheyder* — „som Følge af hans lidenskabelige Kærlighed til Musikken besluttede han nu ganske at hengive sig til denne høje Kunst og for Fremtiden at søge sit Erhverv ved Hjælp af sine musikalske Kundskaber og Færdigheder“. Disse lod ogsaa til at blive mere anerkendte end hans diplomatiske Forsøg. Han blev saaledes 1830 paa kongelig Regning sendt til Paris for hos de berømteste Lærere og i de største Instituter at studere Sangundervisning. Hans Optegnelser fra denne Rejse er lidet interessante, uagtet han i Paris oplevede Juli-Revolutionen og i Følge en Familie-Tradition kom i Livsfare under Gadekampen.

Bay knyttede sig nu til Hjemmet med de stærkeste Baand, idet han Aaret efter giftede sig ind i sin egen gamle Randers-Slægt med sin 18 Aar yngre Kusine, *Henriette Frederikke Bay* (1809—1880), Datter af Købmand *Niels Nielsen Bay* i Randers. For at leve paatog han sig en Mængde Informationer og blev snart en meget søgt Musik- og Sang-Lærer. 1832 fik han Titel af Kammermusikus og 1834 blev han udnævnt til Kan-

tor ved Holmens Kirke og fik Titel af Professor. Naar det siges, at han ogsaa har været Medlem af det kgl. Kapel, er det en Misforstaaelse, men han fik 1838 Tilladelse til at være Medlem af Kapellets Enkekasse. Han søgte ved *Sibonis* Død at blive Syngemester ved det kgl. Theater, men opnaaede det ikke. Ved denne Lejlighed anbefalede *Thorvaldsen* ham varmt til Theaterchefen, *Levetzau*, og ytrede bl. a., at af alle Danske var *Bay* den, der havde gjort mest Lykke blandt Italienerne.

Bay var i sit Embede meget virksom for en Reform af Kirkesangen og det lykkedes ham at faa de skraalende Kordrenge ved Orglet ombyttet med Voxne. Han fik i disse Aar det Tillidshverv at undersøge, hvorvidt Datidens Kæphest paa Skolevæsnets Omraade: den indbyrdes Skoleundervisning ogsaa vilde kunne anvendes ved Undervisning i Sang ved de offentlige Skoler, i hvilken Anledning han maatte foretage Rejser i Landets Provinser.

Han interesserede sig i det hele taget meget for Sangens Udbredelse i Danmark og udrettede i saa Henseende et stort Arbejde ved sine Besøg i Landets offentlige Skoler og Seminarier. Gennem sit Skrift: „Om Kirkesangen i Danmark og Midlerne til dens Forbedring“ (1840), der var affattet med megen Frimodighed og Lune, leverede han et værdifuldt Indlæg i Sagen paa dens forskellige Omraader, og han udgav senere en Række Apparater og Sange til Brug for Seminarier, Borger- og Almueskoler og Asyler.

Ved sin Hjemkomst til Danmark var *Bay* bleven modtaget med aabne Arme af sine mange Venner, og

han kom hurtig tind i de gamle Krese. Naar *N. C. L. Abrahams* i sine Memoirer nævner de mange Familier han omgaaes, dvæler han især ved de *Saint-Aubain'ske* og de *Buntzen'ske* Krese og tilføjer: „Til Husets Venner hørte dengang ogsaa *de Meza* og hans Ven *Tscherning*, og efter hans Hjemkomst ogsaa *Bay* og hans Ven *Schønheyder*, og især om Sommeren den *Hegermann-Lindencroneske* Familie, der boede ved Siden af *Saint-Aubains* paa Rolighed ved Kalkbrænderiet. *Bay* og jeg fornyede Bekendtskabet, og vi sluttede os gerne til hinanden, hans virkelige Musiktalent og Musiksands og hans godmodige Karakter gjorde ham til en behagelig Omgangsven“.

Men *Bay* følte sig utilfreds med sin Stilling, bitter og skuffet over ikke at have naaet mere i Verden end — som han selv skriver: „den intetsigende og tildels ydmygende Rolle, jeg nu spiller i Fædrelandet, hvor jeg ej engang kan drive det til at gøre den Kundskab gældende, som jeg besidder, og hvor jeg hver Dag føler det smertelige og utrøstelige ved ej at være kommen paa den rette Hylde“, eller som han kalder sig: „en lumpen Kirkesanger og Drengebändiger i Kjøbenhavn“. Hans umættelige Rejselyst lod sig derfor ikke binde af Hjemmet eller af Kone og Børn, naar Lejligheden tilbød sig. Længslen efter endnu engang at se det elskede Italien drev ham saaledes til at paatage sig i et Aar at være Rejseledsager og Mentor for en ung aandssvækket Mand, Søn af en velhavende Familie, paa en Rejse gennem Europa Septbr. 1842 til Septbr. 1843.[1])

[1] Bay har efterladt sig en Beskrivelse af denne Rejse i 4 meget tykke Bind. Han undgaar ved Navn at nævne den unge Mand, en 27aarig cand. phil. Johan Adler (1816—1900), der tildels ødelægger ham Rejseglæden og som han tilsidst paa Hjemrejsen maa aflevere paa Sindssygeanstalten ved Slesvig, hvor han, der var en Søn af Grosserer Niels Adler i Kbhvn. døde efter et Ophold paa 57 Aar.

Da *Bay* i Aaret 1847 følte sig syg, rejste han til Vandkuranstalten Gräfenberg i Schlesien, hvor han traf mange Landsmænd, og blandt dem vandt han den berømte danske humoristiske Tegner *Fritz Jürgensens* Venskab for Livet. I Nikolaj Bøghs Biografi af *Fritz Jürgensen* citeres idelig *Bays* vidtløftige Optegnelser om deres Samliv, der tildels er illustreret af *Jürgensens* fortrinlige Tegninger. Det var vistnok *Bays* sidste Rejse. Han levede nu optaget af sit Hjem, sit Embede, sine Hverv og sine musikalske Glæder. Mange af hans Kompositioner gjorde hans Navn bekendt. Først sent begyndte han at komponere for Theatret, 1849 arrangerede og komponerede han Musiken til Henriette Nielsens Duft-Vaudeville „Slægtningene“, 1851 til Vaudevillen „Koncerter for Rejsende“, og 1853 gik hans lille Operette „Lazarilla“ paa det kgl. Theater; den blev kun sunget af tre Personer og var lige saa ubetydelig som dens Melodier var graciøse og ørefaldende. Desuden har han i forskelligt Øjemed komponeret Kantater, Marcher, Danse, Valse, en dobbelt Valdhornkoncert og en stor Mængde Sangtexter. I Aaret 1852 blev *Rudolph Bay* hædret med Fortjenstmedaillen i Guld.

I hans senere Aar ramtes han af en stor Skuffelse. Hans trofaste Ven Pastor *Schønheyder* fortæller herom: „En Mand, som i flere Aar stadig havde besøgt hans Hus og om hvis Ærlighed og Redelighed han ingen Tvivl nærede, forledte ham til at endossere en Del Vexler med Forsikring om, at en saadan Paategning aldrig vilde kunne have farlige Følger. Manden gik derefter fallit, Kreditorerne fordrede nu deres Penge

af *Bay*, og denne saa sig da i den sørgelige Nødvendighed at maatte opgive sit Bo til Skifterettens Behandling. Uden egen Brøde, men af Uforsigtighed var han saaledes uventet bleven en fattig Mand. Hans Ejendele blev solgt ved Auktion, og han blev haardt plaget af Kreditorerne, som endog vilde have ham hensat i Gældsarrest, hvilket de dog ikke opnaaede." Det tilføjes, at hele denne elendige Begivenhed nedbrød hans Livskraft, uagtet det vel kunde se ud, som om han bar disse Sorger med let og muntert Sind. Det er maaske fra den Tid den unge *Arthur Abrahams* kender ham, naar han i sine Optegnelser fortæller, at *Bay* besøger hans Fader og omtaler ham med ligesom et lidt overlegent Smil: „Komponisten *Rudolph Bay*, som min Fader havde kendt fra sin Ungdom, kom af og til og spillede og sang sine egne Kompositioner. Han havde en køn lille, lidt sentimental Tenor, og var en temmelig tyk og jovial Person, som af og til kunde have ret morsomme Indfald."[1])

Det var det, som var tilbage af den ungdomsfriske, sprudlende vittige, i musikalske Krese saa fejrede *Rudolph Bay*. Det siges om ham, at han sørgede dybt og hentæredes Dag for Dag, at han blev svag og mismodig, og at han ikke mere rørte sin elskede Amati-Violin eller sit Klaver, hans daglige kæreste Syssel gennem de mange Aar. Den 15. Maj 1856 døde han.

Af *Rudolph Bays* efterladte Papirer har hidtil intet været trykt. De bestaar næsten udelukkende af Rejse-

---

1) A. Abrahams. Minder fra mine Forældres Hus. Kbh. 1894 S. 27.

Breve, der ejes af Det kgl. Bibliothek (Ny kgl. Saml. Fol. 1539), og en Række Dagbøger, som af Rudolph Bays Datterdatter, Fru *Henny Panduro*, f. *Køster*, i Aalborg, med største Imødekommenhed er stillet til Udgivernes Raadighed.

Det foreliggende 1. Bind af *Bays* efterladte Papirer indeholder Breve fra hans Rejse fra Danmark til Algier 1816. Han sammenarbejdede dem selv til en Slags Rejsebeskrivelse, da han kom til Afrika, og afsluttede dette Arbejde, da han 1819 laa i Karantæne i Livorno med Orlov til Italien. De udgør i Manuskript tre Kvartbind paa 509 smukt skrevne Sider.

Udg.

Sentimentalsk Reise

fra Kjøbenhavn til Algier
igiennem Tydskland, Frankrig, Schweitz og Italien
i Sommeren 1816 —

[illegible]

Hæc olim meminisse juvabit! —

Motto.

Hvor Monsieur reist? —

Om jeg har reist? — ja jeg tænker! jeg reiste engang fra Kjøbenhavn til Algier, men jeg glemmer aldrig den Reise! vil min Herre give Agt, vil jeg [illegible] den! — gent —

FACSIMILE AF TITELBLAD TIL RUD. BAY'S MANUSKRIPT

RUDOLPH BAY
Malet af C. A. Jensen i Rom 1819.

INDLEDNING

„Nur Reisen ist Leben, wie umgekehrt das Leben Reisen ist“ siger Jean Paul, og saaledes udbryder enhver, der har en spækket Pung, Tiden for sig, en levende Indbildningskraft, god Helbred, ingen Kone, Børn eller Kjæreste at forlade, kort sagt enhver, der let og frie kan hæve sig over Livets Prosa, for at leve og døe i Phantasiens høiere Regioner. Da jeg var saa lykkelig at besidde de fleste af disse conditiones sine quibus non, kan jeg ikke nægte, at jeg jo ofte paa min Reise har havt Anledning til at sande Digterens Ord, men tillige har jeg efter fuldendt Reise erfaret, at denne Sætning saa meget mere fortjener at bifaldes, naar vi antage, at Haab og Erindring udgjøre en saa vigtig Deel af Livets Lyksalighed, ja vække Følelser hos os som endnu overgaae dem, som Øieblikkets Nydelse indgyde os, fordi denne enten betager os saa heftig eller pludselig, at vi ei faae Tid til at fatte og erkjende den i hele sin Udstrækning, eller og stundom ledsages af endeel heterogene Biomstændigheder, som det er umuligt at abstrahere, og følgelig sætte os for Øieblikket ud af Stand til en uforstyrret og ublandet Nydelse: saaledes føler jeg mig, idet jeg her i mit eensomme Barbarie griber Pennen for endnu engang i Tanken at gjennemreise Europa, dobbelt begeistret, mens jeg lader mangen Scene af min Reise fremsvæve fra Erindringens magiske Lanterne, oplyst af Indbildningskraftens Rosenlys, og mangen lille Ubehagelig-

hed forsvigter enten gandske, eller forekommer som Skygger, der give endnu mere Kraft i Maleriet.

Tid var desværre det, jeg meest manglede paa min Reise, saa at denne mere var at ligne ved en Flugt end en Reise. Jeg maatte derfor lade mig nøie med en temmelig overfladisk Beskuelse af de fleeste Steder og mangen Gang blev jeg afbrudt i en interessant Undersøgelse ved Posthornets Lyd eller Pidskens Knald, forenet med et: Allons Messieurs! Man vente derfor ei her en grundig og lærd Afhandling om de forskjellige Landes Politik, Statistik, Geographie etc.; man lade sig nøie med nogle sentimentalske og musicalske Fragmenter, eller rettere, kun en Beskrivelse over, hvad enhver veed at der meest interesserer mig, thi der gives unægteligen intet erbarmeligere, end et Menneske, som vil vise sig ved dette eller hiint, som slet ikke hører ham til.

Da endelig denne Beskrivelses Hensigt ei er at trykkes (thi vor Herre bevare mig fra at agere Skribent, især i disse Tider, da Recension og Satire har saaledes grebet om sig, at man bliver giort Nar af, uden at have sat Pen til Papiret), men kun at læses af nogle Enkelte, hvis prøvede Venskab lader mig haabe, at de ei ere ligegyldige ved min Skæbne, venter jeg med Tillid Overbærelse med de Ufuldkommenheder, som maatte findes i dens Form; skulde de hist og her støde paa en temmelig stærk Hyperbol, da beder jeg at lægge Mærke til, at jeg deri følger de gamle Digteres Exempel, hvilket giver et interessant Lys og Skygge, og skulde jeg endelig gaae undertiden lidt for meget i Detail eller trække Tingene noget ud, da kommer det deraf, at det er en af mine vigtigste philosophiske Grundsætninger: *at glæde mig over lidet; men ei at ærgre mig over lidet.* Jeg har hidtil befundet mig vel derved; hvis I mine kjære gamle Venner! ville følge den samme Grundsætning, saa ville I kanskee ogsaa glæde Eder et Øieblik ved min Reisebeskrivelse, og

med Eders sædvanlige Trofasthed og Ærlighed tænke paa Eders

gamle Ven
Algier, d. 16. Julii 1817. *Rudolph.*

NB. Denne Reisebeskrivelse er blot en saakaldet Klak eller Klade. Mangel paa Tid og endeel medfødt Dovenskab har hindret mig i at reenskrive den. Man tage sig derfor ei endeel Feilskrivter nær, og man opholde sig ikke over Stilen, eller ærgre sig over nogle udeladte Commaer og Punctummer; vil man sætte disse til, skal man have Tak!

FØRSTE AFDELING

FØRSTE CAPITEL

Motto:
Det er min Troe ikke Pakketeller, jeg fortæller om min Kielske Reise.
(GEERT WESTPHALER).

Den 21de Julii 1816, Søndag Morgen Kl. 9, efter at være bleven varskoet en Time i Forveien af en Matros, at Paquetbaaden var klar til at lette Anker, tiltraadte jeg Reisen i min Faders Equipage, i Forening med min Ven, *G. Schønheyder*[1]) og min Domestique, den lange *Jens* kaldet efter Pigernes Jens κατ᾽ εξοχην (hvilket Tilnavn han havde erhvervet sig ved sin store Beredvillighed til at tjene Pigerne i at bære Vand, hugge Brænde etc.). Kudsken *Sivert Halvorsen*, norsk af Fødsel, vilde af Forfængelighed, fordi vi havde de gamle Heste for, ikke kjøre gjennem Byen til Toldboden[2]), men tog Veien om ad Vester-Vold, ned ad Gothersgaden og

1) Om Gottlieb Schønheyder, der da var theologisk Student, se Udgivernes Indledning.
2) Bay og hans Fader boede i Frederiksberggade.

Store Kongensgaden. Veiret var overordentlig skjønt. Jeg saae ellers intet mærkværdigt paa denne Tour, vi kjørte vel forbi endeel Værtshuse, men jeg stod ikke af noget Sted. Veien var ypperlig, og jeg ankom efter en god halv Times Kjørsel til Toldboden. Her laae en stor Slup for at tage Passagererne og deres Tøi ombord paa Skibet, som alt laae ude paa Rheden. Afskeder hørte stedse til mit Livs ubehageligste Øieblikke, som jeg mangengang har unddraget mig fra, ved at liste mig ubemærket bort og med nogle Linier at bede om Forladelse derfor; hvad Under altsaa, at det Øieblik, da jeg skulde forlade min gamle Barndoms-Ven og trofaste Staldbroder i Med- og Modgang, satte mig i en Stemning, som endnu mere forøgedes ved de mange forgrædte Ansigter og Omfavnelser, som gave mine Medreisende et Levvel, som jeg vanskeligen vilde kunnet bekjæmpe, hvis ei Haabet om en snar Tilbagekomst havde lindret dens Bitterhed; (den engelske Expedition mod Algier var alt i Gang, og med den ethvert fornuftigt Menneskes Haab om denne Røverredes fuldkomne Forstyrrelse)[1]. Jeg philosopherede derfor saa godt jeg kunde, ønskede min Ven et hjerteligt Levvel, sprang i Sluppen, som stødte fra Land, tilsvingede ham endnu et Par Gange et Farvel med min Hue og forsvandt saa mellem de mange Skibe.

Blandt mine Reisecammerater befandtes 3de Damer, hvoraf jeg havde den Fornøielse at kjende de 2de, den ene var nemlig en Datter af min gamle Dandsemester *Laurent*, gift med en Doctor *Prahl*, som var med Armeen i Frankrig, hvorhen hun nu reiste[2]; den anden var en Madam *Beeken*, som jeg mangen Gang har elsket i Thalias Tempel, medens hun lod sig kalde Jfr. *Rasmus-*

[1]) De algierske Sørøverier var efter Freden 1814 tiltaget i Voldsomhed, og det lykkedes ikke en engelsk Expedition under Admiral Exmouth, som i August 1816 bombarderede Algier, at betvinge Sørøverstaten.

[2]) Charlotte Marie Françoise Therese Laurent (1793—1844), Datter af Hofdanseinspektør Jean Pierre Laurent og Marie Rose Bonnot, blev 1815 gift med Reservekirurg, Læge ved Opfostringshuset, Christian Frederik Prahl (1787—1828), der var med Kontingentet i Frankrig 1815—19 og døde som Læge ved Christians Plejehus i Eckernførde.

sen[1]); Elskerinde-Rollerne skilte hun sig den Tid ikke synderlig bedre ved, end jeg ved Elskerrollerne; i Konefaget derimod har jeg intet at udsætte paa hende, thi hun havde en velsignet lille Glut med sig, og ilede nu for at præsentere denne til sin Mand, som ogsaa var Doctor ved Armeen.

Den 3die Dame var en Madam *Sparre*, hvis Mand, om jeg husker ret, ogsaa havde opofret sig til at sætte Arme og Been af godt Folk, aarelade og trække Tænder ud for at faae noget at sætte sine egne og hans Kones i Bevægelse med[2]).

Foruden disse 3de Damer bestod Sluppens Personale af en Forstcandidat *Riedewaldt*[3]) og Krigsassessor *Paysen*, en Søn af afdøde Præst *Paysen* ved tydsk Kirke ved Kjøbenhavn[4]). Han havde været Officier, men var i Forening med en heel Deel Medkrigere reduceret og slaaet paa Munden med denne Titel, fordi han ei skulde skrige paa Brød; da imidlertid uden Øl og Mad Helten er ingen Ting, reiste han nu til sit Fødested Holsten for at forsøge sin Lykke.

Vi ankom endelig til Paketbaaden, en gandske smuk Galease, entrede op ad Faldereebstrappen (Damerne tilsidst, det forstaaer sig) og traf her endeel nye Reisebrødre og Reisesøstre, der modtoge os meget venligen, og der blev vexlet gjensidige Complimenter. Da nu alle Kufferter, Skrine, Pakenilliker og Madkurve vare vel komne ombord, gav Skipperen Capt. *Smith* Ordre til at lette. Alle Seilene bleve satte til, og nu begyndte vi da Kl. 11 præc. at glide saa doucement afsted. Det var uheldigviis Modvind, og vi maatte derfor ideligen krydse,

---

1) Anna Ursula Christine Rasmussen (1793—1825), blev 1815 gift med Reservekirurg Johan Christian Beeken (1783—1855), der var med Kontingentet i Frankrig og nedsatte sig som Læge i Rendsborg, Regimentskirurg, Justitsraad. — Hun og Bay har saaledes spillet Komedie sammen i et af Datidens mange Dilettantselskaber.

2) Pouline Christiane Holm (c. 1795—1879), gift 1812 med Militærlæge Johan Frederik Sparre (1783—1867), død som Læge paa Falster.

3) Erasmus Christian Ditrich Riedewaldt (1789—1847), Skovrider ved Frederiksværk 1817, ved 1. kbhvnske Distrikt 1834, Forstraad.

4) Sekondlieutenant i oldenborgske Regiment Carl Frederik Henrik Paysen fik Afsked 1815 og blev karakt. Krigsassessor 1816.

og havde den hele Dag Kjøbenhavn tydelig for Øjet. Vi vare om Aftenen ei komne længere end et lille Stykke forbi Prøvestenen.

Jeg tilbragte den største Deel af Dagen siddende paa en Tønde hensjunken i Reflexioner, med Øiet hæftet paa den Stad, der hidtil havde været den Skueplads, hvor jeg mangen Gang havde al min Anstrængelse nødig for at udføre mine Roller, da de sjelden vare i mit Fag. Forhænget er nu draget op for den 2den Akt af mit Liv, enhver Lænke, enhver Steen, som tyngede mit Hjerte, er afkastet, stolt og frie svæver jeg ind paa den nye Scene, dens yndige Decorationer smile mig imøde, oplyste af Phantasiens klare Fakkel. Hæv Dig, raske Vind! Lad Seilet bugne! Levvel Du gamle danske Strand! Endnu engang skuer jeg tilbage paa dine Blomster, de dufte ei mere for mig! Alperosen vinker mig glødende imøde, og det Land, hvor Citronen blomstrer!

Af denne og flere lignende Drømmerier vaktes jeg omsider ved en kildrende Følelse i min Mave, som upoetiske Folk pleie at kalde Sult, og min Madkurv blev da Gjenstanden for mine Reflexioner, især da dens Indhold, som bestod af Ost, Kjød, et Par Flasker herlig gammel Viin, en Flaske god Rhum, og især en Krukke Sildesalat, hvis Duft alene var istand til at vække en halvdød til Live, lovede mig en rigelig og solid Nydelse. Jeg embrasserede den derfor med megen Ømhed, bar den hen til min Stoel, og tog for mig af Retterne uden at lade mig sætte ud af min rolige Sindsforfatning af mine Medreisende, som af og til skottede hen til disse herlige Sager.

Mine Læsere ere formodentlig utaalmodige efter en Beskrivelse over disse Medreisende? Behag at blive et Øieblik til jeg faaer spiist! Jeg seer, at en af dem betragter mig meget nøie, medens jeg drikker mig en Snaps. „Jeg kan sku ikke hjelpe ham, min kjære Mand, enhver er sig selv nærmest, undskyld at jeg sætter Proppen i og lukker Kurven til!“

Jeg vil nu skride til at afmale de øvrige Passagerer. Den fornemste var Oberst *v. Krieger*, en Broder af Admiralen, som skulde til Rendsborg, som de tydske Soldater pleie at kalde: verfluchtes Jammerthal[1]); at Obersten ikke var af samme Mening, troede jeg at bemærke af den umaneerlige Lystighed, som besjælede ham paa hele Reisen, endskjøndt han maatte tage til Takke med at tilbringe Nætterne paa Gulvet paa en Kavai, da alle Køierne vare besatte eller rettere belagte. En Hr. *Müller*, der sagdes at have været Kammertjener hos Hertugen af Würtemberg, og hans Kone, som havde efter Rygte, været noget andet for Hertugen, hvortil især udfordres den Egenskab at være smuk, dette havde hun virkelig været, — jeg siger havde, thi hun var nu en Kone af en vis Alder og havde en voxen Søn. Hendes Fatteevne derimod var ikke af de brillianteste, thi endskjøndt hun havde været næsten 20 Aar i Tydskland, talte hun dog ikke bedre Tydsk end en vis Mand, som engang spurgte en anden: „Fressen Sie Blumen?" ɔ: spiser De Blommer? — Lieutenant *Jacobsen* ved Husarerne, en smuk ung Mand, som reiste til sin Moder i Holsten[2]). Lieutenant *Friederichs* ved Holstenske Infanteri-Regiment, ogsaa et gandske net Menneske[3]). Lieutenant *Rudolph Bay-ersdorff*, en Preusser, ein wahrer Breitsprecher, imidlertid en gandske underholdende Person, fuld af Anecdoter og comiske Indfald, og, løi han os end Halsen fuld, saa gjorde han det dog saa godt og i saa latterlige og tillige saa kjernefulde Udtryk, hvorpaa det tydske Sprog er saa rigt, at vi undertiden maatte holde os fast for ei at falde overbord af bare Latter.

Handelscontorist *Holmann*, en Tydsker fra Altona, som havde været nogle Aar i Kjøbenhavn, men havde

[1]) Oberst Adolph Friderich Krieger (1766—1839), Kommandør for den holstenske Ingeniør-Brigade à l. s. paa Ventepenge, blev i August 1817 Kommandant i Frederiksort. Karakt. Generalmajor 1828, Afsked 1834.

[2]) Sekondlieutenant Lorenz Peter Jacobsen, (1797—1816), Søn af en Købmand i Itzehoe, døde i Decbr. s. A.

[3]) Sekondlieutenant Ludvig Carl Friederichs var netop blevet forsat til slesvigske Kyrasserregiment. Han var uægte Søn af en holstensk Godsejer v. Thienen, senere adopteret og adlet, samt Kammerjunker og Ritmester. Afsked 1842.

desuagtet kun profiteret saa lidet fra Sprogets Side, at, da han af Galanterie vilde tale Dansk med mig og advare mig for at smøre mig paa Beeg og Tjære, gjorde han det i saadanne besynderlige Udtryk, at Mdm. *Müller* maatte tage Flugten af Angst. — Hr. *Lorenzen*, en ung Mand, som jeg ei veed andet at sige om, end at han gjerne vilde spille Kort og undertiden var noget grov i sin Mund. — Capitain *Hyllebrand*, en Skipper, jevn Sømand og ret munter Fyr. — En Jødekjelling, der i høj Grad besad alt det frastødende, som characteriser Damerne af den mosaiske Troesbekjendelse, naar de komme til en vis Alder, hertil kom en Del Arrighed og en phantastisk Paaklædning, hvilket gjorde hende til Gjenstanden for Passagerernes Vittigheder og Drillerier. Hun havde været i England og gift med en Engellænder, hvorfore Oberst *Krieger* gav hende Navn af Lady Hamilton. Et Par Hanjøder (man siger jo en Hankat og Hunkat, hvorfor ikke ligesaa vel en Hanjøde?). En Kattuntrykkersvend, der øieblikkelig efter sin Ankomst satte sig op i Baaden paa Skibet, drog en Fløite op af Lommen og en Nodebog, lagde et Par Stene paa Bladene, for at Vinden ei skulde vende dem. Haha! tænkte jeg, han er af dine Folk! og nærmede mig for at see om det ikke par hazard skulde være Dupuys Fløiteconcert, men nei, det var kun: „Fryd Dig ved Livet“ og „Mein lieber Augustin“, hvilke han nu begyndte at blæse af alle Kræfter; men desværre, han maa nok have havt en meget daarlig Embouchure den Dag eller ogsaa hans Fløite har været gruelig falsk, thi man skulde sværge paa at alle mulige Dissonantser havde forladt deres sædvanlige Residents i Hs. Velærværdigheds Hr. Pastor M.s Hals for idag at tage Sæde i Svendens Fløite, og endskiøndt han drog sin Trøie af og arbeidede i Skjorteærmer, kunde han dog ikke faa Bugt med disse svære Melodier, som tillige af og til bleve afbrudte ved at flytte Stenene, som skjulte nogle Noder. Jeg blev tilmode som en Pudelhund ved Violinspil, og ønskede ham og hans Fløite paa mangt et fælt Sted.

Desforuden var der en Matros ved Navn *Manthey*, der førtes fra Danmark som Arrestant, fordi han havde pryglet en Skildvagt, som vilde rende efter ham; han var af en smuk Familie, hvorom mere siden. En Snedker, som var gandske hoven i Ansigtet, saa at han saae ud som en Blære, en Straf han havde paadraget sig ved, som man sagde, at have valgt den paphiske Gudindes Tempel til sit Værksted; nu flygtede alle for ham, — og endelig en lille bruun Hund ved Navn *Dulle*, som tilhørte Hr. *Riedewaldt* og ved sine venlige Caresser gjorde sig yndet af hele Selskabet og værdig til at anføres i min Beskrivelse.

Dagen tilbragtes forresten med at gjøre Bekjendtskab (hvilket vist neppe nogensteds gaaer hurtigere fra Haanden end paa et Skib) og at fortælle hinanden vor Reises Bestemmelse, hvoriblandt især min blev Gjenstanden for almindelig Deeltagelse og Forundring. En af Selskabet havde taget et Spil Kort med sig og — for at jage Tiden paa Flugten — sadde vi os i en Kreds paa Skandsen, og fik os en uskyldig Hanrei indtil det blev mørkt. Modvinden nødte os til at kaste Anker, og efter at have talt nok et alvorligt Ord med Kurven begav enhver sig til sit. Jeg var saa heldig at have faaet den bedste Køie i Kahytten, da derimod Dhrr. Lieutenanter maatte lade sig det gefalle at ligge nede i Lasten paa en Sanddynge og nogle gamle Seil i Forening med Kattuntrykkersvenden, Jøderne og den hovne Snedker. I Kahytten var der et heel forunderligt Commerce, og det var umuligt at holde sig for Latter, naar man betragtede de mange maleriske Grupper og Stillinger, som Passagerernes Negligée og Arrangements frembød. Ligeover for mig laae Hr. *Holmann* og Ltn. *Beyersdorff*, som den første af Medlidenhed havde taget til sig, i een Køie, ligesom Sild i en Tønde, den enes Hoved ved den andens Been, med Nathuer paa og kukkelurede. I den næste Køie Madam *Müller* med sin Mand under sig, det vil sige: Manden laae i en Underkøie, hvor

han formedelst sin Tykkelse havde den største Anstrængelse nødig for at krybe ind. Han gav sig undertiden ret ynkelig, men det hjalp ikke, han maatte lystre høiere Ordrer. Paa Bænken laae den før omtalte Lady Hamilton, hvor hun NB. havde ligget hele Dagen for at være vis paa Pladsen. Obersten, som formodentlig var kommen for silde for at faae nogen Køie, bad hende meget ydmyg om at unde ham en liden Plads, men da hverken Bønner eller Trudsler at tage hende med Magt hjalp, maatte han ligge sig saa lang som han var paa Gulvet, hvor han, for at hævne sig, uophørlig sagde Vittigheder over Lady, hvorover vi alle kom i saadan Latter, at der ei var at tænke paa nogen Søvn. I et Lukaf ved Siden af vare de 3de unge Damer, der ogsaa undertiden udbrøde i en Terzet af Latter, og først hen paa Morgenstunden blev der nogenlunde Rolighed.

Den følgende Dag var ikke saa glædelig. Vi havde faaet en god Vind, der gik en temmelig Søe, og Skibet gyngede ganske artig. I Kahytten var det utaaleligt, og paa Dækket tumlede Passagererne omkring som fulde Folk, nogle, som havde spiist Frokost, maatte øieblikkelig udlevere den igjen; mangen et stolt Stykke Skinke, Kyllingelaar, Ost og Oxetunge, mangen en Snaps gik ad undas. Jeg var selv i en saare miserabel Forfatning, jeg havde kun nydt et Glas Limonade, men maatte, om jeg vilde eller ikke, hen til Bugspryden og vende mine Lommer: „Ak! kjære Hr. Neptunus!“ bad jeg, „kom et Øjeblik op med dit blide Hoved og siig blot een eneste Gang: *quos ego!* Ak kom! Ikke saa meget for min Skyld, thi jeg har ikke mere at levere, men der sad 2de Damer i Kahytten og spiste af en velsignet Skinke, skal de have samme Skjæbne? Ak see! Der er de allerede, der farer Skinken ud i Havet! Ak vee!!“ Saa talte jeg:

Men ak, forgæves lød min Bøn, min Jammerklage.
Jeg saae ham ei og hørte intet: quos ego!
Jeg saae kun Skinke, Ost og Brændeviin og Kage
at fare strømmeviis ud over laven Skoe.

Hist stod en svimmel Mand og holdt sig paa sin Mave,
een stod med Panden brat imod et Mastetræ,
en tredie teede sig, som var han reent af Lave
og tumled' vild omkring, ret ligesom et Fæe — —

Jeg holdt mig imidlertid ved Stormasten, hvor Bevægelsen var mindst. Henimod Aften tog den betydelig af, og med den kom mit forrige Velbefindende temmelig tilbage. Vi øinede Møens Klint, og jeg beskuede giennem min Kikkert den maiestætiske Dronningestol til min store Glæde. Commercen var denne Dag og Aften ikke saa levende som den foregaaende, en naturlig Følge af denne ubehagelige Gyngen, der især i Kahytten var allerslemmest. Jeg maatte derfor maneuvrere paa de besynderligste Maader for at faae mine Klæder afdragne og at komme i Køien, thi hele Værelset dandsede, og jeg maatte lukke Øinene til for ei at blive hovedsvimmel.

Jeg vaagnede imidlertid den næste Morgen meget veltilmode. Veiret var deiligt, og Stuen bevægede sig ikke mere. Jeg lod mig glide ud af Køien à la *Casorti* med en pendulagtig Bevægelse med Benene for ei at træde min Undermand Capitain *Hyllebrandt* i Ansigtet eller paa Maven og steeg op paa Dækket. Hvilket himmelsk Veir! Havet stille og klart som et Speil, hvori den opgaaende Soel speilede sine Straaler, bag os Møens kridhvide Bjerge, som tilbagekaldte i min Erindring den herlige Nydelse, som disse Liselunds yndige Egne for 3 Aar siden skjænkede mig. Mine Compagnons kom een for een krybende op af en Stige fra Rummet ligesom glade Oldenborrer, der krybe ud af Huse, som Drenge have bygget dem, bandende Snedkeren, der havde ved sin modbydelige Harken, Spytten og Snorken, forenet med en utallig Armee af Lopper, forjaget Søvnen fra dem.

„Ei! See god Morgen mine Herrer, det er et deiligt Veir idag."

„Oh, bræchtig, charmant!"

„Aha, der har vi Damerne med! God Morgen, god Morgen, mine Damer! Hvorledes har De sovet inat?“

„Jeg takker, ret vel.“

„Hvad siger De om Veiret?“

„Aah guddommeligt. Vil Secretairen komme ned og drikke en Kop Kaffe med os?“

„Ih, ja gu' vel! *Tak den som byder! Slige Tilbud jeg aldrig forskyder.*[1]) Jeg skal strax have den Ære.“

Mdm. *Müller* er virkelig en meget elskværdig Kone, som laver en prægtig Kaffe, tænkte jeg, jeg vil saamænd drikke en Kop endnu, siden hun piner mig saa meget, og ryge mig en Pibe Tobak til.

Mine øvrige Compagnons paa Dækket havde ogsaa arrangeret sig et Kaffe-Kalas og indbøde mig at tage Deel deri; jeg beklagede, at jeg ikke kunde profitere af deres Galanterie. Men for ei at paadrage mig deres Vrede stoppede jeg min Pibe af deres Pung og bad dem tillige, at dersom de skulde mangle en eller anden Victualieartikel, da sans façon at benytte dem af min Madkurv. — Ved Synet af det speilklare Vand bleve vi alle betagne af Lyst til at svømme (undtagen nogle enkelte, som af visse Aarsager ei vilde være med) og med Capitainens Tilladelse blev Baaden hisset ned, alle Mand i den, og nu roede vi agter om i en liden Afstand for Damernes Skyld. Jeg sad, medens alt nogle vare ude, og tænkte: Skulde du virkelig springe ud? Der kunde maaske komme en stor Fisk og snappe dig eller i det mindste en Deel af dit Legeme — aah Fanden! Det har vel ingen Nød og — plump! Jeg ud i Vandet!

Ligesom vi nu laae og boltrede os som en Flok kaade Marsvin, hører jeg langt borte nogen vræle: Hollau! Kom med Baaden! kom med Baaden! Hilledød, tænkte jeg, nu er vist een falden overbord eller en σχολαςτικος har brudt sit Løvte og gaaet i Vandet

---

[1]) Dette Udtryk, som gentages mange Gange, er et Citat af Oehlenschlægers St. Hansaften-Spil. (Romantiske Dramaer. Udgaven 1857. I. Side 58).

førend han kunde svømme. Men hvad seer jeg? Min Ven *Manthey* og Ltn. *Friedrichs* (som vare udsprungne fra Skibet og ellers svømmede begge meget godt) langt ude i Vandet ligesom 2de Pudelhunde, nær ved at fortvivle; thi det begyndte at lufte lidt og følgelig Skibet at gaae, og de 2de arme Djæveler kunde nu med al deres Anstrængelse ei hale Skuden ind. Vi altsaa, grebne af den stolte Tanke at redde Menneskers Liv, op i Baaden, roede af alle Kræfter og reddede vore 2de ulykkelige Brødre, hvoraf Ltn. *Friedrichs* blev halet op i Baaden, men Hr. *Manthey* maatte af Mangel paa Plads holde sig fast i Agterenden og lade sig saaledes slæbe bag efter. Han saae ud som en Havmand, og jeg begyndte at frygte for, at han i sin Vrede skulde kæntre Baaden. Imidlertid naaede vi endelig Skibet og bestege det med det alvorlige Forsæt at tage en anstændig Frokost til os. Vi halede nu alle vore Kurve frem, satte os i en Kreds, og gik nu vældig løs paa deres Indhold. Af og til fik jeg nogle ubehagelige Anmodninger om Laan af min før omtalte Salatpotte, der endnu ved en fornuftig Oeconomie var halv fuld; det skjar mig rigtignok i mit Hjærte naar jeg saae, hvorledes deres brede Knive foer ud og ind i den, men tænk min Bestyrtelse, da jeg faaer den tilbage fra en temmelig lang Tour, og i det jeg just til guter letzt vil tage mig en god Klat, finder ikke mere Salat i den end bag paa min Haand. Jeg blev næsten ligesaa lang i Ansigtet som Juveleer *Winther*. Saa, Fanden i Vold! tænkte jeg og i Fortvivlelse udraabte jeg med Bürger: Ach, hin ist hin, verloren ist verloren! Forgjæves skrabede jeg Pottens afsjælede Legeme, den havde opgivet sin Aand ved *Riedewaldts* Barm. Jeg hensank i en stille Melancholie, dog ulmede der stedse en Gnist af Hevngjerrighed i min Barm, og jeg gjennemborede da med vældige Knivstik et Stykke Spegeflæsk, som jeg saa i Røverens Kurv.

Jeg fattede mig imidlertid nogenlunde og tilbragte

den største Deel af Dagen med at ligge paa Skandsen med Ltn. *Jacobsen* og holde vexelviis Forelæsninger af Lafontaines Romaner, hvoraf især „der Mündel“ meget behagede mig. Om Eftermiddagen fik vi god Vind, som dog ei satte Skibet i nogen gyngende Bevægelse. Vi vare alle meget oprømte og nogle begyndte at synge. For at give min Skilling med i Lauget, hentede jeg min Violin op og gav mig til at kile paa af alle Kræfter. Kattuntrykkeren stak strax Piben ind og forholdt sig ganske passiv, medens Koncerten varede. Arier, Chor, Violinsoloer og Dandse afvexlede med hinanden, Damernes Nattergalestemmer blandede sig deri, Hr. *Riedewaldt* fik ogsaa sin Fløite frem, det var en af de deiligste Koncerter man kunde overkomme, og jeg syntes at see Tritonerne at svømme lyttende omkring Skibet; Maanen smilede venlig ned og gav frit Lys til Concerten, medens de lette Vinde legede i Seilene. En Galease, der hidtil havde fulgt bag efter os i temmelig Afstand, satte flere Klude til og seilede os gandske tæt forbi, hvilket var usigelig skjønt og maiestætisk at see. Vi sadde længe oppe og passiarede, fortalte Eventyr, spøgede med Damerne, frydede os over den skjønne Aften, indtil vi omsider trak os hver til sit Hul. Commercen i Kahytten var endnu værre end før, jeg laae i min Køie og underholdt mig paa Fransk med Mdm. *Prahl* gjennem Væggen, medens Obersten paa Gulvet underholdt sig paa sin sædvanlige Maade med Lady paa Bænken. Hun var saa arrig som en Tigerkat og udlod sig i saa forunderlige og originale Udtryk, saa at ofte alle vore Hoveder fore ud af Køierne for at overtyde os om vi ei vare ved Gammel Strand, og at see om der ei skulde komme nogle visse udtryksfulde Gestus med i Spillet. Yderst komisk var det at see hist en Hue, her en Natkappe at komme frem af et Hul, vi loe alle af fuld Hals, og Preusseren bandede de allerforunderligste Eder; jeg laae og rystede saaledes af Latter, at jeg var bange

for at Køien skulde gaae i Stykker og jeg falde ned og knuse min Undermand. Endelig kom Morpheus og gjorde Ende paa dette Hurlumhei og der hørtes nu kun lutter Pusten, Stønnen og Snorken fra alle Kanter og i alle Slags Tonearter, som om det kunde været en Concert af lutter Fagotter.

Den følgende Morgen vaagnede jeg i en meget ynkelig Forfatning, thi hele Værelset dandsede, og kun med megen Møie fik jeg nogle Klæder paa og tumlede op paa Dækket. Det regnede, men jeg foretrak at blive lidt vaad for at gaae atter ned i den beklumrede Rede, og stillede mig under Seilene, som nogenlunde tog af for Regnen. Jeg var ellers saa heldig ei mere at føle mig synderlig incommoderet af Søesyge og befandt mig derfor ret vel, uagtet Skibet slingrede temmelig. Kl. 11 holdt Regnen op og vi fik, hvad Søemændene kalde „peent Veir". Solen kom frem og Søen lagde sig. Jeg kunde nu øine Taarnet i Kiel, hvilket foraarsagede mig en stor Glæde, og altsom vi mere og mere nærmede os Landet voxede denne og blev til Enthusiasmus ved at beskue de deilige grønne Egne i Holsten med Byer og Quæg paa Marken, især Provstiet med sine fede Græsgange, hvis Yndighed endnu forøgedes ved den deilige Dag. Denne tilbragtes derfor for det meste med Kikkerten i Haanden, og nogle af mine Reisebrødre, som kjendte disse Steder, forøgede min Nydelse med mange oplysende Anmærkninger. Uheldigviis fik vi Modvind, saa at vi maatte krydse, hvilket gik endnu langsommere formedelst den ubetydelige Vind. Skal dette vare længe, tænkte jeg, saa seer det galt ud, thi Provianten er nær ved at slippe op, og Madkurven holder vanskelig nogen stærk Attaque ud. Brød er der kun lidt af, Osten og Pølsen samt den arme Sildesalat er expederet, Smørret er paa sit Yderste, og af Drikkevarer er kun een Viinflaske tilbage, som er nær ved at opgive Aanden, og vi blive da maaske nødt til efter andre ulykkelige Søemænds Exempel at æde hinanden op.

Ved Frokosten blev virkelig Madkurven saa let, som den kom fra Kurvemagerens Haand, og ved Middagstid, da det var næsten Havblik, blev jeg gandske underlig tilmode, hvergang jeg betragtede den, da jeg just blev vaer om Bagbord et Bræt besat med Viin, Suppe, Steg etc., og min Veninde Mdm. *Müller* og hendes Mand og nok een, som jeg ei erindrer, i fuld Arbeide. Dette Syn virkede saa heftig paa mig, at jeg besluttede for et Øieblik at paatage mig Jesper Oldfux's Rolle og nærmede mig derfor gandske langsom, ligesom par hazard og nynnende la la la la med Kikkerten i Haanden for at see lidt ud fra bagbord Side (der var NB. intet andet end Vand at see). Paa engang hører jeg: „Vil Secretairen ikke komme og spise med os, — det er rigtignok kun simpelt?“ „Aah! Jeg er Dem virkelig meget forbunden, kjære Mdm. *Müller*, det er jo ganske charmante Sager, De har, jeg har rigtignok spist, men jeg vil dog profitere af Deres Artighed for at nyde Deres behagelige Selskab.“ Da jeg nu eengang var kommen til Sæde, lod jeg mig ikke pine til at tage for mig af Retterne. Madammens Skaal blev heller ikke forglemt.

Om Aftenen var det lige nær, men da bemærkede jeg, at Hr. *Riedewaldt*, den Blodhund, som havde ædt min Salat foruden mangen anden Bid, han havde faaet af mig i mine Velstands-Dage, endnu havde et godt Stykke Flesk tilovers foruden Brød; jeg svoer derpaa ved mig selv, at denne uden Medlidenhed skulde tales til, hvilket jeg ogsaa øieblikkelig iværksatte, en Snaps til fik jeg hos Mdm. *Müller*, NB. hvis Mand havde hjulpet til at expedere en af mine Flasker gl. Viin. De fleste af os havde alt pyntet os i Haab om at komme i Land den Dag; men vi maatte smukt trække af igjen og gaae til Køis, da vi endnu havde et Par Miil tilbage.

Apropos jeg havde nær glemt Hr. *Manthey;* han var efter Sigende en Fætter til Etatsraaden[1]) og besad vir-

[1]) Den omtalte Etatsraad maa være den senere Konferensraad Johan Daniel Timotheus Manthey (1771—1831), der havde skaffet Bay Ansættelse i Udenrigsministeriet.

kelig ogsaa den Familieegenskab at have, ligesom denne, et stort Talertalent og gjorde vistnok blandt sine begede Ligemænd lige saa stor Effect som Fætteren iblandt sine pudrede, og ligesom denne tager almindeligen sine Emner af Moralen og Philosophien, saaledes tog hiin sine af Experimental-Physiken og Dyreriget, hvori især Luus og Lopper spillede Hovedrollen; ogsaa maatte Damerne undertiden tage Flugten, naar han kom for dybt ind i sin Materie, og i saadanne Øieblikke blev han allermeest applauderet af sine Kammerater. Han havde ellers den Vane at lee forskrækkeligt over sine egne Vittigheder og at holde sine Taler siddende eller liggende, — hans Genie var tillige saa frugtbart, at vi maatte give ham Brændeviin for at holde op.

Tanken om det deilige Land, som vi nærmede os til, forenet med Haabet om snart at betræde det, beskjæftigede min Phantasie saaledes, at jeg vaagnede næste Morgen før Solens Opgang og ilede strax op paa Dækket. Ak, hvilken Glæde! Skibet gleed just ind i den deilige Kielerbugt. Hvilken Morgen! Hvilket fortryllende Landskab! Et høitideligt Stille herskede, hele Naturen var en stum Bøn, Havet stod næsten ganske stille. Endelig kom Solen og hvilket maiestætisk Syn! Naturen vaagnede, oplivedes meer og meer, indtil den endelig stod klædt i den yndigste Morgendragt. Tilhøire laae Fæstningen Friederichsort med sine røde Tage og rundt om afvexlede Skove, Høie, Dale og Byer med hinanden. Mine Reisecammerater kom endelig ogsaa op og frydede sig ved dette smilende Land, og da der just kom en Fiskerbaad roende, bleve vi enige om at leie den til at sætte os i Land. Vi klædte os derfor paa, stege i Baaden og roede nu omtrent Kl. $5^1/_2$ i Land ved Düsternbrook, betalte Manden nogle Styver hver og stege nu op paa Strandbredden inderlig henrykte over, at vi nu endelig havde naaet vor Bestemmelse.

ANDET CAPITEL
DÜSTERNBROOK

Motto:
Ranke Stammer, grønne Tag,
Tankens, Følelsernes Bolig!
Rolig hvælver og fortrolig
Du med dine tætte Lag.
Underfulde Velbehag!
Hulde Taushed i det Grønne!
Salig Nyden af det Skiønne!
Af det Skiønne? Hvilket Skiønne?
Ak, den hele store Lyst
Er for svær for dette Bryst!
FARUK.[1])

Saaledes sang jeg i Tankerne, medens vi vandrede op gjennem den deilige Skov, der omgiver Kielerbugten. Den høitidelige Taushed, som herskede den tidlige Morgenstund, som udbredte et magisk Skær overalt, de maleriske Udsigter gjennem Træerne over Bugten gjorde denne Scene til en af de mærkværdigste og uforglemmeligste paa hele min Reise. Efter en halv Times Gang kom vi til et meget brillant Vertshuus, som ligger paa en Bakke, Folkene vare nylig opstaaede, og vi bestilte Kaffe. Her tog jeg en høitidelig Afskeed med mit danske Maal, thi jeg mærkede nok, at jeg ikke vilde hjelpe mig meget videre frem dermed, og takkede min Gud, at jeg temmelig tappert kunde slaae mig igjennem med det Tydske. Jeg indlod mig derfor med Verten, en meget artig Mand med en Nathue paa og en Pibe i Munden, som fortalte mig, at der om Eftermiddagen skulde være en „Vogelschiessen“ af Studenterne „und darauf sollte getanzt werden“. Hilledød! tænkte jeg, der maae Du sku ud for at faae et rigtigt Begreb om „das Burschenleben“, og mine Kammerater vare fuldkommen af samme Mening. Vi drak nu en excellent Kaffe og røg vor Pibe til og begave os derpaa paa Veien til Kiel.

Skulde jeg ligne denne Vei med nogen anden, maatte

[1]) Syngespil af Oehlenschläger 1810, opført 1812 med Musik af Weyse.

det være med den fra Herlufsholm til Nestved, som dog kun er en Miniatur af denne; den gaaer stedse ned ad Bakke og langs med Bugten, Skoven, deilige Alleer med nydelige Landsteder paa Siderne gjør den endnu mere interessant end hiin, Længden er omtrent den samme. Vi ankom endelig til Byens Port, der var liden og beskeden og ikke som hiin, om hvilken den græske Philosoph sagde til Indbyggerne: „Tager Eder i Agt og lukker Eders Port til, ellers løber Eders Stad ud af den!“ Udenfor denne var et Slags Fisketorv, hvor jeg just bemærkede en net lille Pige med tydsk Kappe paa, som stod og kjøbte Fisk; jeg kunde ikke bare mig for at betragte hende og tænkte ved mig selv: de Kielerpiger er virkelig nydelige! Men jeg var imidlertid nødt til at forlade Pigen og hendes Fisk, thi mine Compagnons vare alt indenfor Porten, jeg ilede efter dem og traadte ind i *Kiel.* Det er en ganske net, lille Stad, kun Skade, at Gaderne ere saa smalle og uden Fortoug. Den er aldeles ikke skikket til Vindueskoketteri, thi har man ikke uophørlig Øinene paa sine Been, risquerer man hvert Øieblik at falde som en Pebling; jeg gad virkelig seet Hr. *Hjorthøy* at spadsere paa disse Gader med Næsen i Veiret, især naar det er lidt smudsigt.[1])

Vi toge ind i „Stadt Kopenhagen“, som ligger ikke langt fra Porten paa venstre Haand i den store Gade, hvis Vert, Hr. *Fischer,* er bekjendt som en meget brav Mand og Ven af de Danske. Han var uheldigviis bortreist, men hans Søn, en stor, tyk Person i en bruun Bombasins Frakke, tog imod os. Vore øvrige Medreisende vare ankomne hertil, hvoriblandt de 3 unge Damer. Vi drev lidt omkring i Byen og forføiede os derpaa hjem til Stadt Kopenhagen for at tage en alvorlig Middagsmad til os. Paa Søereisen havde vi næsten bestandig maattet tage til Takke med koldt Kjøkken, vi holdt os derfor skadesløs paa Hr. *Fischers* Suppe, saa

[1]) Daværende Kontorchef i Revisionsdepartementet, senere Justitsraad Christian Julius Frederik Hjorthøy (1775—1848), der ved sit besynderlige Væsen, Klædedragt og Udseende hørte til Kbhvns. Originaler paa den Tid.

at Øinene stode stive i Hovederne paa os, thi vi fik ei Tid til at lade den blive kold. Efter at vi nu havde nydt 4 gode og kraftige Retter Mad foruden Kage og behørig Viin, stege vi ned i Stuen for at sætte Kronen paa Værket med en Kop Kaffe med sit appendix ɔ: en Pibe Tobak. (Her er jeg bange, at nogle af mine Læsere falde ind med en Replik af Geert Westphaler: „Hvad mener Du, at Folk er forlegne for at vide, hvormange Piber Tobak du smøgede og hvormange Piger du gloede paa paa din Kielske Reise?"[1]) Jeg svarer hertil med Geert: „Det er min Troe ikke Bagateller, jeg fortæller. Skal jeg lade Munden binde? Jeg vil heller, at Folk skal sige: der sidder en carnaliøsk Tunge paa den Karl, end at de skal sige: Den Karl sidder som en Fæhund eller Skabhals og har hverken Maal eller Mæle" — altsaa: jeg ud i Kjøkkenet og sagde: „Erlauben Sie dass ich meine Pfeife anstecke?" Hvortil Madammen svarede: Sehr gern! og en af Pigerne lagde mig nu en Gløde paa Piben. Jeg gav mig til at suge, og see — Piben tændtes. Jeg traadte nu med den tændte Pibe ind i Stuen og sadde mig med den i Munden med Madammens Tilladelse ved Skatollet og begyndte at skrive et Brev til Kjøbenhavn, men brød af, da jeg saae en gammel Bekjendt, Lieutenant *Raymuth*, træde ind. Jeg blev ganske henrykt ved dette Møde, besvarede i Korthed hans Spørgsmaal om min Reisebestemmelse og lovede ham at komme om et Par Timer at besøge ham og at drikke atter en Kop Kaffe og nyde en Pibe, thi af Kaffe og Tobak kan man aldrig nyde for meget. Han gik, og jeg begyndte at continuere mit Brev, men blev atter afbrudt, da en Herre lod sig annoncere, som ønskede at gjøre mig sin Opvartning. „Det er da forbandet," tænkte jeg, idet jeg endnu drog et Par stærke Drag af min Pibe og derpaa lagde den hen, „at man ikke engang kan have Roe paa fremmede Steder. Jeg kommer herefter til at reise incognito!"

[1]) Holberg. Mester Geert Westphaler. II. Akt. 3. Scene.

Jeg gik nu ud og traf en liden umaadelig mager og tør Mand. Han saae ud som om han kunde være draget op af Jorden, dertil havde han et saa ulykkeligt og hæst Organ — jeg troede i Førstningen at det var Bøddelen af Slesvig[1]) — at jeg havde ondt ved at forstaae ham. Han overfusede mig med Complimenter, og jeg bad ham at trine op i Stuen. Han fortalte mig, at han var dansk Konsul i Königsberg og heed *Butty* og paa Diplomatiens Vegne havde anseet det for sin Skyldighed at gjøre mig som sin Collega sin Opvartning, tillige var han kommen op af en meget lang Sygdom og reiste nu omkring for fuldkommen at helbredes[2]). Under denne meget vidtløftige Explication maatte han flere Gange standse for at drage Veiret; det rallede saaledes i Ganen paa ham, at jeg fik en slem Soupçon om hans Sygdom og tænkte ved mig selv: „Jo, Du reiser nok der Tod auf dem Kutschbank als Postillon". Ikke desto mindre kunde han ikke høre op at fortælle en skrækkelig Hoben, hvoraf jeg ikke begreb det halve. Manden var tillige meget døv, saa at jeg maatte skrige saa høit, at jeg nær var bleven ligesaa hæs som han. Jeg sad i den største Angest for at han skulde proponere mig at reise sammen, og takkede endelig min Gud, at han recommanderede sig efter en god Times Forløb.

Jeg forføiede mig nu til min Ven *Raymuth* [Reimuth] som boede skraas over for[3]), og han fortalte mig en heel Deel om Byens selskabelige Fornøielser, hvori Musikken spillede en temmelig vigtig Rolle (Bassangeren *Abel* boede der i Byen og fornøiede ofte Publicum med det dybe B), samt at han var forlovet med en Mlle *Schwäfel* (ja, saa er det ingen Under, tænkte jeg, at han er bleven antændt af hende), og jeg gratulerede ham til snart at blive gjort til en lykkelig Svovlstik. Efter at

---

[1]) Geert Westphaler. II. 4.
[2]) Johan Peter Butty, dansk Konsul i Königsberg.
[3]) Christian Ulrich Emil Reimuth (1787—1846), blev 1813 Regimentskvartermester og Auditør ved holstenske Skarpskyttekorps, 1824 Borgmester i Odense, 1840 Etatsraad, gift med Lucie Schweffel (1795—1865).

have nydt Kaffe, Tobak og Passiar ledsagede han mig hen i „Harmonien“, som virkelig i Henseende til det locale ei gav den kjøbenhavnske meget efter. Jeg saae her endeel Unge og Gamle, der ved Spillebordet udhvilede sig efter Dagens Byrder og med Spadille i Haanden blæste ad alle Livets Gjenvordigheder („ligesaa hos os,“ tænkte jeg). Jeg blev præsenteret for Directeurerne og skrev mit Navn i en Protocol, som til den Ende laae paa Bordet.

Jeg spadserede derpaa med *Reimuth* ud af Staden og besaae en overordentlig deilig Hauge tilbørende en Justitsraad *Thomsen*; de meest maleriske Udsigter til Byerne Dorfgarten og Neumühlen gjorde den til noget af det fortrinligste jeg har seet, og jeg fattede saadan Respect for Kiel, at jeg ønskede at kunne leve og døe der. Det lakkede nu ad Aften, og Længselen efter at see Studentercommercen drog mig bort fra dette lille Elysium. Jeg tog derfor Afsked med *Reimuth* og opsøgte min Reisecompagnon *Paysen*, med hvem jeg nu Arm i Arm gav mig paa Veien til Düsternbrook. Vi mødte endeel Studenter med store Knorterprygle i Hænderne, de saae skrækkelig vilde og incroyable ud.

Med krum Ryg, Skuldrene frem, Trin, som naar man løber paa Skøiter, og en martialsk selvtilfreds Mine, busede de frem og svingede Stokken, saa at man maatte flygte tilside som for et vildt Dyr. Jeg tænkte: Vor Herre bevares! og takkede min Gud, da jeg ankom heelskindet til Düsternbrook. Her var stor Lystighed og Fryd og Gammen. Vertshuset var herlig oplyst samt Pladsen udenfor, hvor der fandtes en heel Deel Borde garnerede med drikkende og smøgende Studenter. Jeg traadte ind i Sahlen, hvor der blev dandset; den var propfuld af Minervæ Sønner, som ved deres phantastiske Dragt og vilde Væsen gjorde deres Moder ganske ukjendelig og lod een i Tvivl om Mars eller Momus var deres Fader. Foroven vare de som siællandske Bønder med Haarene om Ørerne, i Midten som Crispins

med korte Frakker og Belter, og forneden som Don Quichoter med uhyre store Sporer, som formodentlig skulde være et Sindbillede paa den skrækkelige Fart, hvormed de gjennemgallopere Videnskabernes Bane. Man dandsede med Piberne i Munden og Huerne paa Hovedet, og der var saadan Tobaksrøg, at Lysene var nær ved at gaae ud. Jeg opsøgte Orchestret, som man ikke kunde see for Røg, men maatte gaae efter Øret; det bestod af et Par Violiner, 2 Fløiter og en Bas, og de spillede saamænd ret net; især fornøiede en hurtig Valts mig, hvori en meget levende og god Octavfløite gjorde en herlig Virkning. Da jeg vilde gaae ud, kunde jeg ikke finde Døren, endelig traf jeg *Paysen*, som forestillede mig for en af sine gamle Bekjendtere, en gandske vakker ung Mand, hvis Navn jeg uheldigviis har glemt, og vi bleve alle enige om at gaae ud i Haugen ved et Bord og drikke os en Flaske Biskop. Udenfor Huset var et i Studentersproget kaldet: „fideelt Commers“ ved et meget langt Bord, omringet af omtrent en Snees Studenter med lange Opstandere eller Svampedaase-Piber i Munden og en Bolle Punsch i Midten. Disse „fidele Brüder“ sang adskillige fidele Viser eller rettere sagt brølede, thi det var som et Chor af Ulve og Bjørne i Skoven. Imidlertid bragte man os vor Biskop, og vi sadde os nu mellem Træerne og nød den i Forening med noget Smørrebrød; men da vi just havde fyldt Glassene for at drikke den sidste Skaal, hørte vi et rædsomt Brøl fra det fidele Bord, og vi gik hen at see, hvad det var. Det var een af Burscherne, som reiste sig, efter at et svært Chor var afsunget, og raabte med en Tordenstemme: Es lebe die academische Freiheit! og derpaa hørte man det forfærdeligste Hurra, som nogensinde er blevet udbragt. Det var et reent Dommedagsskraal. Jeg gik, for ikke at tabe den Smule Hørelse jeg endnu har tilbage, hen til vort Bord for at drikke den resterende Skaal, men seer til min store Forundring, at Glasset var aldeles tomt og at det samme

var Tilfældet med mine 2de Cammeraters; jeg blev ganske underlig tilmode, men betænkte, at det maatte nok være en naturlig Følge af der academischen Freiheit, og her altsaa var intet andet for, end at tie stille og lade sig give nok en Flaske:

een Flaske ei forslaaer — det er for liden Dosis
for lærde Folk som jeg pro nobis studiosis,[1])

og ei at forlade samme førend den var fuldkommen expedeert. Det skedte ogsaa, og da det var temmelig silde, begav vi os paa Hjemveien, idet jeg bandede Studenterne med samt deres academische Freiheit og tænkte med Niels Corporal i „Peder Paars“:

„Paa Tydsk Academie, hvis andet læres ikke,
Saa uno haustu lær' man dog et Kruus at drikke.“[2])

Det var saa mørkt i Skoven som i en Snustobaksdaase, naar Laaget er lukket. Hvert Øieblik løb vi paa et Træe eller paa en Student, og det varede længe inden vi fik os famlet ud, hvor Veien var noget lysere. Omsider kom vi da hiem til „Stadt Kopenhagen“, hvor vi temmelig mødige styrtede os i Søvnens Arme i en god blød Seng og i en Stue, som ikke bevægede sig. Om Morgenen Kl. 6 vare vi alt paa Benene og lode bestille Extrapost til Kl. 7. Jeg var nemlig bleven enig med *Paysen* om at reise sammen til Hamborg og at vælge denne Slags Befordring, som, da vi vare 2de, var i flere Henseender at foretrække for den almindelige agende Post. Efter derfor at have nydt de almindelige Morgen-Refraichissements af Kaffe, Tobak etc. bestege vi en stor Holstensk Vogn med et Par herlige Heste og en rød Postillon og rullede nu ud af Kiel under Posthornets lystige Klang:

„Wer sagt es mir, was doch im Schalle
Des Posthorns, in dem muth'gen Knalle
Der Peitsche für ein Zauber liegt?“

---

[1]) Citat af Peder Paars' 4. Bog, 3. Sang.
[2]) Peder Paars, sstd.

siger Thümmel, og vist nok er det, at et Posthorn, om det end var nok saa falsk, ofte har opvakt lige saa behagelige Fornemmelser hos mig som den deiligste Simphonie af Romberg eller Mozart. Jeg kan ikke bare mig for at anføre et Sted hos Jean Paul, hvis Sandhed jeg i dette Øieblik saa gandske følede:

„Die Lage", siger han, „wirkt mehr auf die Musik, als die Musik auf die Lage. In unserer Lage — wo man mit dem Ohre schon an der Alpenquelle, mit dem Auge auf der am Abende übergoldeten Gletscherspitze ist, — da folgt das Herz einem Posthorn mit grösseren Schlägen, als einem Concertsaale voll geputzten Zuhörer. O das Entreebillet zur Freude ist ein gutes und dann ein ruhiges Herz!"

Jeg sad altsaa mere froe og glad end mangen Konge paa sin Trone og frydede mig over den skjønne Egn, og blev jeg end skumplet noget, saa foretrak jeg dog hundrede Gange denne Befordring for at gynges paa et Skib og ei vide sig sikker for en Storm, og hvor man i saadant Tilfælde ei har noget Vertshuus at tage ind i, eiheller kan bede Skipperen at holde stille et Øieblik. Fanden maae seile, naar man ikke har det nødigt! Under disse og lignende Reflexioner paakom der os en temmelig stærk Regn, og vi ansaae det derfor for fornuftmæssigt at tage ind i en Kro en Miils Vei fra Kiel ved Navn: „de lostige Broder", der bestod efter Holstensk Skik kun af eet eneste meget stort Huus, som indbefatter Stalde, Vognremise, Kjøkken, Værelser etc. under eet Tag. Vi traadte ind i en reenlig lille Stue og lod os bringe en Snaps og en Bid Brød. Regnen begyndte snart at høre op og vi stoppede vore Piber, krøbe atter op paa Vognen og gave os videre paa Veien. Den havde tabt i Skjønhed alt som vi fjernede os fra det deilige Kiel, men begyndte atter betydeligen at forskjønnes ligesom vi nærmede os til Preetz, hvor Egnen er deilig. Endelig ankom vi til denne lille Stad, der har en meget smilende Beliggenhed, den ligner noget Fredensborg, og vi kjørte da

strax til Vertshuset, et nydeligt Huus, omtrent midt i Byen.

Af Verten fik jeg at vide, at Baron v. *Rehbinder*, som i en Snes Aar har været Consul i Algier, boede der i Byen.[1]) Jeg ansaae det nu for min Pligt at gjøre denne Mand min Opvartning og lod mig til den Ende vise hen til hans Bopæl, som var liden, men meget smagfuld. Jeg traf en meget stor, smuk og ubeskrivelig høflig Mand, som, da jeg paa Tydsk havde expliceret ham Hensigten af mit Komme og min Reise, blev grebet af en heftig Enthusiasme og gav mig mange interessante Efterretninger om Barbariet, som han havde saa god Anledning til at kjende; tilsidst lod han en indfødt Algierinde af den jødiske Nation komme ind, som han havde bragt med sig derfra. Hun bar en saakaldet Sarme eller Diadem af Messing paa sit Hoved, havde forresten anlagt den europæiske Klædedragt, men havde noget vildt i sit Aasyn og store fremragende Tænder. Baronen talte Lingua franca med hende, som jeg den Tid ikke forstod et Ord af. Det var mig meget interessant at have seet een af mine tilkommende Landsmændinder; og jeg maatte nu forlade Baronen, hvis Artighed og behagelige ukonstlede Jovialitet jeg aldrig skal glemme.

Jeg gik nu tilbage til Vertshuset, hvor jeg blev en stor Fugl vaer, som spadserede meget stolt omkring med sine lange Been; man sagde mig, at det var en Trane (ein Kranich); jeg tænkte strax paa „die Kraniche des Ibicus", som Schiller taler om, og *Paysen* var enig med mig, at det nok maatte være en af disse. Idet vi kjørte gjennem Byen faldt vi i Forundring over at finde en Skoemager næsten i hvert Vindue med behørige Svende og Drenge. Postillionen fortalte mig, at der var ikke mindre end 100 Mestere i Byen og tillige fik vi at vide, at disse Haandværkere føre paa visse

[1]) Legationsraad, Baron Johan v. Rehbinder (1751—1825), Konsulatssekretær og Konsul i Algier fra 1780 til 1809.

Tider deres Vahrer til Marked i Læssevis og sælge dem med Profit, saa at de ei behøve at sige: oleum et operam perdidi. Kl. 1½ vare vi i Pløen, som virkelig fortjener alle de Lovtaler, som jeg saa ofte hørte Reisende at udbryde i over den. Skove, deilige Søer og Bakker, samt det gamle maiestætiske Slot, tilbyder de herligste Udsigter, Egnen har noget lignende med Frederichsborg. Vi toge ind i Vertshuset „Stadt Hamburg“, et meget nydelig lille Huus, spadserede derpaa hen at besee Slottet, som ligger paa en Høi. Det er bygget i gammel Smag og har noget meget imponerende ved sig; her boer en Hertug af Oldenburg, som formedelst Sindssvaghed er uduelig til Regjeringen. Slotshaugen er meget stor med lange brede Alleer i gammel stiv Smag, hvilket jeg dog stedse har fundet interessant; saadanne Hauger have for mig, især i Forbindelse med et gammelt Slot, altid havt noget høitideligt og ærværdigt, men den var desværre slet vedligeholdt. Vi gik tilbage til Vertshuset, hvor vi lode os opvarte med Kaffe, der maatte paatage sig Middagsmads Rolle; thi vi vare enige om at skynde os for at kunne tilbringe Natten i Segeberg.

Efter omtrent 2de Miils Kjørsel kom vi til en Kroe, Mogesfelde kaldet. Her fandt vi det raadeligt at lade os give noget Smørrebrød med accompagnement af Øl og Brændeviin, thi vi mærkede paa vore Maver, at Kaffen i Pløen kun havde været en maadelig Acteur, som i det høieste paa en Timestid kan udføre sin Rolle, naar man forholder sig gandske stille, men derimod ei, naar man i 2de Timer er blevet skumplet paa en Vogn. Vi fik noget ganske fortræffeligt Brød og meget godt Smør og Ost. Under Maaltidet havde jeg min Fornøielse af en stor tyk Mand, der i det herligste Plattydsk sad og politicerede med en forfærdelig Suffisance og en meget høi Røst, hvilket var saare forunderligt at høre. Vi betalte omtrent 4 eller 6 Skilling og krøbe nu atter op paa Vognen.

Snart saae vi det høie Taarn i Segeberg samt Kalkbjerget, og Kl. 8 om Aftenen ankom vi dertil temmelig mødige efter den Dag at have kjørt 8 stive Miil. Vi styrede derfor Coursen lige til Vertshuset, der ligger midt i Byen. *Paysen* traf her en Bekjendt, en Hr. *Marr*, der havde været Officier, men havde nu et Embede der i Byen.[1]) Han inviterede os til sig at spise til Aften, hvilket vi maatte afslaae formedelst Træthed, men for at vise ham, at vi ikke vare storsnudede, lovede vi at tage Frokost hos ham næste Morgen, men bade ham derimod at trine op med og drikke et Glas Punsch, for at Talen kunde falde bedre. Hertil lod han sig overtale, og vi førtes op i en stor gammeldags Sahl, hvor man efter vor indstændige Begjering ufortøvet dækkede Bordet. Jeg bestilte imidlertid en Vogn til næste Formiddag og havde en lang plattydsk Samtale med Wagenmeisteren, hvori jeg practicerede alle de skjønne Termini, som jeg havde lært af de Holsteenske Ryttere og den *Andersenske* Familie[2]). Jeg satte mig med de 2 andre gode Venner tilbords. Maaltidet var heelt simpelt, thi det bestod kun af Smørrebrød, dog maatte jeg beundre en herlig Ost (hvilket man overalt i Holsten bliver opvartet med), hertil kom nu en lille Bolle Punsch, som satte Triumviratet i en meget lystig Stemning og gjorde mig i en halv Time til ligesaa gammel Ven af Hr. *Marr* som *Paysen*, og jeg tænkte paa, at dersom man blot kunde bestandig føre en god varm Bolle Punsch og et lystigt Gemyt med sig paa en Reise, saa kunde man gjerne undvære Anbefalingsbreve. Hr. *Marr* forlod os nu efter at have taget en edelig Forsikring af os om at spise Frokost hos ham, og vi nølede nu ikke med at kaste os hver i sin bløde Seng, hvor ufortøvet Søvnens Gud og Dødens Broder indfandt sig med sin Valmuestængel og dyssede os ind i en salig Slummer, som varede til næste Morgen Kl. 8.

---

[1]) Afsk. Premierlieutenant, Toldkontrollør Conrad Friderich Wilhelm Marr.
[2]) Hentyder sikkert til Brødrene Andersen, Valdhornister i det kgl. Kapel, fhv. Hoboister, fødte i Rendsborg.

Vi stode nu op, lode os bringe Kaffe, tændte vor Pibe, som Digteren *Uz* (om jeg husker ret) kalder „das edle Mundklistier“ og lode derpaa en Barbeer komme, som med megen Grace og Delicatesse afragede vort Skjæg, hvorfor han modtog et Honorarium af 8 Skilling for os begge. Vi begave os nu hen til vor Ven, *Marr*, som boede ret nydeligt. Han forestillede os for sin Kone og Svigerinde, to ganske nette Damer. Efter Bordet førte Hr. *Marr* os ud at besee Byen, som kun er liden, men har et meget høit Taarn; en Søe og det omtalte Kalkbjærg ere Aarsag til dens Navn, som af den simple Mand nævnes Seebarg (i den plattydske Dialect). Vi spadserede op paa Bjerget, herfra er en gandske interessant og viid Udsigt; det yder en temmelig Quantitet Kalk, som skal være god. Dette var det eneste seeværdige i Byen, og vi vandrede derfor, efter at have staaet nogle Øieblikke med Næverne i Siden oppe paa Bjerget og kikket, tilbage til Hr. *Marrs* Huus. Imidlertid var vor Vogn kommen, og vi maatte tage Afskeed med denne artige og gjæstfrie Familie, som jeg lovede, at dersom jeg skulde blive puttet i den store Kanon i Algier, da at udbede mig, at den maatte vendes imod Segeberg.

Den Vogn, man havde sendt os, var saa elendig en Bør, at vi maatte bruge knubbede Ord med Wagenmeisteren og paastaae en anden, da vi ikke vilde udsætte os for at ligge og søle paa Landeveien og maaske knække Halsen, ikke at tale om, at det var upassende for en Diplomatiker at age i en saadan Vogn. Der kom nu en anden, som saae noget mere anstændig ud. Besynderligt er det, at man yderst sjelden træffer en Bondebye, da man derimod i Sjælland seer dem i Mængde. Endelig kom vi til een ved Navn Kaltenkirchen, som er en betydelig stor Bye med et meget høit Kirketaarn. Her havde *Paysen* igjen en gammel Bekjendt, en Bonde ved Navn *Wolff*, som naturligviis maatte besøges, især da vi trængte til en Hjærtestyrkning. Vi havde været 6

Timer om at kjøre $3^1/_2$ Miil fra Segeberg. Hr. *Wolff* og især hans Kone modtog os paa det venligste og lod vore matte Heste spænde fra. Jeg faldt i Forundring ved at betragte det mægtige store Huus, i Sammenligning med hvilket vore sjællandske Bønderhuse kun er Hundehuse. Her var tillige en saa overordentlig Propretet og alt saa stadseligt, at man troede sig at være hos en Proprietair. Samme Mand var rigtignok meget formuende og havde Privilegium paa at brygge og brænde. Værelserne vare store og net dekorerede, her var tillige høit til Loftet, og alt var saa rent, som det var blæst. Vor venlige Vertinde bad os paa sit Plattydsk: „setten Sie sich en beten daal", og i et Øieblik stod der en rygende Kaffekjedel paa Bordet samt noget gandske excellent fiint Brød, herligt Smør og Ost samt Brændeviin, alt af Mandens eget Fabrik, og med hver en Bid jeg tog, tænkte jeg: Det kan man kalde en Bonde! Ogsaa var Manden saa stor og stærk, at der kunde gaae 4 sjællandske Bønder paa ham alene; han var tillige en vakker, snaksom Mand og havde megen Levemaade. Efter Maaltid gik vi ud at besee hans Hauge, som var meget stor og vel vedligeholdt med mange Blomster, hvoraf Madammen (thi det var ikke en Kone man kunde titulere for „Moer", hun var efter *Paysens* Sigende en Præstedatter) presenterede mig en deilig Rose, og vi forlode nu disse artige Folk, som havde opvakt en stor Tvivlsomhed hos mig om, hvad jeg helst vilde være, enten sjellandsk Proprietær eller holsteensk Bonde.

Reisen gik nu gandske langsomt videre. Veien var forfærdelig seig og hullet. Kl. $8^1/_2$ kom vi til Ulzburg, en liden Bye, og vi toge ind i Kroen, hvor vi maatte tage tiltakke med at opholde os i Krostuen, hvor der fandtes, hvad man kalder eine saubere Gesellschaft af Handwerksburscher, hvoriblandt jeg til min store Forundring fandt min Reisecompagnon fra Paketbaaden, den musikalske Kattuntrykker, som sad ved Bordet og røg Tobak, og vi gjorde hinanden gjensidige Compli-

menter. *Paysen* gjorde mig opmærksom paa, at dette var et Visitationssted[1]), og man formodentlig inden vor Afreise vilde undersøge vore Kufferter og fratage os vore Breve. Heraf havde jeg just en anseelig Mængde i en Brevtaske i min Lomme, og da jeg just saae en Mand sidde og betragte mig med en meget inqvisitorisk Mine, greb jeg et naturligt Paaskud til at gaae udenfor og der at putte Brevtasken ned ved den Deel af Legemet, som sidst forsvinder, naar man gaaer ud af en Dør, og som jeg troede mindst exponeret for Undersøgelse. Denne gik imidlertid meget naadig af.

Paa Veien herfra faldt *Paysen* i en meget haardnakket Slummer, hvorved han først gav sig til at støde mig paa Skulderen med sit Hoved, men avancerede dybere og dybere, saa at han omsider stangede mig af al Magt i min Mave, og da jeg ikke godt kan taale at puffes i Maven, var jeg nogle Gange nødt til at vække ham, men efter 5 Minutters Forløb var det ligenær. Postillionen nikkede ligeledes og omsider saa voldsomt, at jeg frygtede for, at han skulde stange Hestene, Veien var yderlig slet og fuld af Vandplaser samt dybe Grøvter til begge Sider, jeg maatte raabe: „Hou! hou! Schwager! He mut nicht schlaapen, he färht ja in de Graben!“ men det var næsten uden Virkning, indtil vi paa eengang foere ned ad en Bakke og i et Vandhul, der saae ud som en Søe, hvori vi standsede med saadan en Force, at jeg var nær falden ud af Vognen, og jeg var alt forberedt paa at svømme; imidlertid kom vi dog heldigen fra det. Søvnen lod nu Kudsken i Fred, ogsaa *Paysen* blev temmelig fri for Attaques. Kl. 3 ankom vi til Langenfelde, et Toldsted nær ved Altona, hvor vi maatte holde ved en Bom for at visiteres, og til den Ende kom langt om længe en Mand ud halv i Søvne med en Kavai ovenpaa den bare Skjorte, med bare Been i Tøfler og Nathue paa Hovedet. Han gnikkede sine Øine, steeg op paa Hjulet og kikkede paa vore Kuf-

[1]) Indtil 1838 var Ulzburg et Hoved-Toldsted.

ferter og drev ikke Visitationen videre, men skuttede sig og gik ind for atter at tage fat, hvor han slap, og jeg tænkte: Pokker være Visiteur, langt hellere Klokker, „som sove kan i Roe til Klokken 10“.[1]) Vi rullede ind i Altona d. 28. Julii, det var Søndag, hvor alt endnu laae i dyb Søvn, kun hist og her saa man en Vægter i en blaa militair Uniform med en liden Skralle i Haanden og Gevæhr. Det var en pæn lille Bye med temmelig brede Gader. Man havde anbefalet os „das Holsteinische Haus am Rathhausplatz“ som et godt og billigt Vertshuus. Vi lode nu Schwageren stige af, og han gav sig til at kime af al Magt paa Porten. Efter 2 à 3 Repriser hørte vi omsider et Par Tøfler komme smækkende, og en Pige aabnede Porten. „Guten Morgen! Können wir hier absteigen?“ „Oh ja, hier ist Platz genug!“ Vi steege nu af, gabede og strækkede os et Par Snese Gange (thi naar man saaledes har aget en heel Nat, og paa saadan en Hundevei, bliver man gjerne stiv i Lemmerne); imidlertid var Gaardskarlen kommen til, og vi bleve førte op i et Par ret gode Værelser med Senge, som saae saa indbydende ud, at vi strax besluttede at probere dem, jeg lod mig til den Ende give en Støvleknægt, som jeg i Førstningen antog for et musikalsk Instrument formedelst dens besynderlige Form, drog mine Støvler af, bad Pigen at bringe os Kaffe Kl. 8 og ønskede hende god rolig Nat. Jeg tøvede nu ei længe med at springe i Sengen og slumrede snart ind:

Skjøn Mad og Viin og en Seng som er blød,[2])
O brave Skik, man paa Reiser kan finde.

(Men her vilde det nok ikke være af Veien at begynde et nyt Capitel, at mine Læsere kan drage Aande, medens jeg sover.)

---

[1]) Peder Paars. III. 3.

[2]) Dette ofte gentagne Citat er af en Sang, som Tjeneren Frontin synger i det gamle Syngestykke „Nonnerne“, Texten af Ricard, oversat af Falsen, Musikken af Devienne.

TREDIE CAPITEL

ALTONA OG HAMBORG

Motto:
Ihr Städter habt viel schönes Ding,
Viel Schönes überall;
Credit und Geld und golden Ring
Und Bank und Börsensaal.
CLAUDIUS.

(„Det har han saamænd Ret i, min kjære Asmus,[1]) han skal have Tak, at han hjalp mig til et Motto over dette Capitel, thi det seer saa skjønt lærd ud og røber, at Forfatteren besidder Lecture.")

Kl. 8 kom Pigen med Kaffen og nødte os saaledes, ihvor tungt det end faldt os, at bryde overtvært og stige ud af Sengen. Vi gjorde Bekjendtskab med Verten, Hr. *Coortz,* og især med Vertinden, en meget venlig, gammel Kone, som egentligen var den, der styrede Codillen; hun tilbød os at kunne spise til Middag i Huset, hvilket vi toge imod og begave os derpaa ud for at besee Staden. Ulykkeligviis overfaldt der os en meget stærk Regn paa Veien; i Følge gammel kjøbenhavnsk Sædvane søgte jeg en Port, men ak, ingen var at finde, der var kun lutter Dørre, som vare tillukkede, „det er da en forbandet Bye," tænkte jeg, „hvor der ikke engang er en Port, hvor en ærlig Mand kan gaae ind i Nødstilfælde!" Vi løb, medens Regnen faldt som Skomagerdrenge og gennemblødte os ligetil Skindet, intet Lye var at finde, da paa engang *Paysen* erindrede, at han havde en gammel Bekjendt, en Lieutenant v. *Soosten*, i Nærheden,[2]) vi foer afsted og ankom endelig aandeløse og drivvaade til Vennen, atter en net Mand, som modtog os paa det høfligste, laante os en Paraplye, og vi maatte skynde os hjem at skifte Klæder. Middags-

---

[1]) Asmus er Matthias Claudius's Forfatternavn i „Wandsbecker Bote".

[2]) Rimeligvis den Sekondlieutenant Johan Georg Soosten, som stod a. l. s. ved Oldenborgske Infanteri-Regiment og som 1818 fik Afsked som Premierlieutenant og blev Branddirektør i Husum og Krigsraad. Død 1832.

maaltidet var meget vel tillavet og bestod af 3 Retter Mad og Viin. Selskabet var indskrænket til Verten og hans Kone samt en ret smuk, ung Kone, som kaldte sig Madam *Bluhme*. Efter Bordet tilbragtes Tiden med Passiar og Tobaksrygen, da Regnen forbød al Spadseren.

Den følgende Morgen var det godt Veir, og vi besluttede nu at holde os skadesløse for Gaarsdagens Kjedsommelighed, vi skyndte os derfor i Klæderne og fore ud. Touren gik ud ad Porten til Hamburgerberg, en stor, grøn Plads, som før har været beplantet med skjønne Alleer, som de Franske have ødelagt. Her var et gandske forunderligt og paafaldende Commerts; det var præcis som i Dyrehaugen ved St. Hansdags Tider, en stor Mængde Fjelleboder med udenlandske Dyr, Gynger, Voxcabinetter, Bajasser og Harlequiner, som raabte: „Kommen Sie herein! meine Herren! nehmen Sie Billet!“ og en uendelig Mængde nysgjerrige Tilskuere af Middelclassen og Pøbelen, som stod og gabede paa de store, malede Skildter, som forestiller, hvorledes de Sager burde være, som ere indenfor; her fandtes tillige ved hvertandet Skridt en Liremand, mangfoldige blinde Bierfiedlere og en blind Mand, som spillede paa Hakkebræt, nogle sang virkelig ret taaleligt tydske Arier med Accompagnement af et Positiv, som ikke klingede ilde; her var tillige flere lange Rader af Fjelleboutikker for Skomagere, Haarskjærere, Viin-, Liqueurs- og Ølhandlere, Pibefabricører, Hosekræmmere osv., og kort sagt alt, hvad en Borgermand kan ønske sig for at fordrive Tiden om Søndagen paa den angenemeste Maade. Jeg nægter ikke, at jeg selv er en Nar efter at see Kunster, og at jeg virkelig behøvede endel Overvindelse for at forlade disse Herligheder.

Vi spadserede nu ind i den frie Stad Hamborg, hvis Fæstningsværker vare paa denne Side ligeledes demolerede af de Franske og Volden sløjfet; der var imidlertid ligesom ved Kjøbenhavn et Accisehuus og en Bom. I det hele havde Indgangen i Byen endeel Lig-

hed med Kjøbenhavn, men da jeg kom noget ind i Gaderne, blev jeg kun lidet tilfredsstillet, thi de vare krumme og snevre og tillige saadan Vrimmel af Mennesker og Vogne, at man ofte maatte trænge sig igjennem, især var der en fæl Hoben Jøder, der vare saa gridske paa at skakkre, at de grebe een i Armen og næsten overfaldt een; jeg kunde med Nød og Neppe fægte mig igjennem dem, og det pinede mig derhos i Fødderne at gaae paa disse ujevne Brostene, thi Fortouge veed man heller ikke her af at sige. Min Misfornøjelse svandt imidlertid, da jeg kom til Jungfernstieg, den smukkeste Gade i Hamborg. Den gaaer langs med Alsteren, har en Rad brilliante Huse og en deilig Allee paa den anden Side med meget smagfulde Pavillioner, hvor der boe Restaurateurer. Her findes alle offentlige Blade, og man sidder her i Alleen under et Telt ved smaae Borde og kan drikke sin Schokolade og beskue den talrige Mængde, som spadserer op og ned ligesom i Cavaleergangen i Kongens Hauge, eller ogsaa har man fra den anden Side af Pavillionen en deilig Udsigt over Alsteren; ogsaa findes her en ret god Musik af Harpe og et Par andre Instrumenter. Indvendig er disse Pavillioner yderst brilliante og Væggene behængte med Speile, saa at man undertiden gjør sig selv en Compliment i den Tanke, at det er en anden. Her findes tillige de brillianteste Gjæstgiversteder saasom „Stadt Petersburg“, „König von England“, de ere udvendig og indvendig som Paladser, men da man samme Steder har den Vane at flaae Folk, saa foretrak jeg at boe i Altona. Naar jeg undtager denne Gade og 2de andre, som støde til den: „Grosse Bleichen“ og „Neuer Wall“, saa vare de andre at ligne ved Didrikbadskjærsgang eller i det høieste Kattesundet og bestod næsten af lutter Boutikker. Jeg tilbragte det meeste af Dagen med at stryge om paa Gaderne med *Paysen,* hvoraf jeg snart blev baade kjed og træt.

(Min Læsere undskylde nu, at jeg ophører med den

daglige cronologiske Detail af Begivenhederne, da jeg af Mangel paa Hukommelse let vilde komme til at begaae Anacronismer, og de tillade mig, for at bruge en poetisk Lignelse, at putte de 10 Dages Hændelser (som jeg opholdt mig her) i en Pose alle tilhobe, derpaa ryste dem vel om og drage dem ud, lige som de falde for Haanden.)

Efter faa Dages Forløb flyttede min troe Staldbroder, *Paysen*, ud af „das Holsteinische Haus“ af klog Oeconomie, da han havde faaet et Logis hos en Familie i Altona af hans Bekjendtskab, og jeg blev saaledes alene tilbage i Vertshuset, hvor jeg blev særdeles vel accomoderet. Mdm. *Bluhme*, som jeg før har nævnt, var en stor Elskerinde af Musik og lyttede tit om Morgenen, naar jeg spillede; da jeg mærkede dette, tog jeg derfore undertiden min Violin ned og spillede for hende og den Gamle. Vi fik tillige Fingre paa en Guitarre, som tilhørte Madammens Søn, en meget galant og artig, ung Herre, og ved Hjælp af „Fremdlings Abendlied“[1]) insinuerede jeg mig saaledes hos disse Damer, at alting stod paa Pinde for mig i Huset, og man behandlede mig som en gammel Bekjendt („la plupart des femmes aujourd'hui se laissent prendre par les oreilles“, siger Molière). *Paysen* og *Soosten* kom imidlertid næsten daglig til mig og trak mig ud. Paa een af de første Udflugter vare vi en Eftermiddag inde i en Salon paa Hamburgerberg paa venstre Haand tæt udenfor Altona, som kaldtes Freuchens Salon; i det garstige danske Sprog vilde man kalde det en Dandsebod, men Gud bevare mig derfor, det var en brilliant, stor Bygning med en Schweitzer i blaae Uniform, trekantet Hat og en Stav i Haanden ligesom Regimentstambourerne, for Døren, som skulde see til, at der ikke kom noget crapule (eller Folk med Trøjer paa), men kun galante Herrer og honette Damer, som boe for sig selv og leve af deres Midler.[2]) Det var en Sal paa Stør-

---

[1]) En Komposition af Rudolph Bay, Texten af Zach. Werner.
[2]) Et holbergsk Udtryk fra „Maskeraden“, 1. Akt, 3. Scene.

relse som Venskabelige Selskabs,[1]) med hvælvet Loft og yderst smagfuldt og brilliant decoreret med 2de Rader Søiler og Gallerier, indenfor Søilerne stode Borde og Stole, som ogsaa paa Galleriet, hvor man kunde faae Kaffe, The, Punsch, Kager, Schocolade etc. Loftet var bemalet med deilige fresco-Malerier af Mythologien. Orchestret, som var temmelig stærk besat og havde Trompeter og Pauker, havde sit Sæde i Enden af Salen oppe paa Galleriet. Det var den fortræffeligste Dandsemusik, jeg nogensinde har hørt, jeg glemmer aldrig et Par høitidelige og langsomme Valtse, som blev udført med alt det Udtryk og Precision, man kan fordre, de hyppige, obligate Steder for ethvert Instrument blev givet med stor Færdighed; jeg blev saa betaget af Fryd over denne Musik, at jeg nær havde givet mig til at dandse — her dandses med Hat og Støvler paa — dersom ikke de gamle kjøbenhavnske Fordomme om Stedet og det qvindelige Personale endnu havde klæbet ved mig og afholdt mig. Af slige Salons findes endnu et Par, men ei saa brilliante.

Da jeg, som ovenfor sagt, er en Gjæk efter at see Kunster, kunde jeg umueligen bare mig for at besee den største Deel af Fjelleboderne. Et Voxcabinet med smaae Figurer var efter alles Dom et sandt Mesterstykke, her var forskjellige Scener og Grupper, f. Ex. Napoleons Landing paa St. Helena, en Oversvømmelses-Scene i Schweitz, Moskous Beleiring etc. De andre Voxcabinetter vare som sædvanlig gruelige Caricaturer, og deres nøgne Venusser istand til at skræmme Børn med. Nogle vilde Dyr derimod, saasom Løver, Hyæner, Panthere etc. vare istand til at skræmme voxne Folk. Men hvad der var det interessanteste, var en ung Dame paa 17 Aar, som lod sig see for 4 Sk. pro persona. Hun sagdes at veie 400 Pund; hun var rigtignok ingen Kastekjep, dog forekom hun mig ikke synderlig

---

[1]) En Klub i Kbhvn., der havde Lokale i „Vildmanden" paa Hjørnet af Østergade og Christenbernikowstræde.

tykkere end Fru B ... Hun lod mig føle paa een af sine Arme, som var saa svær, at jeg nær havde tabt den og var i Begreb med at tage den paa Ryggen som en Sæk; andet lod hun mig ikke føle og sandt at sige havde jeg nok af Armen. Forresten var hun ret smuk, havde deilige Øine og et skjønt, guult Haar, hun lignede meget af Ansigt Fru *Olsen*, fød *Balle*.[1]) Jeg troer ellers ikke, hun veier saa meget, jeg finder, at der egentlig burde være en Bismer ved Haanden, at man ligesom ved andet Kjød ei skal blive snydt i Vægten. Hun gjorde mig den Compliment, at jeg just ikke var mager; dette vilde jeg taget ilde op af enhver anden Dame end hende, og jeg svarede hende derfor som galant Cavaleer, at min Beskedenhed ei endnu tillod mig at gjøre synderlige Fordringer, men jeg smigrede mig med i Tiden at nærme mig endeel til Idealet. Dette var et diplomatisk Galanteri, som kunde tillige anvendes ved det franske Hof, hvor Hs. Maiestæt selv gaaer ventre à terre.[2]) Jeg gyste imidlertid, idet jeg gik bort og tænkte: Vor Herre bevares!

I Hamborg har jeg alt berørt Jungfernstieg som seeværdig, hertil kommer endnu den bekjendte Börsenhalle, en yderst brilliant og smagfuld Bygning. Dhrr. Kjøbmænd forsamle sig her og afgjøre en stor Deel af deres Affaires; Adgang hertil abonneres for Betaling. Jeg blev ført herind af Hr. Kjøbmand *Fürst*, til hvem jeg havde Brev fra min Ven *Gerson*,[3]) hvilken Familie jeg siden nærmere skal omtale. *Salon d'Apollon* fortjener ogsaa særdeles Opmærksomhed; den er offenttig Concert- og Balsal og er beliggende i en Gade ved Navn „grosse Drehbahn". Denne Gade er ellers i Henseende til sine Beboere et Sidestykke til en vis Gade

[1]) Etatsraad, Notarius publ. Gottsche Hans Olsens Frue, Elisabeth Dorothea Olsen, f. Balle, død 1843, Biskoppens Datter.

[2]) Sigter til Kongen af Frankrigs, Ludvig XVIII's Korpulence.

[3]) Denne Rudolph Bays flere Gange omtalte kjøbenhavnske Ven George Gerson (1790—1825), der er lige bekendt som en dygtig Forretningsmand (han var fra 1816 Associé af Huset Hambro) og som musikalsk Dilettant, havde faaet sin merkantile og musikalske Uddannelse i Hamborg. (Se B. Davids Erindringer. Vor Fortid. I.)

i Kjøbenhavn, som løber fra lille Kongensgade til Viingaardsstræde; der hører altsaa en vis Philosophie til at gaae derigjennem især ved høi lys Dag, nemlig at hæve sig over den Mistanke en eller anden Bekjendt kunde fatte ved at see een betræde et saa slibrigt Sted; da jeg imidlertid var en fremmed Reisende, som ingen Bekjendtskaber havde, gjorde jeg mig ingen Betænkning deraf, naar jeg derved kunde forkorte min Vei, og saae mig ikke engang om som i Kjøbenhavn, naar jeg skulde gennem Søstergaden.[1]) Her sad rigtignok endeel smukke Damer og koketterede forfærdeligt, dog vare de ei saa ucultiverte som deres Søstre i Kbhvn. og pikkede ikke paa Vinduerne ad Folk eller tiltalede een i Udtryk, som man maatte blive rød og bleg over; disse vare meget velopdragne og galant klædte, Husene vare store og smukke med store Ruder. Den franske Ministers Palais og Frimurerlogen vare i samme Gade. I *Salon d'Apollon* dandses et Par Gange ugentlig, man modtager en Billet af en Dame, som sidder i et Hul ligesom Controlleuren ved Comediehuset i Kjøbenhavn, og kun honette og velklædte Folk tilstedes Adgang.

I Henseende til Dame-Personalet kunde det vel være Tvivl underkastet, om disses Renommée er hævet over al Critik, men derimod er der ingen Tvivl om, at de i Henseende til deres Udvortes og Klædedragt ere de galanteste, smukkeste og smagfuldeste Damer man kan see. Diamanter og Fløil ere almindelige Prydelser, dette forenet med et tilsyneladende anstændigt, endog tilbageholdende Væsen, gjør at, om man endog er nok saa god Theolog, fatter man dog saare vanskelig Ideen om de kalkede Grave, og den, som ei er opdraget i Hamborg eller en anden stor Hovedstad, vil falde i Forbauselse, naar man fortæller ham, at Stedet egentlig kun er en Dandsebod, og at den skjønneste Dame paa et Vink accompagneret af en Rigsdaler er strax

[1]) Ved Søstergaden i Kbhvn. menes naturligvis Holmensgade.

villig til at give sine Yndigheder til Priis for enhver nok saa fræk og modbydelig Vellystning. Tidens Tone har gjort dette til en tilladelig og almindelig Fornøielse at freqventere dette Sted; Folk af bon ton, Militaire i fuld Uniform gjøre sig ingen Betænkning af at vise sig der, men desværre just af denne Grund er vistnok denne Sal den Klippe, hvorpaa mangt et kraft- og haabefuldt ungt Menneske strander; thi tier først den offentlige Critik, saa er snart ogsaa Fornuften og Samvittigheden bragt til Taushed. Den fortræffelige Musik, den brilliante og blændende Oplysning, de kjelne vellystige Valtser, som her udføres i en langsom og høitidelig Tempo, maae absolut beruse den Uerfarne, bestorme hans Følelser, medens Fornuften, denne ellers sikre Magnetnaal, taber aldeles sin Kraft, og han maa endda prise sig lykkelig, om den ei vedbliver sin Misviisning, naar han er kommet uden for Døren. Det vidt udbredte Rygte om denne Salon, som jeg tidt i Kjøbenhavn af nogle reisende Bekjendtere hørte hæve til Skyerne som et non plus ultra (Sangerinden, Mdm. *Becker*, sagde en Gang til mig, da jeg spurgte om hun kjendte grosse Drehbahn: „Um Gottes Willen gehen Sie ja nicht dahin! Sie thun es aber gewiss, ich kenne die Männer[1],“) gjorde mig ikke alene nysgjerrig, men ogsaa begjerlig efter at faae dette Sted at see, og hvi skulde jeg ikke tilstaae, at jeg med megen Interesse hørte paa den ypperlige Musik og at jeg ikke var Platoniker nok til at afholde mig fra at beundre et Par deilige Ansigter; jeg vil ei engang nægte, at jeg med det inderligste Velbehag især dvælede ved Beskuelsen af en Berlinerinde (efter hvad man sagde mig), som kunde tjene til Model for en Madonna, ingen Frækhed stod malet i hendes Blik, hun syntes snarere som et Billede af den reneste Uskyldighed; Naturen havde dannet hende til en Engel, og hun var maaske neppe 18 Aar gammel; arme Pige!

[1]) Minna Becker, f. Ambrosch fra Hamborg, en tysk Koloratur-Sangerinde, som 1816 optraadte paa det kgl. Theater i Kbhvn. under stor Begejstring.

tænkte jeg, jeg burde vel foragte Dig, men kan ikke; dybt foragter jeg derimod den afskyelige Synder, som først styrtede Dig ned fra Din Himmel for at gjøre Dig til — en falden Engel og med et evigt Halsjern at fæste Dig til Vanæren, indtil Du omsider bleg og henvisnet maaskee snart skal fortæres i Livets sande Helvede.

Det er vist nok en quæstio juris, hvorvidt et fornuftigt Politie, hvis Hovedøiemed følgelig bør være at haandhæve saameget som muligt Orden og Moralitet, bør tillade, at Usædelighed saa offentlig afkaster Masken. Man kunde vel sige, at den var mindre farlig, naar den var saa let at kjende, og at i en Tidsalder, hvor Opdragere i Forening med Skribentere og Kunstnere kappes om at gjøre Vellysten til et mindre Onde, ja gjøre den endog til en vigtig Deel af Menneskets Lyksalighed, man saaledes troede at hæve den i Mørket eller under bedrageriske Skikkelser omsnigende Umoralitet paa et ringere Antals Bekostning, samlet paa eet Sted og mærket med et utvetydigt Stempel; lad dette endog være sub judice; men at opreise den glimrende Templer, og at anvende alt for at gjøre disse saa offentlige, forblendende og forføriske som muligen, dette kan vel neppe høre til en Stads Lovtale, og kan, efter min Mening, kun begribes der, hvor Indvaanerne kun bestaae af Kjøbmænd, Kræmmersvende, Skriverdrenge og nogle Militaire, hvis Cultur og Opdragelse paa nogle faa Undtagelser nær, som jeg skylder den største Ærbødighed, forbyder dem nogen ædlere Tidsfordriv, medens Videnskabsmanden og Kunstneren, han være nok saa svag, almindeligen har mere Delicatesse end offentlig at vise og endog hovere af sine Udsvævelser. — Jeg vil aldeles ikke agere Moralist, thi jeg har desværre selv en meget ulykkelig Natur at faae Bugt med, især hvor jeg tillige angribes af en deilig Musik med skjønne Valdhorn-Soloer i, da er jeg gandske nær ved at slaae Chamade, men det maae jeg sige,

uden at flattere mig selv, at naar jeg var kommen vel hjem fra slig en Fristelse, rystede jeg altid paa Hovedet og tænkte: Vor Herre bevares! og hvis mine Læsere ei bestode af gamle gode Venner, som maaske kunde have selv en liden Rem af Huden, vilde jeg virkelig have udeladt dette Blad af min Reisebeskrivelse; jeg har jo i Indledningen lovet at fortælle alt, hvad der interesserede mig, og naar man reiser, bør man jo see alting.

Theatret, som jeg i Selskab med min Vertinde og Mdm. *Bluhme* besøgte, fortjener i Henseende til Udseende og Indvortes ingen Opmærksomhed, det ligger i en Krog ved Gänsemarkt og er noget mindre end det kjøbenhavnske. Jeg var i Pladslogen, der ligesom i Kjøbenhavn er midt for Scenen. Man gav: „Die Jungfrau von Orleans“ af Schiller, hvori en Mdm. *Vohs* fra Theatret i Franfurt a/M. spillede Hovedrollen. Jeg drister mig ei til at bedømme hendes Talent, da jeg ei er Dramaturg; kun dette maae jeg melde, at endskjøndt hun sagdes en Elev af Iffland, behagede hun mig ikke særdeles, vel havde hun et gandske smukt Organ og en tydelig Accentuation; hendes Dialect, hvoraf i Tydskland findes saa mangfoldige forskjellige, at næsten enhver Acteur har sin egen, var en af de behageligste jeg har hørt, men den deilige Monolog: „frommer Stab, o hätt' ich nimmer mit dem Schwerdte dich vertauscht“ etc., fremsagde hun efter min Mening med for megen Affect, ligesom hun ogsaa syntes at tilkjendegive, at det rolige, veemodsfulde ei hørte til hendes Genre, og hendes corpulente Figur var kun lidet jomfruelig og betydelig skadede Illusionen.

Medens jeg sad i en tydsk Samtale med Mdm. *Bluhme* om Skuespillet, aabnes Logedøren og en ung Mand stiger ind bærende et gandske bekjendt Ansigt; jeg studser, betragter ham nøie og seer, at det er min gamle Bekjendt, Hr. *Beckman*, fra Kjøbenhavn. Jeg udbryder strax paa Dansk: „Hov Mand! Hvad Fanden bestiller Du i

Hamborg?" og han: „Ei Ei! Monfrere, hvad gjør Du her? Og hvor skal Du hen?" etc. Det ene Spørgsmaal gik nu i Kjølvandet paa det andet og endte omsider med, at han lovede at besøge mig næste Dag i Altona. Han kom ogsaa, og fortalte mig, at han havde tilbragt nogen Tid her i Forening med Hr. Grosserer *Wolff Salomon*, med hvem han stod i Handelsforbindelse; vi kom daglig sammen, og ved sine Bekjendtskaber med Staden og endeel comiske og vittige Indfald bidrog [han] meget til at gjøre mig mit Ophold behageligt. Han var af den individuelle Mening, at en god Mundfuld Mad hørte med til Livets Lyksalighed, og da jeg ikke kunde nægte, at der jo var noget i den Tale, bleve vi enige i at gjøre et Experiment for at komme til fuldkommen Overbeviisning om dette Princips Grundighed, og stege til den Ende efter *Beckmanns* Anviisning ned i en Kjelder i en Gade ved Navn Breiten Giebel, (naa, naa! mine Herrer! Jeg skal bede, at De lader være at lee! Det var ikke en Kjelder som R.'s i Kjøbenhavn; omendskjøndt man vel kunde sidde i Vinduet og rage i Rendestenen med største Beqvemmelighed, var det dog en galant Kjelder, som kun besøgtes af beau monde, formedelst sine deilige friske Østers, og endskjøndt Verten havde det uheldige Navn: Hr. *Unbescheiden* og Prisen paa Vahrene ei var uoverensstemmende med Navnet, var det dog en herlig Indretning for Philosopher af vort System; Navnet gjør jo desuden intet til Sagen). Vi stege altsaa nu med behørig Forsigtighed derned, for ei at brække Halsen, commanderede hver en Portion Beefsteek mit Eyer, ½ Flaske Rhinskviin og 12 Østers, som bleve aabnede, medens vi spiste Beefsteeken mit Eyer. Vi bleve gandske herligt accomoderede, sadde i en nydelig lille Stue og havde den fortræffeligste Udsigt til Gaden, hvor vi saae en uendelig Mængde Been gaaende, trippende, spankulerende og løbende forbi, thi formedelst Vinduets Lavhed kunde man ei see Folk høiere end til Knæerne; jeg beundrede mangen et Par deilige Lægge, som fore

forbi, og tænkte: hvilken Fordeel for mangen Dame, dersom alle Huse vare saaledes indrettede, hun kunde da gjøre sin Lykke fra neden af, og af Mængden af de forbitrippende smukke Pusselanker at dømme skulde man næsten troe, at de just af samme Grund havde valgt denne Gade til Spadseregang og at det ikke maatte altid hænge saa rigtig sammen med Overkroppen.

Endskjøndt jeg nu næsten daglig var i Hamborg, holdt jeg det dog med Hensyn paa Pungen for raadeligst ei at besøge Hr. *Unbescheiden* for ofte, og jeg gik derfor om Middagen smukt hjem til Altona, og endogsaa der drev mine oeconomiske Principper mig til at renoncere paa Maaltidet i min Verts Huus, da her blev drukket Viin og spiist flere Retter Mad, og gik derfor til en Spisevært ved Navn *Steckhahn*, hvor man spiste meget godt og for særdeles billig Priis, og her lod jeg mig nøie med en Portion Suppe, et Stykke Beefsteg med Kartofler og en Flaske Øl, som kostede mig en 10 à 12 Sk. istedetfor 1½ Species hos Hr. *Unbescheiden*. Om Eftermiddagen var jeg almindeligen i Hamborg. Kl. 8 blev Sperren eller Bommen lukket til Altonaer-Udgangen, og man maatte betale Sperrgeld, der eftersom det blev sildigere steg, indtil Kl. 12, da ingen meer udlodes, og det kostede da 10 Sk. Dette ærgrede mig mangen Gang, deels fordi det var temmelig dyrt, og deels fordi man maatte passe paa ei at blive lukket ude; et Par Gange maatte jeg løbe af al Magt for at komme betids.

Til mine Bekjendtskaber henhørte ogsaa min gamle Skolecammerat *Peter Hagen*, som var paa Grosserer *Reimarus*' Contoir. Jeg besøgte ham nogle Gange i Herren-Graben, og han var mig til endeel Oplysning og Nytte. Hr. Grosserer *Fürst* af den mosaiske Troesbekjendelse, og som jeg af *Gerson* havde Brev til, var en gandske artig Mand, men man mærkede dog stedse, at de Fremmede, som paa Handelens Vegne besøgte ham, vare de meest velkomne, derfor behandlede han

de Amerikanere, som vare der paa samme Tid, med en distingueret Opmærksomhed, d. e. med andre Ord: Jøden stak frem; jeg blev modtaget i Contoiret i Brauerknechtsgraben (et Sidestykke til vor Mikkelsbryggergade), alle Mand var stedse i fuld Skriverie, og jeg blev bestandig anmodet om at undskylde, at Forretningerne ei tillode dem at vise mig den behørige Opmærksomhed; men man inviterede mig til at besøge dem om Løverdagen, ude i Rainvilles Hauge i Altona, hvor Hr. Grossereren havde leiet nogle Værelser for at udhvile og adsprede sig. Den unge *Fürst* var ellers et smukt og gandske artigt ungt Menneske, han havde været længe i Kjøbenhavn, talede Dansk og var temmelig beredvillig til at løbe omkring med mig, iblandt førte han mig til sin Skoemager, der gjorde mig et Par Skoe, som jeg bærer den Dag i Dag: d. 12 Novbr. 1817, uden at der endnu har viist sig noget Hul paa Saalen, det er noget gandske fortræffeligt Arbeide, det maa jeg sige til Mandens Berømmelse.

Musik hørte jeg ikke i Hamborg, naar jeg undtager paa Gaden om Aftenen, hvor man hist og her traf et lidet ambulant Orchestre af et Par Violiner, en Clarinet, en Horn og en Contrabas. Nogle af disse spillede ikke saa galt, og jeg standsede tit og lyttede med Interesse dertil; slige Gademusikker gjør i mine Tanker en meget god Virkning, især naar de udføres saa godt, og sætter Liv i Staden. Jeg blev ellers snart kjed af denne Stad, hvor man forresten ikke seer andet end Jøder og Fragtvogne paa 3 Hjul, dragne af Mennesker, som have Privilegium herpaa og kaldes Waarenträckers, belæssede noget forskrækkelig, saa at Folkene anstrænge sig saaledes, at de næsten bøie Næsen lige ned til Brostenene. Jeg gad derfor ei opholdt mig der længere, kjøbte nogle Musicalier (Violinconcerter af Rode) og nogle Bøger (Jean Pauls „Geist“ og Mülners „Schuld“) i Perthes's brilliante Boghandling paa Jungfernstieg, og begav mig derpaa tilbage til Altona.

I denne Stad, som er langt behageligere, skjønnere og roligere end Hamborg, er Rainvilles Hauge en af de Mærkværdigheder, som i høi Grad fortjener enhver Reisendes Opmærksomhed. Det er offentlig Spadseregang og Vertshuus og er beliggende ved Elbens Bred, er anlagt terrasseformig og overordentlig smagfuld; den er i engelsk Smag med krumme Gange og har en Mængde Lysthuse, som især om Lørdagen er fulde af the- og kaffedrikkende Folk. Den er, ligesom Frederichsbergs Hauge, en Samlingsplads for smukke Folk og galante Familier; her er tillige en gandske god Musik af Strænge- og Blæseinstrumenter, som med Simphonier, Valtser, Arier, etc. stræbe af al Magt at bringe Theen og Kaffen til at glide ned paa en behagelig Maade, medens Øiet paa samme Tid forlyster sig ved at betragte de mange smukke og pyntede Damer, som svæve forbi i broget Vrimmel ligesom i Cavaleergangen i Kongens Hauge. Her gik jeg et Par Gange ud, een Gang i Selskab med min gamle Vertinde (som jeg virkelig for hendes Forstand og artige Væsen havde fattet megen Godhed for) og Mdm. *Bluhme,* og her var det, at Hr. Fürst havde inviteret mig ud. Da jeg just nu en Dag var paa Veien dertil, hører jeg pludselig en hæs, sprukken, mere dyrisk end menneskelig Stemme at raabe paa mig; jeg vender mig om og hvad seer jeg — den fatale, halv umælende, døve Plageaand fra Kiel: Hr. Consul *Butty!* Saa Fanden i Vold, tænkte jeg, skal jeg nu trækkes med ham igjen, saa god Nat god Fornøielse! Manden overvældede mig med Høflighed og Glædesyttringer over at have fundet mig igjen, saa at han var nær var død af Anstrængelse for at udtrykke sig, og jeg ligeledes af det skrækkelige Fortissimo, hvormed jeg maatte besvare ham. Til Lykke havde han en Compagnon med sig, og jeg takkede min Gud, at jeg efter et godt Quarteer blev ham los.

Jeg ilede nu med lettet Sind i den Rainvilleske Hauge til Grossererens Huus, hvor jeg fandt den hele „Für-

stelige" Familie siddende ved Bordet, Klokken var omtrent 7, og man gjorde mig da opmærksom paa, at Invitationen var meent til Middag. Efter Bordet blev drukket Kaffe i Haugen og beau monde taget i Øiesyn. Det eneste, som morede mig denne Aften, var en fattig Dreng, som kom hen til Selskabet og spurgte: „Wollen sie die scheene Nachtigall hören", og han begav sig hen i en Busk og begyndte at efterligne baade Nattergale, Lærker, Canariefugle etc. og til Slutning at vrinske som en Hest, denne sidste Fugl syntes Selskabet bedst om, og man belønnede hans Talent med nogle Stüver.

Palmaillen i Altona er en stor Allee, der nu kun besøges, ligesom Kongens Hauge hos os, af børnebehængte Ammer og nogle Spidsborgere.

Jeg begyndte nu at lave mig til Afrejse og begav mig til den Ende til et Handelshuus kaldet *Berengberg & Gossler* for at lade mig udbetale Vexel paa omtrent 300 Species, og da jeg spurgte om Hr. *Gossler*, svarede man mig, at jeg ikke kunde faae ham i Tale, da han var død for 20 Aar siden. Ja, saa er Manden undskyldt, tænkte jeg, og forlangte at tale med Hr. *Berenberg*, hvis han ikke havde havt samme accident. Hr. *Berenberg* betalte mig Vexel i Louisdorer og glemte ikke Interesse og Provision etc. Jeg gik nu hen at tage Afskeed med *Beckmann*, der forestillede mig for hans Compagnon Hr. *Wulff Salomon.*[1]) Denne var en meget artig ung Mand. Han fortalte mig, at han formedelst nogle Handels-Affairer havde tilbragt en lang Tid i Hamborg og yttrede Tilbøielighed til at gjøre en Reise for sin Fornøielse, især da Omkostningerne ikke vilde blive større end hans Ophold i Hamborg; han yttrede tillige Lyst til at gjøre mig Selskab, men da han ei kunde bestemme Tiden til hans Afreise, blev Sagen uafgjort.

---

[1]) Wulff Salomon var født c. 1770 i Hamborg. Han nedsatte sig fra 1802 her i Landet, hvor han fra 1811 ejede et Bryggeri i Odense. Han har dog vistnok ogsaa været bosat i Kbhvn. Han ejede desuden Vaar Gods i Aalborg Amt og Kyø i Aarene fra c. 1803 til 1809. I 1812 var ogsaa Antvorskov Hovedgaard ved Slagelse i hans Besiddelse. 1824 flyttede han tilbage til Hamborg. Han var gift med Sara Ahronson fra Amsterdam, og fra dette Ægteskab stammer den nuværende Slægt Slomann i Danmark. (Meddelelser af Bibliothekar J. Fischer).

Efterat have taget Afskeed med min gamle Rejsebroder *Paysen* pakkede jeg den 6te August ind (Mdm. *Bluhme* havde syet mig et meget pænt Sirtses Futteral til min Sabel) og betalt min Regning til min gode gamle Vertinde, hvilken var yderst billig, rumlede jeg ned gjennem Hamborg til Elbens Bred. Det sædvanlige Post-Fartøi, som afgaaer alle Eftermiddage, var uheldigvis afgaaet, og der var derfor ikke andet for end at oppebie en Bickbeeren-Skude, som just var ifærd med at afgaae til Harburg. Vi traadte derfor ind i et Vertshuus, drak en Flaske Viin sammen til Afskeed, hvorved jeg paalagde *B[eckmann]*, som vilde reise til Kjøbenhavn, at medtage et Pibehoved i Form af en Bjørn til min Ven *Gottlieb*[1]) og hilse alle gode Venner. Kl. 6½ embarquerede jeg mig, og man stødte fra Land.

FJERDE CAPITEL

Bickbeeren! Bickbeeren! Bickbeeren!.[2])
Dette er Texten til den Sang, som characteriserer mine nuværende Reisebrødre og Reisesøstre, naar de i Embedsforretninger gaae op og ned ad Hamborgs Gader med en Kurv paa Armen, indtil dens Tomhed bringer dem til at forstumme og Aftenens voxende Skygge minder dem om at vende hjem over Elbens blaalige Vove og at udhvile deres trætte Lemmer og Organer, for Morgenen derpaa med fyldte Kurve og fornyet Kraft at istemme Handlingsthemaet. Skuden, som jeg var ombord paa, var en meget lang Baad eller Pram, hvis Mast bestod af en lang Stang, som efter Behag kunde rejses og nedlægges. Da vi just havde en strygende Vind, som jeg end ikke risquerer noget ved at kalde en rebet Merseils-Kuling, blev Masten reist og hisset Seil, der kun bestod af et eneste umaneerlig stort firkantet Seil.

1) ɔ: Schönheyder, se Indledningen.
2) Blaabær.

Selskabet bestod af nogle og ½ Hundrede Bickbeeren-Herrer og Bickbeeren-Madammer, hvis Conversation ikke handlede om andet end Bickbeeren; desforuden var Skibet saa forskrækkelig opfyldt med Bickbeeren-Kurve, at der ikke var Plads til at sidde, men jeg maatte tage tiltakke med at staae paa Rælingen og holde fast i Tougene. Formedelst Seilets Ufuldkommenhed og de store Stabler af Kurve vare vi flere Gange paa pointet til at kuldseile, eller at løbe i Land, Kjellingerne skrege, Skipperen bandede gruelige plattydske Eder, og jeg trøstede mig med at kunne svømme. Det var en yderst naragtig Seilads, og naar vi saaledes kom dinglende i den gevaltigste Fart lige imod en af de mange smaae Øer, som ligge i Elben, havde jeg nær ligesom *Casorti* begyndt at raabe: Ah! sa! sa! sa! sa![1]) Omsider ankom vi efter en Times Sejlads og efter at have udstaaet en Snees Angester til Haarburg. Her kom pludselig en Mængde Trillebøre farende ned at tage Bickbeerenkurvene ind; en af disse lod jeg tage min Kuffert, betalte Skipperen, jeg troer 8 Sk. i Fragt, og begav mig med Trillebørsmanden op i et Vertshuus; saae mig et Par Gange tilbage til Hamborg og tænkte: Nu er du da draussen og har betraadt det tydske Rige.

„Naa!“ siger min Læser, „pas nu paa, nu skal I høre Vindbeutlerier, siden han er kommen over Elben!“ Saa siger jeg: „Husk paa, nulla regula sine exceptione og dersom noget skulde synes Eder utroligt af, hvad jeg fortæller, saa kommer det af, at I ere nogle dumme Dänen, som ikke har reist udenlands.“ —

Det første mærkværdige, jeg traf paa i Haarburg, var en meget smuk Pige, rank af Vext, blond af Haar, som kom mig imøde i Vertshuset og spurgte mig, hvad

---

[1]) Den af Bay saa mangfoldige Gange nævnte Giuseppe Casorti (1749—1826) var fra 1802 den beundrede Pjerrot i de i Kbhvn. saa yndede Pantomimer, der blev opført paa Hoftheatret og paa Dyrehavsbakken, men egentlig først fra 1812 gjorde saa megen Lykke paa Sommertheatret paa Vesterbro. Det var Casorti, der skabte de gamle Pantomimer, som henrev alle Samfundsklasser i Kbhvn. ved deres Pjerrots baade fine og grove, uimodstaaelige Komik og Lune. (Nystrøm, Forlystelser paa Frederik VI's Tid. I.)

jeg befalede; jeg erkyndigede mig først, om Diligencen var afgaaet, og da dette blev besvaret med: „Ja wohl, schon vor zwei Stunden," begjerede jeg Butterbrod, Bier und Brandtewein og tænkte: Potz Wetter! welch ein niedliches Geschöpf! (Man tilgive, at jeg alt er blevet saa vant til det tydske Sprog, at jeg endog *tænkte* paa Tydsk.) Jeg lod imidlertid i al Hurtighed bestille Extrapost for at hole Diligencen ind og steg op ovenpaa, hvor Mamsellen bragte mig Maden. Jeg kunde ikke blive træt af at beundre den reizende Blondine, som opvartede mig, og jeg skylder hendes Yndigheder og min Smag den Compliment, at jeg af flere Reisende, naar jeg nævnede Haarburg, blev spurgt: „So haben Sie auch das schöne Haarburger-Mädchen gesehen?" Hvorpaa jeg altid svarede: „Freilich". (Jeg anseer det for min Pligt, som jeg skylder baade Pigen og mit Fædreland, at bede mine Læsere ei at tale om denne Pige, eller idetmindste at laste hendes Figur, om det end skulde blive paa min Smags Bekostning, thi ellers frygter jeg for, at alle Kjøbenhavns unge Mennesker absolut vil til Haarburg, og at Verten maae leie tydske Soldater af Landstormen for at holde Vagt ved Døren.)

Extra-Postvognen kom endelig, og jeg rumlede afsted. Veien var yderlig slet, moradsig og fuld af Huller, og mine Ribbeen fik mangt et vældigt Stød. Jeg begyndte nu paa den velbekjendte, lidet interessante Lüneburger-Hede. Endskjøndt vi kjørte næsten bestandig i Skridt, mødte vi dog Diligencen paa den halve Station. (Man dømme heraf om dennes Hurtighed, der følgelig ikke var meget forskjellig fra en Luuses paa en Tjærespaan, endskjøndt den havde 6 Heste for.) Jeg dinglede altsaa forbi og kom endelig Kl. 12 Midnat til Welle. Efter et Par Timers Forløb ankom endelig Diligencen, og Reiseselskabet kom, een efter een, gabende, strækkende sig, halv i Søvne ind af Døren. Det lod af deres Tale og Manerer at dømme, at de ei var

af synderlig fornem Stand. Jeg lod mig nu indskrive af Postføreren til Celle, og efter ½ Times Forløb krøb alle Mand ind i Kassen. Der var saa mørkt derinde, at man ikke kunde see hinanden. Jeg var saa heldig at faae det bedste Sæde ved Siden af Postføreren, som her sidder *inde* i Vognen og altid har den bedste Plads, nemlig paa Bagsædet. Der blev nu blæst, knaldet og Maschinen sat i Bevægelse, — men o Himmel! Hvorledes skal jeg beskrive denne Rystelse? Vognen hængte ikke i Fjedre, var ei uliig Jødernes Liigvogn i Kjøbenhavn, og vi vare 8 Personer deri. Stødene vare undertiden saa voldsomme, at vi alle faldt sammen i en Klump, omfavnede hinanden, stødte Hovederne sammen, een skreg: au mit Hoved! en anden: au min Side! en tredie: au min Ryg! Jeg selv, endskjøndt paa den bedste Plads, hoppede paa Stedet som Stangen i en Apotheker-Morter; Lever, Lunge og Tarme syntes at vende sig i Livet paa mig, og vi maatte prise os lykkelige, at vi med hele Lemmer ankom til næste Station, Soltau. Her traf jeg *Wolff Salomon*,[1]) som var reist med Extrapost fra Hamborg. Jeg blev enig med ham om at følges ad og proponerede ham at stige ind i Diligencen, naturligvis uden at lade mig mærke med Ubehagelighederne ved denne Befordring, hvilket han strax imodtog, da Extraposten var temmelig kostbar. Min nye Compagnon, der ikke havde en vis Deel af sit Legeme saa kjødfuld som jeg, begyndte ved de første Stød at gjøre nogle forskrækkelige Ansigter og at udbryde i jammerlige Exclamationer, der alt blev mere og mere energiske og forbundne med Eder og Forbandelser. Den kjedsommelige Lüneburger-Hede, som nu ved Dagen viste sig i hele sin sterile Ensformighed, vedvarede stedse, og den eneste Trøst, jeg havde, var at see og høre paa min Reisebroders Elendighed og tænke: dulce est socios habere malorum [„Fælles Skibbrud er kært“].

Endelig kom vi langt om længe, Kl. 10 om Aftenen,

[1]) Se Side 47.

til Celle. Jeg blev uden Vanskelighed enig med Hr. *Wolff Salomon* i at lade Diligencen gaae sin Gang og at vise vore R[umpe]r det store Galanterie at blive Natten over i denne Bye og Morgenen derpaa tage Extrapost. Vi bleve altsaa i Vertshuset om Natten, og om Morgenen d. 8. August Kl. 8 bestege vi en gandske smuk Chaise, og nu reiste vi da afsted som Folk comme il faut; vi sad og gyngede i al Magelighed, og man behøvede vist ei at være en Lavater[1]) for at see en betydelig Forandring i vore Miner, som nu vare blevne udglattede og lode læse en inderlig Selvtilfredshed med denne vores nye Entreprise. Jeg stoppede min Pibe, slog Ild, tændte den, røg og tænkte: Magelighed er dog en herlig Ting, det maae have været en fornuftig og brav Mand, som opfandt Chaiserne! Ikke sandt, Hr. *Salomon?* Denne sad og rækkede sig som en Matador og maatte finde sig i, at jeg satte ham adskillige ei ubetydelige Røgskyer af min Pibe hen i Næsen. Den arme Mand — han kunde ikke ryge Tobak, og han havde altsaa kun halv saamegen Nydelse som jeg. Veien blev tillige bedre og bedre, og Kl. 3 arriverede vi til Hannover, hvor vi, efter Recommendation, toge ind til Madam *Brüneberg* in der Burgstrasse i et lidet, beskedent Vertshuus. Der maae have været flere slige Huse i samme Gade, thi der kom hist og her Folk farende ud af Dørene, som med meget udtryksfulde Hilsener og Pantomimer indbøde os til at komme ind, nogle lagde Hovedet tilbage og pegede med Fingrene ind i den aabne Mund, nogle rystede paa Vesten og beskrev en tyk Mave, andre gjorde en stor Cirkel, som skulde forestille en stor Kage, men det hjalp altsammen ikke, vi modstode tappert Fristelsen og rystede paa Hovedet. Madam *Brüneberg* blev derfor gandske henrykt, da hun saae os. Vi bade hende derfor i største Iil at skaffe os noget Middagsmad.

Da Maaltidet var forbi, havde Hr. *Wolff Salomon* ved

---

[1]) Den berømte Johann Caspar Lavater, bl. a. Forfatter til de epokegørende „Physiognomische Fragmente". Død 1801.

Madammens Fortælling om nogle herværende varme Bade faaet en uimodstaaelig Lyst til at bade sig, og jeg erkyndigede mig om en Bekjendt fra Kjøbenhavn, Hr. *Marchard*, Søn af en herværende berømt Læge, og som jeg engang i et Selskab hos Etatsraad *Viborg*[1]) havde lovet at besøge. Jeg fik at vide, at han boede hos Madame *Nörlingen*, men desværre! han var borte paa en Lysttour. — —

Forunderligt paafaldende var det at see her midt i Tydskland Soldater i engelske Uniformer; jeg tænkte paa mit ulykkelige Fødeland 1807 og vilde have ærgret mig ved at se dem, dersom jeg ei tillige havde tænkt paa, at de arme Hannoveranere dog ei havde meent os det saa ilde. — Det herværende berømte Stutteri var en Ting, som jeg umueligen kunde forsømme at see. Man modtog mig med megen Artighed og Beredvillighed til at ledsage mig omkring. Jeg beundrede mange, meget skjønne Heste, hvoriblandt 9 hvidfødte Hingster, som jeg dog ei fandt saa velskabte som de Frederiksborgske, 8 Isabellafarvede og 16 Muulæsler. Jeg tør ei indlade mig i nogen detailleret Sammenligning mellem dette og vort danske Stutteri, kun dette maae jeg anføre, at her ei fandtes nogen Hest, som kunde komme i Paralel med den Frederiksborgske Hermogenes, Neptunus, gamle Balder og adskillige andre samt, at det danske var langt talrigere. — Rundt omkring Staden var smukke Alleer til Promenade, men forunderligt nok, jeg mødte næsten ingen paa Veien. En Dør, som stod aaben til en stor Hauge, fristede mig med en uimodstaaelig Magt til at gaa derind; den var anlagt i engelsk Smag, og her vandrede jeg længe omkring. Idet jeg vilde dreie om i en anden Gang, blev jeg pludselig en Herre og en Dame vaer, som sad i Samtale paa en Bænk, og da jeg maatte formode, at det var Haugens Eiermand, gjorde jeg en dyb Compliment, bad „um Verzeihung, dass ich so dreistig gewesen hineinzu-

[1]) Veterinæren, Etatsraad Erik Nissen Viborg.

gehen". Manden, en gammel Person med et vakkert, ærligt Ansigt, og Damen, der var temmelig ung, besvarede mine Undskyldninger med al mulig Galanterie. Lidt efter lidt kom vi ind i en lang Discours, hvori Manden, da han hørte, at jeg var dansk, fortalte mig, at han havde flere Bekjendtskaber i Danmark, at han havde været Militair etc. Hans hele Tale var saa hjertelig og uaffecteret, at jeg vilde have glædet mig ved hans nærmere Bekjendtskab, hvis ei Solens Nedgang og Tidens Kostbarhed havde nødet mig til at afbryde og forlade denne Biedermann. Jeg ilede hjem til Vertshuset, Chaisen kom for Døren, Piben tændt, Hr. *Salomon* og jeg krøbe op i Vognen, og vi rumlede af Kl. 7½ precise.

Veiret var deiligt, og Maanen begyndte snart at oplyse den smukke Egn, men ak! et ulykkeligt accident forstyrrede desuagtet hele vor Fornøielse: Hr. *Salomon* havde faaet ondt i R . . . . n, han klagede sig gudsjammerlig og bandede det varme Bad, som Mdm. *Brüneberg* havde forført ham til at tage, og som han ansaae for den eneste Grund til sin Pine, da det havde været altfor varmt, og det tillige var det første, han i sin heele Levetid havde taget. I Begyndelsen gjorde jeg Nar af ham, men tilsidst skreg han saa ynkelig, at jeg maatte gribe til Moralphilosophien for at trøste ham. — Egnen blev nu temmelig bjergig, hvorfor vi ogsaa vare nødte til at tage 3 Heste for, det gik ideligen op og ned eller som Tydsken siger: bergan, bergab, og Udsigten var gandske deilig og lignede et Panorama. Man mødte her, som overalt i Tydskland og Frankrige, en Mængde uhyre store Fragtvogne dels paa 2 dels paa 4 undertiden et Quarteer brede Hjul og med fra 2 til 8 à 10 Heste, som gaae en efter den anden; Bønderne, som kjørte dem, havde en besynderlig Dragt, som bestod af et blaat eller hvidt Lærreds Overtræk eller Kittel i Form af en Skjorte uden Knapper med vide Ærmer; den hænger dem ned til Knæene og maae dra-

ges paa over Hovedet, en stor, trekantet Hat, og Støvletter af forskjellige Couleurer. —

Mine cultiverede Læsere og Venner ville sikkert, ved en philosophisk Anskuelse af Livet, ofte have erfaret, at det er en mere eller mindre indgroet Svaghed hos os skrøbelige Mennesker, at vi aldrig ere fuldkommen tilfredse med det nærværende, at om endog Lykken rækker os en Finger, da gribe vi strax efter den hele Haand, at intet Maal gives for vore Ønsker, saa at den, som først har maattet tage tiltakke med at sove paa den bare Jord, faaer ingen Roe, førend han kommer i en Høstak; er han der, vil han paa en Madrasse, derfra paa en Fjerdyne, omsider vil han slumre paa Roser, ja! coelum ipsum petimus stultitia [„I vor Taabelighed begære vi selve Himlen“], siger Fader Horatz. Accurat saaledes og ikke anderledes gik det os her: i Diligencen kunde vi umuligen holde det ud, endskjøndt saa mange andre honette Folk tage tiltakke dermed; nu vare vi endog blevne kjede af at kjøre med Extrapost i en magelig Chaise! Dens Bevægelse var os endnu for langsom, thi vi havde været 2½ Time om at kjøre 1½ Mil, dette var ikke til at holde ud, og vi fik derfor det lykkelige Indfald at bestille Coureer-Heste. Ja, Herregud! Ungdommen raser. Hestene kom, og med dem en Slags let Holstensk-Vogn istedetfor en Chaise. Vi bestege den fulde af Glæde over den uhyre Fart, hvormed vi nu skulde suse afsted, men ak vee! Hestene havde ikke andre Coureer-Egenskaber end at være magre som Vindhunde. Forgjæves forestillede vi Kudsken, at vi vare Courerer, det gik i en gandske jevn Luntetrav. Jeg kunde ikke bare mig for flere Gange at udbryde i Latter og sige: Død og Pine, hvor det gaaer! medens *Salomon*, som havde først fundet paa denne Entreprise, bandede paa tydsk med Kudsken, som han nær havde pryglet. Langt om længe ankom vi til en Bye ved Navn Nordheim. Vi svore ei længere at agere Courerer, men at vælge vor gamle magelige Chaisebefordring. Denne

By har en deilig Beliggenhed ved Foden af en kort, men temmelig høi Bjergkjæde omtrent som Skovsborg [Skodsborg] i Sjælland. Her nøde vi et med vor Rang og Stand passende Middagsmaaltid med sin behørige Kaffe og Tobak, uden hvilket man kun har den halve Nydelse af Livet, og dinglede derefter afsted med den største Satisfaction.

Ad en lang skjøn Allee nærmede vi os den næste Stad. Et Syn, som jeg traf paa, vilde været tilstrækkelig til ei at lade mig i nogen Tvivl tilovers om dens Navn. Paa en Altan udenfor et Huus saae jeg nemlig 4 Carricaturer sidde, som jeg strax saae vare Studentere, thi de lignede udklædte Bavianer, paa det nær, at de havde lange Marlokker hængende ned ad Ryggen og en, skjøndt kun lidet menneskelig, Stemme, rygende eller rettere dampende af lange Opstanderpiber med uhyre Dusker i, og spyttende lange Spytstraaler ud over Veien, saa at man egentlig burde være forsynet med en Paraplye; de talte dertil saa bredt og saa høit, at man kunde høre dem i en betydelig Distance. Jeg trak mig tilbage i Chaisen og turde ei see paa dem, af Frygt for at de skulde standse os og nøde os til at staae ud og duellere med den ene efter den anden. Skulde jeg vel behøve at sige, at det var Göttingen vi nærmede os til? Mon den ikke efter dette Skildt var ligesaa let at kjende som en Nürnberger-Boutik paa det i Vinduet opstillede Legetøi, smaae Hunde, Dukker, Harlequiner, Heste med Pibe i Rumpen etc.? Kl. var 4½, da vi rullede ind i denne mærkværdige Bye, hvis Udvortes just ei besad noget imponerende. Vi stege af i Vertshuset „Hof-England“ for at skifte Heste og faae os en liden Hjertestyrkning. Enhver vil let forestille sig, hvor stor Lyst jeg havde til at opholde mig noget i denne Stad, der besidder saamange litteraire Seeværdigheder, ei at tale om Nysgjerrigheden efter at gjøre nøiere Bekjendtskab med det herværende Burschenleben, og at samle mig nogle flere Vers til den bekjendte skjønne og her til Verden bragte Sang: Ecce

quam bonum! Men min knappe Tid og især min Reisecompagnon, der trængede paa Afreisen, endskjøndt han havde Guds Velsignelse af Tid, gjorde, at jeg maatte lade mig nøie med en Times Ophold. En af disse Herrer Studentere stod oppe i et Vindue med Hue paa og røg Tobak, spyttede ud paa Folk og sang dertil med en Stemme, som naar en Bjørn brummer i Skoven. Han raabte paa en Parykmager, som gik forbi, med en Røst, der var lige saa kraftig som i Kjøbenhavn, naar i Ildebrandstilfælde Taarnvægterne raabe ned til Soldaterne hvor Ilden er. Jeg maatte altsaa stige til Vogns igjen, efter kun at have betragtet denne Bye som et Billede i en Perspectivkasse, der pludselig trækkes væk for eens Næse. Udenfor Byen mødte vi adskillige spadserende Studentere, for det meeste accompagnerede af Puddelhunde, der bar deres Piber m. m.

Jeg nærmer mig nu til et af de 3 Puncter paa min Reise, hvori jeg pleier at concentrere mine Erindringer og Følelser, som jeg ei kan tænke mig uden Enthusiasme, og som hæve sig som Hovedfigurerne i mit Malerie.

FEMTE CAPITEL

Motto:
O wunderschön ist Gottes Erde,
und werth darauf vergnügt zu seyn;
drum will ich, bis ich Asche werde,
mich dieser schönen Erde freun!

Dette er min Philosophie, lad Politicusserne længe nok ærgre sig og pine sig for at holde Ligevægten i Europa, endskjøndt de ikke formaae at bringe den allermindste Modbevægelse i Vægtskaalen; lad Misanthropen længe nok gjøre Jorden til en Jammerdal fuld af Kors og Torne, Gifttræer og Blodbølger. Jeg føler, at min Bestemmelse er at begejstres af Naturens og Konstens Skjønheder, jeg skammer mig ei ved at tilstaae, at disse ere istand til at bringe mig til at glemme

de fleeste af mine Sorger, og er stolt ved af disse Kilder at øse min hele Tilfredshed og Lyksalighed. Mine Læsere tilgive denne lille Digression. Den var just ikke meget diplomatisk, dens Hensigt var at stemme Sindet til, med mere Værdighed og Opmærksomhed, at holde sit Indtog i det fortryllende Münden.

Det var mod Aften, den nedgaaende Aftensol spredede, liig en Offerild, sine røde Røgskyer vidt omkring, den lyse Maane hævede sig og svømmede stor og fuld i den mørkeblaa Stjernehvælving; vi kjørte langs Floden Fulda. Den hele Scene var noget af det meest romantiske jeg har oplevet, jeg syntes ligesom her at have fundet et af de Idealer, som Indbildningskraften ofte foremalede mig, naar jeg i Bøger traf paa skjønne Naturskildringer. Jeg har, uden paa nogen Maade at være eller ville synes at være Sværmer, flere Gange truffet Steder, som have bemestret sig hele min Følelse, uden at jeg har kunnet gjøre mig tydelig Rede for Grunden hertil; de forekomme mig som gamle Bekjendte og elskede Gjenstande, der ligesom staae i den nøieste Forbindelse med mit Væsen, min Følelse er da en besynderlig veemodig Tilfredshed forbunden med en dyb Længsel — efter hvad? Jeg veed det ikke! Jeg troer det er efter at omfavne en Ven og bede ham tilgive mig, om jeg nogensinde krænkede ham. Paa en saadan Aften som denne, staae de Bogstaver, hvormed et elsket Navn er skrevet i vort Inderste, brændende liig Phosphorskrift, da de derimod om Dagen ere omtaagede.

Hvor gjerne havde jeg i dette Øieblik havt et Menneske ved min Side, som sympathiserede noget mere med mig end *Wolff Salomon,* som sad og nikkede i en svær Attaque af Søvn og drømte maaske om Vexler, Panteobligationer og Assurancer. Jeg lod ham slumre i Roe. Den lykkelige Jøde, tænkte jeg, han kan det ogsaa, thi Penge har han i Guds Velsignelse, og der er vel fleer, hvor de kom fra; der ligger en Ubetydelighed af et heelt uldent Strømpeskaft, stoppet som en Blod-

pølse med Louisdorer, i hans Kuffert; den skal nok i det mindste paa denne Reise forjage Grillerne. Kl. 9½ ankom vi til Staden, alt var stille, kun Vægteren gik og tudede i sit Horn. Vi toge ind i et gammeldags Vertshuus. Da vore Maver begyndte en alvorlig Knurreduet, der næsten blev til Skrig, lode vi os først give en anstændig Mundfuld Aftensmad, og bestege nu 2 uhyre store Senge, hvis Gardiner og Skabelon vilde have jaget Tankerne et Seculum tilbage i Tiden, hvis ei Morpheus havde dysset os ind i en lethæisk Slummer, hvoraf vi først vaagnede næste Morgen muntre og med fornyede Kræfter.

Da min Compagnon yttrede, at han paa Grund af sine Religionsforskrifter ei kunde fortsætte sin Reise i Dag, da det var en Løverdag, og uagtet alle mine Demonstrationer om Pedanteriet heri og mange skarpsindige Exempler paa Tilfælde i Livet, der nødvendig maatte rokke dette Princip, dog vedblev haardnakket at sige mig imod, saa lod jeg mig bøie til at blive, men spurgte ham tilsidst: „Tør han da ogsaa spadsere?" Han: „Aah ja." Jeg: „Hvor langt tør Han da spadsere?" Han: „Saa langt jeg vil." Jeg: „Tør Han da ogsaa spadsere til Cassel?" Han: „Aah ja." Jeg: „Godt. Han kan da vel ikke nægte, at man baade kan gaae at spadsere, ride at spadsere, kjøre, ja endog seile at spadsere!" Han: „Nei, det forstaaer sig!" Jeg: „Naa, saa bestiller jeg min Sjæl ogsaa Vognen til i Aften: Jeg *rejser* til Cassel og Han kan *spadsere* til Cassel og dermed er Potten ude og Hans Samvittighed frelst." Han gjorde vel nogle Smaae-Vanskeligheder, men jeg svarede ham blot: „Ti Han nu stille, min Faer! det er een af de hornede Slutninger, det maae jeg forstaae, som har studeret Philosophien, forlad Han sig paa mig!" Og saa gik jeg hen og bestilte Vognen.

Vi gave os nu paa Veien at besee Byen. — Desværre kan jeg ikke gaae i nogen nærmere Detail i at beskrive disse himmelske Egne; høiere Ordres, som bød mig ile

til min „vigtige“ Bestemmelse, tilstedede mig nogle faa Timers Nydelse og gjorde min Glæde fuldkommen liig „en flygtig Ven, som paa en Reise man finder,“ [1]) og havde jeg end aldrig kommet længere end til Münden, vilde det være tilstrækkelig til paa Spørgsmaalet: „Har De reist?“ med Henrykkelse at raabe; „Ja! jeg har reist!“ — Vognen kom for Døren Kl. $7^1/_2$ om Aftenen, min gode Ven *Wolff* vred sig lidt, men krøb dog omsider ind i Chaisen, og han „spadserede“, jeg derimod reiste afsted til Cassel. Strax udenfor Byen er et umaneerlig høit og steilt Bjerg, og her bad Kudsken os have den Godhed at stige ud, da Hestene ellers umuligen kunde drage Vognen derop. *Wolff* bandede lidt, men der var ikke andet for. Mørket faldt paa; paa begge Sider af Veien var tyk Skov, og en dyb Taushed herskede rundt om os. Endelig, efter en god Times Gang, naaede vi Toppen af Bjerget og fik den glædelige Permission at stige ind i Vognen igjen, men her maatte vi sætte en Hemschuhe paa Hjulene, som forhindrer disse fra at dreie om, saa at man slæbes ned som i en Slæde, hvilket især her paa den brolagte Vei gjorde en yderst ubehagelig Musik, det var en Forening af Skraben, Piben, Klappen og Ringlen, saa at Tanken derom alene gjør mig gandske tør i Halsen. (Jeg kommer i denne Anledning til at drikke engang, Deres Skaal! mine Herrer!). Jeg glædede mig, da vi kom vel ned og glede afsted i den allermageligste Magelighed. Vi sad og slog en Passiar af, hvorved jeg røg mig en Pibe Tobak, og mine Læsere ville vist falde i Forundring, naar jeg siger dem, at Hovedgjenstanden for vore Samtaler i Almindelighed var at gjøre Nar af Jøderne som de største Kjeltringer og Bedragere paa Guds grønne Jord,[2]) der gjerne lode sig mishandle, spytte i Ansigtet og be-

---

[1]) Citat af Frankenaus Digt:
„Glæden er lig en flygtig Ven, som paa en Rejse man finder,
og som idet den farer hen, kysser os ømt og forsvinder.“

[2]) Man maa erindre, at det var i disse Aar, at Antisemitismen gav sig Luft i Tyskland og Danmark paa en pøbelagtig Maade ved Gadeoptøjer.

handle som Hunde, naar de bare kunde fortjene Penge; dette var min Compagnon fuldkommen enig med mig i, forsikrede, at han ei fiderede paa en eneste Jøde, og yttrede, at han vilde gjøre sig en stor Fornøielse af at paatage sig Jacobs Rolle i det herlige Stykke: *„Unser Verkehr“*, hvoraf han alt begyndte at fordeclamere mig endeel Replikker med den fortræffeligste og ægteste Jøde-Accent og Manerer, saa at jeg maatte applaudere af al Magt.[1]) Disse herlige Dispositioner, baade som Tænker og som Kunstner, forenet med endeel andre behagelige Egenskaber, hvoriblandt især, at jeg kunde gjøre Spectacler med ham og Nar af ham, uden at han blev vred, gjorde at jeg fattede endeel Estime for ham, endskjøndt han dog af og til kom med nogle Ytringer, som lode mig tvivle om, at han gandske havde afkastet Jødens Skikkelse og iført sig et nyt Menneske. Saaledes kneb han undertiden lidt vel stærkt paa Skillingen og nægtede sig mangen en Glæde, fordi den kostede nogle Styver; forgjæves forestillede jeg ham, at en Mand som han, der havde foræret Hans Maiestæt et heelt Gods og havde en umaadelig Formue, hvoraf Strømpeskaftet kun indesluttede maaske en 1000de Deel, burde ei vende en Skilling saa længe i Haanden og prutte saa forskrækkeligt med Folk. Imidlertid, da jeg selv maaskee undertiden havde noget for lidt af den Egenskab, som han havde formeget af, var han en gandske god Contraballance og nødede mig nogle Gange til at tage Reeb i Seilene. Han havde tillige den Forretning at holde Bog over Udgivterne og betale ud, hvilket han bestreed til min største Satisfaction, og saaledes sparede mig for en af de allerkjedsommeligste Forretninger jeg kjender. Jeg griber tillige denne Leilighed for at betage den Forundring, som mine Læsere maaskee alt for længe siden og endnu mere herefter ville falde i, nemlig at jeg aldrig anfører mine Udgifter paa hele min Reise. Aarsagen er

[1]) „Unser Verkehr“ har vistnok været en eller enden dramatisk Spøg. Scener af „Unser Verkehr“ blev opført ved Juleløjerne i „Borups Selskab“ den 28. December 1828.

denne, at jeg ikke gider ærgret mig over, at jeg kunde ved at knibe paa Oeconomien og nægte mig endeel Smaafornøielser og Beqvemmeligheder maaskee have sparet hist et Par Groschen og her et Par Species; disse Ting ere tillige altfor smaalige og prosaiske til at have Plads i en sublim og sentimentalsk Reisebeskrivelse som denne, og samle sig som Lamperøg om Indbildningskraftens rene hvide Flamme. —

Kl. 12½ holdt vi for Vertshuset „Der Churfürst“ i Cassel, og efter en temmelig lang Tids Dreling! Dreling! Dreling! paa Porten, aabnedes denne endelig, og vi bleve lysede op i et Par meget smukke Værelser. Om Morgenen derpaa, den 11. August, ilede vi strax til Vinduet for at tage Byen i nøiere Øiesyn; det vendte ud til en stor Exerceerplads med Træer. Her stod Vagtparaden opstillet, den var omtrent halv saa stor som den kjøbenhavnske; man kan ikke andet end falde i Forundring ved at betragte disse Soldaters Uniformer, man maa løbe i det mindste et halvt Seculum tilbage i Tiden for at finde deres Mage: lange, blaae Kjoler med røde Rabatter, store, stive 3-kantede Hatte, Pudder i Haaret og lange, stive Pidske i Nakken, stive, speilblanke Støvler med Støvlemanskjetter; de ligne fuldkomment Tinsoldater. Man sætter sig fuldkommen ind i Frederich den 2dens Tidsalder og kan kun begribe denne sælsomme Originalitet, naar man veed, at den her regjerende Chur-Fyrste er en meget gammel Mand, til hvis mange Særheder især hører den at skabe saadanne gamle Gjengangere. — Vi klædte os hurtigt paa for at besee Byen, der regnes til en af de 4 skjønneste Byer i Tydskland, som nemlig er følgende i Rangen: Wien, Dresden, Berlin og Cassel.[1]) — —

— Vi kjørte hjem henimod Aften og gjorde derpaa en Spadseretour in der Au: en offentlig Promenade i Byen, ei uliig Kongens Hauge i Kjøbenhavn, med store Alleer, hvor en Mængde Folk strømmede frem og til-

[1]) En Udflugt til og Beskrivelse af Wilhelmshöhe forbigaaes.

bage i sagte Bølger; det samme Corps Hoboister, som jeg havde hørt om Morgenen til Vagtparaden, fandtes ogsaa her, glædende Publicum med endeel Ouverturer, Valtser, Polonaiser etc., som de udførte med særdeles Færdighed og Smag. En af disse Polonaiser rørte mig saa stærkt, at jeg ikke kunde afholde mig fra at bede dem gjøre den engang endnu, og de anstrængede sig for at blæse den med saa megen Expression som muligt. Endeel Officierer spadserede eller rettere marcherede ogsaa op og ned, hvoraf de fleeste baade i Miner og Adfærd bare Præget af al den Insolence og Brutalitet, man kan forlange af en tydsk Caspar Haudegen; een af disse, som af min Uniform maaskee har antaget mig for en Franskmand, havde stor Lyst til at indlade sig i Klammerie med mig, forsøgte et Par Gange at rende mig paa Armen, og jeg var just paa pointet at spørge ham, hvad der var i Veien med ham, da min Compagnon[1]) (som jeg har glemt at fortælle var en umaadelig fornem Mand, en Rigsgreve v. Dürn fra Schlesien) proponerede at styre Coursen hjemad; og saaledes undgik jeg da det Blodbad, som upaatvivleligen var bleven Følgen af en Explication med denne drabelige Martis Søn. (Franskmændene have ikke Uret, naar de kalde saadan en Mand for en „ours allemand".)

Næste Morgen fik vi at høre, at man om Aftenen paa det herværende Theater gav „Cendrillon" (Aschenbrödel), dette var nu noget, som vi ei maatte forsømme, og vi opsatte derfor Reisen.[2]) — Theatret har aldeles intet imponerende, indvendig er det derimod ret smukt og af Størrelse omtrent som det kjøbenhavnske. Vi toge Sæde i Parquettet, og atter traf jeg min Ven, Officieren fra igaar, med en stor Mængde Consorter, der skabede sig paa en yderst lapset Maade med at prate høit og lorgnere Damerne med Hundens Øine (κυνος ὀμμάτ ἐχοντες) et kraftigt Udtryk laant af Homer. Midt for

[1]) Et tilfældigt Bekjendtskab fra Udflugten til Wilhelmshöhe, der er forbigaaet.
[2]) „Cendrillon", Syngespil af N. Isouard, opført 1812 paa det kgl. Theater, hvor det i lang Tid holdt sig paa Repertoiret.

Theatret var Herskabets Loge, betrukken med rødt Fløil og med en Lysekrone. Her sad nogle fornemme Herrer, men Hertugen var der desværre ikke. Nu begyndte Ouverturen, men ak vee! der var ingen Harpe, man maatte spille dens Partie paa et daarligt Clavecin. Herved tabte den næsten hele sit Værd, som fornemmeligen bestaaer i det piquante og originale i Anvendelsen af dette Instrument i Forening med Valdhorn; endog dette sidste characteristiske Instrument forfeilede aldeles sin Virkning, da Valdhornisten trompederede med saadan en Force, at jeg kom til at tænke paa Heimdal, der tuder i sit Gjallerhorn, saa at Aarene svulme i Panden paa ham; endelig kom hertil, at man tog den i en saa flyvende Tempo, at man skulde troe, de spillede omkap, dette gav den nu sit Banesaar, og jeg takkede min Gud, da Dækket gik op.[1] — Jeg forlod Theatret i god borgerlig Tid uden at være bleven sat i synderlig Entusiasme.

Den 15. August Kl. $4^1/_2$ krøb *Wolff Salomon* ind i Diligencen, jeg derimod af flere Grunde udenpaa i Cabrioletten hos Postføreren,[2]) og nu jollede vi i Selskab med nogle ei særdeles mærkværdige Mandfolk afsted. — — Næste Aften ankom vi til Giessen, ogsaa en temmelig stor Stad som Marburg og som ligeledes har et Universitet. Man fortalte mig, at Burscherne herfra levede i et bestandigt og uudslukkeligt Fjendskab med Marburger-Burscherne, saa at de ofte droge ud imod hinanden med Vaaben i Hænderne paa Grændsen og leverede da Feltslag, som ei gik af uden Blodsudgydelse, og man havde flere Gange været nødt til at sende Soldaterne ud imod dem, um sie zu bändigen. Men, vil man spørge, hvad kan da være Aarsagen til, at Giessenerne ere saa rasende forbitrede paa Marburgerne? Jeg vil tjene Dem, mine Herrer! Det kommer netop deraf,

---

1) Udførelsen af Operaen tilfredsstillede Forf. nogenlunde, og hans Bemærkning er derfor uden Interesse.

2) „Kabrioletten" er, efter Forf.s Beskrivelse andetsteds, en Slags aaben Kaleche foran paa Vognen. Beskrivelsen af Rejsen er forkortet.

at de ere fra Marburg! Jeg mindes, at da jeg selv var lille og gik i *Schouboes* Institut, opstod der ligeledes en drabelig Feide mellem Drengene af vor Skole og dem af *Basedows* Institut, og naar vi derfor traf paa en af de sidste, fornemmeligen paa Helliggeistes Kirkegaard, saa pryglede vi ham dygtig af, men vore Vaaben bestode rigtignok kun af tørre Næver og Linealer, thi vi vare kun smaae Drenge, der ei endnu forstode at omgaaes Skydegeværer. Imidlertid, for at tale alvorligt, da anseer jeg virkeligen dette for et non plus ultra af Vildskab og Brutalitet, og hiin gamle Philosophs Ord: didicisse fideliter artes emollit mores nec sinit esse feros [At dyrke Videnskaberne blødgør Sindet og forhærder det ikke], maae da enten være Løgn i hans Hals, eller ogsaa det maae see forbandet bedrøveligt ud med Oplysningen her. Naar nu saadan en Student bliver paa engang metamorphoseret om til Præst og bestiger Prædikestolen, da gad jeg vidst, hvad der koster meest Overvindelse, enten for ham at aflægge sine Knebelsbarter, Sporer, Sabel og Crispin-Dragt og prædike et gandske forskjelligt Moralsystem fra hans foregaaende, hvori „trinken, schlagen und huren“ spillede Hovedrollen og vare sande „Studententugenden“, eller for hans Menighed at glemme, hvad han var for faa Dage siden, og at lade sig opbygge af hans Tale. Om slige Folk troer jeg i Særdeleshed, at Jean Paul kan sige: wenn die Tölpeljahre vorüber sind, so haben sie noch jährlich einige Flegeltage und Lümmelwochen zurückzulegen. — Nu gider jeg ikke tale længer om Studenterne, thi jeg mærker, at jeg bliver hidsig, og det passer sig ikke for en Philosophus som jeg; jeg maae nu desuden op i Diligencen igjen: thi jeg skal endnu i Aften til Buzbach.

Ei! se! Medens jeg taler om det, er jeg der alt — naa, enfin! Jeg følte den heftigste Tilbøielighed til at blive der Natten over; Hovedgrundene dertil vare, 1) at jeg ei havde faaet nogen Hvile foregaaende Nat, men

havde siddet og rumlet i 2 Dage i Træk, saa at jeg var blevet saa stiv i Ryg og Been, at jeg maatte række mig mere end 50 Gange, da jeg steeg af Vognen, og 2) en anden vigtig Omstændighed, som fordrer og fortjener en vidtløftigere Udvikling. Jeg havde nemlig af og til bemærket, at mine Reisecompagnoners Tale inde i Diligencen undertiden blev temmelig høirøstet og energisk samt krydret med endeel kraftfulde og velanbragte Eder og Navne, f. Ex.: „Gott verfluch mich“, „hol mich der Teufel“, „alter Esel“, „infamer Kerl“, „Juden-Spitzbube“ etc.; jeg aabnede da den lille Klap og kikkede igjennem Hullet ind i Æsken for at see, hvad der var paa Færde, og at tilraabe min Ven *Wolff* Mod i Striden, om det skulde komme til Haandgemæng. Jeg saae nu, at Gjenstanden for disse Declamationer var en gammel Jøde, iklædt en phantastisk og oeconomisk Reisedragt af Trøie og Buxer af guulprikket, falmet Kattun, et rødt Halstørklæde, en Hue og Snørestøvler, der ovenikjøbet havde havt den utilgivelige Impertinence at sætte sig paa den bedste Plads, hvilken han paa enhver Station bemægtigede sig, medens de unge Spyttegjøge endnu aade og drak i Krostuen. De unge Menneskers Vrede steeg, indtil de endelig overfusede ham med Skjeldsord, Forbandelser og Trusler at prygle ham. Men det interessanteste af den hele Scene var, at den Gamle ikke forandrede en Mine i sit Ansigt, thi Manden var — døv og havde saaledes dobbelt Privilegium paa at hæve sig over slige Forhaanelser. *Wolff Salomon*, som paa Nationens Vegne havde stor Lyst at tage hans Partie, søgte stedse paa Stationerne at tale med den Gamle i Eenrum, og da Fjendernes Hidsighed her i Buzbach var steget til det Høiste, foreslog *Wolff* den Døve at lade de unge Bengler seile i deres egen Søe og i Forening med ham og mig at tage Extrapost til Frankfurt, hvor hans Bopæl var, og Sagen blev efter nogle meget skraalende Dialoger snart arrangeret til begge Partiers Tilfredshed.

Den 15de August den følgende Morgen begave vi os paa Reisen i en magelig Chaise. Den Gamle blev temmelig oprømt, og af hans Discourser mærkede jeg, at han just ikke var nogen Dumsnude, men en ganske fornuftig Mand, og endskjøndt jeg maatte skraale ham gevaltig i Øret, fandt jeg virkelig endeel Interesse i at høre paa ham. Hans Navn var *Adler*. — Veien var glat som en Keglebane og beplantet paa begge Sider med Alleer, vi glede afsted, som om det var paa Brædder, og jeg følte mig ret inderlig glad og veltilmode, idet jeg sad og røg min Pibe i den herlige og kjølige Morgenstund. — —

SJETTE CAPITEL

FRANKFURT AM MAYN

Motto:

(Ja! Hvem der bare kunde finde et — hm, hm, jeg er ogsaa saa forbandet sløv i idag, Tankerne ville ikke flyde, — bie lidt!)

Naar jeg tænker paa min Lene,
strax beruser Glæden mig.[1])

Nei fy for en Ulykke! Det var da et bandsat uheldigt Motto! Dog, hvad siger jeg? *Catalani! Catalani!* er Du ikke den allerherligste Lene, jeg kan tænke paa? Og skulde jeg ikke ved Erindringen om Dine Sølvtoner føle mig beruset? — Dog væk, svage Billede! Jeg føler meget mere end det, jeg føler mig electriseret, smeltet, ihjelslaaet, begravet og min Aand at fare som en Raket op i Paradiis imellem lutter Englestemmer. Jeg føler mit hele Væsen concentreret i en eneste klar Taare, der af bare Henrykkelse bortdunster ligesom Naphta, ellers kaldet spiritus vini rectificatissimus, jeg føler, at — mine Læsere maaske, baade for Subtilitetens og Vidt-

---

[1]) Mottoet er af „Dragedukken", et Syngestykke af E. de Falsen, Musikken af Kunzen.

løftighedens Skyld, ville være mig taknemmelige, om jeg lod det blive derved og tog ordentlig fat paa Traaden igjen, hvor jeg sidst slap den. Nu vel da! Vi kjørte da, som jeg i foregaaende Capitel har meldet, ind i denne gamle, ærværdige Stad og toge ind i „Der weisse Schwan“, der, uden at være af de brillianteste, var at ligne ved *Raus* i Kjøbenhavn[1]) i Udvortes, men hvad det Indvortes og Opvartningen angik, mangfoldige Gange bedre. Paa Veien gjennem Byen satte vi vor døve Reisecammerat af, og Hr. *Wolff* og jeg rullede nu i en stærk Fart og under Posthornets lystige og varskoende Klang ind igjennom Svanens aabne Port, hvor vi modtoges af en Schweitzer, der anviiste os et meget smukt og stort Værelse i 2den Etage, hvori var 2de Senge, hvis fine, hvide Gardiner holdtes i Veiret af en forgyldt Arm, som kom ud af Muren. Da vi havde afført os vore Reiseklæder og iført os en Gentlemans-Dragt, averteredes vi, at der var anrettet, om vi behagede at spise til Middag ved det herværende Table d'hôte. Dette fandt vi ei rigtigt at afslaae og steege nu ned i en mægtig stor Sal med Colonner og et uhyre langt dækket Bord med rygende Suppeterriner og forresten serveret med en Elegance, som om det kunde have været hos en Minister. Selskabet bestod af 70 til 80 Personer, hvoriblandt nogle galante og pyntede Damer, og Conversationen var meget levende. Vi nøde 6 à 7 gandske fortræffelig tillavede Retter foruden Desert af Kage, Frugter, Confecturer etc. Den almindelige Bordviin var en meget god, hvid Rhinskviin, og desforuden fandtes der en lang Liste paa alle mulige Sorter Rhinskviin foruden Champagne, Malaga etc.

Jeg havde ofte i min Fødestad hørt Bacchi Sønner at holde kraftige Lovtaler over Rüdesheimer- og Johannisberger-Viin, og jeg tænkte derfor ved mig selv: Du skal min Sjæl dog probere, hvorledes den smager, og raabte derfor: hou! geben Sie mir eine Bouteille Rü-

[1]) Raus Hotel er det nuv. Hotel d'Angleterre.

desheimer! Og see: neppe havde jeg udtalt Ordren, førend der stod en Flaske ligefor Næsen af mig ledsaget af et Par grønne Glas. NB. de finere Rhinskviine blive altid drukne af grønne Glas, hvilket er en absoluta necessitas og bidrager uendelig meget til Smagen. Jeg skjænkede i for min Hr. *Salomon,* satte Glasset for Munden, smagte med Tungen, nikkede med Hovedet og sagde: Bon! og o Himmel, inden vi vidste et Ord deraf, var hele Flasken tudet ud. Til Lykke var Maaltidet tilende, thi vi havde sikkert faaet en veritabel Haarbeutel, og jeg havde nær begyndt at synge mit gamle Omqvæd: „O brave Skik, man paa Reiser kan finde, skjøn Mad og Viin etc.“[1]) — —

— Jeg beder nu min gunstige Læser at tillade mig at forlade min hidtil strenge Chronologie ligesom i Hamborg og at fremsætte mine Begivenheder i de 13 Dage, jeg har opholdt mig her, ligesom de presentere sig i min Hukommelse.[2]) — —

Theatret frembyder en viid Mark til Betragtninger, hvilke sidste jeg dog er nødt til at indskrænke, da jeg ei er Dramaturg og Kunstdommer nok til at fremstille andet, end hvad der umiddelbar sætter min Følelse i Bevægelse; kun Musikken, min gamle Kjephest, vil jeg vove at ride lidt paa, dog uden at mine Læsere skulle ansee mig for fuldkommen sadelfast, og jeg hører overalt kun med det ene Øre. Naa, enfin! Jeg gik da strax den første Aften derhen. Orchestret var ei stort, men godt besat, udførte ogsaa sine Sager med god Precision, kun manglede der i høi Grad en *Schall*[3]) for at vække dem af Søvne (fik de en *Thiemroth*[4]) hertil, frygter jeg, at de gik reent i Staae). Man gav et Stykke ved Navn „Der Teufelssteeg im Riesengebirge“.

[1]) Se S. 32.

[2]) En Beskrivelse af Frankfurt am M. er forbigaaet.

[3]) Komponisten Claus Nielsen Schall (1757—1835) blev Koncertmester ved det kgl. Kapel 1792, Professor 1816 og Musikdirektør 1818 efter Kunzens Død. Kapellet hævede sig under hans Ledelse til en første Rang i Europa.

[4]) Violinisten Johan Henrik Christian Tiemroth (1766—1840) virkede i det kgl. Kapel fra 1786 til 1835. Han fungerede som 2den Koncertmester fra 1809. Tiemroth havde været Bays Lærer i Violinspil.

Handlingen foregaaer ved Foden og paa Toppen af dette Bjerg. Decorationerne vare fortræffelige, høit i Luften seer man en Broe over en uhyre Fjeldkløft og ved Foden en Schweizerhytte. Jeg vil ei opfylde Papiret med at fortælle Stykkets Indhold i Detail. — Hr. *Otto* spillede sin Rolle i mine Tanker med samme Fuldkommenhed som vor afdøde *Knudsen*[1]) i „De to Dage“, hvilken Rolle er et Sidestykke til den. En anden excellent Acteur var Hr. *Werdy*, han havde de alvorlige Helteroller, hvori han havde meget tilfælles med Dr. *Ryge*,[2]) dog uden at være bizar; især udmærkede han sig i „Graf von Essex“, Tragedie af von Dyk, hvori han spillede Hovedrollen. Uden Skraal, krampagtige Bevægelser og Øienfordreielser gjorde han en langt fuldkomnere tragisk Effect end vor *Ryge*, idetmindste paa mig. I samme Stykke blev jeg ikke lidet forundret ved at see Mad. *Vohs* fra Hamborg. Som „Pigen fra Orleans“ havde hun aldeles ikke rørt mig, her derimod som Dronning Elisabeth henrykkede hun mig ved sit mesterlige Spil — og maaskee — hvi skulde jeg dølge det? — endnu mere ved et gandske deiligt Ansigt. Hun vilde have været mit non plus ultra, hvis jeg ikke faa Dage før min Afreise havde faaet en Frau *v. Busch* at see i et lidet Stykke ved Navn „Der Vorsatz“. Jeg glemmer aldrig det Indtryk, hun gjorde paa mig; endskjøndt hendes Rolle var comisk, kom hun mig i bogstavelig Forstand til at græde, ei af Latter, nei — af en inderlig, uforklarlig Følelse, langt heftigere, end nogen Tragedie kan indgive mig; i hendes hele Spil var en saadan Naivitet og Engle-Uskyldighed, at hun trængte een til Sjælen. Hun var omtrent i Mad. *Spindlers* Alder,[3]) men endskjøndt denne unægteligen er en

[1]) Den udmærkede Skuespiller Hans Christian Knudsen („Folkets Sanger“) var død 4. Marts 1816 paa sin 53aarige Fødselsdag.

[2]) Den berømte Skuespiller Johan Christian Ryge (1780—1842) havde, som man kan se af Bays Kritik, endnu ikke, da denne blev skrevet, naaet den fulde Anerkendelse af sit store Talent.

[3]) Johanne Marie Christine Spindler, f. Nick (1787—1861), en af det kgl. Theaters mest udmærkede og aandfuldeste Skuespillerinder. Hun blev dog ikke skattet af Direktionen efter Fortjeneste og tog sin Afsked 1829.

stor Kunstnerinde, er tillige smuk og taler mit Modersmaal, saa sætter jeg dog Frau v. *Busch* over hende; ogsaa er hun bekjendt for en af Tydsklands største Genier i dette Fag. — —

Jeg gaaer nu til Syngestykkerne, men beder først mine Læsere at tillade mig et lidet Præludium. Som jeg en Dag gaaer ind i Spisesalen, seer jeg paa en af Colonnerne opslaaet en Placat, som forkynder, at en Hr. *Wied*, Sanger ved det kejserlige Hofcapel og Hoftheater i Wien, er ankommet hertil fra Frankfurt. Død og Plage! tænkte jeg, det var da prægtigt, idet jeg erindrede mig de uhyre Lovtaler, jeg af Hr. *Schønberg* i Kjøbenhavn[1]) havde hørt over hans uhyre Talent. Fuld af de gladeste Forventninger sætter jeg mig tilbords og lod mit Blik spadsere rundt om blandt Gjæsterne. Alt som jeg spiste og alt som jeg drak, blev jeg ved at examinere Physiognomier; omsider, da jeg havde drukket en halv Bouteille god Rhinskviin, falder det mig ind at betragte en liden Mand, som jeg ei før havde værdiget nogen fortrinlig Attention; jeg syntes at see nogle genialske Træk i hans Ansigt, jeg fordobler min Opmærksomhed, den bliver til Overbeviisning og jeg bryder ud ved mig selv: Jeg vil give min Hals paa, at det er Hr. *Wied*. Jeg begynder saa smaat at indlede en Conversation med ham om Veiret, om Reisen, om Theatret, om Musikken og see — paa Spørgsmaalet: darf ich so frey seyn mir ihren Namen auszubitten? fik jeg til Svar: *Wied!* Comme les beaux esprits se rencontrent! raaber maaskee en af mine Læsere — Din Tjenere Jesper! svarer jeg.[2]) Jeg overfusede ham nu med Complimenter, og vi skiltes med det Løfte, at han næste Dag vilde besøge mig paa mit Værelse og drikke Kaffe hos mig. Det skeedte ogsaa, og jeg fandt ham at være en gandske artig ung Mand, men hvor faldt jeg ikke i Forundring, da han, idet han

[1]) Upaatvivlelig den tidligere Skuespiller ved det kgl. Theater, daværende Overkrigskommissær og Auditør ved Livgarden, senere Expeditionschef ved Overhofmarschallatet Hans, Henrich Schønberg (1785—1845).
[2]) Jacob v. Tyboes Kompliment til Jesper Oldfux.

betragtede *Du Puys* Aria af „Ungdom og Galskab“, som laae paa Bordet, gjorde store Øine, rystede paa Hovedet og forsikrede, at slige Sager var han ikke i Stand til at exeqvere — de vare altfor „höllisch schwer“. Aah Fanden! tænkte jeg, og da jeg gik ham lidt nærmere paa Klingen, erfarede jeg, at han aldeles ikke besad nogle solide musikalske Kundskaber eller spilte noget Instrument, naar jeg undtager lidt Klimpren paa Guitarre, og at han maatte lære alle sine Partier udenad som en Maskine. Min Enthusiasme blev derved forvandlet til Nysgjerrighed efter at erfare hvori hans store Force bestod, og fuld heraf ilede jeg Torsdagen den 22. August for at høre ham som Joseph i „Jacob und seine Söhne in Egypten“.[1]) Dækket rullede op og han sang, og min individuelle Mening om ham er denne: hans Stemme er meget klar og behagelig, men den har intet Omfang, da han ei vover sig høiere end til tostrøget G og ei dybere end til enstrøget C, Falsetstemmen bruger han aldeles ikke, og han har ei saamegen Færdighed, at han kan gjøre den ringeste Roulade eller agrément. Hans Foredrag har noget originalt, der giver det et Slags Ynde, men som jeg ei dog vover at anbefale til Efterlignelse. Der er noget besynderlig phlegmatiskt-klagende i hans Udtryk; saaledes kom det ham ret veltilpas i hans nærværende sørgmodige og uskyldige Rolle, og Romancen: „Ich war Jüngling noch an Jahren“[2]) syntes gandske componeret for ham, ogsaa udførte han den gandske fortreffeligt. En Mlle *Amberg* gjorde et dybt Indtryk paa mig som Benjamin; hun fik mit Hjerte til at banke, og da jeg ikke skammer mig ved at lade mine Venner skue ind i mit Inderste, vil jeg oprigtigen og aabenhjertet tilstaae, at jeg følte mig lykkeligere, idet jeg hørte hendes Romance end da jeg hørte Mdm. *Catalani;* men jeg beder for Guds Skyld ei at sige det til nogen; thi man

---

[1]) „Joseph og hans Brødre“, Syngestykke af Mehul, opført i København første Gang 1816.

[2]) Den kendte Romance: „I min fjortende Vaar jeg alt skued“.

kunde ellers let antage mig for en gal Mand og pibe mig ud af den musicalske Verden.

Faa Dage efter gav Hr. *Wied* sin anden Gjæsterolle som Joconde i Operaen af samme Navn af Nicolo Isouard. Denne Rolle var ei hans Fag, og jeg havde faaet saa fuldkommen nok af hans Talent. Jeg gjorde samme Bemærkning ved denne Sanger som ved mange andre, som jeg baade før eller siden har hørt: at en behagelig Stemme og et musicalsk Geni aldeles ikke er tilstrækkeligt for at være en god Sanger; naar ikke hertil kommer gode musicalske Kundskaber, bliver Intonationen aldrig fuldkommen sikker, den er et aldeles Slumpetref, naar man ei har faste Fundamenter at lade den gaa ud fra, mange Smaafeil ere uundgaaelige, Nydelsen forstyrres ved den evige Angest, man svæver i paa Sangerens Vegne, der ligesom balancerer som en Liniedandser paa en smal Snor, hvert Øieblik i Fare for at dumpe ned. Naar han begynder en Aria, kan man ei lade være at tænke: „Gudskelov, han traf det," og naar den er forbi: „Gudskelov, at hans, eller rettere Tilhørernes Trommehinder slap heelskindet fra det". Saaledes hænder det, at slige Folk slumpe til at synge en Aria 10 Gange temmelig reent og den 11te Gang saa falsk som bare Fanden; og om de end selv kan høre det, er det dem dog ligesaa umuligt at knibe deres Stemme lidt op i Veiret, naar den engang er sunken, som for en Steen, der falder ned ad et Bjerg, at rulle op igjen.

Musiken til „Joconde" kan jeg uagtet dens store Rye ikke rose som et Mesterstykke, det er en fransk Lirumlarum, indrettet til at synges af Syepiger hos Modehandlersker og Lapser paa Billardstuer.[1])

Jeg indbyder mine Læsere til at følge mig paa en liden Reise, som jeg foretog, tildeels for at distrahere mig i den skrækkelige Utaalmodighed og Uroligheds-Periode, da Madame *Catalani*, Verdens første Sanger-

---

[1]) „Joconde" opførtes første Gang i Kjøbenhavn, da Bay sad i Algier, 29. Oktober 1817.

inde,[1]) som jeg brændte af Begjerlighed efter at faae at høre, nødtes af en haardnakket og i højeste Grad utilladelig Feber og Reumatismus til at opsætte sin averterede Concert fra den ene Dag til den anden. Jeg forbeholder mig altsaa at bringe hende paa Bane til Slutning, for at gjemme det bedste til sidst, ligesom Klokkeren ved Roeskilde Domkirke, der, naar han spiser Suppe, lægger Bollerne tilside for at spise dem bagefter.

Ved at kaste et opmærksomt Øie paa Tydsklands Kort og i Sommerfeldts Geographie vil man i Nærheden af Frankfurt finde en Stad ved Navn Wiesbaden, berømt formedelst sine mineralske Bade, der hyppig besøges af Folk, der ere beladte med Værk og Svie i en eller anden Legemsdeel, især af dem, der have været for ivrige i at „plukke Glædens Rose i deres Dages Vaar,“[2]) uden at tage sig iagt for Tornene, og nu her ville restaurere sig lidt, for at tage fat, hvor de slap sidst; men allermeest af galante Folk, der aldeles ikke feile noget, men komme alene der sammen for at nyde uskyldig Fornøielse af Kortspil, Viin og Dands. Da jeg nu fik at vide, at der just paa denne Tid skulde være et meget lystigt Commerce og tillige, at Egnen var deilig, kunde jeg ikke modstaae Fristelsen, og efter nogle oeconomiske Debatter med *Wolff Salomon* fik jeg ham overbeviist om, at det var fuldkommen overeensstemmende med Naturen at tage til Wiesbaden. Det var nu just en Søndag, det deiligste Veir man kunde ønske sig, og som Folk af bon ton kunde vi paa slig en Dag saa meget mindre være bekjendt at sidde hjemme og kukkelure

[1]) Angelica Catalani (1780—1849), den verdensberømte, italienskfødte Sangerinde og den mest fremragende Repræsentant for den italienske Sangskole. Paris og London var længe Hovedcentrer for hende; men fra 1815—28 førte hun et bevæget Tournéliv rundt om i Europa. Kjøbenhavn var en af de sidste Byer, hun gæstede i Vinteren 1827—28. Hun gjorde her som overalt stor Furore ved sin Sangkunst, skøndt Stemmen da var i Tilbagegang, og ikke mindre ved sin Skønhed og kongelige Holdning. Derefter trak hun sig tilbage til Privatlivet. Det her gengivne Billede er efter en Dilettants Maleri af Mad. Catalani under hendes Ophold i Kjøbenhavn. Se: „Memoirer og Breve“, XI, Reg.

[2]) Citat af Frankenaus Vise: Fryd Dig ved Livet i dine Dages Vaar, pluk Glædens Roser før de forgaar.

i et Vertshuus, eller drive om paa Gaderne — i Kirke kunde vi ikke gaae, thi det var et catholsk Land, og hvad skulde en Jøde og en Protestant der? Vi leiede nu af vor Vert en meget skjøn Wienervogn med røde Saffianspuder, ypperlige Heste og en Kudsk med smukt Liberie og blank Hat, og Kl. 8 om Morgenen rullede vi ud af „Svanen“ som 2 Matadorer. *W. Salomon* havde for en Sikkerheds Skyld taget Strømpeskaftet med, thi han kunde aldrig være rolig, saalænge han var uvis om dets Skjæbne. Folk gloede paa os og tænkte: Vor Herre bevares! Og vi konserverede stedse en modest Suffisance, idet vi fore igjennem Byen med saadan en Fart, at vi nær havde kjørt Folk overende. — Efter et Par Timers Kjørsel ad den ypperligste Vei ankom vi til

WIESBADEN

Motto:

Buntes Leben! — Kranke bey Gesunden,
Armuth bey der Fülle Ueberdruss,
Bittre Stunden bey den süssen,
Und der Wunsch das Leben zu geniessen,
Bey des Lebens ekelhaften Ueberdruss.

Disse Ord skal efter Reichardt være et Billede paa de tydske Badeselskaber, og endskjøndt jeg kun har opholdt mig een Dag i Wiesbaden og følgelig for kort til at bevise det, troer jeg dog at have bemærket, at Manden ikke gandske har Uret.

Efter Kudskens Raad toge vi ind i „Der Adler“, en temmelig stor Bygning, der var propfuld af Gjæster. Værelse var der ikke at tænke paa at faae, vi maatte opholde os i en stor Sal, som tjente til table d'hôte. Efterat vi nu havde betinget os Plads ved dette til Middag, begave vi os ud for at nyde Øienslyst. I Byen selv var intet særdeles at see. Her er 14 varme Kilder, hvoraf een midt paa Gaden. Vandet i denne koger uophørlig, og man behøver blot at holde et Æg et Øieblik deri,

saa er det kogt (das ist so wahr als ich hier stehe, denn ich habe selbst das brausende Wasser gesehen). *W. Salomon* blev atter her betagen af en heftig Lyst til at bade sig, men jeg bad ham indstændigen tænke paa Hannover, og forestillede ham, at han exponerede sig for at gjøre den allerede svage Deel af hans Legeme gandske ubrugelig; dette Argument *a posteriori* virkede, og han afstod endelig fra sit Forsæt.

Vi styrede nu Coursen ud af Byen, der omgives af en overordentlig skjøn Promenade med store Træer, Alleer og engelske Anlæg; her træffer man en stor Mængde beau monde, og fører den til en meget mægtig og yderst brillant og smagfuld Bygning, der Chursaal, der tjener til offentlige Baller og Beværtning for galante Folk; ogsaa findes her Gallerier med Boutiquer som paa Børsen i Kbhvn. — — Middagstiden nærmede sig nu, og vi ilede derfor hjem til Vertshuset for at nyde lidt af Guds Gaver, hvilke især paa Reiser ere af god Virkning; jeg siger derfor med Wieland:

Sobald wir mit unserm Magen uns erst verglichen haben,
So sollt Ihr Wunder seh'n!

Men see, Skjebnen vilde dennegang, at vi skulde see et Wunder, inden vi endnu havde forliget os med vore Maver; idet vi nemlig gaae paa Gaden, see vi en Mand i en graae Kjole og med en meget tyk Mave, der styrede samme Cours som vi. Jeg tænkte paa Kammerraad Hippeldantz,[1]) der følger sin Instinct, men til min store Forundring gjenkjendte jeg min gamle Ven Grev *Ahlefeldt,* endskjøndt hans Mave var bleven endnu engang saa tyk som da jeg sidst saae ham i Kjøbenhavn. Her blev nu en Raaben, en Forundring, en Spørgen og Svaren, der vedbleve lige ind i Spisesalen, der netop var Maalet for hans Gang. Selskabet bestod af omtrent 50 Personer af begge Kjøn, Maden og Opvartningen var excellent, og af den Lystighed og Appetit, der besjælede Gjæ-

[1]) En af Skuespiller H. C. Knudsens mest udmærkede Roller i „Epigrammet", en Komedie i 4 Akter af Kotzebue, oversat af N. T. Bruun, opført første Gang 1802.

sterne, skulde man virkelig [ikke] troe, at Mangel paa Helbred havde forsamlet dem her; især spillede Hr. Greven til Fuldkommenhed en Fraadser-Rolle og var ei uliig Alexander Christopher Saft i „Sovedrikken", som skal have saamange Ting i Hovedet paa eengang.[1]) Under Maaltidet blev opvartet med Taffelmusik af et Par Violiner, en Bas og en Clarinet. Lige over for os sadde 2 Polakker, hvis forunderlige springende og kantede Sprog interesserede mig meget at høre; til Gjengjeld opvartede jeg disse Herrer med en Mundfuld Dansk til Greven og *W. Salomon,* hvilket af deres store Øine og opmærksomme Miner at dømme satte dem i ikke ringere Forundring. Saaledes har paa min hele Reise mit Modersmaal opvakt en almindelig Sensation hos Folk, og jeg har i god Roe kunnet bagtale og gjøre Nar, uden at nogen har viist en fornærmet Mine derover. Efterat vi nu havde nydt et rigeligt Maaltid med behørig fortræffelig Rhinskvin af grønne Glas, begave vi os atter med Grev *Ahlefeldt* ud at spadsere. — Af Placaterne paa Gaden saae vi, at der ogsaa her var et Theater og at man i Aften gav „Cendrillon". Hilledød! tænkte jeg, atter igjen „Cendrillon"! Comedietiden nærmede sig og vi ilede altsaa derhen. Theatret er kun lidet, omtrent som Borups Selskabs i Kbhvn, Orchestret var ogsaa ubetydeligt, neppe 20 Musici. Det var en Trup fra Mainz under Direction af Mdm. *Müller.* Ouverturen udelodes aldeles, og i dens Sted gaves en gammel Simfonie, jeg troer af Pleyel, hvori et Par nederdrægtige Trompeter havde den Uforskammethed at bilde Folk ind, at de havde Hovedpartiet, det var nogle sande Vindbeutlere. Mdm. *Müller* spillede Cendrillon, en liden styg Tingest og langt fra nogen fortrinlig Sangerinde. — Besynderligt nok er det, at jeg i Kbhvn. ofte beklagede, at jeg af flere, især oeconomiske Grunde, aldrig kunde drive det til at faae dette Stykke at see, her derimod

[1]) En af Ryges berømteste Roller i Oehlenschlægers og Weyses Syngespil „Sovedrikken".

i Tydskland er det Skjebnens allernaadigste fattede Resolution, at jeg skal faae op over begge Ørerne deraf. Efterat Skuespillet var forbi, ilede jeg atter med *W. Salomon* hen i Chursalen for at tage Deel i det glimrende Bal, som gives hver Søndag. Det er rigtignok den største og brillianteste Sal, jeg endnu har set. Selskabet var meget talrigt og elegant, man dandsede i 2de Quadriller, men jeg saae ikke et eneste smukt Ansigt blandt den Mængde Damer, dette var ogsaa for en Deel Aarsag i, at jeg ikke dandsede en eneste Dands. Tonen var i det Hele her meget anstændig og noble. I de andre Værelser spilledes der Pharao og Roulet; Nysgjerrigheden drev mig til at dvæle længe ved Betragtningen af disse grønne Borde, disse Tribunaler, hvor saa mangfoldige Menneskers Skiæbne bliver afgjort, og jeg kan ikke afholde mig fra at gjøre mig selv den Compliment, at jeg ikke følte ringeste Tilbøielighed til at deeltage deri. Selv det hulde Kjøn havde presset sig ind mellem Spillerne og sadde svedende og gispende af Hede og ofrede paa dette Djævelens Alter. Jeg forfaldt i meget alvorlige Reflexioner ved Synet heraf; det er skrækkeligt og skjændigt, at Mænd kan forfalde til denne afskyelige Last, den allerutilgiveligste jeg kjender; jeg kan beklage den, som Ungdoms brusende Blod og Livets Uheld jager ind at omkomme i Veneris og Bacchi Tempel, Spilleren derimod foragter jeg, thi han er en koldblodig haardnakket Synder, der drager saa mange fleres Ulykke med sig uden endog selv at have nogen Nydelse, — men i høieste Grad oprørende er det at see det Kjøn, som Naturen gav Skjønhed og Følsomhed, og bestemte til ved sine milde og huslige Dyder at tæmme Mandens vilde Lidenskaber og i sine Arme at skjænke ham den allerhøjeste Lyksalighed, som Jorden eier, det Kjøn, som skulde flette himmlische Rosen ins irdische Leben, at see dette maaske at forlade sit Barns Vugge, for med Frækhed at vise sig paa et sligt Sted; jeg føler, at jeg vilde kunne tilgive, ja maaskee komme til at fatte God-

hed for et Fruentimmer, som havde været i et Venus-Tempel, men derimod aldrig, om jeg havde seet hende sidde her, var hun end deilig som en Engel. — Vi travede nu altsaa hjem til vort Vertshuus med temmelig god Disposition til Hvile, men o Jammer! Verten forsikkrede os, at der ikke var nogen Mulighed at skaffe os en Seng at ligge i, men vi maatte tage tiltakke med at opholde os i Spisestuen, hvor Bordene og Stolene vare til Tjeneste. *W. Salomon* bandede, jeg derimod, som var et mere phlegmatisk Temperament, tænkte: durum! sed levius fit patientia quicquid corrigere est nefas,[1]) stoppede min Pibe, fik mig en Kop Kaffe til og spadserede op og ned af Gulvet. *W. Salomon* lavede sig imidlertid, ligesom Junker Danière i „Vertshuset fuldt af Gjæster" et Leie af Stole etc., jeg fik da pludselig et Indfald, som jeg ei noksom kan applaudere mig selv for, nemlig: at liste mig gandske sagte ud i Gaarden og lumskeligen krybe ind i vores Wienervogn, der var fuldkommen tillukket som en Karet og udstoppet med bløde Saffianspuder. Her sad jeg nu som Blommen i et Æg og faldt snart i en salig Slummer, hvoraf jeg først vaagnede Kl. 6, da *W. Salomon* kom for at see til Strømpeskaftet og blev gandske forskrækket, da han fandt mig derinde og ærgerlig over, at han ikke havde faaet en saa lykkelig Idee førend nu, da hans Lemmer alt vare som mørbankede. Da det var et overordentligt skjønt Veir, foreslog jeg ham at gjøre en Tour til Biberich, et gammelt Slot ved Rhinens Bred.

---

[1]) Citat af „Æneiden": Hvad der er slemt og ej kan ændres, bliver lettere at bære ved Taalmod.

BIBERICH

Motto:

Am Rhein, am Rhein, da wachsen unsre Reben;
Gesegnet sey der Rhein!
Da wachsen sie am Ufer hin, und geben
Uns diesen Labewein.

So trinkt ihn denn, und lasst uns alle Wege
Uns freun und fröhlich seyn!
Und wüssten wir wo jemand traurig läge
Wir gäben ihm den Wein.

Endelig stod jeg da ved Bredden af denne Flod, der har begeistret saa mangen Digter og Maler, henrykt saa mangen en Reisende, og hvor jeg selv saa ofte i Indbildningen havde vandret om og fulgt mine Romanhelte. Med en taus Beundring betragtede jeg de maleriske Viinbjerge, som omkrandse den, det gamle gothiske Slot og det mayestætiske Maynz lige over for med sine høie Taarne; hurtige fore dens smaae krusede Bølger forbi, og jeg kunde ikke blive træt af at beskue dette ubeskrivelig interessante Prospect. — — Vi traf just ved Indgangen til Slottet de fyrstelige Equipager, hvis Domestiquer formedelst Hofsorgen vare sortklædte, strax efter saae vi Hertugen af Nassau og Prindsen af Oranien kjøre bort. Jeg gjorde paa denne Spadseregang Bekjendtskab med en smuk gammel Mand i russisk Uniform besat med endeel Stjerner og Ordener, og som tiltalede mig paa Fransk. Han sagde mig, at han var General-Lieutenant, Baron *v. Driessen* i russisk Tjeneste, og da han hørte, at jeg agtede at reise gjennem Paris, bad han mig medtage et Brev og en liden Pakke til General *Waltersdorff*, som var hans gode Ven. Vi vandrede nu omkring i Forening og besaae Haugen og de mærkværdigste Steder.

Vi kjørte nu tilbage til Frankfurt, sjeleglade over vor Entreprise, som tillige ei havde kostet os mere med Kudsk, Hestefoder og alt iberegnet end omtrent 1 Louisd'or, en meget billig Priis for en saa brilliant Equipage i næsten 2 Dage. —

Det første jeg gjorde ved Tilbagekomsten til Frankfurt, var at erkyndige mig om Mdm. *Catalanis* Concert, men ulykkeligviis blev der mig sagt, at hun var syg endnu. *W. Salomon* gjorde alt sit til at overtale mig til at pakke ind, men at forlade Frankfurt uden at have hørt *Catalani,* det kunde hverken min Nysgjerrighed eller min Forfængelighed tillade mig, det var jo den blodigste Satire, man kunde gjøre over en Musicus, og da jeg endelig blev hidsig og svor paa, at jeg ikke vilde sætte mine Been ud af Frankfurt, førend jeg havde hørt hende, blev han ogsaa hidsig, forsikkrede, at han vilde afsted strax og ilede ud at bestille Plads i Diligencen. Nu var jeg sandt at sige begyndt at blive noget kjed af denne min Reisecompagnon, og især formedelst en Omstændighed, som jeg selv uskyldigviis havde foraarsaget. Jeg var nemlig etsteds paa Reisen, hvor vi fandt et Claveer, jeg troer det var i Münden, blevet betaget af en saa overdreven og utæmmelig Lystighed, at jeg havde sjunget en velbekjendt gammel dansk Aria: „*Og Pigen stod ved Vibenshuus* etc.," hvortil jeg havde componeret en nye Melodie, hvilken tilligemed Texten faldt saa gandske ind i *W. Salomons* Smag, at han ei lod mig have Roe, førend jeg havde lært ham den; men til min egen Ulykke sang han den næsten uophørlig paa hele Reisen, saa at jeg bandede det Øieblik, jeg havde componeret den, og selv her i Frankfurt begeistrede den ham endnu saa stærkt, at han gik og sang den gandske høit paa Gaden, saa at jeg var færdig at blive gal, og hverken Bønner eller Trudsler vare istand til at faae ham til at holde op. Jeg var virkelig bleven gandske trang om Hjertet ved denne evige Skraalen, og jeg følte derfor ikke synderlig Smerte ved at see ham dingle afsted d. 20 August Kl. 2½ til Paris. Vi forlode ellers hinanden i al mulig Fredelighed, og jeg satte ham Stævne i Hôtel de Nantes, rue des bons enfans.

Nu stod jeg her gandske alene, og det faldt mig ind, at det kunde være overensstemmende med min diplo-

matiske Natur at gjøre Opvartning for vor herværende Minister, Baron *v. Eyben*, med hvem jeg ofte havde correspondéret, da jeg var i udenlandske Departement. Jeg iførte mig min Stadsuniform, paatog mig en diplomatisk Mine og begav mig hen „im goldenen Engel", som med en stor Basun for Munden tjente til et Tobaksspinder-Skildt — (jeg synes det havde været mere passende, om man havde givet Engelen en Tobakspibe i Munden, saameget mere som Tobaksrygning er en af de alleruskyldigste Fornøielser, som følgelig en Engel ikke behøver at skamme sig ved). Her boede nu Hs. Excellenz paa første Sal, det var en smuk og meget artig Mand, og efter endeel sædvanlige Complimenter og Discourser om min Reises Bestemmelse inviterede han mig til Middag hos sig om nogle Dage. Jeg var den eneste Fremmede. Jeg traf her Legationssekretairen, Baron *Pechlin*, som jeg sidst havde seet i udenlandsk Departement.[1]) Baron *Eyben* fortalte mig, at han havde været saa uheldig for ei længe siden at miste sin Kone, hvis Portrait hængte paa Væggen og som efter det at dømme maae have været meget smuk; en lille Datter, 7 à 8 Aar gammel havde han beholdt, og man mærkede nok at hun, som virkelig ogsaa var et dejligt Barn, var Faderens Kæledægge. Jeg maatte i høi Grad beundre denne Mands venlige og uceremonielle Væsen, Egenskaber, som vistnok maatte gjøre ham til et sjeldent Meteor paa Hoffets Stjernehimmel. Mdm. *Catalani* kom naturligviis ogsaa paa Bane; hans Dom over hende var den, at han ei kunde andet end beundre hendes Færdighed og Omfang samt Lethed i Foredraget, men at han kunde ønske noget mere Udtryk og Følelse hos hende. Jeg maae i Anledning af at han tilføiede, at han aldeles ikke var nogen competent Dommer eller

[1]) Gesandten i Berlin, Grev Fritz v. Eyben (1770—1825), blev fra August 1815 til sin Død Gesandt ved Forbundet i Frankfurt. Hans ovennævnte Datter, Komtesse Adelheid v. Eyben (1808—1882) blev 1826 gift med Faderens ovennævnte Sekretær og Efterfølger i Gesandtskabet, Geheimekonferensraad Friederich Christian Baron Pechlin (1789—1863). Hun var Overhofmesterinde hos Arveprinsesse Caroline fra 1875—1881.

forlangte, at man skulde ansee hans Dom for afgjørende, anføre i Overensstemmelse med mine baade foregaaende og senere Erfaringer, at jeg er fuldt og fast overbeviist om, at en Mand som han f. Ex., der besidder naturlig Følelse for Musik, et velorganiseret Øre samt Dannelse og Oplysning, kan, om han endog aldrig har rørt noget Instrument, være en ligesaa competent Dommer om Musik som den allerfærdigste Virtuos. — —

Forgjeves gik jeg daglig og seigpinede mig af Længsel efter at Mdme *Catalani* skulde avertere sin Concert, og den 23. blev jeg saa fortvivlet, at jeg besluttede at see, hvorledes der saae ud paa den anden Side af Floden Mayn. Jeg embarquerede mig til den Ende i en liden skrøbelig Baad, der blev ført af en Mand, som med en kort og bred Aare liig en Suppeslev i en utrolig Hurtighed foer over med mig paa den anden Side. Ved et Bord i Skoven, hvoraf her findes mange ligesom i Dyrehaugen ved Kjøbenhavn, satte jeg mig ned, lod mig fra das Forsthaus bringe Thee og Tobak, philosopherede, blæste lange Røgskyer udaf min Zigar og betragtede nogle Spadserende, som ogsaa betragtede mig, tænkte paa mine gamle Venner hjemme i Kbhvn. og ønskede saa inderlig at have havt een af dem her at dele min Thee og min Tilfredshed. Aftenen begyndte at falde paa, og jeg vandrede nu saa langsom og philosophisk i Skumringen gjennem Skoven hjemad, og ad den lange mægtige Maynbroe traadte jeg ind i den gamle Stad igjen.

Den 25. om Morgenen, ligesom jeg stod og klædte mig paa, hører jeg det banke paa Døren: pik! pik! pik! „Herein“, raaber jeg som sædvanlig, Døren gaaer op og hvad seer jeg! Hr. Etatsraad *Olinto dal Borgo*[1]) og Hr. *Langberg* i egen lange Person, træde ind, overvældende

[1]) Den senere Geheimelegationsraad og Kammerherre Olinto dal Borgo di Primo (1775—1856) var født i Pisa og kom 1811 som Privatsekretær hos Gesandten, Baron Schubart, til Danmark, hvor han 1812 ægtede Statsminister Schimmelmanns Adoptivdatter, Louise Wesselhoff. Han havde forskellige danske diplomatiske Ansættelser, sidst, fra 1848 til 1856, som dansk Gesandt i Spanien. (se „Museum“ 1890).

mig, den ene paa Fransk og den anden paa Dansk, med Galanterier og Glædesyttringer over at finde mig her; og efter den almindelige Strøm af Spørgsmaal, Interjectioner og Latter fortalte de mig, at Hs. Excellenz Baron *Schubart* ogsaa befandt sig her i Byen, hvortil de igaar vare ankomne og logerede im „Englischen Hof", tæt ved Siden af Mdme *Catalani.*[1]) Nu begyndte Talen at blive lidt mere moderat og taktfast; vi erindrede os, at da Baron *Schubart, Olinto* og jeg for kort Tid siden havde taget Afskeed med hinanden ude hos Grev *Schimmelmann* paa Søelyst i Haugen, havde [vi] sat hinanden Stævne i Italien paa Montenero; de fortalte mig, at de næsten havde reist samme Vei som jeg, ønskede at vi kunde følges ad samme Vei som jeg, men da jeg absolut vilde reise gjennem Frankerige og de gjennem Schweiz, maatte jeg bede dem undskylde mig. Vi begave os nu hen „im Englischen Hof", at complimentere Baronen, som ogsaa modtog mig med al mulig Venskabelighed og Ømhed, hvorved det ikke manglede paa Mundkys. Der var et vakkert ungt Menneske af Baronens Familie med, ved Navn *Delong,*[2]) med hvem jeg i Hast gjorde Bekjendtskab, og jeg maatte virkelig her bekræfte den gamle Bemærkning, at paa Reiser og i almindelige Ulykkestilfælde ere Folk gjerne langt hjerteligere og venligere end sædvanligen; jeg kan troe, det er fordi de da føle saameget større Trang til Meddelelse og Understøttelse; hvor herligt vilde det være om vi be-

[1]) Geheimeraad, Kammerherre, Baron Herman Schubart (1756—1832) var, efter at have beklædt flere Gesandtskabsposter, 1798 bleven dansk Gesandt i Neapel og General-Handelsagent i de italienske Havne. Disse Poster tabte efterhaanden deres Betydning, men Schubart vedblev uegennyttigt at virke for danske kunstneriske og merkantile Interesser i Italien. Han hengav sig senere til en fri og sorgløs Livsførelse, der førte ham til økonomisk Ruin, og han tilbragte uden diplomatisk Ansættelse sine sidste Leveaar i Danmark. Hans Søster var gift med Statsminister H. E. Schimmelmann, og det er ved et Selskab i dennes bekendte Landsted Sølyst, at han sætter Rudolph Bay det Stævne paa sin Villa Montenero ved Livorno, der nedenfor vil blive beskrevet. (Se „Museum" 1890. Side 257, flg.)

[2]) Baron Peter Albert Herman Delong (1798—1865) var maaske Søn af en af Schubarts nære Slægtninge og en fransk Greve. Han blev adopteret af Schubart og opdraget i Danmark til at blive Søofficer, men opgav dette og var nu, 1816, paa Vejen til Italien med Adoptivfaderen. Han blev 1836 dansk Konsul i Paris og dansk Baron 1833.

tragtede vort hele Liv som en Reise!! Talen faldt ogsaa naturligviis paa Sangerinden ved Siden af; Baronen fortalte, at han med *dal Borgo* havde gjort deres Opvartning hos hende, men at hun var meget syg af en haardnakket Feber og raadede mig derfor, da jeg yttrede, at hun ene var Skyld i mit lange Ophold her, lige saa godt strax at tøfle af. Da jeg imidlertid, uagtet denne ulykkelige Efterretning, ei lod mig rokke i mit engang fattede Princip at oppebie Concerten og ovenikjøbet havde Dristighed nok til at haabe, at jeg nok skulde faae hende at høre privatim eller endelig privatissime, saa slog Hr. *Langberg*[1]) en stor Krølle paa Næsen og med et satirisk Smil gjorde mig opmærksom paa, at da hun ei havde villet synge for Baronen og *Olinto*, kunde jeg nok begribe, at hun endnu mindre vilde gjøre det for mig, hvilket *Olinto* ogsaa istemmede. Hertil svarede jeg: Ja, ja, Herregud, man kan jo sagtens probere, man kan ikke vide osv. — Efter nogle Timers Passiaren gik jeg hjem og satte mig til at speculere paa moyens til at faae Madammen at høre. Gode Raad vare rigtignok gruelig dyre, jeg grublede og grublede, „dass mir der Kopf brummte“, som Tydsken siger, indtil jeg opflammet af Hevngjerrighed over mine Landsmænds Haansmiil, tænkte: „Her maae handles! Dristigt vovet er halvt vundet! Jeg maae vise Verden, hvad jeg er for en Karl!“ Jeg griber Pennen og i det franske Sprog lader udstrømme et Brev saa spækket med Complimenter, som mit diplomatiske Geni var istand til at frembringe, hvori jeg hæver hendes Talent til Skyerne, fortæller hende, at jeg er kommet til Frankfurt *ene og alene* for at beundre dette, og at jeg er i Fortvivlelse over, at *affaires de la plus grande importance* nødte mig til ufortøvet at reise bort; det ender omtrent saaledes: *ayant employé*

---

[1]) Egidius Ludvig Langberg (1791—1834), Søn af Dispachør, Justitsraad K. E. Langberg, blev juridisk Kandidat 1812 og rejste 1816 til Italien med Baron Schubart. Han var atter i Italien 1819—20 for med dennes Hjælp at udgive en Adresseavis for Neapel. Fra 1823 til 1825 var han Dispachør i Kjøbenhavn, men forlod senere Landet af ubekendte Grunde og blev myrdet i Mexiko 1834.

un tems assez considérable à la musique, j'ose espérer, Madame, que Vous pardonnerez d'autant plus mon désir de Vous rendre mes hommages, si l'état de Votre santé le permet, afin que je puisse du moins me rejouir d'avoir vu la célèbre Catalani, dont j'ai l'honneur d'être etc. —

Lad det nu gaae, hvordan det vil, tænkte jeg, drog i Klokkestrengen og sendte Tjeneren afsted med det. Noget efter kom en Domestique fra Mdm. *Catalani*, som skulde hilse og sige: „at det skulde være hende en stor Fornøielse at gjøre mit Bekjendtskab, og at hun ventede mig næste Dag Kl. 2 sl. hos sig, da hun idag var meget syg og ei istand til at modtage mig". Jeg blev naturligviis ganske henrykt over, at Aabningen havde heldige Følger og begyndte allerede at skyde Hatten op i Veiret, stikke den ene Haand i Barmen og den anden i Buxelommen og at forlænge mine Skridt. Næste Dag altsaa iførte jeg mig mine Kisteklæder og et Par nye hvide Buxer, som jeg havde ladet gjøre her, og som klædte mig admirabelt (disse have derfor faaet Navn af Mdm. Catalanis Buxer), puttede Kuhlaus italienske Aria af „Røverborgen" [1]) og Baggesens og Webers Serenade [2]) i Lommen, og gik nu med modest Sufficance hen „im Englischen Hof", hvor man ufortøvet førte mig ind til Madammen.

Det er en smuk, høi Dame med et majestætisk og imponerende Udvortes, mørkebruunt Haar, smukke Øine, krum Næse, en skjøn, hvid Huud, hendes Mund er noget bred, men hun har smukke Tænder og maae upaatvivlelig paa et Theater gjøre en fortreffelig Effect. Hun saa rigtignok meget bleg og sygelig ud og var indhyllet i en Pels med et stort Halstørklæde om Halsen. Her var tillige en gammelagtig, fransk Dame, som var en Søster til Mdm. *Catalanis* Mand, Mr. Valabrêque, og, om jeg husker ret, kaldte sig Mdm. *Chevalier*. Efter de

---

[1]) Med „Røverborgen", der blev opført første Gang i Maj 1814, havde Kuhlau aabnet en ny Æra for Musikken i Danmark.

[2]) Til Baggesens Serenade, „Horch leise, horch Geliebte", (Poet. Werke II, 176) havde Weber sat Musik, et af Datidens meget yndede Sangnumre.

sædvanlige franske Complimenter fortalte hun mig nu, at hun havde været meget syg, og viiste, at hun havde havt Blodigler paa Halsen, og tilføiede, at hun i flere Dage aldeles ikke havde kunnet synge det ringeste og endnu ei havde forsøgt at frembringe en Tone; dette var mig en meget sørgelig Tidende. Imidlertid tabte jeg endnu ei Couragen; jeg syntes at see paa Mdm. *Chevaliers* Ansigt, at det stive og alvorlige Complimentsprog, hvori vi underholdt os, ei passede til Selskabet, og jeg tænkte derfor: det er nok ligesaa godt at stemme sit Instrument om og tale i en anden Tone. Jeg begyndte derfor at spøge og gjøre Løier med Mdm. *Chevalier*, hvilket lykkedes saa herligt, at jeg fik baade hende og Mdm. *Catalani* og endnu en lille Skotlænderinde ved Navn *Fanny*, en Eleve af Mdm. *Catalani*, hjerteligen til at lee; nu forsvandt lidt efter lidt al Ceremonie, jeg satte mig til Pianoet og begyndte at synge: „Horch leise! Horch Geliebte! Horch!“ Mdm. *Catalani* lytter gandske opmærksom til, og neppe er jeg kommen halv ind i den, førend hun springer op og udbryder med stor Lystighed: „Aha! C'est donc Vous, Monsieur, qui m'a fait cette jolie sérénade hier au soir, je reconnais parfaitement la musique et encore votre voix“. Hvortil jeg svarede: „Vous me pardonnerez Madame, je n'oserais jamais Vous donner des sérénades etc.“, men her hjalp ingen Snak, hun paastod, at det havde været mig, og da hun tillige lod til at være meget smigret derved, saa lod jeg hende blive i Troen, gjorde hende derpaa Present af Musikken, hvorpaa hun bad mig at skrive mit Navn til en Erindring; hun fandt den saa smuk, at hun paa eengang gav sig til at synge med og kom i et meget fornøjeligt Humør. Jeg maatte oversætte Texten, og da vi kom til det Sted: „ich liebe Dich“, som jeg oversatte ved: „je vous aime“ og ledsagede med nogle Grimasser, blev hendes Lystighed saa stor, at jeg troer, om vi havde været ene, at jeg havde risqueret at sige det for ramme Alvor. Hun fik Lyst til at høre, hvor-

ledes det danske Sprog lød i Sang, og jeg sang derfor: „Der dandser en Pige for hver Mands Dør“,[1]) for hvilken hun gjorde mig endeel Complimenter.

Men desværre havde jeg endnu ikke naaet Maalet. Vi bleve ved at lee og gjøre Narrestreger. Endelig sam lede jeg alt mit Mod og sagde hende paa Fransk: „Nuvel, Madame, jeg har nu sjunget og spillet, saa godt jeg har kunnet, nu er Touren til Dem; kan De taale, at jeg skal have gjort saa lang en Reise forgjæves? Syng mig nu en liden Aria, den være nok saa simpel, og jeg lover Dem da at lade Dem høre en Bugtalerscene, thi De maa vide, at jeg kan tale med Bugen!“ Dette hjalp, man blev skrækkelig nysgjerrig efter at høre dette, Mdm. *Chevalier* forenede sine Bønner med mine. Hun begyndte at give et Par Toner an ligesom for at stemme sit Instrument, og endelig, o, Triumf! fik jeg Miss *Fanny* til Pianoet og Mdm. *Catalani* bag hendes Stol. Aldrig har jeg spidset Øren saa umaneerlig som denne Gang, jeg var tilmode som en Mand, der har sultet i 14 Dage og nu skal høre Madklokken ringe. Hun sang først en meget smuk Polonaise af Marchesi, som hun sagde var hendes Livstykke, og da jeg beundrede den, sang hun den endnu engang; jeg vedblev at beundre, og hun sang den 3die Gang, — hvad kan man forlange mere? Derpaa sang hun et Par andre italienske Arier, rige paa Triller og Roulader. Nu var hun kommet i Gang, Miss *Fanny* maatte ogsaa lade sig høre, jeg selv gav min Skilling med i Lauget, og nu gik den ene Aria, Duet og Terzet i Kjølvandet paa den anden; naar vi gjorde Feil, toge vi om igjen, og det gik nu saa glædelig og ugeneert, som om vi havde kjendt hinanden i mange Aar. Til Slutning sang hun et Par franske Romancer af Fischer, dedicerede til Mdm. *Catalani:* „la reine du chant“, og da jeg fandt een af dem meget smuk, tilbød hun sig at gjennemgaa den med mig, for at jeg kunde

[1]) En af Bays første Romancer, „Pigen“, med Text af Ingemann. Den var udkommen før hans Afrejse hos C. C. Lose.

synge den paa hendes Maneer og med hendes Zirater; vi sang den derfor en halv Snees Gange igjennem; naar jeg ei traf gandske hendes Meening, skjændede hun, og da jeg omsider var heldig nok til at udføre den efter hendes Ønske, lønnede hun mig med endeel Bravoer og et tilfreds Smil og forærede mig derpaa Romancerne til en Erindring.

Nu vente rimeligviis mine Læsere, at jeg skal komme med en lærd og streng Bedømmelse af denne Europas saakaldte største Sangerindes Talent; men jeg beder mig undskyldt, thi ei at tale om, at en Kunstnerinde af hendes Rang, som har henrykt saamange Tusinde Mennesker, som er baade paa Vers og i Prosa gjort til Sangens Dronning, Keiserinde, Philomele, Engel, Fee, Gudinde, og hvis Toner ere blevne betalte med mere end en Ducat Stykket, bør være hævet langt over en ringe Critik som min, saa vil jeg især tie for ei at gjøre hende Uret, thi hun var virkelig syg, hendes Stemme var svag og usikker, og jeg maae derfor oprigtigen tilstaae, at hendes sjeldne Galanterie og Beredvillighed til desuagtet at gjøre alt, hvad der stod i hendes Magt for at opfylde mit Ønske, var næsten mere Gjenstanden for min Beundring end hendes Sang. Dog nægter jeg ikke, at jeg glædede mig meget ved at høre hende, og at jeg tilbragte en saare interessant Eftermiddag hos hende. En fuldkommen klar, egal og stærk Stemme, et stort Omfang, især i Dybden, og en ualmindelig Færdighed høre upaatvivlelig til hendes Fuldkommenheder, og af disse fremstillede hun mig et Skyggebillede, altid tilstrækkeligt for at beundres, men ei for med Sandhed at kunne sige: at have hørt *Catalani.* Hun satte en særegen Fortjeneste i gandske pianissimo at kunne udføre en Cadence med sine behørige Roulader og Triller, hvilket ogsaa fordrer et stort Herredømme over Stemmen, og jeg kan ikke andet end troe, at Bravourarien er hendes egentlige Fag. Med disse Egenskaber og dertil et brilliant Udvortes og

smukke Manerer, kan hun ikke andet end gjøre et stærkt Indtryk især paa Franskmænd og Italienere og vedligeholde den stolte Titel af den første italienske Sangerinde.

Jeg opfyldte nu mit Løvte og talede Bug for Damerne i alle Kroge og Værelser von oben og von unten, hvilket interesserede dem meget og opvakte stor Latter. For at gjøre sit Galanterie fuldkomment, lod hun mig gjennem Mdm. *Chevalier* give et Brev med til Paris til hendes Mand, Mr. *Valabrêque,* og efter at have taget en tendre Afskeed og sat hinanden Stevne i Florentz, forlod jeg hende fuld af Satisfaction og Triumf over at have vundet Seier i denne Entreprise til Trods for Mr. *Langbergs* Haansmiil og de andre Landsmænds Forsikringer om det modsatte. Ulykkeligviis vare disse gode Venner alt bortreiste, saa at jeg ikke fik den Glæde at kunne sige: „Naa, mine Herrer! Seer De, at det gik an?“ — Jeg beder imidlertid mine Hr. Læsere at sige mig uden at flattere mig, hvad de synes herom; jeg mener, at en Karl, der kan sætte sligt igjennem, er just ikke tabt bag af en Vogn.

Nu, da jeg havde opnaaet mit Ønske, tænkte jeg: Fanden blive længere i Frankfurt, og gav derfor Ordre at lade mig indskrive i Diligencen, som næste Morgen skulde afgaae til Strassburg. — Da jeg sad ene paa mit Værelse med Tankerne i min Fødestad og iblandt de Mennesker, som vare mit Hjerte nærmest, og især een bitter Erindring, som jeg saa gjerne vilde, men ei kunde bortjage, levende fremstillede sig for mig og gjorde mig veemodig og urolig, da tog jeg en Guitar, jeg havde faaet lejet her i Staden, i Haand og componerede eller rettere sang efter Øieblikkets Indskydelse en af Matthisons skjønne Digte: Ich denke Dein etc. —

Men Hillemænd! det er nok paa Tiden, at jeg forlader Frankfurt! Jeg forlangte altsaa min Regning, som jeg til min store Forundring fandt yderst billig (jeg havde levet som en Matador og stukket mangen en god

Flaske Rhinskviin og Zelzer-Vand ud og daglig spiist min varme Frokost og i det mindste 6 Retter til Middag), og den 27de om Aftenen vandrede jeg med Pik og Pak, som en Karl bar paa Ryggen, hen i den anden Gade til Postgaarden og krøb ind i en i Fjedre hængende Diligence med 4 Heste for, og under en Posthorn-Solo af lutter syncoperede Noder, foraarsagede af Gadens Ujevnhed, rumlede jeg ud af Frankfurt am Mayn.

SYVENDE CAPITEL

Motto:

Die erste Reise, zumal wenn die Natur nichts als weissen Glanz und Orangeblüthen und Kastanienschatten auf die lange Strasse wirft, beschert dem Jünglinge das, was oft die *letzte* dem Manne entführt — ein träumendes Herz, Flügel über die Eisspalten des Lebens, und weit offene Arme für jede Menschenbrust.

JEAN PAUL.

Naa, den Jean Paul rider han nu ogsaa altid paa! sige mine Læsere vist. Jeg kan sku ikke hjelpe Dem, mine Herrer, det er nu engang min Helt, og at det er en sanddru og fornuftig Mand, skal jeg nu strax bevise. Mine Medreisende vare nemlig 2de unge, velklædte Mænd ved Navn *Haagen* og *Pforzheim*, med hvem jeg strax gjorde Bekjendtskab, 2de gammelagtige Borgerkoner og, hvor heldigt! en vakker ung Pige ved Navn *Juliane Tauber*, som havde en høi slank Figur, mørke Haar og Øine og en Huud saa hviid og fiin som Elfenbeen. Jeg havde faaet Plads ved hendes Side paa Bagsædet tilligemed en af Kjellingerne. Jeg blev derfor betagen af en inderlig behagelig Tilfredshed over min Situation og begyndte at indlade mig i Samtale med hende om dit og dat. — — Kl. 11 om Aftenen ankom vi til Darmstadt. Herfra agede vi videre fort, men at beskrive denne Vei kan jeg ei indlade mig paa. Jeg

var nemlig kommen til at sidde midt imellem min elskværdige Reisesøster og en af Kjellingerne, sans comparaison som en Bisp i en Gaaserede ɔ: varmt og godt, en sagte Pusten hørtes fra Selskabets Næser, der blev omsider til en douce Brummen; lidt efter lidt følte jeg min smukke Naboerske helde sig hen til min Side. Stakkels Pige, tænkte jeg, jeg maa understøtte hende og slyngede min Arm om hende, at hun ei skulde falde: „auf die erste Reise hat man ja weit offene Arme für jede Menschenbrust“, ak, hvor var hun rank og blød ret ligesom en Slange — er det Dig, Morpheus, Søvnens Gud og Dødens Broder, eller Dig, Du lille Amor, som altid vaager, naar andre sove, som jeg skal takke for denne interessante Byrde? (Jeg hørte ingen Søvnsymptoner fra hendes Næse). Ved et forunderligt hazard var hendes lille bløde Haand kommen til at hvile indeni min. O Himmel! hvad har jeg sagt! Elskværdige Landsmandinder, kunne I tilgive mig dette lille Eventyr? Betænker blot, at det var et ægyptisk Mørke, jeg syndede kuns med en eneste Sands, jeg saae intet, hørte intet, sad saa stille som en Muus for ei at vaagne den Gamle paa den anden Side, jeg var paa en Reise, og det var alt glemt næste Dag. Troer ei, at denne tydske Pige havde bragt mig til at glemme Eders Yndigheder! — Dagen begyndte nu at grye, og jeg maatte nu forlade min Stilling, for at paatage mig en anden langt mindre overeensstemmende med Naturen; thi uagtet jeg ei havde faaet mindste Søvn i mine Øine hele Natten, fandt jeg denne dog den allerinteressanteste og herligste Maade at reise paa. —

Heidelberg. Her maatte jeg desværre tage Afskeed med min elskværdige Reisesøster. — Efter at have beseet Slottet fra alle Kanter, og da min Mave mindede mig om, at aandelig Nydelse aldeles ikke er tilstrækkelig til at gjøre en Reise behagelig, begav jeg mig til Vertshuset. Fuld af de bedste Dispositioner til Middagsspiisning traadte jeg ind, hvor Bordet alt stod dækket,

jeg sætter mig ned og commanderer Maden frem, men — jeg maae her lægge Pennen for at samle Kræfter til at beskrive en af de allerskrækkeligste Hændelser, der kan arrivere nogen Reisende — i det selvsamme Moment, da man bærer Suppeterrinen ind af Døren, da jeg alt har udstrakt Haanden for at gribe Skeen, kom pludselig Karlen farende ind og melder, at Diligencen er forspændt og at jeg maa ile til den, om jeg ei vil risquere, at den kjørte fra mig med alt mit Tøj. Var jeg blevet overfaldet af Røvere eller rammet af et Tordenslag, kunde jeg ikke være blevet mere sønderknust; naa, udbrød jeg ved mig selv, saa gid Djævlen han inderligen ga — dog jeg vil ikke fuldende en Phrase, som Smerten udpressede mig og som heller ikke passer sig i en sentimentalsk Reisebeskrivelse; til Lykke kom min Philosophie mig til Hjelp, det var jo inexorabile fatum, mod hvilken man forgjæves stræber at bevæbne sig, og en Diligence er jo ligesaa umuelig at tilbageholde i sin Fart som Solen paa Himlen; vi ere ikke mere i Josvas Tider, jeg foer derfor som en Piil igjennem Gader og Stræder og lige ind i Diligencen, hvor jeg ei fandt andre end de 2de unge Mænd. Da her nu ingen Damer var tilstæde, laae vi os saa lange som vi vare paa Sæderne med Benene op, fik vore Tobakspunge og Piber frem og begyndte nu at smøge in bona caritate, drak dertil lidt Brændeviin i Mangel af andet og spyttede ud af Vinduerne. Dette var paa sin Studentermaneer, og jeg maae i den Anledning ogsaa bemærke, at der er et Universitet i Heidelberg, som er det ældste i hele Tydskland. Jeg saae kun faa Studenter paa Gaderne, og skjøndt iklædte den samme altdeutsche Dragt forekom de mig ikke saa vilde som deres Confratres i Göttingen. Kiesewetter giør i sin Reisebeskrivelse den efter mine Tanker meget rigtige Bemærkning, at det har sin Nytte, naar et Universitet ligger i en skjøn Egn, da de Studerende derved opmuntres til at begive sig ud i den frie, skjønne Natur og der hente

ny Kraft til at hæve Aanden til noget Høiere og afryste Skolestøvet.

Var det danske Universitet beliggende i en af de skjønne Egne, som Sjælland er saa riig paa, f. Ex. i Sorøe, da vilde det upaatvivlelig foruden den Roelighed, som er saa nødvendig og som aldrig findes i en Hovedstad, derved gjøre en anden Gevinst, som det i høi Grad tiltrænger, nemlig: *esprit de corps*, hvilken de tydske Studenter dog uagtet alle deres Vindbeutlerier besidde.[1])

Efter nogle Timers Kjørsel ankom vi endelig til Wiesloch, vi stege som sædvanlig af paa Posten, og idet jeg med den hungrigste Mave træder ind i Spisestuen, seer jeg det herlige Prospect af et langt dækket Bord. Jeg greb en Stoel, tænkte: her er sku min Plads! og holdt mig nu af al Magt skadesløs for den lange Faste; nær havde jeg begyndt min gamle Vise: „O brave Skik man paa Reiser kan finde!" og især den Strophe:

„Med lidt Modgang tappert jeg drages,
naar kun en Fryd belønner mig etc."[2])

Selskabet bestod næsten af lutter Franskmænd. — Og nu gik det videre fort. — Vor Postillon havde fra Darmstadt af en guul Uniform, de forrige vare blaae, denne havde tillige et Par store Kanonstøvler og *een Spore*, han har formodentlig tænkt, at dersom han kunde faae den ene Side af Hesten i Bevægelse, vilde nok den anden følge med af sig selv, og jeg indseer ikke, at man kan indvende noget herimod. Kl. 11 om Aftenen ankom vi til Carlsruhe; her var deilige brede vel brolagte Gader, der vare oplyste med Lygter omtrent som i Kjøbenhavn, og jeg var gandske ilde tilmode, da jeg lidt efter Midnat atter maatte ind i Diligencen, hvor der var mørkt som i en Snuustobaksdaase. Det var nu den anden Nat jeg ei havde sovet, mit Hoved var blytungt, mit hele Legeme forskumplet, her var ingen elskværdig Reisesøster, jeg

---

1) Man mærker, at dette er skrevet før Studenterforeningens Stiftelse 1821.
2) Se Side 32.

laae mutters ene saa lang jeg var paa Sædet, thi mine unge Reisebrødre havde nu ogsaa forladt mig. — Kl. 11 ankom vi til en liden Bye Bischoffsheim kaldet; jeg mærkede her, at jeg nærmede mig til Frankerige, thi Madammen i Vertshuset talede Fransk, og Postillionen lod sig sætte en Flaske Viin for Snabelen og aad dertil nogle blødsøbede [sic] Æg.

Dette Syn virkede med saadan Tryllekraft paa mig, at jeg ikke fik Roe paa mig, førend jeg ogsaa fik Æg, hvilke bragtes mig i nogle curieuse Maskiner af Træe til at stille dem op i, at de ei skulde falde overende. O brave Skik! tænkte jeg, havde mit Fædreland saadanne genialske og sublime Indretninger, da slap man for at brænde sig Fingrene, at giøre møisommelige Stilladser af Brød, Servietter etc., for at sætte Ægget fra sig et Øieblik, naar man skal smøre sig et Stykke Smørrebrød, og ovenikjøbet risquerer, at det væltes og oversøler alting, naar een kommer til at ryste paa Bordet. Jeg kommer virkelig til at skrive en Afhandling herom og sende hjem. (Dette har jeg nu desværre, formedelst mine mange Embedsforretninger, ikke faaet Tid til at gjøre endnu; men jeg vil imidlertid gjøre mine Landsmænd det Forslag, at betjene sig af smaae Glas ɔ: saadanne, hvoraf man pleier at drikke Kornbrændeviin i enkelte Snapser, ikke dobbelte, og opstille deres Æg i, indtil jeg engang selv kommer hjem og kan give Modellen af de ægte Bischoffsheimer og Planen til et Fabrik af saadanne.)

Efterat jeg nu med megen Omhyggelighed havde optegnet denne Opdagelse og meget vigtige og interessante Bidrag til fremmede Nationers Sæder og Kultur, hvilket bør være en Reisendes fortrinligste Øiemeed, steeg jeg atter i Diligencen.

Fra Rastadt af havde jeg faaet det herlige Indfald at sætte mig udenpaa i Cabrioletten, hvorfra jeg havde den herligste Udsigt. Snart kjørte vi ind i den lille Bye Kehl, der i de sidste Krige næsten blev ødelagt, men

nu alt begyndte at hæve sig af sin Aske, og hvor man sagde mig var en meget streng Douane, som paa det skrappeste visiterede alle Reisende. Her følte jeg en Gysen at fare over min hele Krop ved Tanken om noget Tøi, som Pastor *Göricke* havde medgivet mig til Strassburg og som man forsikrede mig var contrebande.[1]) Her var altsaa intet andet for end at bruge List, jeg fik en Karl med ind i min Fortrolighed, lod min Koffert bringe ind i en Stue, trak mig ud til Skjorten og lod ham stoppe mig det paa en kunstig Maade ned i Buxerne og bag paa Ryggen, dog saaledes, at der ei syntes nogen Pukkel; derpaa trak jeg min guldbroderede Uniformskjole paa, samt min Frakke, som jeg lod hænge løs om mig, satte min trekantede Hat paa Hovedet, Sablen ved Siden og tænkte: Se saa, nu skal de vel nok lade være at visitere din Krop, thi militære Personer gaaer man ikke gjerne paa Livet, og i saadan Dragt kan man vel til Nød passere for en Capitain om ikke en Major, især da jeg ikke vil haabe, at mine Buxer skal gaae itu.[2]).

Nu var jeg da paa den anden Side [Rhinen]; franske Soldater, som hist og her stode Skildvagt, mindede mig om, at jeg ei længere var i Tydskland, men havde betraadt Frankerig. Jeg troer det her overensstemmende med Orden og Plan at slutte den *1. Afdeling* af min Reise. Jeg beder mine Læsere, at skjænke mig deres sædvanlige Taalmodighed og Opmærksomhed til den næste. Jeg skal, om end min Reise var at ligne ved en Flugt, fremdeles stræbe efter Evne, at man ei skal anvende paa mig det bekjendte tydske Ordsprog: „Eine Gans flog über den Rhein, ein Ganz kam wieder zurück.“

---

[1]) Christian Georg Wilhelm Gøricke (1762—1829) blev 1790 Legationspræst i Paris, 1809 tysk Garnisonspræst i Kjøbenhavn og 1819 Sognepræst til Frederikskirke paa Christianshavn. Han blev 1797 gift med Sophie Elisabeth Cappaun (1775—1846), der var født i Strassbourg.

[2]) „Forbandet den Major, hvis Buxer gik itu!“ Wessel. Kjærlighed uden Strømper, I. 1.

Mad. CATALANI
Efter Maleri i Theatermuseet.

ANDEN AFDELING

FRANKERIGE

Motto:
Je n'enseigne point, je raconte.
ESPRIT DE MONTAIGNE

FØRSTE CAPITEL

INDLEDNING

Sterne inddeler i sin *Sentimental journey* alle Reisende i følgende Classer: 1) dovne Reisende. 2) undersøgende Reisende. 3) lyvende Reisende eller Løgnhalse. 4) storsnudede Reisende. 5) forfængelige Reisende. 6) miltsyge Reisende. 7) Reisende af Nødvendighed. 8) Delinquenter og Gavtyve. 9) ulykkelige og uskyldige Reisende. 10) simple Reisende og endelig 11) sentimentale Reisende. Omendskjøndt jeg nu vover at troe, at jeg meest henhørte til denne sidste Classe, maae jeg dog tilstaae, at Omstændighederne have stundom bragt mig til idetmindste at spille alle de andre her anførte Reisendes Roller paa den 6te nær. — (Livet er jo, især paa en Reise at ligne ved et Theater) — og jeg skal bevise det, ved at henpege til denne Indledning, saa ofte jeg maatte paatage mig en anden Skikkelse.

Saaledes var jeg i dette Øieblik, da jeg var kommet over Rhinen og var atter steget op i Vognen, hvor jeg sad med en Kammerjunkermine, upaatvivlelig *en storsnudet Reisende,* endskjøndt jeg vel paa den anden Side var at ligne ved et Pakæsel, og da vi kom til Douanen, gjorde denne Rolle ogsaa sin forønskede Virkning. Gensd'armerne kom rigtignok farende ud som glubende Ulve,

reve alting af Vognen, aabnede alle Kasser og Pakker, men min imponerende Mine indjog dem den største Ærbødighed (jeg tog mig dog ivare at vende dem Ryggen), man lod sig nøie med blot at aabne Laaget paa min Kuffert, da man derimod rodede om i de andre med en Ivrighed omtrent som Jesper i Madses Kiste i „Kjerlighed uden Strømper.“ Min Person rørte de ei heller, og jeg skyndte mig op igjen i Diligencen, at de ei skulde bemærke min udstoppede Ryg. Jeg tænkte Gudskeelov, da Visitationen var forbi. Vi nærmede os nu til Staden, Münsterens Taarn voxede alt mere og mere, rundt om os laae smukke Landsteder og Hauger, nogle velklædte Damer bade om Tilladelse til at stige ind i Diligencen, da de vare trætte, dette tillod ogsaa Postføreren, de vare franske og ei betydelig tiltrækkende. Da vi vare tæt ved Fæstningsværkerne mødte vi en Mængde Spadserende ligesom om Søndagen ud af Vesterport i Kjøbenhavn til Frederichsberg. Jeg stak Hovedet ud af Vinduet for at betragte le beau monde, da jeg pludselig faaer Øie paa en galant Dame med et Ansigt, men mine Herrer! med et Ansigt, om hvilket jeg skulde sige meget og dog for lidet, et Ansigt, som kunde faae selv en Stoiker til at rende, et Ansigt, som man skal have ondt ved at troe tilhørte et dødeligt Menneske; jeg blev gandske perplex, tænkte strax ligesom Mr. A. i Kjøbenhavn, da han saae det brænde i hans Gade: Fanden gale mig! og havde nær aldrig faaet Hovedet ind i Diligencen. Vi kjørte nu under Knald og Varskoeraaben igjennem Pallisadeporte, over Vindebroer ligesom ved min Fødestad, og gjennem en lang mørk Port ind i den gamle ærværdige Stad.

STRASSBURG

Motto:

Hillemænd, kunde a finde en Sten, I skulde faae en Ulykke. — Hvem a rammer, den kløver a Hovedet paa, saa det halve Hoved skal ligge og dingle paa een Axel og den anden halve Del paa den anden Axel! — —

Studenstrup i „Den 11te Juni" II. 1.

Denne Tanke var den første, der betog mig, da jeg var kommen ind i Byen, og som Omstændighederne nødte mig til at oversætte paa Tydsk med nogle Modificationer; thi da vi vare ankomne til Posthuset, blev Diligencen strax omringet af en Snees halvvoxne Lømmeler med Trøier og Huer paa, der næsten forhindrede os i at komme ud, og med den høieste Grad af Paatrængenhed og Næsviished tilbød deres Tjeneste til at bære Tøiet, ledsage os etc. Jeg sagde dem først temmelig høflig, at jeg ei behøvede nogen Assistance; da de endnu trængte paa, bad jeg dem gaa ad Helvede til; da de endnu blev værre og rendte mig ind paa Livet, maatte jeg gribe til Talemaader i samme Smag som ovenstaaende Motto; men troer mine Læsere, at det hjalp? Nej, wahrhaftig ikke mere end at slaae Vand paa en Gaas, og endskjøndt jeg fik en ved Posthuset authoriseret Karl til at tage mit Tøi, fulgte disse Slyngler mig endda som en Fange gjennem Gaderne og til Vertshuset „das rothe Haus," og troer mine Læsere, at de da gik deres Vei?? Nei! De trængte lige ind i Huset, hvor Verten og hans Folk maatte jage dem ud med Stokke og slaae Porten i. Jeg beklagede mig nu for Verten, men han trak paa Skuldrene og sagde, at det var et nødvendigt Onde, som man maatte finde sig i, at her var en Mængde af slige Dagdrivere i Byen, som ei havde anden Bestilling eller Levevei end at belure Reisende. Det er deiligt tænkte jeg, idet jeg steeg op ad Trappen. — Jeg lettede nu min Ryg, som de indsmuglede Vahre havde sat i en stærk Transpiration, klædte

mig ordentlig paa og gik til Vinduet, men troer mine Herrer, at mine Forfølgere vare borte? Ney, de stod og sad saagu og beleirede Huset, gjorde Grimacer op til Vinduet og ventede, at jeg skulde gaae ud. „Naa, saa I times al Landsens Ulykker“, tænkte jeg og gik ned i Spisestuen, hvor jeg nød et anstændigt Middagsmaaltid. —

Nu var det en Quæstion, hvorledes jeg skulde tilbringe Aftenen. Der var Vauxhall og lystig Commerce i en stor Hauge udenfor Staden, kaldet „Baldeners-Hauge“, jeg besluttede derfor at liste mig ud for at undgaae de tjenstfærdige Aander, men aldrig saasnart havde jeg sat Foden uden for Porten førend jeg igjen var omringet af disse Bengler, som havde siddet og passet paa mig. De gjorde mig endeel Quæstioner og Tilbud, som Sædeligheden forbyder at nævne, jeg blev saa gal i Hovedet, at jeg slog efter dem og truede at melde dem for Politiet, men det gjorde dem endnu mere forbandede, og de fulgte mig lige ud i Haugen, som ligger lige saa langt fra Byen som Frederichsberg fra Kbhvn. I denne Hauge kunde Benglerne ikke komme ind med, da Entrêen kostede 16 sous. Det var en temmelig stor og smuk Hauge, endeel galante Folk spadserede op og ned som i Kongens Hauge i Kjøbenhavn, Borde og Bænke vare besatte af Folk, som toge til sig af Bacchi Gaver, dog vare disse sidste ei af den udsøgteste Classe. Jeg gik nu omkring for om muligt at opdage den Deilige, som jeg mødte ved Indkjørselen til Byen (ingen Tvivl altsaa, at jeg i dette Øieblik var en inquisitorisk eller undersøgende Reisende), jeg nærmede mig en stor Plads, hvor der var opført et stort Tempel, jeg kaster Øinene omkring i Folkevrimlen — oh Himmel! Der stod hun i al sin Glorie. Courage! Her maa trænges frem! Ak, hvilket Ansigt!

Hvo skulde troe, at Mørket kunde lyse?
Og dog er intet Mørke halv saa sort
Som hendes store, straalerige Øie.[1])

[1]) Oehlenschlägers Aladdin, II.

Det var upaatvivlelig en gift Kone, thi hun havde nogle Børn med sig og var just ikke i sin første Ungdom, men ikke desto mindre var hun umaadelig deilig. Et Par smaa Luftballoner stege op fra Templet og tilsidst en aerostatisk Maskine forestillende Jupiter, der i en Skikkelse af en Tyr bortfører Nymphen Europa. Imedens alle Mennesker gloede op i Luften, betragtede jeg den Skjønne og tænkte: „Kunde jeg bare gjøre mig til saadan en Tyr, da skulde jeg saamænd strax tage Dig paa Ryggen og fare afsted!“ — Tilgiv mig atter denne forvovne Tanke, elskværdige Læserinder, men hun lignede een af Eder, som jeg endnu hellere vilde have bortført om jeg havde kunnet, som jeg virkelig i dette Øieblik tænkte paa, men som jeg ikke tør nævne — dér ligger Æblet! Den gribe det, som bedst tiltroer sig at kjende min Smag og min Ærlighed! — Der blev nu tændt en Mængde Lamper i Træerne, og da det var blevet bælmørkt og Fyrværkeriet antændtes, spruttede og susede Sole, Stjerner, Raketter, romerske Lys, Ildpotter ud fra alle Sider, til Slutning saaes et Tempel af forskjellige Couleurer Ild, Tilskuerne raabte Bravo og Musikken kilede af alle Kræfter paa. Bum, bum! Bum, bum, bum! Ja det var Løier i Langkaal! Hermed endtes denne Aftens Festivitet, Folkemængden fortyndedes lidt efter lidt, jeg fulgte nu atter ud med Strømmen, men mener mine Herrer, at jeg fik Lov at gaae alene hjem? Ney, de fordømte Plageaander stode min Sjæl udenfor, omringede mig, trængte sig ind paa mig med Voldsomhed, grebe mig i Armen og gjentoge deres sædvanlige Quæstioner. Blodet steeg mig til Hovedet, jeg huggede om mig til alle Sider, greb endog til min Sabel, de Kjeltringer retirerede lidt, men kom atter igjen, forfulgte og seigpinede mig paa den meest oprørende Maade lige ind til Vertshuset. Jeg takkede min Gud, da jeg var kommet op i mit Værelse, klædte mig hurtigt af og krøb i Seng, hvor en alvorlig Søvn gav mine forskumplede Lemmer en behagelig Erstatning.

D. 30te August. Munter og med fornyede Kræfter stod jeg op, Veiret var skjønt og jeg gik til Vinduet for at betragte den gamle maiestætiske Münster, der ragede op mod Himlen ligesom en Kjæmpe; men hvo beskriver min Ærgrelse, da jeg seer lige ned under mig ved Porten de infame Drenge plantede og gjorde Grimacer op til mig. Jeg blev tilmode omtrent som Mr. Casorti, da han seer Harlequin Skelet imellem Benene paa sig. Verten forsikrede mig, at Politiet saae igennem Fingre med dette Væsen, og at det var en gammel Skik, som enhver Reisende maatte lade sig gefalle. Jeg svor paa at mit Ophold i denne Bye ikke skulde blive længere end høist nødvendigt, og fik endelig en Tjener, som jeg først sendte hen med det contrabande Tøi fra Pastor *Göricke* til Mdm. *Cappaun*, som boede lige over for mig, og derpaa begav jeg mig ud med ham, at tage Byens Mærkværdigheder i Øiesyn. Som sædvanlig omgivne af Plageaanderne marcherede vi ligesom 2de Fanger.[1]) — — Jeg lod mig af min Tjener ledsage hen til Præsten Hr. *Gambs*, til hvem jeg af Hr. *Göricke* havde faaet et Brev med. Jeg fandt Familien ved Thebordet. Pastor *Gambs* var en liden særdeles artig Mand med et hjerteligt og ukonstlet Væsen, som strax indtog mig til hans Fordeel. Han var ingen Strassburger, men talede en smuk sachsisk Dialect ligesom ogsaa hele Familien. Han havde før været Præst i Bremen. Han modtog mig med stor Venlighed og talte med Varme om sin Ven *Göricke*, om hvem jeg maatte kramme ud med alt, hvad jeg vidste. Damerne bleve mig nu forestillede. Foruden hans Kone og Datter *Ida* (en lille tyk, ei smuk, men meget velopdragen Pige), en Mdm. *Oppermann* og en ung Pige af hans Familie, som man kaldte *Mary*. Conversationen blev mere og mere ugeneert, jeg fik altid den latinske Titel: Hrr. Secretarius, og endelig kom Talen ogsaa paa Musik. Pastor *Göricke* maae nok have givet mit ringe

---

[1]) Beskrivelsen af Byens Seværdigheder (Münsteren, Kirkerne, Gaderne osv.) forbigaaes.

Talent en langt større Anbefaling end det fortjener, i sit Brev, thi uagtet alle mine Protestationer blev jeg nødt til at tage Plads ved et meget godt Piano. Det er vistnok en ulykkelig Situation at blive sat til et Instrument, som man næsten aldeles ikke forstaaer at tractere. Jeg gav mig derfor til at synge et Par smaae Romanzer og trommede et saare simpelt Accompagnement dertil, sprang derpaa op og pinede nu af alle Kræfter Damerne til at tage min Plads. Endelig fik jeg Mlle *Ida* til Instrumentet. Men da skulde mine Herrer Læsere have hørt! Det var paa min Ære ingen Fuskerie, det! Ved den første Accord tænkte jeg strax: Hilledød! da nu Fingrene begyndte at løbe omkring paa langs og tvers ligesom Pokkeren var efter dem, tænkte jeg: Naa, hun har wahrhaftig en anstændig Færdighed, og da Stykket var tilende, var jeg gandske henrykt; thi hun besad et herligt genialsk Foredrag, et ægte musicalsk Geni og man hørte tydeligt, at det ei var blot Maskinerie. Da hun ogsaa havde en smuk, blød og veldannet Stemme, fik vi nu Ariaer og Duetter for en Dag, og nu var jeg i mit Element og hun med i sit, thi al Krympelse og Complimenter svandt; vi sang det ene Stykke efter det andet, jeg fik min Violin fat, som jeg havde ladet hente, og spillede en smuk Sonate med hende af Ries. Vi sang flere deilige Duetter, og saaledes tilbragte jeg en af de behageligste Aftener paa hele min Reise.

Vi nøde nu et tarveligt Aftensmaaltid; jeg var just kommen til at sidde lige over for den ovennævnte Mlle *Mary*. Hun havde en høi og ædel Figur, men hendes Ansigt var langt fra at være smukt, det var endog koparret, og dog havde det for mig noget saa interessant og tiltrækkende, at jeg uophørlig maatte betragte hende, det forekom mig, som Sædelighed og Godmodighed stod malet i hendes Træk, ja endnu mere; maaskee feiler jeg, men det forekom mig som en skjøn Sjæl trængte frem som en varm Soel gjennem hendes alvorlige Mine, og at denne var et velgjørende Slør, som Naturen viselig

havde hængt over den, at dens Glands ei skulde være for farlig. Ved Siden af mig sad Mlle *Ida*, som havde en glat Huud, røde Kinder, et herligt Talent, var levende og spirituel i Samtale, og dog, skulde jeg endelig vælge, da havde jeg grebet *Mary*, endskjøndt hun hverken kunde synge og spille og sad der saa taus og neppe talede et Ord. — Der gives en vis uforklarlig Sympathie, som ofte virker ved første Øiekast, som Goethe taler om i sine Wahlverwandtschaften, denne var det maaskee som gjorde mig, ikke forelsket, men opmærksom og begjerlig efter at kjende denne Pige.

Næste Morgen, den 31te August, lod jeg mig bestille Plads i Diligencen til Paris samme Formiddag, og da den just skulde passere Pastor *Gambs* Huus, udbad jeg mig, at den maatte standse der og tage mig paa. Selv gik jeg hen til Pastoren for at nyde Frokost under den sædvanlige Ledsagelse af Drengene. Min Violin var bleven staaende der fra igaar, og jeg begyndte derfor strax at kile paa med Mlle *Ida* for ei at spilde den kostbare Tid. Vi slog os løs for Alvor og fik en Sonate af Beethoven i D-dur frem, som gjorde mig gandske heed, da jeg betragtede den, thi baade Piano og Violin-Stemmen var saa broderet med Noder, at de lignede et Kniplingsmønster, og vi maatte give hinanden Mod til at tage fat paa den. Paa nogle Smaafeil nær fik hun godt Bugt med Vanskelighederne, og jeg kneeb paa min Side Muskaten, saa at jeg svedte ved det, hjalp mig paa de sværeste Steder paa min sædvanlige Maneer i en snever Vending ved at simplificere den med nogle Impromptuer, og da vi lykkeligen havde gjennemgaaet den, var min Følelse mere en Satisfaction over at være sluppet igjennem, end Beundring over Compositionen. Skade at Beethovens seneste Sager mere ere skrevne for Folks Fingre end for deres Øren; Originalitet er vel en fortrinlig Egenskab hos en Forfatter, men er denne paa Smagens Bekostning, og bestaaer den fornemmelig i Opdyngelsen af en Mængde Dissonantser og Bizarrerier uden Sam-

menhæng, da bliver det Galskab, og slige Sager, som blot bringe mig til at studse, fortjene efter min Mening ligesaa lidet Navn af Musik, som en Feberpatients Phantasier Navn af Poesie. Jeg maatte mere og mere beundre Mlle *Idas* Færdighed og Musik-Kundskab, men kunde desuagtet ikke lade være af og til at see mig om efter *Mary* med det venlige, alvorlige Ansigt, som sad bag ved og hørte til med taus Opmærksomhed.

Om engang i Tiden Skjebnen giver mig en musikalsk Kone, skal det være mig inderligt kjært; thi der gives ingen større Glæde for mig end god Musik; faaer jeg en, som ikke er musikalsk, skal jeg aldeles ikke beklage mig, thi da skal vi ikke komme op at disputere om dur og mol, Krydser og Beer, som ere de Gjenstande, som meest sætte mig i Harnisk; men derimod beder jeg Vorherre bevare mig, om det er ei alt forud bestemt, fra een, som aldeles ikke har Sands for Musik.

Vi sang en meget smuk Duet af Sargino, derpaa en af Rombergs „Klokke", og just da jeg synger: „vom Mädchen reisst sich stolz der Knabe, durchreist die Welt am Wanderstabe" etc., hører jeg Diligencen komme tungt og huult rumlende frem i Gaden; vi lode os ikke forknytte, men vedbleve Duetten, som just endte, da Vognen holdt for Døren. Med et Træk paa Skulderen, ledsaget af et Suk, greb jeg min Hat; gjerne havde jeg omfavnet disse gode Mennesker, jeg maatte lade det blive ved almindelige Taksigelser; den brave Pastor ønskede mig Lykke og Velsignelse paa min Reise, og hele Familien fulgte mig midt ud paa Gaden. I en høitidelig Stemning steeg jeg op i Diligencen, men idet jeg vil sætte mig og vender mig om, seer jeg til min Forundring en ung Dame siddende i en Krog gandske alene. „Ah, Mademoiselle, j'ai l'honneur de vous saluer", udbrød jeg strax, da hun saae ud til at være fransk, tog Sæde ved hendes Side, gjorde endnu en Compliment til Familien og klisk, klask dinglede vi afsted.

ANDET CAPITEL

Motto:
De Muser bygge overalt der' Tempel,
og bryde sig kun lidt om Stads og Pomp,
paa Loft, i Stald, i Lade for Exempel,
ja jeg har seet Thalia i en Sump!
men — hvo har seet Orchester, Skueplads,
Thalias, Polyhymnias présence
og Operaer føres op for Spas
af to Personer — i en Diligence??

Svar: det har jeg, mine Herrer, og skal strax have den Ære at explicere dette Phænomen. Da jeg ved at see, at der i Deligencen ei befandtes andre Personer end den ovennævnte unge Dame, og da hun var ret kjøn, havde et smukt Haar, brune Øine, en net lille Figur og et næsviist Ansigt og dertil var fransk, fandt jeg det uovereensstemmende med Naturen at sidde gandske taus og maabe. Jeg adresserede hende derfor adskillige Spørgsmaal, og i et Øieblik blev Discoursen saa levende og instructiv, at jeg fuldkommen blev draget udaf min Uvished om hvem hun var. Hun fortalte mig, at hendes Navn var *Fanny Lombard*, at hun var fra Paris, at hun var Skuespillerinde, at hun kom fra Petersburg, hvor hun var blevet engageret til det derværende Theater, at hun nu reiste til Paris for at tage Afskeed med Scenen og sine Venner osv. Det varede ikke længe inden vi bleve begge to saa lystige og ugeneerte, som om vi havde kjendt hinanden i mange Aar; Munden stod ikke stille paa hende, hun ledsagede sin Tale med en Smule legert Coquetterie og drog ofte Handsken af for at vise sine smukke Hænder. Endskjøndt jeg nu ikke just følte mig saa særdeles indtaget af hende, fandt jeg dog, at jeg vilde prostituere mig ved at lade gandske ufølsom, og at der var intet andet for, om jeg vilde redde min egen og Nationens Ære, end at gjøre lidt Cour til hende; jeg gjorde hende derfor endeel Complimenter over hendes nydelige Hænder, men hun havde en lille arrig Hund med sig ved Navn Azor, som

havde den fæle Vane at snappe Folk i Næsen eller bide dem i Fingrene, naar de kom hans Maitresse for nær; dette Bæst var jeg derfor i en evig Strid med, naar jeg skulde føle paa hendes Hænder, hvilket jo var nødvendigt for at faae et rigtigt Begreb om deres Blødhed. Vi begyndte nu at tale om den ædle Skuespillerkunst, og strax holede hun nogle af Racines og Voltaires Tragedier op af hendes Ridicule og begyndte at foredeclamere mig nogle af hendes fortrinligste Roller. Jeg maae ikke sige, at jeg blev synderlig rørt derved, thi man behøvede blot at see paa hende for at være fuldkommen overtydet om at Naturen havde bestemt hende til Pernille-Roller og ei til en græsk Heltinde; den som er slaget til en Skilling, bliver aldrig til en Daler. Imidlertid lod jeg dog hvert Øieblik som jeg studsede af Beundring, jeg faldt i Extase, forsikrede, at det sur ma parole d'honneur var impossible at gjøre det bedre, at hun absolut maatte gjøre en uhyre Lykke, hvortil alene et Par saa deilige Øine som hendes vare tilstrækkelige, etc. Hun lod til at være af samme Mening, tog frem en anden Tragedie, og for at gjøre Illusionen og Effecten endnu stærkere paatog jeg mig at spille den anden Rolle i Dialogen. Det gik nu ganske herligt, vi fægtede om os med den ene Arm, — med den anden holdt vi Bogen, — gjorde vrede Ansigter og truende Gebærder, stak hinanden med Dolke, kort sagt, vi spillede med en Energie, som om det kunde have været paa Théâtre français; det var kun Skade at Diligencens Slingren og Hoppen af og til gave os nogle Opstød ligesom om vi havde havt Hikke og kom os til at støde Hovederne sammen, hvilket endeel skadede Declamationen; imidlertid vilde jeg ønske at nogle af mine Læsere havde været Vidne til disse Forestillinger. Efter at vi nu en Tidlang havde siddet — ikke gaaet — paa Cothurnen, besluttede vi at prøve Opéra comique. Hun beklagede, at hun ingen Accompagnement havde — „Ah rien que cela!“ svarede jeg, „je suis à votre service, Mademoiselle!“ fik i en Hast

Nøglen til min Violincasse frem, tog Fiolen ud og accompagnerede hende nu af al Magt. Vips! aabnedes den lille fiirkantede Lem over Forsædet og Postførerens Ansigt saaes bredtsmilende, forundret og veltilfreds ligesom et Malerie i en Ramme. Jeg foreslog nu, at vi for Ordenens og Publicums Skyld skulde begynde en Opera forfra f. Ex. „Maison à vendre“,[1]) som hun kunde udenad, og jeg begyndte til den Ende først at spille en Ouverture med alle Instrumenter, derpaa gik Dækket op, og den ene Aria succederede den anden, især gik Duetten „chère Lise“ gandske uforlignelig, Ansigtet i Hullet blev endnu engang saa bredt og rynket, og ofte bleve vi afbrudte af et Bravo eller „Ah f.... que ça est beau!“ Det gik prægtigt heelt igjennem, og man kan ikke nægte os, at ingen Opera har nydt en mere eenstemmig Applaus end denne.

Saaledes gik Tiden paa den allerbehageligste Maade, kun af og til fik jeg Tid til at kikke ud af Vinduet for at see hvor vi vare henne i Verden, jeg mærkede, at vi vare komne et godt Stykke ind i Frankerig, at Veien gik i Snegleform op ad høie Bjerge; vi havde 6 Heste for Vognen, det gik stedse i stærk Trav, Veien var jevn, Omgivelserne meget romantiske. Disse Bjerge vare Vosgerne paa Grændsen af Departementet Bas-Rhin, og den snegledannede Vei er et af den menneskelige Industries Mesterværker, som blev saa almindelig beundret, at Damerne gjorde en Mode af at arrangere Perler spiralformigt paa Hovedet og kalde denne „coiffure à la Saverne“ efter en Bye, hvortil vi nu ankom. — Kl. 8 ankom vi til Pfalzburg, og jeg tog her Afskeed med det tydske Sprog ligesom i Düsternbrok med det danske. Den næste Station var Blamond, som vi naaede om Morgenen Kl. 5. NB. vi havde faaet nogle forskrækkelige tykke og gamle Madammer ind, jeg var kommen til at sidde imellem et Par af dem og var færdig at døe af en Hede, der foraarsagede mig en høist ubehagelig Qualme, som lod mig

[1]) Syngestykke i 1 Akt med Musik af d'Alayrac, opført paa det kgl. Theater 1802 under Navn af „Huskøbet“.

befrygte en pludselig og ødelæggende Evacuation, da vi til al Lykke standsede i Luneville. Bon! tænkte jeg, nu skal Fanden sætte sig ind til de varme Madammer, og betingede mig strax en Plads hos Conducteuren udenpaa i Cabrioletten. Vi fik os her en anstændig varm Frokost tillavet, som overalt i Frankerige, af Mandfolkehænder, og da Mlle *Fanny* ved Bordet yttrede, at hun gjerne gad spiist Ærter, foer en af Kokkene, som ogsaa sadde med tilbords, op og som en Piil ud i Kjøkkenet; i et moment kom han ind igjen med et Fad opstuvede grønne Ærter, som Mlle tog fat paa af al Magt. Jeg var ellers bleven temmelig kjed af denne min Reisesøster, thi hun bar sig ad som de uartige Børn, vragede og gjorde Næse af Maden, gav Azor de bedste Stykker af Stegen og Coteletterne mir nichts der nichts, brummede over alting, disputerede med Gjesterne, kort sagt, hun var, hvad Franskmændene pleie at kalde: une petite peste. Diligencen blev imidlertid forspændt, Postillionen traadte med Skoe og Strømper ind i et Par uhyre store Coureerstøvler (bottes fortes), satte sig paa den nærmere af Stanghestene, kaldet le porteur; vi havde altid 6 Heste, som gaaer 3 og 3 ved Siden af hinanden, og Kudsken har en lang Pidsk at dirigere dem med, og ved at knalde meget hurtigt opfylder han samme Bestemmelse som de tydske og danske med deres Horn. Jeg krøb op i Cabrioletten, hvor jeg sad luftigt og fortreffeligt, og nu gik det videre i den samme lystige Fart!

Conducteuren var en artig og venlig gammel Mand, man kaldte ham père Gogo. Vi sloge mangen Passiar af sammen, man hørte aldrig nogen Brutalitet eller Forbandelser af ham, hvilket især characteriserer Folk af hans Metier, og saa ofte jeg tænker paa min Reise, erindrer jeg mig stedse med Fornøielse vor ærlige papa Gogo. Kl. 4 om Efterm. kom vi til Nancy og toge ind i Vertshuset „Petit Paris“. Jeg fik mig nu barberet, klædt comme il faut i min lille Uniform og spadserede nu ud med Mlle *Fanny*. Først gik vi ind i Kirken, hun

glemte ei ved Udgangen at korse sig med Vievandet, jeg derimod gik min skjæve Gang og tænkte: Jeg kniber mig vel sagtens ind i Himmerige uden dette Vand! Vi gik hen til den store offentlige Promenade; her legede nogle smaae Gadedrenge, som da de fik Øie paa min lille Sabel flokkede sig omkring mig og med største Enthusiasme raabte: oh le petit sabre! le petit sabre! De franske Gadedrenge ere langt mere artige og velopdragne end de danske! Da vi havde gaaet et Par Gange op og ned, bleve vi som slagne af Lynild ved en skrækkelig Hændelse. Azor, den nydelige uforlignelige Azor, var ei til at see. Den skrækkeligste Angest betog hans Maitresse, med en fortvivlet Røst raabte hun Azor! Azor! Jeg stemmede i med saa høit jeg kunde, søgte at trøste hende med, at han maaske havde en lille affaire d'amour i en Busk med en Skjæbnen hidsendt Zemire,[1]) men hun var utrøstelig, vi fore om fra den ene Ende af Promenaden til den anden, men der var ikke mere Azor end bag paa min Haand, med fordoblet Fortvivlelse brølede vi Azors Navn, Folk betragtede os med medlidende Øiekast; langt om længe — o hvilken Fryd! hvilken vældig henrivende Glæde! fik vi Øie paa Skatten, den klareste Soel forjog Tordenskyerne, og lykkelige og glade vendte vi hjem til „Petit Paris".

Paa en uhyre stor Placat saae vi, at man denne Aften paa det herværende Theater gav en stor Tragedie: „le Siège de Nancy" med Bombardement og militære Evolutioner. Vi besluttede, da det hørte til min Dames Departement, at gaae derhen. Vi toge Plads i en af de bedste Loger i første Etage. Da jeg just havde min Uniform paa, blev der en skrækkelig Gloen paa mig og min Dame, der var gandske net og smagfuldt klædt og gav sig dertil en temmelig *faarnem*[2]) Mine. Lapsernes Lorgnetter og Kikkerter i Parterret var alle stilede op til os. Decorationerne vare ret smukke og forestillede en fjendtlig

---

[1]) „Zemire og Azor" var Titlen paa et dengang meget bekendt Syngestykke.
[2]) Sic! Sikkert for Spøg stavet saaledes flere Gange.

Leir og i Baggrunden en Flod med en Broe over, som var overskaaret. Jeg vil ikke her give en Beskrivelse af Stykket, thi en stærk Tilbøielighed til Søvn, en Følge af Nattevaagen og Reisefatiguer forstyrrede min Opmærksomhed. — Den ene Rædselsscene afløste den anden, alle Mennesker vare i spændt Forventning, kun jeg var paa det yderste Point til at falde i en salig Slummer, og hverken Kanonskud, Fortvivlelsesskrig eller Musik var istand til at holde mine Øienlaage aabne; ogsaa min Dame havde en rædsom Attaque, og for ikke at exponere os for den skrækkelige ridicule at falde i Søvn paa et offentligt Sted og midt i den almindelige Enthousiasme, besluttede vi at pille af og lade dem i Guds Navn bombardere saa længe de vilde. —

Jeg sov i en stor Seng med en lang Pølse under Hovedet som en Steen, indtil jeg mærkede noget ruske i mig, hørte en qvindelig Stemme raabe: „Monsieur! Monsieur! Levez-vous, les chevaux sont mis, on est prêt à partir!“ „Oh Diable!“ udbrød jeg og erindrede mig, at jeg var i Frankerig, foer ud af Sengen, klædte mig paa i en Hast i min Reisedragt ɔ: den graa Nankins Frakke med den Klædes ovenpaa og den lille graae Hue paa Hovedet, tænkte: Gid Fanden havde den Reisen om Natten, stolprede ned ad Trappen og entrede op i Cabrioletten.

Den 3die Septbr. Kl. 1 1½ naaede vi Chalons sur Marne. Vi toge ind i „Ville de Nancy“, hvor Middagsborde talt stod dækket. Vi fandt her et stort Selskab, ankommen med den anden Deligence fra Paris. Iblandt dette var der adskillige meget smukke og artige Folk, nogle franske Officierer, hvoriblandt een med et Træbeen, en Erindring fra Bataillen ved Moskau, og en Mr. *Gervais*, ogsaa en ung Officier, som skulde til Paris, dette var en meget lystig Person, som særdeles bidrog til at muntre Selskabet. Mr. *Gervais*, med hvem jeg strax var bleven intim Ven, var gandske henrykt ved at komme til at

sidde inde hos Mlle *Fanny*, hvortil jeg ønskede ham til Lykke og krøb op i Cabrioletten.

Den 4de September Kl. 3 om Eftermiddagen under pladskende Regnskyl rullede jeg ind i Paris.

TREDIE CAPITEL

PARIS

Motto:
Ah Dieu donne que nous étions dans Paris igjen!
HOLBERG, Jean de France.

Med opspilede Øine, Hovedet udstikkende gjennem Cabriolettens Læderforhæng, endskjøndt Regnen plaskede mig paa Næsen, rullede jeg ind i Forstaden St. Martin, som dog ikke tilbød andet for Øiet end nogle store hvide skidne Huse og et skrækkeligt Søel i Gaderne. Endelig kom vi igjennem en stor og med architectonisk Kunst udziret Triumfbue eller Port, og nu vare vi da i Paris! Vi holdt stille strax indenfor Porten og satte Mlle *Fanny* af, jeg fik ikke engang Tid til at sige hende Farvel formedelst en Mængde Ideer og Følelser, som fore hulter til bulter omkring i mit Hoved ved at see mig paa et saa mærkværdigt og inderlig forønsket Sted; det var som om jeg havde Qvægsølv i hele Kroppen, ligefra Hovedet til Fodspidsen, og med en dirrende Utaalmodighed ventede jeg paa det Øieblik, da jeg skulde komme ud af Æsken. Skulde jeg bedømme Paris efter de første Gjenstande som jeg traf paa, da var jeg snart færdig, thi fæle smudsige Bygninger, smalle Gader, en vrimlende Sværm af Carether og Folk med Paraplyer, gav mig vel Overbeviisning om, at jeg befandt mig i en stor og folkerig, men ei i en smuk Stad, og kan den paa ingen Maade komme i Sammenligning med Kjøbenhavn. Min Urolighed og Glæde bestod altsaa mindre i Synet af det nærværende end i Forventningen

om det forestaaende. Vi kjørte igjennem en heel Deel Gader under bestandig Varskoeraaben, indtil vi med al mulig Behændighed og under gevaltig Pidskeknald svingede ind ad en stor Port i Postgaarden. Vort Tøi blev afpakket, en Karl læssede mit paa Ryggen, og jeg travede nu afsted til rue des bons enfans: „Hôtel de Nantes", som Pastor *Göricke* havde recommanderet mig, og som laae gandske tæt ved. Man modtog mig med aabne Arme og anviiste mig et smukt stort Værelse i 2den Etage med en Alkove, som tjente til Sovekammer. Min første Forretning var at beordre Tjeneren Mr. *Pierre* at hente mig en perruquier. Da han kom, havde jeg nær gjort en dyb Compliment og spurgt à qui j'avais l'honneur de parler, thi af hans fine Klædedragt og Manerer at dømme skulde man snarere have antaget ham for en Marquis end for en Parykmager. Jeg mindes ofte i Kjøbenhavn at have været i en besynderlig Forlegenhed, naar Hr. *Dørge*[1]) paa Gammeltorv med egen høje Haand aftog mit Skjæg, men her var jeg virkelig skamfuld over at en saa galant Mand skulde paatage sig denne Forretning, og tænkte ikke paa, at denne aldeles ikke var nogen ringe métier i Paris. Han fortalte mig under Arbeidet en Mængde Historier, hvoraf jeg ei forstod mere end Halvdelen, thi, endskjøndt jeg troer at være temmelig hjemme i det franske Sprog, var mit Øre dog endnu aldeles ubekjendt med den besynderlige og hurtigstrømmende Pariser-Jargon, hvis Hovedsærkjende især er kun at udtale det halve af Ordene og dertil en stærk grasseyement eller Gutturallyd af r'et. Da Pariserne som bekjendt ere meget talende Folk og i Særdeleshed perruquiers, saa er denne Maade at tale paa meget bequem, da man saaledes kan sige lige saa meget i een Time, som en anden i to. Denne perruquier kunde give den allerudførligste Underretning om alle mulige Ting, hvorfor han ogsaa var mig til stor Nytte og spillede en af de vigtigste Roller i mit Ophold i denne Stad.

[1]) Fhv. Skibskirurg Georg Friderich Dørge (1771—1845) etablerede sig paa Gammeltorv 1802 og var Oldermand for Barberlavet 1820—32.

Efterat jeg nu havde faaet mit Ydre behøvlet som en homme comme il faut, lod jeg mig af min valet de chambre Mr. *Pierre* ledsage til nærmeste Kaffehuus paa Hjørnet af Gaden, caffé de Montesquieu. Paa et Bord stod en Mængde delicieuse Madvarer i raae Materie i skjøn symmetrisk Orden, for at enhver kunde snuse omkring deri og efter Behag udvælge sig, hvad hans Hjerte maatte forlange, som derpaa blev taget af en Kok i en hvid Trøie, hvidt Forklæde og en stor Kniv ved Siden, som i faae Øieblikke tillavede det og satte det paa Bordet. 3 à 4 Garçoner vartede op med al mulig Galanterie og Hurtighed. Her commanderede jeg nu Beefsteak, Kartofler, Viin, Caffe frem og gav tillige Ordres, at man hver Morgen skulde bringe mig Caffe op i mit Hotel. — Da jeg saae, at man just denne Aften gav „Romeo og Giulietta“ af Zingarelli paa den italienske Opera eller saakaldte „Mdm. Catalanis Theater“,[1]) rue Favart, tænkte jeg: Hilledød, her er intet Øieblik at spilde! Jeg kom lykkeligvis i god Tid og fik en af de forreste Pladser i Parterret (Parquet var her ikke, men hele Parterret besat med Bænke). Da jeg begyndte at tage Publicum i Øiesyn, faaer jeg pludseligen Øie paa min gamle Reisecompagnon Hr. *Wolff Salomon;* at raabe: Hov! og at see ham komme springende over alle Bænkene ligesom en Kakkelak, var et Øiebliks Sag. Vi vare naturligviis begge gandske henrykte over at træffe hinanden; han var reist over Brüssel, havde kun været nogle faae Dage i Paris, boede i rue notre Dame des victoires, hvilket var gandske tæt ved min Gade.

Stykket begyndte nu endelig, hvo kjender ikke Zingarellis Rygte? Ogsaa jeg maae tilstaae, at denne Musik er noget af det fortreffeligste jeg har hørt. Den overordentlige Simplicitet som characteriserer den, er det, som efter min Smag, fortrinligen gjør den til et Mesterstykke — og i en simpel rørende Melodie har Componisten ligesom vor afdøde *Schultz*[2]) kjendt og benyttet

[1]) Mdm. Catalani havde en kort Tid forrige Aar dirigeret „Théâtre Italien“.
[2]) Kapelmester Johan Abraham Peter Schultz, „Høstgildets“ Komponist (1747—1800).

den uimodsigelige Sandhed, at Hjertets Sprog er simpelt, at jo stærkere Følelsen er, desto mindre ordrig er den.

— — Jeg forlod Theatret efter at have hørt, men ei fuldkommen nydt en af de smukkeste Musikker jeg kjender.

Jeg tog nu Hr. *W. Salomon* under Armen og lod mig af ham ledsage hen til Parises maaskee allerstørste Mærkværdighed, *Palais Royal*, som jeg ofte havde hørt omtale, og uden hvilket Paris ei mere vilde være Paris. Igjennem en stor Forgaard traadte vi da endelig ind paa dette fameuse Sted, og den første Gjenstand, som der mødte os, var en stor meget galant klædt Dame, som faldt os begge to om Halsen i hele Publicums Paasyn og udraabte: „Ah voila deux hommes que j'aime!“ Nu maae jeg spørge enhver, om nogen vel kan gjøre et mere characteristisk Indtog i Paris! Jeg blev gandske confus og var paaveie at gjøre en Compliment, da jeg af hendes øvrige Lader og Manerer nok kunde slutte mig til, hvor hun havde hjemme; til Lykke slap hun os strax. Det vilde være et altfor vidtløftigt og tillige utaknemmeligt Arbeide at give mine Læsere et fuldkomment Begreb om alt det, som indesluttes af Palais Royal. —

Den næste Morgen ilede jeg ud med min Tjener *Pierre* at besee denne mærkværdige Bye. — Det er en fuldkommen Sandhed, hvad jeg saa ofte har læst og hørt sige om det Søel, som characteriserer disse Gader, og jeg kan forsikre mine Læsere, at Østergade og Kongens Nytorv i sin skidneste Tilstand er et Reenheds-Mønster i Sammenligning med Parises Gader. Fortouge findes her ikke. Rendestenen flyder midt i Gaden, og den utallige Mængde af Carether og Kabrioletter, som fare forbi, have næsten alle det ene Hjul deri, saa at man hvert Øieblik bliver oversprøitet fra øverst til nederst. Steenbroen bestaar tillige af kileformige Stene, som oventil ere afrundede, saa at det næsten er umuligt at gjøre et sikkert Skridt, og man maae virkelig i høi Grad

beundre den Færdighed, hvormed Pariserinderne svæve fremover dem, uden at tilsøle deres Silkestrømper; de af mine Læsere, hvis Fornøielse det maatte være at betragte Lægge, vil jeg virkelig recommandere denne Stad, thi man seer Guds Velsignelse af dem. Som en gammel Holbergianer og dramatisk Smørstikker kunde jeg umueligen lade være at gjentage i Tankerne Jean de Frances Rolle, som jeg selv for kort siden havde spillet, og da jeg kom til det Sted, hvor han siger til Pierre: „Du taler, som Du var født à la Place Maubert eller à la Pont-Neuf", saa kunde jeg ikke andet end stante pede begive mig hen til pont neuf, det er en umaadelig Vrimmel af Mennesker som her passerer.[1] —

Jeg ansaae det for en af mine første Pligter ved min Ankomst til Paris ei alene i diplomatisk, men i flere andre Henseender, at gjøre min underdanige Opvartning hos vor herværende Gesandt, Hs. Excellence General *Waltersdorff*,[2] til hvem jeg havde Anbefalingsbreve fra Geheimeraad *Rosenkrantz*[3] og Justitsraad *Boyesen*, der havde været hans Børns Lærer og som tillige havde givet mig et Brev med til den unge Hr. *Waltersdorff;* foruden disse havde jeg Breve fra Baron *Eyben* i Frankfurt og den russiske Baron *Driesson* i Wiesbaden, en Kasse med et sprukkent Fad i fra den første, og en Pakke fra den sidste etc. etc. Jeg tog altsaa henimod Middag en Fiacre og agede i fuld Stadsuniform hen til Hs. Excellences Hotel, rue Bergère. Kudsken steeg af, ringede paa Porten: dreling! dreling! dreling! den aabnede sig af sig selv og jeg steeg ud. Indenfor var et lidet Huus for Portnerfamilien, her traadte jeg ind og erkyndigede mig om Hs. Excellence var synlig; da dette blev uheldigviis besvaret med nej, kom just en ung Herre ind

[1] Forf.s systematiske Beskrivelse af Paris's almindelig kendte Seværdigheder forbigaaes.

[2] Generallieutenant Ernst Frederik Walterstorff, (1755—1820). 1787, Generalguvernør i Vestindien, 1796 Generalpostdirektør, 1798 Theaterdirektør, deltog i Underhandlingerne med Englænderne 1801 og 1807. Afsked 1809. Gesandt i Paris 1810. 1819 dansk Greve.

[3] Statsminister Niels Rosenkrantz (1754—1824), i hvis Hus Rudolph Bay kom, se Museum 1890, II, S. 71.

af Porten, uden Skjæg paa Hagen, i en Eenspænder-Frakke og en temmelig lapset Mine og treen ind i Portnerens Stue. Da jeg nu af Portnerens og Herrens egne ugeneerte Maneerer formodede, at han havde hjemme i Huset, henvendte jeg efter en Compliment Talen til ham paa Fransk, forklarede ham hvem jeg var, samt mit Ærinde. Han svarede mig igjen paa Fransk i en meget ligegyldig, noget storsnudet Tone, at jeg kunde levere ham Brevene, og da han ikke inviterede til at trine op paa et mere anstændigt Sted, tog jeg, efterat være blevet stævnet til næste Morgen, Afskeed saa hurtig som muligen.

Den 6te. Jeg begav mig til Ministeren om Morgenen og i Forgemakket seer jeg 2de mig gandske bekjendte danske storsnudede Ansigter staae i Vinduet og snakke, samt en ung Mand med et *ikke* storsnudet Ansigt at spadsere op og ned ad Gulvet. Jeg gjorde strax en meget høflig Compliment som, endskjøndt jeg var i dansk Uniform, dog blev besvaret paa en meget fremmed og frastødende Maade. Naa, naa, tænkte jeg, kan I Bengler ikke hilse høflig paa Jer' Landsmand! og ved at reflectere lidet over hvem disse storsnudede Herrer vel kunde være og i Tankerne at gjennemløbe Listen paa mit kjære Fødelands Lapser, see! da fandt jeg just begge to deriblandt, og uagtet deres civile Klædedragt gjenkjendte jeg Søofficiererne F. og R., som Fædrelandet rigtignok har decoreret med særdeles Hæderstegn, men som ogsaa til Gjengjeld have decoreret mangen Ægtemands Pande og mangen Matroses Ryg med mindre uforglemmelige Mærker, og derved etableret sig et velbekjendt Renomée i Fædrelandet. Da Hs. Excellence ei endnu havde gjort Toilette, og jeg saae, at det vilde være et utaknemmeligt Arbeide at knytte Samtale med de 2de storsnudede Herrer, henvendte jeg mig til den 3die, som var meget artig og glad over at træffe en Landsmand — det var en Søn af Hr. *Blankensteiner* — og jeg fordrev ½ Times Tid paa en gandske behagelig

Maade, da den samme unge Mand, som igaar med saa megen Galanterie havde modtaget mig hos Portneren, traadte ind noget bedre klædt og med Dannebrogsordenen paa Brystet. Jeg opdagede nu at det var den unge Hr. *Waltersdorff;*[1]) han indlod sig et Øieblik med mig paa *Dansk,* lidt mere artig end igaar, og da man formodentlig i Brevene havde omtalt mig som Musicus og der tillige stod et Piano, kom Talen ogsaa paa Musik, og han sagde mig, at han selv saavel som hans Fader var meget enthousiastisk derfor. Imidlertid kom endelig Hs. Excellence, som modtog mig med megen Høflighed og inviterede mig at komme igjen Kl. 2 og kjøre med ham og D'Hrr. F. og R. hen at besee Mynten. — Jeg gjorde paa denne Tour Bekjendtskab med Legationssekretair *Vogt*, en meget artig og velopdragen Mand, med hvem man kunde tale, thi med de andre Lapser talede jeg ikke et Ord, for ei at risquere Grovheder.[2])

Af Avisen saae jeg, at man denne Aften paa den store Opera (Académie Royale de Musique) gav „le Rossignol" og en stor Ballet, kaldet „Flore et Zéphire". Da jeg nu saa ofte havde hørt disse Balletter at hæves til Skyerne, besluttede jeg at gaae derhen. Theatret ligger i rue Richelieu. Indvendig er det ei særdeles mærkværdigt, undtagen ved sin gevaltige Størrelse, 6 Etager høit, hvoraf den sidste kaldes Paradiis, og her findes desuagtet kun la canaille. Jeg havde taget en Billet til Parterret, men næppe var jeg kommet inden for Døren, førend jeg sad i en saa ynkelig Klemme i den gruelige Folkemasse, at jeg havde nær qvæltes. Efter en skrækkelig Kamp lykkets det mig endelig efter en Mængde „Pardon Messieurs!" og „Permettez moi d'avancer!" og „Ayez la bonté de me laisser sortir" etc. at komme ud af dette Helvede og fik det herlige Indfald at er-

---

[1]) Kammerjunker Christian Cortwright Walterstorff (1791—1823) Sekondlieutenant, senere kar. Kaptajn ved de vestindiske Tropper, Kavaller ved Gesandtskabet. Han blev Ridder af Dannebrog 1815. Slægten uddøde med ham.

[2]) Senere Etatsraad, Legationsraad, Chargé d'affaires i Italien, Frederik Sigfred Vogt (1777—1855).

kyndige mig hos en Madamme, som sad ved et Bord og tog imod Billetter, om jeg ikke kunde omvexle min for en anden til en Loge; jeg betalte et 5 Franc-Stykke til og ilede op i 2den Etage, hvor der findes et Vindue paa hver Logedør, men, hvergang jeg satte Næsen paa en Rude, fandt jeg Logen saa propfuld, at neppe en Kat kunde faae Plads, end sige en Diplomatiker; jeg var paa pointet til, uagtet min Rang og Stand, at gribe det sidste fortvivlede Middel og fare til Paradiis, da jeg til Lykke fik Øie paa en ledig Krog i en Loge. Det var en gandske heldig Plads, og jeg havde Scenen næsten ligefor mig. Orchestret blev anført af *Kreutzer*,[1]) som jeg kunde gjenkjende af hans Portrait, som jeg ofte havde seet i Kjøbenhavn. Det bestod af 24 Violiner, 6 Bratscher, 12 Violonceller og 8 Contra-Basser med 3 Strenge, samt det almindelige Antal Blæseinstrumenter. Ouverturen gjorde desuagtet ei mere Indtryk paa mig end et almindeligt Orchester, man spillede ei med saa megen Precision som hjemme hos os, og vor *Schall* er en gandske anderledes Karl til at regjere over et Orchester end *Kreutzer*.

Jeg vil aldeles ikke omtale Stykket „le Rossignol", thi baade Texten og Musikken var lidet eller ikke tiltrækkende, Sangerne og Sangerinderne være særdeles middelmaadige. Men hvad jeg aldrig nogensinde kan glemme, hvad jeg vilde ønske, at jeg var istand til at beskrive eller rettere at skaffe mine Læsere at høre, det var en Fløite, dette utaknemmelige og yderst vanskelige Instrument, blæst i Orchestret af Mr. *Touloux* med en saadan Færdighed, at, hvis jeg ikke havde hørt vor Ven og Landsmand T., vilde jeg sige, at han var den første Fløitespiller jeg endnu har hørt. Jeg var næsten overbeviist om, at Stykket var componeret for ham, thi han var den, der spillede Nattergalens Rolle og havde en Mængde yderst brilliante Soloer og især

[1]) Den kendte Violinist Rudolph Kreutzer (1766—1838), hvem Beethoven tilegnede sin kendte Violinsonate op. 47, var 1816 bleven Kapelmester ved den store Opera.

Cadencer, som han udførte gandske ene, og han har heri opløst det Problem, at en Fløite kan bringes til den fuldkomneste Reenhed og Egalitet i alle Toner; dertil vare disse saa bløde og frie for Nebenlyd (sit venia verbo) som den klareste Klokke. I Henseende til hans Præcision troer jeg ikke, at den strengeste Kunstdommer kunde have noget at indvende, og hans Foredrag var i mine Øren saa usigeligen deiligt, at Hjertet bankede i mig af Henrykkelse. Et skingrende Bravo og Klappen baade med Hænder, Fødder og Stokke i Gulvet fulgte paa hver Solo og nødede Kunstneren til en Compliment; jeg klappede med og tænkte: „Død og Piine!! saaledes skal sku en Fløite spille! Gid jeg havde *Gottlieb* med mig her at støde i Siden". — — Endelig kom da Balletten „Flore et Zephire". Skal jeg betragte denne med Hensyn paa Decorationer og Maskinerie, da er det vistnok et non plus ultra af, hvad jeg endnu har nogensinde set. Betragter jeg Compositionen af Balletten, da har jeg seet langt skjønnere hjemme i mit Fædreland, og hvad Musikken angaaer ærgrede jeg mig. — — I Henseende til Compositionen af Stykket, da har jeg her havt den allerbedste Leilighed til at paaskjønne vor *Galeottis*[1]) overordentlige Genie, som med et, i Sammenligning med dette, saa ringe og uøvet Personale, og paa et lidet Theater, har vidst at frembringe en langt større Effect og givet sine Balletter ei blot dramatisk Interesse, men ved sine fortreffelige Grupper og smagfulde Dragter fremstillet de allermeest maleriske Tableauer, en Fuldkommenhed, som her ei findes. — — Endelig hvad Musikken angaaer, da bestaaer den af lutter sammenrapsede gamle forslidte Sager, ikke Dandsemusik, men Arier, Viser og Sange, revne ud af Syngestykker — jeg blev tilmode herved, ligesom i Kjøbenhavn, naar jeg udenfor Dandseboderne hørte Ouverturen af „Lodoiska"[2]) og „Mein Hr. Mahler" gjorte til

---

1) Balletmesteren Vincenzo Galeotti døde samme Aar, 1816, 83 Aar gammel.
2) Nyt Syngestykke med Musik af Cherubini.

Valtse. — Nej, da priser jeg vore Balletter, thi griber end vor *Schall* lidt hist og her nogle Paafuglefjær af andres Stjærte, saa gjør han det dog godt, hvorfore vi ogsaa ligesom hos Spartanerne belønner ham derfor og endog slaaer ham til Ridder.[1])

D. 6te. Da jeg strax ved min Ankomst havde erkyndiget mig om vor landflygtige talentfulde Landsmand *Heibergs* Bopæl,[2]) lod jeg mig kjøre hen til ham i rue Christine og traf ham til Lykke hjemme. Han modtog mig med megen Artighed, og da jeg havde nævnet mig som en Søn af hans gamle Ven og Dusbroder og meget nøie Bekjendt af hans Familie, — jeg havde gaaet i Skole med hans Søn og som Barn ofte kommet i hans Huus — blev hans Tone endnu hjerteligere og venligere. Jeg kunde, skjøndt efter saa mange Aars Forløb, endnu gjenkjende ham, og jeg tilbragte en yderst interessant Time hos ham, i hvilken jeg stræbte at give ham al den Oplysning om det, der interesserede ham i Fædrelandet, og at tilbagekalde Scener fra min Barndom, hvori han havde havt Deel, og jeg glædede mig særdeles ved at see en Mand, hvis overordentlige Vittighed og humoristiske Genie havde i den modnere Alder skaffet mig saamegen herlig Nydelse og hjertelig Latter. Det var ikke længe siden, at jeg selv havde spillet Spatziers Rolle i hans „Virtuos". Han bad mig ofte at besøge sig, satte mig Stævne i Palais Royal, hvor jeg sikkert kunde træffe ham hver Aften Kl. 6 spadserende i Alleen, og med Taknemmelighed maatte jeg ogsaa siden erkjende, at han har skaffet mig mangen en sand Glæde i Paris.

Théâtre français ligger ved Enden af Palais Royal, og hvo har ikke hørt de forfærdelige Basunstød, hvor-

---

1) Schall (se Side 69) var allerede 1811 bleven Ridder, men blev nu, 1816, Professor.

2) Forfatteren Peter Andreas Heiberg (1758—1841) havde efter sin Landflygtighed fra Danmark (1800) faaet Ansættelse i Paris i Bureau des traducteurs under Udenrigsministeriet, hvorfra han den 1. Januar 1817 fik Afsked med Pension. Han optog nu igen, 59 Aar gammel, sin Forfattervirksomhed, og det var altsaa nær ved en bevæget Periode i hans Liv, at Bay besøger ham. Heiberg levede som bekendt i den sidste Del af sit Liv i en sørgelig Tilstand, blind og ensom i smaa Kaar.

med den franske Fama har hævet dette Theater til Skyerne som det første, ja det eneste i Verden? Og hvo har ikke hørt *Talma* nævne som Garricks Rival og de Franskes høieste Guddom, som Keiseren selv ei lod haant om at tage Lection af for paa Kroningsdagen med Værdighed at kunne bære Kronen og Scepteret? Hvo har ei hørt Racine sættes i Parallel med Sophocles, og Franskmænd paastaae, at der ikke existerer nogen Tragedie undtagen i Frankerig? Man dømme heraf min Nysgjerrighed!

Skal jeg oprigtigen og overeensstemmende med min Natur tilstaae det Indtryk som denne Tragedie [Racines „Iphigénie en Aulide"] gjorde paa mig, da skjelver jeg virkelig, idet jeg sætter Pennen til Papiret, ved Tanken om, at disse Blade kunde komme i fremmede Hænder; bedre var det vistnok, om jeg blev til jeg kom hjem og kunde tage en god Ven ved Armen, føre ham hen i en mørk Krog og hviske ham det i Øret. Imidlertid, jeg sidder nu her i Algier, hvor der ikke findes meer end 2de Mennesker foruden mig, som forstaaer Dansk, og jeg skal nok passe paa mine Papirer til jeg kan faae dem sikkert til deres Bestemmelse. Jeg vil derfor tage Masken af, vise mine Læsere min bare — Mening og tale reent ud af Skjægget, gandske kort og simplement (thi jeg hader alle mulige Omsvøb, det er en afskyelig Vane at være saa langtrækkende, jeg kjender flere som have den slemme Feil, og jeg indseer virkelig ikke, hvorfor man absolut skal bruge to Ord, naar man kan sige det samme med eet),[1]) altsaa kort og godt: *Jeg kom sku til at lee af Tragedien*, ja gu' gjorde jeg saa! Og forat man nu ikke skal ansee mig for et usensibelt pecus, eller en ucultiveret rusticus in via, vil jeg stræbe at fremsætte Grunden hvorfore jeg kom til at lee af Tragedien. Den franske Declamation er saa overordentlig forskjellig fra vores, og jeg tør sige fra ethvert andet

[1]) Denne Parenthes maa vel betragtes som en selvironisk Bemærkning af Forfatteren.

Lands, at man absolut maa være Franskmand for at sætte Priis derpaa og erkjende dens Fuldkommenhed. Der er nemlig en vis bestemt Accent og af de Franske almindeligen antagen Maneer at declamere alexandrinske Vers paa, som ingen Acteur tør vige fra. Denne Tone er gandske forskjellig fra den almindelige daglige Talestemme og for mit Øre yderst unaturlig og klinger ligesom et forstemt Instrument. — — *Talma*[1]) traadte frem, og et voldsomt, bedøvende Frydeskrig gjenlød i Huset og nødte Helten til at standse, og med en modest Satisfaction afventede han Enden paa Tributen, inden han kunde begynde sin Rolle. Umueligen kunde jeg andet end beundre den Værdighed, den Majestæt og Friehed, som herskede i hans Blik og i enhver af hans Bevægelser. Hans hele Udvortes er særdeles fordeelagtigt, især ere hans Øine meget levende og udtryksfulde, og det, der især røber den store Kunstner, er den Gave, at give enhver Stilling og enhver Gestus en saadan Grace og Udtryk, at de kunne tjene til Model for en Maler. Havde jeg seet ham blot som Mimiker og ei hørt ham tale, vilde jeg sige, at han var det fuldkomneste jeg har seet; men, skjøndt hans Organ var ualmindeligen klart og tydeligt, havde ogsaa han desværre den fæle unaturlige Declamation, som var mig ufordragelig. Man forestille sig engang: midt i den rolige, afmaalte og taktfaste Scansion bliver pludselig 3 à 4 Vers udtalte med den ubegribeligste Hurtighed og dertil pianissimo, saa at man har ondt ved at forstaae dem, og derpaa følger undertiden et enkelt Ord udbrølt med en saa gruelig Force, at det er som Knaldet af et Gevær, og man farer da uvilkaarlig sammen. Disse voldsomme Afvexlinger synes mig umueligen kunne være smukt eller istand til at røre andet end Maven. Mlle *Duchenois*, som ansees for den største tragiske Actrice, var mig gandske utaalelig. — Franskmænd have saare liden Taalmodighed, og

---

[1]) François Joseph Talma, Frankrigs berømteste Skuespiller, (1763—1826), var dengang 54 Aar gammel.

naar de ei ere henrykte, kjede de sig og kunne ei oppebie Udviklingen, derfor er Stykkerne indrettet til at holde dem bestandig i Aande (jeg gad vidst hvad de vilde sige, om de saae „Knud Lavard“?!),[1]) og derfor er Bifaldsklap den Triumpf, som enhver Acteur ved ethvert Vers stiler efter og derfor gjøre sig en saa overdreven Umage for at opnaae. (Af mig faae I sku ingen, Børn!).

Jeg gjorde her i Parquettet Bekjendtskab med Mr. *Desaugiers*,[2]) som i 20 Aar har været i Kjøbenhavn som chargé d'affaires, og som taler Dansk; han var særdeles venlig og indbød mig at besøge sig i Hôtel de Nantes, place Carrousel. Jeg forlod nu Théâtre français temmelig tilfreds over at have faaet den store *Talma* at see, men for Resten lidet opbygget, og jeg tænkte, da jeg var kommen udenfor: en Rad den, der kommer her oftere! — —

Den 8de var en Søndag, og da Veiret var særdeles behagelig, blev jeg enig med *W. Salomon* at gjøre en Tour til Versailles. Vi fandt en Række Vogne, som kaldes „pots de chambre“, hvis Kudske strax stimlede om os og tilbød sig at befordre os, og vi steege saa ind og rullede afsted i Natpotten[3]) og under en gandske lystig Discours især med en ung Mand, som jeg siden kommer til at omtale. Ad en meget smuk og jevn Vei ankom vi efter en Timestids Kjørsel til Versailles. Vi steege ud og marcherede strax op for at tage Slottet i Øiesyn.[4]) — Da det lakkede mod Aften gik vi, *Salomon*, den unge Mand, som var med i Potten, og jeg tilbage i Byen og ind i et lidet Vertshuus, hvor vi fik os en Lædskedrik og en Pibe Tobak. Den unge Mand fortalte mig, at han var Musicus, blæste Clarinet, og da jeg

---

[1]) L. C. Sanders skrækkelige Sørgespil, der blev opført 1808.

[2]) August Felix Desaugiers var 1793 fransk Legationssekretær i Kjøbenhavn og fra 1812 Konsul i Helsingør og Kjøbenhavn. Fra 1815 boede han i Paris som Literat. (Se Memoirer og Breve IV.).

[3]) Se Klevenfeldts Omtale af disse Vogne 1741, Memoirer og Breve XXIX., Side 99.

[4]) Beskrivelsen af Versailles forbigaaes.

yttrede stor Lyst til at gjøre Bekjendskab med Brødrene *Duvernois*, skrev han til den Ende et lidet Brev til *C. Duvernois*, som var hans Lærer, som han forsikrede skulde skaffe mig en galant Modtagelse i rue faubourg, Montmartre. Formedelst det herlige Veir og vi havde hørt, at der var Fest og Lystighed i St. Cloud, besluttede vi at slaae 2 Fluer med eet Smæk og jollede i vor pot de chambre til St. Cloud, som kun laae en 1/2 Times Vei herfra. Det var mørkt da vi ankom, men den store Hauge var illumineret og vrimlede af Mennesker. En besynderlig Lyd som Sumsen af en Sværm Bier og Humler tildrog sig alt i Afstand min Opmærksomhed, den blev stærkere og stærkere indtil jeg, ved at blande mig i Stimlen bemærkede at de fleeste af Folkene, som især vare Bønder og af den lavere Classe, havde en Pind i Munden af større eller mindre Længde, der, naar man sang, gav denne trompetlignende Lyd fra sig. Tonerne vare dybere ligesom Røret var længere, nogle vare et Par Alen lange og vare Contrabasser. Alle Mennesker sang en og samme Aria nemlig: „Vive Henri quatre", som er den almindelige franske Nationalsang, og det var det skrækkeligste musicalske Chaos, man kunde forestille sig. Pigerne peeb, Mændene brummede, hver i sin Toneart, undertiden brølede de hinanden ind i Øret. Den store Allee, der har nogen Lighed med Cavaleergangen i Kongens Hauge i Kbhvn., var opfyldt med en Mængde Fjelleboder ligesom i Dyrehaugen. Jeg nærmede mig til en af disse Balsale, Orchestret var i et Træe eller paa nogle Tønder, hvor Spillemændene stod eller sad. Man dandsede paa den bare, fugtige Jord og — her maae jeg lægge Pennen et Øieblik, for endnu engang i Tanken at dvæle ved en af de allerinteressanteste og uforglemmeligste Scener jeg har seet paa hele min Reise. Det var lutter Bønderpiger og Karle, som dandsede; men denne Dands var noget af det fuldkomneste og smagfuldeste jeg har nogensinde seet, kun sjelden i mit Liv er jeg saaledes hensjunken i Beundring

over nogen Ting som over den Lethed, Færdighed og Grace, hvormed disse Piger svævede hen over den bare Jord. Hertil kom at endeel af dem var grumme kjønne og nydeligt klædte, endskjøndt Dragten var heelt simpel og bestod kun af en hvid Trøie og Skjørt samt en hvid Kappe med Kniplinger; nogle af dem havde denne kunstigt broderet, og næsten alle havde de smaae nydelige Fødder og nette Skoe; de vare lette som en Vind og havde i Almindelighed nogle Fandens poliske Øine og mørkt Haar. Jeg havde gjerne dandset, hvis ikke Tourerne havde været saa indviklede. Jeg indlod mig i Conversation med nogle af de smukkeste af dem og blev ikke mindre forundret over den særdeles Levemaade og det galante Sprog de førte; med al deres Lystighed og Vildhed vare de meget tilbageholdne, naar man tiltalede dem, og jeg kunde ikke bare mig for at holde vore danske Valbytøse ved Siden af, der i Sammenligning med disse kun ere at ansee som Dyr. *W. Salomon* gav sig til at rende efter dem som om han var gal; forgjæves forestillede jeg ham, at han var en gift Mand, men han var reent ellevild og fik sig ogsaa kjøbt en Trompet og gav sig til at skraale „Vive Henri quatre!“, hvormed han tudede mig Ørene fulde ligesom fordum med „kjære Becker!“ og ophidsede mig saaledes, at jeg slog ham Trompeten ud af Munden, men veed saa mine Læsere, hvad han gjorde? Nej! Han gik hen og kjøbte sig en nye. — Kl. var nu over 11, Folkemængden fortyndede sig, og vi rullede hjem til Paris ad en herlig Vei, oplyst af en Mængde Reverbères og vrimlende af en Mængde hjemilende Folk, efter at have tilbragt en særdeles munter og interessant Dag. — —

Jeg gjorde atter idag en Visit hos *Heiberg*, som inviterede mig at spise til Middag hos sig i Palais Royal. Det var hos en af de allerfornemste Restaurateurer, alt var yderst brilliant, og *Heiberg* fortalte mig, at det havde været det første Sted, hvor han havde spiist ved sin Ankomst til Paris, og da han havde havt Leilighed til

at vise Verten nogle Tjenester, havde han den avantage at spise her frit hver Dag. Vi sadde os ved et lille Bord ved Vinduet, hvorfra vi kunde betragte den hele forbistrømmende Mængde og bleve fortreffeligen accomoderede med 5 à 6 Retter foruden Desert og Kage. En Flaske fortreffelig Champagne, staaende i en Blikdaase med Iis i og uden Prop, kom frem til guterletzt, og vi tømmede den paa vore fælleds fædrelandske Venners Velgaaende.

Jeg kommer nu igjen til min Barbeer. Da denne en Dag stod og afragede mit Skjæg, kom jeg paa Tale om □[1]) og yttrede Tilbøielighed til at deeltage deri. Hertil svarede han mig med megen Glæde at kunne give mig den fuldkomneste Underretning, da han selv var en af de høieste Rangspersoner heri og havde alle mulige optænkelige Grader. Han blev gandske henrykt ved i mig at finde en Broder, og vi aftalte, at han endnu i Aften skulde føre mig hen i en □. Men hvad jeg saae her forbeholder jeg mig til mundtlig Forklaring for de af mine Venner, som ere indviede i disse ærværdige og for den ufornuftige og uoplyste Mængde med Rette tilslørede Mysterier.

D. 10de var jeg med *W. Salomon* henne at besee Catacomberne.[2])

Hr. Pastor *Göricke* havde havt den Godhed at give mig adskillige Breve med til sine Bekjendtere og iblandt dem til en Mr. *Bartholdi*, en, af hans Bopæl at dømme, meget formuende Mand, og jeg var just i Aften inviteret til at spise til Middag hos ham. Selskabet var kun lidet, temmelig stivt og i høi Grad kjedsommeligt. Skal jeg af denne Families Ameublement og Decorationer dømme Parisernes Smag heri, da kan jeg ikke rose den, alt er gammeldags, stort og snirklet, og jeg maae virkelig i den Henseende give min egen Fødestad langt Fortrin, og at jeg paa min heele Reise aldrig har seet noget

---

1) Ved dette Tegn betegnes „Frimureriets" Loger.
2) Beskrivelsen af disse og af Jardin des plantes forbigaaes.

Værelse, der i smagfuldt Ameublement kan staae ved Siden af den Buntzenske o. fl. Familiers i Kbhvn., ja endog min egen.[1]) Jeg sad som paa Naale ved Bordet, da jeg just havde seet, at man paa Opera comique i Aften gav „Une folie“ og brændte efter at høre denne Méhuls berømte Musik og sammenligne den med *Du Puy's*;[2]) men ak vee, den Spisen fik aldrig Ende. Da man endelig stod fra Bordet, var Kl. over 9, og følgelig for silde for at gaae paa Comedie. Jeg svoer, idet jeg drak min Caffe, at jeg ikke skulde sætte min Fod i noget Huus i Paris, undtagen jeg var vis paa at slippe derfra itide, og jeg maae gjøre mine Læsere opmærksom paa at Anbefalingsbreve er til langt større Skade end Gavn, naar man ikke kan opholde sig et Aars Tid paa Stedet, og at disse forbandede kjedsommelige Familieselskaber spilde og dræbe eens Tid; jeg vil langt hellere tage til Takke med et Maaltid fra en Restaurateur og være min egen Herre end hos en fornem Mand og være hans ydmyge og ærbødige Tjener.

Man vil vel nu spørge mig om jeg da ikke har nogensinde spiist hos vor Minister, saa meget mere som jeg havde saa herlige Anbefalingsbreve og var endog Diplomatiker? Men — nei!! Jeg var ei saa lykkelig at blive inviteret, mit Navn og min Stand maae dertil have været for ringe. Jeg maatte smukt lade mig nøie med den Ære, at den unge Hr. *Waltersdorff*, Ridder af Dannebroge, havde adresseret mig et Par Ord *paa Dansk* og at have fulgt i Hs. Excellences Kjølvand til Mynten. Capitain H. havde derimod paa sin Gjennemreise været der næsten hveranden Dag og til store Concerter og

---

[1]) Hovedet for den Buntzenske Familie var dengang Grosserer Andreas Buntzen (1781—1830), der i Begyndelsen af Aarhundredet var Indehaver af et af de største Handelshuse i Kbhvn. Han boede i sin store Gaard paa Chrhvn. i lang Tid sammen med sin Søster Fru Saint Aubain, dennes Søn, Carl Bernhard, og sin Kusine Fru Gyllembourg, J. L. Heibergs Moder. Han var gift med Komponisten du Puys Datter, og i hans Hjem samledes Tidens Skønaander og Kunstnere, Rudolph Bay var en hyppig Gæst i denne Kres. Se Indledningen.

[2]) Texten til „Ungdom og Galskab“ blev omarbejdet og lokaliseret af N. T. Bruun efter Bouillys „Une folie“, og Musikken komponeret af du Puy uden Hensyn til Méhuls berømte Musik til denne Opera.

Assembleer, hvor han havde hørt Paris's første Sangerinder etc. Men Herregud, hvad skal man sige, man maae ei heller gjøre for store Fordringer. Jeg erkyndigede mig siden om, hvilken Post den unge *Waltersdorff* egentlig beklædte og hvorfor han havde faaet Dannebrogsordenen, og man sagde mig, at han var ingenting, kaldtes kun attaché à la légation. Naa saa! tænkte jeg, det er omtrent som en Hest, som ei kan bruges til noget og bindes bag ved Vognen ɔ: attacheres, og da jeg spurgte hvorfor han da var Ridder, siden han ikke havde noget Embede, fik jeg blot til Svar et Skuldertræk, der syntes at sige: hvilket dumt Spørgsmaal, det vilde jo være langt forunderligere om han ikke var det! — Det er ogsaa sandt! tænkte jeg. Imidlertid blev jeg herved endnu mere bestyrket i Troen paa Anbefalingsbreves Undværlighed. Høflighed mod alle, Munterhed og et eller andet lidet Talent er den sikreste Anbefaling man kan have, da behøver man ei saa ofte at krumme sin Ryg og spille en Oldfuxes Rolle. — —

Jeg forlader nu Theatret og løber atter hen i Palais Royal for at faae mig en Vaffel og en Flaske Øl inden jeg gaaer til Sengs. Men apropos, ligesaavel som jeg tør antage, at mine cultiverede Læsere kjende den skjønne Helene, saaledes maae jeg ogsaa antage, at de have hørt Tale om *la belle Limonadière* i Paris, om hvem der næsten er skrevet og talt ligesaameget; som først boede i en Gade og holdt Kaffehuus, hvor hendes umaneerlige Deilighed trak saa mange Gjæster ind, at der blev det uhørteste Trykkemudder og Politiet desaarsag maatte sætte Vagt ved Døren; nu derimod er flyttet ind i Palais Royal i *Café des milles colonnes.* Jeg besluttede nu altsaa, koste hvad det koste vilde, at vove mig op at tage dette Naturens herlige Mesterværk i Øiesyn. Jeg traadte nu op i en stor Sal fuld af Colonner (dog langt fra 1000) og store Speile. Her sad hun nu den Skjønne ligesom en Gudinde paa en gylden ophøiet Trone imellem Blomster, glimrende af Perler

og Ædelstene. Jeg havde nær faldet baglæns overende med Benene i Veiret ved dette Syn, der var at ligne ved Solen Kl. 12 om Middagen her i Barbariet, naar den brænder allerstærkest, og man ei kan gaae ud uden at blive stegt; men ved at nærme mig noget mere til hende saae jeg, at Faren dog ikke var saa stor. Hun var alt af en vis Alder, var noget stor og corpulent; havde rigtignok et kjønt Ansigt og smukke Øine, sort Haar og kjønne Arme etc.; men jeg syntes at bemærke, at hun skyldte Kunsten en stor Deel af sine Yndigheder. Og da jeg begyndte, som jeg altid pleier, naar jeg seer et særdeles deiligt Fruentimmer, som jeg vil strængt bedømme for ei at henrives, at aftage i Indbildningen hendes Prydelser, Halsbaand, Diamanter, Sminke, forlorne Bukler, Snørliv, cul de Paris etc. etc., og iføre hende et simpelt Skjørt og Trøie og sætte hende en Natkappe paa Hovedet, og ovenikjøbet forestille mig hende dum og indbildsk, da syntes jeg ei at see noget extraordinairt, og selv i al sin Straaleglands har jeg hjemme i Kbhvn. seet dem, som langt overgaae hende. — Man tilgive, om jeg heraf tager Anledning til at gjøre mig selv den Compliment, at jeg troer mig temmelig i Sikkerhed for at lade mig fange af en slig, saa at sige offentlig Skjønhed, var hun end nok saa tiltrækkende. Kan jeg ei nogensinde drive det til at staae alene i et Qvindehjerte, paa en Liste vil jeg min Sjæl ikke staae, dertil er jeg for storsnudet.[1])

Den 12te proponerede *Heiberg* mig at føre mig op til den bekjendte store Componist *Paër*, som han kjendte personligen, og enhver kan let forestille sig med hvor megen Glæde jeg tog herimod. Vi vare heldige nok til at træffe Manden hjemme. Han er en Mand paa nogle og 40 Aar og et af de smukkeste Mennesker, jeg har seet, han ligner gandske overordentlig *du Puy* af Ansigt, men er meget større og stærkere i Skabning[2]). Vi

[1]) Et Besøg i Opera comique er her forbigaaet.

[2]) Den italienske Komponist Fernando Päer (1771—1839) var under Napoleon kejserlig Kapelmester og senere Kapelmester ved den italienske Opera i Paris til 1827.

bleve modtagne med særdeles megen Artighed, og ved at træde ind i hans Værelser saae man strax ligesom hos *Weyse*, at de vare beboede af en Musernes Søn. Et stort Flügel-Fortepiano stod her, og paa Væggene hængte fortræffelige Malerier, Værelserne vare høie og brillante med en fortreffelig Udsigt af de store høie Vinduer til den med Træer beplantede Boulevard (italien), hvor le beau monde stedse var i Bevægelse. Jeg traf her en Mr. *Catalani*, en Broder til Sangerinden, og en Hr. *Schönberger*, tydsk Maler. Efter at have tilbragt en gandske interessant Timestid toge vi Afskeed. — *Malte Bruun*, som jeg gjerne gad seet og havde Brev til fra hans Moder, var jeg et Par Gange hos uden at treffe ham.[1])

Den 13de var jeg hos Mr. *Charles Duvernois*, Professor og 1ste Clarinettist ved Conservatoriet. Det var en liden mager Mand (ligner meget Assessor *Hilfling*) og han modtog mig med al den Artighed og Gjæstfriehed, som er de Franske egen; han indbød mig til endnu i Aften at introducere mig hos en af hans Elever og en distingueret Familie. Denne Herre var en Mr. *Chatenet*, som af hans brilliante Bopæl, fornemme, men dog yderst galante Væsen, samt Ordens-Decorationer at dømme, just ei maatte være nogen Jørgen Hattemager. Han inviterede os til at blive til Middag og tage tiltakke med en Diner maigre, da det var Fredag. Selskabet bestod af et Par gamle stive devotladende Madammer, hvoraf den ene var hans Moder. Jeg kjedede mig endeel, thi Tonen var umanerlig stiv, en Følge af de 2de gamle Tresurer, som præsiderede, og jeg har her bestyrket den Erfaring, at ere de franske Damer de allerelskværdigste til selskabelig Omgang, medens de ere unge, da ere de undertiden det modsatte, naar de blive gamle, og søge ved Pietisterie og stræng Moraliseren at give sig en Vægt og et Herredømme som deres Yndigheder ei mere

[2]) Den i 1800 landsforviste Malthe Conrad Bruun (1775—1826) ernærede sig i Paris som Journalist og blev senere bekendt som geografisk Forfatter. — Han og P. A. Heiberg var ikke Omgangsfæller.

er istand til at forskaffe dem, og maaskee er det da ogsaa paa Tide at tænke paa at forsone sig med le bon Dieu for deres gamle Synder. Efter Bordet skulde der etableres en Quartet, og man bad mig om Tilladelse at lade hente mit Instrument. De unge Herrer *Duvernois* kom ogsaa, Pulpeter bleve satte frem, de gamle stive Drager retirerede sig, og nu var jeg da i mit Es. Vi begyndte med en Quintet af Mozart.[1]) — Endskjøndt den er fortreffelig componeret, ærgrede den mig dog, da jeg saae Paris's første Clarinettist at sidde og spille Bratsch, og høre Mr. *Chatenet*, som kun var en stor Stymper, at sidde og patte paa sin Clarinet. Da vi lykkelig havde faaet Bugt med denne Quintet, fik endelig Gudskeelov Mr. *Duvernois* sin Clarinet frem. Jeg kan jo ikke nægte at Manden blæste godt og yderst correct, men i Færdighed staaer han saare langt tilbage for vor *Petersen.*[2]) Til guterlezt, da man anmodede mig om at lade høre noget af mine Gaver, spillede jeg Rodes Quartet, som rettere burde hedde Violin-Solo, og man gjorde mig de Complimenter, som jeg troer meest at kunne gjøre Fordring paa, som en Gjengjæld for dem jeg rundeligen havde ydet de andre. Da det var paa Tiden at gaae og vi just passerede en Sal, hvori der stod et Flügel-Piano, og da jeg ved at gribe et Par Accorder følte mig inspireret, gav jeg mig til at synge: „son gelsomino son piccol fiore", som jeg til Nød kunde accompagnere. Dette lod til at behage Selskabet særdeles, de 2de gamle Damer kom strax vraltende ind, man foer omkring med skrækkelig Iver at slæbe nogle store røde Silkestole frem til dem, og nu maatte jeg begynde forfra. Hovederne begyndte at bevæge sig, og jeg maatte kramme ud med alle de Viser og Arier, som jeg var istand til at slaae Generalbas til. Til Slutning gav jeg dem endog en dansk, nemlig: „Der dandser en Pige for hver Mands Dør" af mit eget

[1]) Maa være Klarinet-Kvintetten i A-Dur.
[2]) Hoboist ved Fodgarden, Peter Christian Petersen (1785—1824) blev ansat som Klarinettist i Kapellet 1813, Fader til den berømte Klarinettist Mozart Petersen.

Laboratorium, denne maatte jeg repetere et Par Gange; det er ei første Gang at jeg har erfaret, at en liden Romance anbragt til rette Tid er af al Slags Musik den, der er meest sikker paa at gjøre Lykke. Mr. *Duvernois* fordoblede sit Galanterie, og Mr. *Chatenet* bad mig befale over ham, om der var noget hvori han kunde tjene mig.

Samme Aften gav man paa den store Opera „Tryllefløiten“ *(les nuptères d'Isis)* og en stor Ballet kaldet „Paris“, og da det endnu var Tid, ilede jeg derhen. Men ak! denne Mozarts mesterlige Musik blev saa miserabelt udført, at man havde ondt ved at gjenkjende den. Det var virkelig en Scandale at høre, og man blev fuldkommen overbeviist, at en fransk Skueplads ei var det Tempel, som Naturen havde bestemt for Mozarts Genius, og at det kun var os Nordboer forbeholdt at paaskjønne hans Værd og reise ham værdige Triumfbuer.

Den 14de blev jeg om Aftenen efter mit Ønske introduceret af min Barber i en □ af Damer, en Indretning, som kun finder Sted i Paris, hvor man ikke kan have noget skjult for Fruentimmer. Endskjøndt nu vel Taushed neppe kan være denne Ordens Hoved-Egenskab, hvilket dens Stiftere klogeligen havde forudseet ved dens Organisation, og endskjøndt dens fortrinligste Hensigt er at gjøre Løier og smigre det smukke Kjøns Forfængelighed, vil jeg dog som den, der respecterer det hulde Kjøn endog i dets Svagheder, ei røbe noget af, hvad jeg her saae, men blot anføre, at jeg havde den Ære at embrassere la grande Maitresse, have hende tilbords og at bivaane og deltage i et gandske lystigt Bal. Min Ven *W. Salomon* var ogsaa tilstæde ved denne Dame-□, hvor han fattede en heftig Passion for en af Forstanderskerne, en stor tyk Dame med en Næse à la Roxolane og et Par Øine, som syntes at sige: Vær saa god at komme nærmere! Han svoer paa, at han havde seet hende i Amsterdam, og var lykkelig nok til at faae

Tilladelse til at gjøre hende sin Opvartning; jeg blev ogsaa presenteret for hende, hun saae mig noget fordægtig ud.

Den 15de var en Søndag, og da jeg længe havde gjort mig forgjæves Umage for at faae den kongelige Famile at see, og man havde sagt mig, at det hver Søndag var det velklædte Publicum tilladt at samle sig i la salle des maréchaux i Tuilerierne og tage den i Øiesyn, naar den kom fra Messen, iførte jeg mig min Uniform og begav mig omtrent Kl. 12 didhen. Paa place carrousel indenfor Jerngitteren stod en Bataillon af Garde nationale og en af Garde royale, opmarcherede med Faner og Hoboister. Et Par Cuirassiers holdt som Skildvagter ved Porten og af Respect for min Uniform lode mig en ubehindret Indgang paa Paradepladsen, hvor ellers ingen Civile indlodes. — Jeg spadserede nu op ad de brede Stentrapper og ind i Tuilerierne, og da der formedelst stærkt Trykkemudder intet Haab var om at komme ind i Kirken, steeg jeg op i salle des maréchaux, hvor der hængte endeel Marschaller paa Væggene (NB. i Ramme) og [var] fuldt af Mennesker af begge Kjøn. Uagtet al min Umage at faae fat paa et Kighul, var det dog umuligt at gjennemtrænge den Mængde Rygge, Hoveder og Grenadeerhuer, da en Herre i en meget galant Uniform indbød mig til at træde ind i den næste Sal, som kun var for Militaire. Efter et Quarteers Tids Forløb forkyndede et „Vive le roi!“ fra den anden Sal de høie Personers Nærmelse, og jeg havde nu i denne langsomme Procession fuldkommen Leilighed til at betragte Hs. Majestæt og Familie fra øverst til nederst. Kongen er en liden meget corpulent Mand med tykke, formodentlig af Gigt ophovnede Been med Støvletter, der, tilligemed hans store Fedme, kun tillode ham at gaae meget langsomt og skrævende, hvilket just ei var meget imponerende. Han havde en simpel blaa civil Kjole med Guldepauletter og et blaat Ridderbaand og Stjerne, friseret og pudret Haar og en meget mild og

tilfreds Mine. Høistsammes Broder *Monsieur*,[1]) er netop det modsatte, høi, meget mager og har et underlig forskruet Ansigt. Hertugerne af Berry og Angoulême havde ei heller deres Force i Skjønhed, ligesom deres Gemalinder, hvoraf den første har en liden Næse som en Kartoffel, den anden derimod, som er skikkelig tilaars, en umaneerlig stor og krum, er dygtig sminket og har en fæl hevngjerrig Mine; dette kan man da ikke fortænke hende i, da hun daglig har den Plads for Øie, hvor hendes ulykkelige Fader blev guillotineret. En lang Suite af Civile og Militaire fulgte efter. Efter denne Procession, hvorved Hs. Majestæt ogsaa fra et Gallerie lader sig see for den i Haugen forsamlede og viveleroiskrigende Mængde, stege Monsieur, samt Hertugerne af Angoulême og Berry til Hest og mynstrede den paa place de carrousel opstillede Parade. — —[2])

Da jeg samme Aften, inden jeg gik hjem, saae mig lidt inden om Porten i Palais Royal, standsede jeg i et af Gallerierne ved Lyden af en Tromme, som kom op af en meget dyb Kjelder, næsten lige saa dyb som Rumpens Kjelder i Kbhvn. Jeg fandt her 2de store Værelser gandske vel decorerede med Speile, Borde og Bænke besatte med Folk, just ei af le supreme bon ton, mais toujours des honnêtes gens — man undskylde at jeg ofte benytter mig af franske Talemaader, thi jeg har ma foi næsten gandske oublieret mit Dansk dans Paris[3]) — hvoraf Pluraliteten drak Øl. Heraf sluttede jeg, at denne Artikel fornemmeligen udgjorde Kjelderens revenu, jeg begjerede strax en Flaske, og idet jeg sad mig ned fik jeg at see hvorfra den Trommemusik kom. Der var i den ene Ende af Værelset et Slags Theater omtrent 2 Alen bredt og 5 langt, og af 2 Træer, malede paa Væggen, sluttede jeg, at det skulde betyde en Skov. Istedetfor Æbler og Pærer hængte i det ene Træe en

---

[1]) Kong Ludvig XVIIIs Broder, den senere Konge af Frankrig Carl X, Fader til Hertugerne af Angoulême og Berry.

[2]) En Udflugt til St. Cloud m. m. forbigaaet.

[3]) Citat af „Jean de France“.

Triangel, i det andet en Tambour de basque ɔ: en liden Tromme, som man basker paa, og midt i Skoven stod en Tromme og en Pauke. Hilledød, tænkte jeg, dette skal nok forestille Musiklandet og være et Sidestykke til Niels Kliim,[1]) da i det samme en Dame i en phantastisk Dragt og flagrende Haar, jeg kan troe det skulde være en Skovnymphe, kommer ind paa Scenen og under en douce Musik af Orchestret, en Clarinet, et Horn og Fagot, udtrykker noget med Gesticulationer, og til guterletzt satte sig i en Krog og lukkede Øinene. Derpaa kom en stor Mand ogsaa i phantastisk Dragt, og af hans lange Skjæg og halvnøgen-ladende Costume og hans besynderlige Grimacer formodede jeg strax at han var en Vildmand. Da nu denne Vildmand efter endel Gesticulationer og Ladensomom han ikke saae den sovende Nymphe, endskøndt hun formedelst Theatrets Omfang sad ham saa nær, at han var nær ved at træde paa hende og slaae hende paa Snuden med sine Armbevægelser, endelig faaer Øie paa hende, bliver han naturligvis paa Øieblikket betaget af den umaneerligste Henrykkelse over de mangfoldige Yndigheder, han skaber sig nu forskrækkeligt og da hun endelig vaagner, bliver hun ogsaa saa forlibt, saa det er gyseligt, de embrassere hinanden paa den tendreste Maade, og Vildmanden farer hen og giver sig til at tromme af alle Livsens Kræfter, snart paa Trommen, snart paa Pauken, nu paa Tambour de basque i det ene Træe, nu paa Trianglen i det andet, saa man bliver ganske fortumlet, og det høres over hele Palais Royal, og efter et Quarteers Tid løber han ud, og dermed er Balletten til Ende. I Sandhed en singulier, Maade at udtrykke sin Kjerlighed paa; dersom det saaledes var Skik, at slaa Generalmarch, naar man blev forlibt, vilde det blive forbandet vanskeligt at spille en Intrige, og hvordan vilde det da gaae Hr. N. N., Mme N. N. Jfr. N. N. etc. etc. etc. Gudskeelov at vi ikke er Vildmænd!! Da jeg i det andet Værelse hørte noget

[1]) Se Holbergs Niels Klim, Kap. XI.

klimpre og en Violinstemme, gik jeg derind og fandt her en liden Forhøining, hvor en Herre spillede Violin og en Dame sang og spillede Guitar, og jeg forsikrer, at dette var den Musik, der allermeest har virket paa min Følelse i Paris. De havde begge særdeles behagelige Stemmer, Arierne var meget heldig valgte i en let genre og udførtes med en fuldkommen Precision og Reenhed. Jeg maatte ærgre mig over at disse Kunstnere skulde have en Ølkjelder til Scene for deres Talent. Jeg steeg derpaa, eftersom det var temmelig silde, op af Kjelderen, som jeg siden fik at vide kaldtes: *le sauvage*, og gik hjem.

Den 17de gjorde jeg atter en Visit hos *Paër*, som jeg havde sendt Musikken til „Røverborgen"; han spillede Duetten med mig, og endskjøndt han ei forstod Texten, fandt han dog Musikken meget god. — Da jeg beklagede mig for *Paër* over, at jeg endnu ei havde hørt nogen særdeles Sangerinde eller Sanger, og især noget af hans Musik, havde han det store Galanterie at invitere mig til en liden Concert hos sig, for at skaffe mig de bedste Sangerinder at høre.

Jeg begav mig nu atter til Mr. *Duvernois*, hvis Artighed voxede til Enthousiasme ved en hændelsesviis Opdagelse at vi vare □ Brødre, her havde han en særdeles heftig Passion, hvilket han udtrykkede mig paa den hjerteligste og haandgribeligste Maade. En af hans Sønner førte mig nu hen til Broderen *Fred. Duvernois* (Valdhornisten); det var en høi smuk Mand og bar en Ordensdecoration, som jeg ei skal sige om hans Horn eller hans Sabel har skaffet ham. Han var saa høflig strax at tage Hornet (F-Horn) frem og blæste mig en heel Deel Soloer, Variationer, Passager etc. etc. for. Hvad kan man forlange mere af Folk? Jeg kan som Musicus og med Hensyn til hans store Renommée ei andet end tilstaae, at han blæste med Sikkerhed og Kraft, men med Hensyn til Færdighed kan han i ingen Henseende komme op imod vor *Joh. Andersen* (Anclam-

meren) eller mod Hr. *Schunke*[1]). Hans Tone gefaldt mig heller ikke; den var skingrende og trompetagtig, hvilket han netop ansaae for en Fuldkommenhed og mest overensstemmende med Instrumentets Natur, dog uden at kunne overbevise mig om, at en skarp Messingtone er behageligere end en huul Klokketone, som i mine Øren er det, som gjør Valdhornet til et saa ubeskriveligt rørende, hjerte- og nervegribende Instrument. — Jeg nød denne Aften den overordentlige Ære ved Hjelp af min Barber at blive introduceret i „le grand Orient",[2]) hvor kun Folk af den høieste □ Distinction admitteres. Min Læser gad vist gjerne vide, hvad jeg saae her? Kan De tie? Svar: Ja vi kan. — Ja, det kan jeg med.

Den 18de. *Heiberg* førte mig efter Aftale hen til Monseigneur *Grégoire*, ancien evêque de Blois, der var hans fortroligste Ven og en Mand, der baade som Lærd, Statsmand og Skribent havde distingueret sig, og i Revolutionstiden spillet en stor Rolle; han havde været senateur, men nu formedelst de politiske Omvæltninger var han afsat fra sit Embede og levede stille i en Krog i et af de ensomste Quarterer i Paris.[3]) Det var en meget smuk Mand med et særdeles udtryksfuldt Physiognomie og al den Værdighed, der egner en Geistlig, især af en saa høi Rang. Hans Conversation var særdeles behagelig, og da jeg yttrede, at jeg maaskee vilde reise gjennem Genua, tilbød han strax at give mig et Brev med til Forstanderen af det derværende berømte Døvstumme-Institut, som var hans specielle Ven, ligeledes til Domherren i Milano. En Mr. *Prieur*[4]) kom just til under dette Visite, en gammel Mand, og *Heiberg* fortalte mig ved Bortgangen, at denne ogsaa hvilede sig paa sine Laurbær

[1]) Johan Carl Friderich Andersen, (1788—1853) Valdhornist i Kapellet 1813. — Schuncke var som omrejsende tysk Virtuos i Kjøbenhavn 1814.

[2]) Navnet paa Styrelsen for Frimureriet i Frankrig.

[3]) P. A. Heiberg omtaler gentagne Gange i sine Memoirer sit Venskab for den berømte Biskop Henri Grégoire (1750—1831), der til sin Død i Paris uroklelig kæmpede for sine kristelig-revolutionære Idealer.

[4]) Advokaten Prieur (1756—1827) hørte til den store Revolutions Helte og havde efter Robespierres Fald været Konventets Præsident. Endnu samme Aar, Bay træffer ham, bliver han landsforvist som Kongemorder.

efter at have spilt en vigtig Rolle som Directeur for, om jeg husker ret, det polytechniske Institut, og en af Hovedmændene for Monarkiets Omstyrtelse. Han sad nu ogsaa og kukkelurede og turde ikke ret vel komme frem, undtagen naar det var mørkt. Jeg var nu saaledes kommen i et, skjøndt særdeles interessant og fornuftigt, saa dog yderst farligt Selskab, og var jeg blevet noget længere i Paris, er jeg bange for at de havde gjort mig til en Jacobiner, hvilket jeg unter uns gesagt ei heller har noget særdeles Afskye for, thi Frihed og Lighed er en skjønne Ting, og en stor Konge er i vore Tider forbandet rar at faa fat paa. —

Jeg kan desværre aldeles ikke mere erindre mig hvo det var, som indgav mig den Idee at gjøre en Visit til Hs. Exellence Sir *Sidney Smith*, men da man roste ham for at være en saa særdeles artig Mand, og jeg vidste han stod i Relationer med Barbariet som en ivrig Forfægter af Christen-Slaveriets Afskaffelse, benyttede jeg mig af denne Omstændighed for at tilbyde mig at medtage hans Ordres og saaledes gjøre Bekjendtskab med denne berømte Mand.[1]) Jeg tog derfor en Cabriolet og kjørte ud til hans Hôtel i Enden af rue St. Honoré, og da vi kommer gandske tæt ved hans Bopæl, snubler Hesten, Cabrioletten vælter, Kudsken lige ud paa sin Hals i Sølet og jeg fik en god Bule i Panden. Med denne nydelige Decoration gjorde jeg min Opvartning hos Hs. Exellence, som var en liden mager Mand med et meget interessant Ansigt; han overfusede mig med Høflighed, fortalte mig med en forfærdelig Vidtløftighed og Volubilitet hans Planer og Fremgangsmaade som Chef for det antipiratiske Selskab. Han viiste mig endeel arabiske Documenter og Breve, som skulde bringe vedkommende Deyer, Beyer og Paschaer til med det gode at afstaae fra deres Slavesystemer ved at bevise dem, at det var stridende imod Alcoranen (jeg tvivler paa at det hjelper,

[1]) Den berømte engelske Admiral William Sidney Smith (1764—1840), der bl. a. ogsaa havde deltaget i Slaget ved Waterloo.

— Kanoner tale tydeligere), og efter en Times Conversation forlod jeg ham.

Det var da i Aften at jeg skulde have den store Glæde at høre Mr. *Lafont* paa Theatre Favart og foreslog Mme *Olivier*[1]) at følge med derhen, og vi toge derfor Billetter til en Loge i 1ste Etage, hvorfra man baade saae og hørte herligt. — Nu kom da den længe forønskede Mr. *Lafont* trinende frem med modest Suffisance og Violen i Haand, gjorde en Compliment for Publicum, som om han vilde sige: I kan gjerne begynde at klappe strax — og det gjorde de virkelig ogsaa. Han spillede nu, og jeg maatte være høist uretfærdig om jeg ei tilstod, at han er den første Violinspiller jeg har hørt.[2]) — Men endskjøndt mit Øre erkjendte og bifaldt hans Kunst, følte jeg mig dog fuldkommen kold og saa ligegyldig, at jeg kunde have gaaet bort midt under Soloen uden Overvindelse; dette klinger noget paradox, og jeg kunde beskylde mig selv for Ufølsomhed, dersom jeg ei havde følt mit Hjerte saa heftig at banke ved at høre *Touloux's* Fløite og alt som Barn var blevet sat i den heftigste Henrykkelse ved *du Puy's* Violinspil og Sang, som jeg endnu ei kan glemme — men her er det Punct, hvor den menneskelige Forstand staaer stille og hvor al Demonstration og Raisonnement er aldeles unyttig — spørg en Elsker, hvorfor han med en saa uimodstaaelig Magt lader sig drage hen til en vis Gjenstand, som andre, og endog stundom han selv maae tilstaae, besidder væsenlige Ufuldkommenheder. Lader os takke Skaberen, at han satte denne Gaade ind i det menneskelige Liv og ei tillod os at demonstrere vor Lyksalighed for ei at tabe den, og det er kun ved denne lykkelige Blindhed, at vi er istand til at nyde Kunstens, Poesiens, Kjerlighedens og selv Religionens himmelske Velgjerninger.

---

[1]) Paa Hjemturen fra en Udflugt til St. Cloud med Hr. W. Salomon havde Forf. gjort Bekendtskab med en nydelig ung Dame, Mme. Olivier, som han af og til gjorde sin Opvartning.

[2]) Charles Philippe Lafont (1781—1839) blev 1815 Kammermusikus hos Ludvig XVIII.

En Mlle *Brizzi* havde den ulykkelige, maaske momentane, Feil, at hver Gang hun i Høiden kom over en vis Grændse, F. eller G., var hendes Stemme omtrent $^3/_4$ Tone for lav, hvilket gjorde en ugudelig Effect, og det var for mig ligesom om jeg befandt mig i en Stue, hvor der var saa lavt til Loftet, saa at jeg stødte Hovedet mod en Bjelke, hver Gang jeg vilde rette mig i Veiret, og derfor bestandig maatte gaae krum. — Her fandtes ved dette Theater en meget stor Sal, hvor baade Herrer og Damer forsamlede sig mellem Acterne, for at nyde Thee og andre Forfriskninger, der var noget mere brilliant end paa Punschesalen hos *Puggaard.*[1]) Her præsenterede jeg Hr. *Wolf Salomon* for min Dame, som han ikke kunde nægte var nok saa indtagende som hans Hollænderinde.

Den 20de. Om Aftenen omtrent Kl. 8 begav jeg mig i en Fiacre til Mr. *Paër.* Jeg traf her Værelserne brilliant oplyste og et stort Selskab af meget pyntede Herrer og Damer. Pianoet var flyttet ud midt paa Gulvet og langs Væggene elegante Stole for Tilhørerne. Et Par Tjenere fore omkring med Præsenteerbakker med Chocolade, Iis og Refraichissements. Mr. *Paër* præsenterede mig strax for alle Damerne, derpaa for Herrerne, og da endelig Selskabet var samlet, tog man Plads hver paa sin Stol og Mr. *Paër* ved Pianoet. Fremtraadte nu Mme *Comporesi*, en liden mager, sorthaaret, ægte italiensk Figur tilligemed Mme *Marconi*, ogsaa en liden, men temmelig corpulent, lyshaaret, ægte tydsk Figur (d. e. Mme *Schönberger*, kalder sig saaledes efter sin Fader), og efter nogle Grimacer og Smaasnakken udførte disse 2de Madammer en særdeles fortreffelig Duet af en af *Paërs* nyeste Operaer kaldet „Ulysses". Dette var virkelig en sand Ohrenschmaus, man hørte strax ved de første Toner, at de vare vante til at have et Publicum

[1]) Det kgl. Theaters meget tarvelige „Punschesal" laa i øverste Etage og var forpagtet af Koristen Thomas Puggaard, der døde 1818, 72 Aar gammel. Det var hans Talent til at kunne gale som en Hane, der blev benyttet ved Opførelsen af Hakon Jarl, og gjorde en komplet Fiasko.

for sig og ei var bange for at lukke Munden op. Hvilken Kraft! Hvilken pathetisk Expression! Mme *Comporesi* havde en høi gjennemtrængende Sopran-Stemme, Mme *Marconi* var en fuldkommen Contrast, hun havde en Altstemme hvis Lige jeg endnu aldrig har hørt. Det var en yderst interessant Rivaliseren, og ligesom Mme *Comporesi* hvirvlede sig skingrende som en Trompet op til det høie C, dalede Mme *Marconi* i hule majestætiske Tonebølger lige ned til det dybe F. — Compositionerne vare næsten alle af *Paër*. Man anseer ham — og jeg tør ei tvivle om Sandheden — for Nutidens første italienske Componist. Der kom nu ogsaa et Par Sangere frem, den ene var en Spanier, hvis Navn jeg har glemt; men hvis Stemmen skal udgjøre en af en Sangers væsenligste Attributer, da kan han ikke med mere Grund tilkomme denne Titel end en Oberkrigscommissair og Commerceraad, som hverken har med Krig eller Handel at bestille. Den anden var en Italiener ved Navn *Console*, Bassanger, han havde en ret god Stemme, og der er ikke nogen Consul her i Algier, som overgaaer ham.

Da jeg af af *Paërs* forudgaaende Yttringer havde al Grund til at formode, at han vilde opfordre mig til ogsaa at lade høre mine Gaver, havde jeg taget Arien af „Ungdom og Galskab“ i Lommen, dog saaledes at den ei stak op. I Begyndelsen medens Damerne sang, følte jeg rigtignok min Courage at recommandere sig og skjød Noderne dybere ned i Lommen og tænkte: Gudskeelov at jeg ei blev anmodet. Men nu kom *Paër* pludselig løbende hen til mig og i en galant, men spøgende Tone sagde mig: „En bien Monsieur, à présent c'est à vous!„ Dette satte mig rigtignok i en Slags Bævelse og jeg begyndte at undskylde mig, men her hjalp ingen Snak, han trak afsted med mig. Jeg samlede nu al min Courage sammen, tænkte: de 2de foregaaende Trompetere kan Du sagtens hamle op med; Du har Uniform paa, saa at alle kan see, at Du kun er Dilettant, — lad gaae! Og jeg drog da gandske modest Noderne frem, gjorde en dyb

Compliment for Damerne, forestillede dem min Forlegenhed ved at træde frem efter dem og mit Haab om deres Overbærelse. *Paër* satte sig nu til Piano, jeg concentrerede alt mit Mod i min Hals, intonerede Recitativet med en Satans Determination, og da jeg mærkede, at jeg var heldigviis vel disponeret, satte jeg en gevaldig Cadence til, hvilket gjorde en saadan Virkning, at jeg maatte gjøre en Pause, medens man applauderede, (min Læser maae ikke troe at jeg praler, thi det er Pinedød sandt). Nu havde jeg faaet hele mit Mod og jeg søgte at exeqvere min Aria saa godt, som det stod i min Magt. Da den var forbi, blev Bifaldsyttringerne endnu stærkere, Mr. *Paër* klappede med, tog mig under Armen paa en meget fortrolig Maade, førte mig omkring til alle Damerne for at complimenteres og derpaa midt ud paa Gulvet, hvor Herrerne omringede mig og sagde mange smukke Ting; en Baron eller Marquis yttrede, at han var surpris over, at man oppe i Danmark dyrkede Musik, jeg svarede, at han vanskelig vilde finde en dansk Familie, som ei var musicalsk, og at jeg var langt fra at gjøre Fordring paa at høre til mit Fædrelands gode Musici.

Denne Aftens Triumph vilde vistnok i høieste Grad været smigrende for min Forfængelighed, hvis jeg ei levende følte, at *du Puy's* Genie har havt mere Deel deri end mit eget Talent, at Arien kunde synges langt bedre, og at jeg befandt mig paa et Sted, hvor Publicum er saare lidet musicalsk og derimod saare meget complaisant imod Fremmede, især naar disse bære en guldbroderet Uniform. — *Paër* selv synger meget godt, især comiske Sager, hvoraf han sang adskillige fortreffelige, og han er en særdeles lystig og interessant Mand, omtrent i samme Smag som vores *Weyse.*

Det var den allerbehageligste Aften, jeg har tilbragt i Paris, og jeg maae oprigtig tilstaae, at jeg følte mig usigelig tilfreds ved ei at trænge til de Stores Protectioner for at skaffe mig Glæder og Bekjendtskaber, og

at, om end ei Hs. Excellence inviterer mig til sit Bord, har jeg dog truffet Folk beredvillige til at vise mig langt større Galanterie, Folk ovenikjøbet, som den følende Deel af Menneskene respectere lige saameget, ja ofte mere end en Envoyé extraordinaire. Paa Hjemveien besøgte jeg et Caffehuus paa Boulevard Montmartre. Paa disse Boulevards er der et skrækkeligt Commerce, her findes Musici, Grimaciers, Tiggere i Mængde, som tigge paa en gandske original Maade, man hører ei her en lamentabel Røst: „Aah Herregud, faaer jeg en Skilling i Guds Navn!“ men derimod i den allerlystigste Tone: „Monsieur! prêtez moi un sou s'il vous plait!“ Man seer aldrig noget langt Ansigt, alt smiler, dandser, synger — Vive Paris!!!

> „Men kjære Fætter! Man kan ikke altid være glad!“ *Spradenfelt:* Comment! Ikke altid glad? Hvorledes skulde man da være, naar man ikke var glad? Er der nogen Middelvei mellem at være glad og at være intet??
>
> De snurrige Fættere. 1. Act.[1])

Den 21de. Vel havde jeg kun seet en saare liden Deel af Paris, men Tanken om min *umaneerlig vigtige* Bestemmelse og mine Ordres desangaaende, Synet af min Pung og Forestillingen om Schweitz, Alperne og det skjønne Italien concentrerede sig i at frembringe den heltemodige Beslutning hos mig, at lade Paris skjøtte sig selv og at begive mig paa Reisen. Jeg lod mig derfor, dreven af Klogskab, hvilken jeg siden efter ei heller har havt Grund til at angre, udbetale mit Creditiv paa 1200 Francs af Mr. *Barillon* og ilede derpaa hen paa Posten og bestillede mig Plads i Diligencen, som næste Morgen skulde gaae til Genève. Derpaa begav jeg mig til Hs. Excellence *Waltersdorff* for at faae mit Pas. Men her kom en forbandet Omstændighed i Veien: jeg kunde ikke faae det underskrevet og expederet førend om et Par Dage. Og jeg havde alt betalt Diligencen. Man foreslog mig derfor at benytte mit gamle Pas indtil Grændse-

[1]) „De snorrige Fættere eller Testamentet“, Lystspil af de Falsen.

staden Dôle i Jura-Departementet, hvor jeg alene var udsat for Visitation, og at opholde mig der et Par Dage indtil man kunde sende mig mit reglementerede Pas i et Brev. Mr. *Vogt* lovede mig sikkert at besørge det.

Min Ven Mr. *C. Duvernois* havde inviteret mig til at spise til Middag hos sig, hvilket jeg saameget mere skjønnede paa som jeg tydelig saae af hans Bolig og Meublement, at hans Kaar ikke var bedre end de fleste andre Kunstneres, især de, som have en stor Familie; thi der skal ogsaa blæses forbandet stærkt for at faae Gryden til at koge for saa mange Munde. Maaltidet var tarveligt og uceremonielt; men aldrig skal jeg glemme nogensinde den ukonstlede Hjertelighed og inderlige Velvillie, som disse gode Mennesker viste mig; de omfavnede mig alle ved Afskeden, kyssede mig paa Munden og trykkede mig hjertelig Haanden. Jeg tog nu ogsaa Afskeed med *Heiberg*, som til Erindring forærede mig nogle af Grégoires Skrifter. Derpaa saae jeg (i Opéra comique) 1ste Act af „La fête du village voisin", hvori Hr. *Martin* atter developperede sit affecterte Talent til Publicums Glæde, men ei til min.[1]) Det bedste var en Aria af en gammel Tjener, der trøstede sig ved at blive hjemme fra Festen ved en lille Flaske, som han drog op af Lommen og synger: les jolis gloux, gloux, me plaisent bien plus, que tout le frou frou des violons, et tous les zigzag du rigaudon, et tous les lanla d'une chanson etc.; dette Omqvæd erindrede jeg mig og sang det ofte paa min Reise i Italien. Jeg maatte desværre gaae ved 1ste Acts Slutning for at indpakke mine Sager. —

Man er altid saa rolig og let om Hjertet, naar Kufferten er lukket og alt færdigt til Afreisen; — alle Baand, som fænglede os, ere sønderrevne og have givet Plads for Haabet om at finde flere og større Glæder i det fremmede Land vi ile imøde; — hvorfor skjælve vi da ved at pakke ind til den sidste store Reise? Mon

---

[1]) Forf.s Anm.: Musiquen er af Boieldieu, den Componist, som den Tid var meest en vogue i Paris.

ikke Haabet ogsaa følger os over til hiint ubekjendte Land og foremaler os Glæder endnu langt saligere end de jordiske?

Jeg gik nu tilsengs og faldt snart i en sød Slummer omtrent ligesom maaskee nogle af mine Læsere ved dette lange Capitel, som jeg nu hermed vil ende.

FJERDE CAPITEL

Motto:
Adieu Paris, ville de boue!

Næste Morgen paa den Tid da „Aurora aabnede sin purpurfarvede Dør“ og Diligencen stod færdig til at kjøre, det er at sige omtrent Kl. 6 paa Postmesterens Værk[1]) iførte jeg mig min sædvanlige Reisedragt, ilede derpaa hen til *Wulff Salomon*, der laae i Sengen og først efter en Mængde Strækninger, Gabninger og Øiengniden kom til sig selv og gjenkjendte mig. Jeg havde forsøgt at overtale ham til at følge mig videre fort paa Reisen; han meente at han nu befandt sig i en god Havn, ønskede mig Lykke paa Reisen, skjænkede mig til Erindring sine Pistoler, som han ei mere havde nødig, men jeg desto mere mod Stratenrøverne i de vilde Bjergegne, som jeg ilede imøde. Han foer nu i Sengen, og jeg i Diligencen. Reiseselskabet var lidet interessant eller mærkværdigt, jeg vil derfor ei omtale det. Jeg satte mig efter min Skik op i Cabrioletten, Conductøren ovenpaa Diligencen i den saakaldte „Impérial“ d. e. en stor Kurv, hvor de Pakker lægges, der ikke er Plads til bagpaa, og formedelst den store Høide maae man almindeligen bruge en lang Brandstige for at komme derop, men man sidder almindeligen gandske herligt heroppe og nyder en meget frie Udsigt. Vi ankom henimod Middag til Melun og henimod Aften til Montereau, hvor jeg blev gandske henrykt af det landlige og smukke Syn

[1]) Politiske Kandestøber. II, 3.

af en Mængde smukt pyntede Bønderpiger og Karle, som dandsede paa en stor grøn Slette. Solen kastede sine sidste Straaler over den skjønne Egn, jeg syntes at føle mig langt gladere og mere tilfreds her end midt i Parises Vrimmel. — Vi naaede Auxerre d. 13de Septbr. næste Middag Kl. 12. Vi skiftede blot Heste, derpaa heed det atter: Allons Messieurs! Postillonen steeg ind i sine store Coureerstøvler, svingede sig op paa Porteuren, knaldede nogle Gange, og nu gik det som sædvanlig i stærkt Trav, Pidsken i Nakken dandsede op og ned, og hans blaae Kittel stod som en Luftballon om ham.

Den 24de Septbr. Kl. 7 om Aftenen ankom vi da endelig Gud være lovet til Dijon. Da jeg stedse har anseet det for en Dumhed at tage ind i dé største Hoteller og betale 3 Gange mere end man behøver, fulgte jeg Conducteurens Raad at tilbringe Natten i et lidet simpelt, hvor han var bekjendt. Men her mødte mig netop et forbandet Eventyr. Her befandtes nemlig 2de store velbestøvlede Gensd'armer siddende, som fik det fortvivlede Indfald at udbede sig mit Pas til Underskrift; jeg tænkte strax: Hilledød, her vil nok blive et artigt Vrøvl, og maaskee vil man forhindre din Afreise i Morgen. Jeg forklarede dem Sammenhængen og for at vise dem, at jeg var en honnête homme, lod jeg Vertinden bringe en Flaske Viin ind, som jeg bad dem probere; men hvad har Fanden ikke at bestille? En Officier, som tilligemed sin Frue sad i den store Stue, havde formodentlig fattet soupçon, at jeg var en Bedrager, som vilde bestikke Gensd'armerne, begyndte nu, dog paa en temmelig galant Maade, at quæstionere mig, og endelig at gjøre mig opmærksom paa, at mit Pas nødvendig maatte underskrives af Vedkommende og betydede Gensd'armerne, at de strax havde at begive sig med mig til Borgemesteren eller Mairen. Jeg maatte da nolens volens i den meest phantastiske Reisehabit marchere mellem 2de Gensd'armer, ligesom en Fange

hen til Mandens Bopæl. (I dette Øieblik spillede jeg unægteligen en Gavtyvs Rolle, som hører til Sternes Reisende).[1]) Vi ankom til Borgemesteren, da det just traf sig ved et lykkeligt Hazard, at han var ude og jeg maatte derfor drive tilbage. Men nu blev det bestemt, at jeg skulde føres til den commanderende General og examineres; dette var en forbandet Historie, umaneerlig sulten var jeg, og dertil, som enhver let kan tænke, efter 2de Nætters og 3de Dages uophørlige Reisen saa søvnig og mat, at jeg havde al Møie med at staae paa Benene. Vi stolprede nu afsted paanye, kom til Commandantens Port, klingrede paa, man kom ned og fortalte os — at Mr. le Commandant var ikke hjemme. Naa Gudskeelov, tænkte jeg idet vi vendte tilbage, men det faldt mig ind, at man nu sikkert vilde opholde mig og ei tillade mig at reise videre med Diligencen i Morgen gandske tidligt, da der i det samme atter indtraf en lykkelig Hændelse, som reddede mig. Det var nemlig Skjebnens allernaadigst fattede Resolution, at iblandt de sig i et Vertshuus opholdende Bacchi Mænd, tvende skulde blive saa umaneerlig drukne og hidsige, at de fore i Haarene paa hinanden, og ligesom jeg med mine 2de Ledsagere gik forbi Døren til dette Bacchi Tempel, foer den op og 2de rasende og overstadige drukne Mænd med hinanden i Haaret, her laae de og tæskede paa hinanden og skreeg og bandede. Dette kunde mine to Gensd'armer ifølge deres Embeds Natur umuligen taale at see paa og ilede til at annamme de kjæmpende, men een af disse var fornuftig nok at tage Flugten ned ad Gaden, Gensd'armen efter ham, og efter en lang Tids Forløb kom han endelig hæsblæsende og bandende: Sacre nom de Dieu! comme ce bougre là m'a fait courir! Dette Eventyr havde taget god Tid op, saa at da jeg kom tilbage til Vertshuset, var Inquisiteuren til Lykke gaaet sin Vei. Jeg lod derfor sætte i en Fart Mad paa Bordet, gav Gensd'armerne deres Flaske Viin, det var deux bons diables, de

[1]) Se Side 97.

havde ei Lyst til mere Renderi fra Herodes til Pilatus og recommanderede sig nu, uden videre at uleilige mig. Jeg nød nu min Mad i Roe, drak mig 1/2 Flaske Viin og priiste mig saare lykkelig, da jeg endelig engang kunde komme til Hvile.

Men hvorlænge var Adam i Paradiis? Ligesom jeg laae i den allerdybeste lethæiske Slummer, følte jeg pludselig noget at rykke i mig og Conducteurens Stemme at sige: „Monsieur, Monsieur! Levez-vous! Il faut partir, les chevaux sont mis!!" Hurtig kom jeg i Reiseklæderne og entrede op i Cabrioletten. Postillionen tændte sin Kridtpibestump, og nu gik det i sædvanlig gevaldig Fart og under dygtige Pidskeknald klisk! klask! ud af Byen. De tiltagende Bjerge, der alt begyndte at blive af temmelig gigantisk Høide, mindede os om at vi vare i Jura Dep. og nærmede os til en af Europas største og mærkværdigste Bjergkjæder. Hvert Øieblik maatte vi holde stille ved uhyre steile Bakker og sætte Hemskoen (le sabot) paa Hjulet; det gik desuagtet almindeligen i en Fandens Fart, skjøndt Hestene gjorde alt deres for at holde tilbage. Endelig kom vi op paa Toppen af Bjerget Roland, et af de høieste, hvorfra jeg med stor Glæde saae Dôle liggende ved Foden, og nu fore vi næsten i Galop ned i Dalen og under lystige Knald svingede vi ind ad Porten i Postgaarden. Her siger ogsaa Diligencen stop, da de tiltagende Bjerge og smale Bjergveie gjør det umuligt at komme videre frem med et saa svært Kjøretøj.

Postgaarden, som tillige var Vertshuus, var den smukkeste Bygning jeg saae, og da det nu var min Bestemmelse at fornøie mig her et Par Dage og oppebie Passets Ankomst fra Paris, lod jeg mig anvise et Kammer i anden Etage, hvorfra jeg havde en overordentlig deilig Udsigt over Omegnen. Kl. var 12 ved vor Ankomst, og var jeg bandsat hungrig. Endelig kom da Maden paa Bordet, og jeg nød nu et velsmagende og copiøst Maaltid.

Her stod jeg nu ligesom en eenlig Fugl, en indvortes

Stemme tilhvidskede mig: Ja min Bro'er! nu maae Du sgu see til hvorledes Du kan more Dig selv og fordrive Tiden. Til Lykke havde Vertinden 3 Døttre, smaae, vævre og naive Pigebørn, der løb omkring i Kjøkkenet ligesom Muus og hjalp at lave Mad; dette var nu en herlig Resource, og da Kjøkkenerne almindeligen i Frankerig ere offentlige Forsamlingssale, hvor man sans façon kan gaae ind, tage sig en Stoel og sætte sig ved Skorstenen og slaae en Sludder af, uden at man som hjemme i Danmark behøver at risquere at faae et Forklæde for, en Karklud om Halsen og kaldes for Kjøkkenskriver, Pottekiger eller Pigernes Jens[1]) etc., saa gjorde jeg dette til mit fortrinligste Opholdssted og spøgede med Pigebørnene eller hjalp dem med at sætte Gryden paa Ilden. Jeg gjorde nu ogsaa en Spadseretour ud i Byen, der kun bestaar af en eneste reel Gade ligesom Ringsted, saa at man ei behøver at frygte for at gaae vild. Vinduerne i Husenes nederste Etager ere alle forsynede med stærke Jerngittere, der see ud som Fængsler og give Byen et melancholsk Udseende. Det heed sig, at det var for at hindre Tyverier. Fortouge existere her ei, og den havde overhovedet en stor Liighed med ovennævnte sjællandske Kjøbstad. Hvad imidlertid denne Bye mangler indvendig, har Naturen rigeligen erstattet den udenfor. Her findes nemlig strax udenfor en overordentlig stor og deilig Promenade, beplantet med høie Træer, som kaldtes le cours og er bekjendt som en af de smukkeste i Frankrig. Her spadserede jeg under mit Ophold og blev henrykt over de deilige Udsigter, den tilbyder, tit sad jeg mig paa en Bænk og fordybede mig i Beskuelsen, fuld af det inderlige og ved slige Leiligheder saa sædvanlige Savn af en Ven, som kunde dele min Beundring. Jeg har aldrig følt mig vemodigere stemt end i slige Øieblikke, naar jeg ret har været gjennemtrængt af Beundring over

---

[1]) „Pigernes Jens", dette Udtryk maa altsaa være ældre end almindeligt antaget, og skriver sig ikke, som almindelig antaget, fra Krigen 1848.

den herlige Natur. Ved Vertshuset var ogsaa en gandske smuk Hauge, der vendte ud til Landeveien; her lod jeg min Caffe bringe ud og sad paa en Bænk med min Pibe i Munden og betragtede de forbifarende Mennesker og Vogne, her gik jeg ogsaa og spadserede med Smaaepigerne, hvoraf den ældste ved Navn *Victoire* havde megen Forstand og meest interesserede mig, endskjøndt hun langtfra ei var saa smuk som hendes Søstre. Den hele Familie var jevne og godmodige Folk, det lod som om de havde en særdeles Godhed for mig, thi de opvartede mig med en forskrækkelig Iver og Velvillighed, og man mærkede paa hele deres Væsen, at man var et godt Stykke Vei fra Paris, hvor Pigerne aldrig havde været.

Det gik mig her ligesom i Altona „im holsteinischen Hause", jeg blev snart ligesom jeg var hjemme. Da jeg havde mærket, at Mllerne holdt meget af Musik, tog jeg min Violin frem for en Dag; dette var ret Vand paa deres Mølle, man rangerede sig paa Stole, og af deres Gebærder og Bifald lod det til, at de fandt, at jeg spillede endnu bedre end Stadsmusicanten i Byen. Nu fik vi ogsaa en Guitarre, som der i en morderlig Hast blev sendt Bud efter i Byen hos en Veninde, og jeg opvartede dem nu med alle de franske Romancer jeg vidste udenad. Derved opnaaede jeg Hosernes Grønhed hos disse velsignede Pigebørn, og mod Aften vandrede vi alle Arm i Arm ud langs med Floden i den grønne Lund, spøgede, loe og sang, indtil det blev mørkt, og vandrede saa atter hjem at soupere og musicere paanye. Man vil let forestille sig, at Tiden gik paa en meget behagelig og uskyldig Maade, og jeg har altid erfaret, at ud af at ville agere „faarnem" Herre, commandere og være bange for at encanaillisere sig med simple Folk kom der intet; men derimod ved ei at stikke Snuden i Veiret, være venlig mod alle og, saa vidt gode Sæder tillade det, synge med de Fugle, man er iblandt, er man baade sikrere paa ei at blive taget ved Næsen, har den

Behagelighed at see glade Ansigter omkring sig, hvilket jeg er lige saa stor en Elsker af som Acteur *Olsen*, og endelig ei at blive bagtalt, naar man forlader dem.

Endelig kom da Posten d. 26de om Aftenen, og jeg modtog nu et Brev fra *Vogt* med Passet, der satte mig i Stand til som en frie Fugl at flyve hen hvor Pokker jeg vilde. Jeg tøvede ikke med at lade mig indrollere næste Dag i Diligencen til Genève, men den var allerede propfuld af Engelske. Jeg bandede disse næsvise, kjedsommelige Engelskmænd, som nu have oversvømmet hele Verden, og da jeg nu absolut vilde væk, spurgte jeg om jeg ikke kunde sidde ovenpaa i „Imperialen". Dette tillod man mig gjerne; Diligencen var NB. ikke større end en almindelig Karet og havde kun 2de Heste. Fire store Engelskmænd stege nu ind, tvende satte sig udenfor paa Kudskens Sæde, denne havde sin Plads paa Hammelen paa en Sæk, og jeg entrede da med endeel Anstrængelse op i Imperialen. Hilledød, hvor var jeg kommen høit tilveirs. Kurven var saa lille og saa stærkt bepakket, at jeg havde ondt ved at faae Plads til mine Been, intet havde jeg at holde mig i, og jeg sad her paa en Sæk, svævende mellem Himmel og Jord og balancerede. Da Vognen nu begyndte at age og dingle, havde jeg al min Nød med at holde mig fast, flere Gange naar der kom et Skub, var jeg paa pointet at styrte ned paa min Hals, og jeg ærgrede mig forbandet over, at jeg ikke hellere var blevet hjemme end at sidde i Livsfare paa dette bevægelige Taarn, og jeg gruede for Natten, da man kunde risquere at vælte eller i det mindste at kjøre i et Hul, hvilket aldeles vilde sætte mig ud af Balancen. Det er imidlertid en herlig Indretning med den menneskelige Natur, *at man kan vænne sig til alt*, thi efter en Times Kjørsel hørte mine ængstelige Reflexioner op, og jeg fandt, at jeg sad ret godt, fik Ild paa min Pibe og tænkte: Naa Herregud, man maa tage Verden som den er og kjønt tage tiltakke, jeg er ingen Pedant, og jeg *hæver mig* over de storsnudede Engelskmænd!

Under disse Reflexioner paakom der en dygtig Regnbyge, gesvindt fik jeg efter Sædvane min store med Voxdug forede Chenillekrave paa med Voxsiden ud, og lidt efter stak en af de inde i Vognen sig befindende Engelskmænd (en sand Menneskeven) en stor Silkeparaplye op igjennem Vinduet til mig, og det er nu i denne særdeles romantiske og pittoreske Attitude, at mine Læsere behageligen kunde betragte mig paa Titelkobberet af denne Reise.[1]) Jeg har med Flid valgt denne Scene til Frontespice, da den er en af de meest sentimentalske og hæver sig som et Centralpunct, hvorfra jeg kan overskue min hele Reise. Egnen og Veien vedblev bestandig at være herlig, og vi ankom i Mørkningen til Poligny. Her kravlede jeg ned af min høie Bolig og nød i Selskab med mine Reisecammerater et net lille Aftensmaaltid. Disse Personager vare ikke saa gale, da jeg lærte dem at kjende noget nøiere, 2de af dem vare Amerikanere ved Navn *Wright* og *Walker*, disse kunde aldeles ikke tale andet end Engelsk, men en lille Fyr, navnlig *Overand* talede godt Fransk, ligesom ogsaa en Mr. *Robertson*, en meget vakker og artig Mand, Skotlænder og Kjøbmand i Livorno, som jeg nærmere kommer til at omtale; han havde en Dreng med sig paa 11 à 12 Aar ved Navn *Schott*, en slem uopdragen Hvalp, ret en Vægterknold, som jeg ogsaa nærmere kommer til at omtale, da jeg flere Gange formedelst overdreven Uartighed var nødt til at give ham Strambux.

Jeg kan ikke nægte, at jeg jo drog et Suk, da jeg efter Maaltidet atter skulde entre op paa mit Himmelsæde, ingen af de Medreisende yttrede mindste Tilbøielighed til at afløse mig, men kun Formaninger til at holde mig brav fast og tage mig i Agt for ei at dratte af. Jeg gravede mig saa dybt et Hul som muligt i Halmen, barricaderede mig til alle Sider med Sække og Pakker, saa at jeg laae omtrent som et mathematisk Instrument

---

[1]) Se Forfatterens Pennetegning foran paa Rejsens Titelblad, gengivet i Faksimile.

i et Futteral og bedækkede mig med Kapper og Kavaier, thi det var temmelig koldt i disse Bjergegne. Det blev nu Midnat, jeg laae med Næsen i Veiret og betragtede den stjernefulde Himmel. Jeg havde et Par Gange svære Søvnattaquer og blundede virkelig ogsaa en liden Stund i denne farlige Stilling, Gudskeelov at jeg kom heelskindet derfra! Det var endnu bælmørkt da vi naaede St. Laurent, et lidet Poststed i en temmelig vild Egn. Det varede længe inden vi kunde faae Pigen og en Karl vaagne og ud af Sengen. Vi famlede omkring i Mørket indtil vi naaede Kjøkkenet, hvor vi fik tændt Ild paa Skorstenen og sadte os nu omkring Luen med udstrakte Hænder, thi det var saa hundekoldt, at Tænderne klaprede os i Munden. Det var virkelig et meget romantisk Syn at see denne Gruppe af forfrosne i phantastiske Reisedragter klædte Personer omkring den store Ild. Da vore Lemmer vare nogenlunde optøede, og vi havde gabet, strækket og skuttet os en halv Times Tid, maatte vi atter tilvogns. Dagen begyndte nu at grye, og den opgaaende Sol forgyldede Bjergenes Toppe, de store Skygger svandt mere og mere, og atter havde jeg det herlige Syn af Naturens gradevise Opvaagnen. Mr. *Overand* havde været saa galant at løse mig lidt af og lade mig tage hans Plads paa Kudskesædet, dette gjorde en meget herlig Effect i mine forkrummede Been og mine ømme Lemmer. Vi begyndte nu at bestige et af de allerhøieste af Jurabjergene, Dôle kaldet, det var den uhyreste Bjergmasse, jeg endnu havde truffet paa. Vi stege derfor alle ud af Vognen og vandrede langsomt op; jeg gjorde Compagni med Mr. *Overand*, som var en artig og dannet ung Mand og vi meddelede hinanden vore Forundringer og Henrykkelser. Høiere oppe traf vi paa en Kilde, som kaldtes Napoleons Kilde, her sad vi os og drak af det klare Vand og betragtede Qvæget, som gik med Klokker om Halsen og græssede i Bjergkløfterne, nogle høit oppe, andre dybt nede i Dalene; umuligen kan jeg beskrive denne Scene, og besynderligt nok, ved at nærme mig

til en af de grueligste Precipicer, hvis Sider er som en Muur, faldt Øhlenschlägers Digt mig ind:

I Juras skiønne Egne,
Ved Biergets Kjæmpefod,
Der viser man en Klippe,
Den er besprængt med Blod."[1])

Min Phantasie blev sat i Bevægelse, og jeg syntes næsten at see Blodet nede i Afgrunden af de ulykkelige Brudefolk, som styrtede derned.

Men endnu havde vi ei naaet Toppen, endnu ventede mig et Syn, der overgaaer alt, hvad jeg har seet, et Syn, som jeg anseer for det mærkværdigste og mest henrykkende af alt, hvad jeg har seet fra Kjøbenhavn til Algier. Jeg lægger her atter Pennen, ei for at samle Kræfter til at beskrive det; thi det kan jeg aldrig, men for endnu engang i Indbildningen at nyde det lykkeligste Øieblik af min Reise, et Øieblik som jeg aldrig vil kunne glemme saalænge jeg lever, og i hvilket jeg med den største Enthousiasme har sandet Jean Pauls Ord: *Nur Reisen ist Leben!!!*

Vi havde nemlig naaet Toppen af Bjerget, men endnu dannede Klippevæggene en Huulvei. Endelig hørte denne op, og hvo er istand til at male det guddommelige Prospect, som nu aabnede sig for os. Fra denne forfærdelige Høide laae hele Canton Leman, ligesom et Landkort for os med Genfersøen i Midten, ligesom et i Græsset henkastet Speil, klart og glimrende, i Form af en Halvmaane, paa hvis ene Spids Staden Genève med sit Kirketaarn speilede sig i Vandet. — Hvilket Paradiis! Lige over for os begrændsedes det af de uhyre sneebedækkede Alper, der dannede som en Muur, og hvo beskriver min Forundring, da jeg saae, at det jeg hidtil havde antaget for en Skye, var det kridhvide med evig Snee bedækkede Montblanc! Den som ikke undertiden føler for meget og for ømt, føler vist altid for lidet, og usel og ulykkelig anseer jeg det Menneske

[1]) Jura-Bierget. Romance af Oehlenschläger. (Digte 1803.)

for, som ei kan opvarmes ved Betragtning af slig en Scene. — Man anseer det for et af de fuldkomneste og meest maleriske Steder i Europa, og af alt, hvad jeg har seet, kan heller intet nærme sig dertil i Storhed og Riigdom undtagen — Algier, ja mine Herrer: Algier, som intet mangler uden Folk til at paaskjønne det, som ovenikjøbet har det store Hav, hvor man kan nyde det stolte Syn af Linieskibe manøvrerende i en Storm. —

Da Tusmørket begyndte at falde paa, rullede vi ind i Genève.

Da jeg nu saaledes har forladt Frankrig og befinder mig i Schweitz, troer jeg, at mine Læsere ei ville finde det uovereensstemmende med Tingenes Natur, om jeg hermed sluttede den 2den Afdeling af min Reise; og saaledes slap vi da langt om længe ud af den.

TREDIE AFDELING

REJSEN GJENNEM ALPERNE

Motto:

Dies stolz umthürmte Land gleicht Tempes Flur,
Mit jedem Reitz der Schöpfung übergossen!
Dies Wunderwerk der göttlichen Natur,
Von Schönheit wie von Glanz der Sonn' umflossen!

MATTHISON.

FØRSTE CAPITEL

GENÈVE

Motto:

Ille terrarum mihi præter omnes angulus ridet.

HORATIUS.

Idet vi kjørte ind i Byen mødte vi en Karet, hvori sad en sortklædt Mand, der havde en frappant Lighed med Baron *Schubart*, men da jeg efter hans Fortælling i Frankfurt om sin Bestemmelse umueligen kunde formode ham her paa denne Tid, slog jeg det ud af Hovedet, endskjøndt Tilfældet virkelig siden opklarede, at det havde været ham selv i egen Person. Vi steege af paa Posthuset, og jeg begav mig nu strax til et Vertshuus, kaldet „Les balances d'or", men Huset var saa spækket fuldt med Gjæster især Engelskmænd, at man ei kunde modtoge mig uden at bringe Overvægt i Balancen. Saa, Fanden i Vold, tænkte jeg, kan man nu hverken komme i Carether eller Huse for lutter Engelskmænd! da pludselig en Tjener kom farende ned og meldede, at en af disse Europas Snyltegjæster var paa pointet at rejse bort. Bon! svarede jeg, Raden kjørte, og man førte mig op i 4de Etage i et lille bitte Værelse. Mine andre Cammerater havde faaet Plads i „la Cou-

ronne“ og *Robertson* med sin Dreng i et andet. Den følgende Morgen, den 29de Septbr., begav jeg mig ud at tage Byen i Øiesyn. — Denne Bye er saa umaneerlig fuld af Engellændere, at de næsten overstiger Indbyggernes Tal, og man mødte en Mængde stive langlivede Madammer og phantastisk klædte Herrer, der saae ud som de havde ondt i Maven, derimod næsten ingen franske Damer eller rettere Schweitzerinder. Selv paa Promenaden, der ligesom Philosophgangen i Kbhvn. omgiver Byen, mødte man næsten ingen, og jeg faldt i stor Forundring over den Eensomhed og Melancholie, der herskede. Skade om de mange Engelskmænd skulde have befængt denne Stad med Spleen, thi Naturen syntes at have bestemt den til Bolig for Munterhed og Lyksalighed.

Henimod Aften fik jeg tilligemed mine Cammerater det herlige Indfald at leie en Baad og lade os roe ud paa Genfersøen. Vi vare alt temmelig langt ude i Søen, da Solen sank ned bag Bjergene og lidt efter lidt udbredte Tusmørket sig over den hele Egn, men da stod endnu Montblanc glødende i Solens Straaler med sit hvide Hoved. Langsomt og hensjunkne i Beundring roede vi tilbage, og først seent, da Mørket dækkede Egnen, svandt den sidste Straale af Bjergets Top.

Næste Dag tog jeg mig for at tage Byen endnu nøiere i Øiesyn. — Jeg begav mig hen at finde mine Reisecammerater for paanye at gaae med dem paa Spor efter Befordring. Jeg har før fortalt, at 2de af dem, nemlig Hr. *Wrigth* og *Walker* ei kunde tale andet end deres Modersmaal, naar jeg undtager bonjour og adieu, som de havde lært paa Reisen, men da dette ikke slog til for at holde en flydende Samtale og tilkjendegive sine Meninger, var der intet andet for end at jeg maatte tale Engelsk, om det saa skulde ud gjennem Sidebenene paa mig; jeg tog derfor Mod til mig og see: da gik det nok saa herlig, thi hvad jeg ei vidste Navnet paa udtrykte jeg med Gestus, og paa denne Maade forstode

vi hinanden herligt. Jeg har siden havt Leilighed til at erfare, at der gives intet bedre Middel til at lære et Sprog end at befinde sig blandt Folk, hvor man absolut *skal* tale det, enten man kan eller ikke, og paa denne Maade er jeg nu kommen til at slaae mig ret vel igjennem baade med Engelsk, Italiensk, Spansk, Lingua franca (dette taler jeg da endelig forbandet flydende, om jeg selv skal sige det) og i en snever Vending ogsaa med Arabisk. Vi vandrede omkring paa Jagt efter Veturiner, og da der bestandig var Vanskeligheder i Veien, bleve mine Cammerater kjede af det og besluttede at blive for det første i Genève. Jeg begav mig nu til min fjerde Reisebroder *Robertson*, og ved et lykkeligt Tilfælde fik vi strax fat paa en gammel Veturin fra Turin, der lod sig accordere til, naar han kunde træffe en 4de Mand til, for 6 Louisd'or pr. Mand at bringe os i 6½ Dag til Mayland over Simplon med Maaltider og Natteleie hver Nat iberegnet. Dette var nu unægteligen meget billigt, vi sloge til, og han gav efter Skik og Brug en Guldmynt fra sig som Pant paa at han skulde opfylde alle Betingelserne. Strax efter fik han ogsaa den manglende Reisebroder, en ung Engelskmand, og han bestiltes nu til at holde for vor Dør næste Morgen tidlig.

Det var det skjønneste Veir man kunde ønske, ingen Vind rørte sig og Søen stod stille og klar som et Speil. Jeg besluttede derfor hen paa Eftermiddagen at gjøre mig en eensom Promenade langs med dens Bred. Jeg tog derfor Stok i Haand, *Matthisons* Digte i min Lomme og gav mig paa Veien. Den slyngede sig stedse i en liden Afstand fra Strandbredden og var begroet med Træer og Buske; omsider førte den mig til Indgangen af en stor Hauge og brilliant Lyststed. — — Jeg drog et dybt Suk, tænkte ved mig selv: skulde Du vove at gaae derind? — — Jeg steeg nu ind og fordybede mig i Havens grønne Gange. Paa engang stod jeg for en skjøn Bygning med en Altan, hvorpaa stod en gammel Mand, som jeg strax gjorde en Compliment for, og da

jeg antog ham for Eieren, bad jeg ham undskylde min Nysgjerrighed, en Følge af hans Hauges uimodstaaelige Skjønhed etc. Manden var yderst galant, indlod sig i en Samtale med mig, bad mig bruge min Frihed. Jeg spadserede nu videre op ad en Gang og ned ad en anden indtil en Pavillon, der stod eensom ved Søens Bred, omskygget af Træer. Her sad jeg mig og nød det mig uforglemmelige Syn af den hele maleriske Egn og Genève, som speilede sig i den klare og stille Søe. Hvilken Aften! Hvilken Natur! — Maaskee beskylder man mig atter her for at være en Sværmer, og endskjøndt jeg aldeles ikke affecterer eller ønsker dette Navn, vilde jeg dog hellere være det her end en Blok, der kunde være ufølsom ved Synet af en slig Scene; det var en af de allerstørste Nydelser, jeg har havt paa min hele Reise i dette Øieblik at læse den Matthisonske Ode, hvoraf jeg her vil anføre nogle Fragmenter.[1]) — — Mørket faldt mere og mere paa. Jeg blev siddende fordybet i Betragtninger. Dette majestætiske Aftentableau satte mig som sædvanlig i en traurig Stemning, thi jeg sad jo her gandske alene over 200 Mile borte fra mit Fædreland og de Mennesker, der bestandig delede mine Glæder og mine Sorger; nogle bittre Erindringer, som jeg saa gjerne vilde forjage, trængte sig imod min Villie ind paa mig, og jeg havde Leiiighed til at erkjende Sandheden af Jean Pauls Ord: „Paa en saadan Aften springer Forbindingen op af gamle Saar og de bløde paany“. Jeg maatte gjøre Vold paa mig selv for at forlade dette Sted, og vandrede nu langsomt og alvorlig tilbage til Genève, hvor jeg efter et tarveligt Aftensmaaltid pakkede ind til Reisen, ladte mine Pistoler, og gik tilsengs.

Hvor inderlig gjerne havde jeg opholdt mig meget længere i dette jordiske Paradiis, der fremfor alle andre Steder havde en fængslende Kraft for mig, og hvor tungt

[1]) Disse Digt-Fragmenter af den dengang meget yndede tydske lyriske Digter Friedrich v. Matthison (1761—1831) udelades. Forf. gjorde senere Digterens personlige Bekjendtskab. Denne var paa den Tid i høj Yndest særlig for sine poetiske Naturskildringer.

er det ikke, naar man er i en diplomatisk Stand, hvis mangfoldige og for Fædrelandet og Europas Ligevægt saa vigtige Forretninger[1]) jager een med Fuglens Fart gjennem Verden, og kun tillader een at see sig om i Flugten, men ei at dvæle paa en grøn Green, om man er nok saa mødig.

ANDET CAPITEL

Motto:

Ach, welcher neugeborne Tag war nun auf der Erde und lagerte sich in das herrliche Thal! — —[2])

Saaledes taler Naturens ædle og ophøiede Maler Jean Paul, saaledes var den deilige Morgen, da jeg med *Robertson* og vor nye Reisebroder, *Brandt*, kjørte med Veturinen ud af Genève. Klokken var 7 da vi afreiste, og for desto bedre at tage den deilige opvaagnende Natur i Øiesyn havde jeg sat mig udenpaa hos Veturinen, der havde spændt ligesom et lidet Lærredstelt ud over sit Sæde understøttet af en Stok paa hver Side; vi havde 2de ret gode Heste for, og her sad jeg nu meer froe og glad end mangen Konge paa sin Trone. Den stigende Soel udbredte en mild og yderst behagelig Varme og viiste os vor Vogn og vore Personer med lange Skygger og Hestene med lange Styltebeen paa Haugemurene; jeg fik min Pibe tændt og smøgede den med det inderligste Velbehag, idet jeg betragtede de usigeligen romantiske og afvexlende Omgivelser. — — Mine Reisebrødre *Robertson* og *Brandt*, jeg taler ei om den uartige Dreng, vare ogsaa gandske henrykte derover. Den sidste Herre var et smukt og artigt ungt Menneske, han var tillige temmelig cultiveret, havde reist meget og talede perfect Fransk og endog taalelig Tydsk; da nu *Robertson* ogsaa talte Fransk, var det en betydelig Behagelighed for mig

[1]) Disse Udtryk er naturligvis ironisk mente.
[2]) Resten af det lange Citat er udeladt.

at kunne meddele mig med dem, og jeg maatte virkelig prise mig heldig ved at reise med saa underholdende og artige Mennesker. — — Vi nærmede os nu til Enden af Søen. Solen svandt bag de mørke Klipper og forgyldede deres Toppe, da det alt var dunkelt paa vor Vei, og levende erindrer jeg mig at jeg her netop kom til at tænke paa det Sted i „Røverborgen", hvor Aimar synger:

Huldt Fjeldet staaer i Solens Aftenrøde,
Og Himlen hvælver sig saa klar.

Jeg sad mig just til at nynne herpaa til stor Fornøielse for Veturinen, som var stor Elsker af Sang, og ofte siden bad mig at synge. Jeg beholdt stedse mit Sæde udenpaa hos ham og var lykkelig ved ei at behøve at krybe ind i Æsken, og her at kunne see mig om, synge, ryge Tobak og ei afbrydes i mine Betragtninger. Vel gik det ei hurtigt, det høieste var en Luntetrav, men Herregud, deels skulde de arme Heste trække os lige til Mayland, og deels føler man saamænd paa en Vei som denne ingen Tilbøielighed til at jage afsted. Jeg kan derfor ei andet end af gandske Hjerte anbefale denne Reisemaade for enhver af mine Læsere; har man Lyst at spadsere, saa spadserer man, er det slet Veir, kryber man ind i Æsken, der er saa stor som en af de største 4sædige Carether i Kbhvn. og hvori der altsaa er Guds Velsignelse af Plads, hver Aften faaer man sit gode varme Maaltid, kommer i en god varm Lulle, faaer sin Kaffe om Morgenen og har aldeles intet at sørge for eller tænke paa; Veturinen besørger alt.

Om Aftenen da de sidste Straaler vare forsvundne af Bjergenes Toppe, ankom vi til en liden Bye St. Gingoulph (Gingo). Her var nu Maalet for vor Reise for i Dag og vort Nattequarteer. Veturinen kjørte os ind i en Gaard, hvor vi bleve førte ind i nogle gandske anstændige Værelser, Hestene spændtes fra, Vognen lukkedes i Laas og Aftensmaaltidet blev bestilt. Jeg tog her en alvorlig Afskeed med det yndige Canton Leman

og den fortryllende Genfersøe. Næste Morgen Kl. 4 bleve vi udpurrede af Veturinen, der var en hidsig gammel Personage, han lignede endeel Mr. *Casorti*, med en stor krum Næse, en kort Trøie, korte Skjægs-Buxer, blaae Strømper og en Nathue under Hatten; han brummede, naar vi ikke vare gesvindte nok, men formedelst hans Alder, hans lystige Maade at skjænde paa og fordi Vreden gik strax over, tilgav vi ham gjerne og brød os ikke derom. Vi maatte altsaa hurtig i Klæderne, og neppe fik jeg Tid til at helde en Kop Kaffe i mit Spunds; i en Fart var vi i Vognen, og nu dinglede vi da saa doucement afsted i Dagbrækningen. Snart fik vi det herlige Syn af Rhonen, der i rivende Fart tumler sig afsted med sine hvide skummende Bølger og hvis Bred vi bestandig fulgte. Om Middagen naaede vi St. Maurice, en liden Bye ved Rhonens Bred. — Da jeg hørte at det vilde vare noget inden der anrettedes, greb jeg efter min gamle Maneer Leiligheden til at gjøre en eensom Excursion. Over Rhonen er en temmelig stor Broe med en Port, der udgjør Schweitzes Grændse; jeg besluttede at gaae over denne Broe og gjøre en lille Tour ind i Schweitz, der ogsaa heel vel forkyndede sig ved 2de ubedragelige Veivisere, nemlig 2de himmelhøie kjæmpemæssige Bjerge. Opad dette ene Bjerg slyngede sig en vakker Fodstie, ad hvilken jeg gik saa højt op, at jeg havde frie Udsigt over Egnen. Her leirede jeg mig i Græsset. Under mig laae St. Maurice gandske liden, Rhone saae ud som en liden Bæk, hist og her glede Skyer forbi Bjergene og hængte lige som Uldstykker paa deres Vægge, medens Spidserne stode opragende i den blaae Luft og hvide, ligesom med pudrede Parykker. Græshopperne snurrede, Quæget brølede, en Ørn steeg højt oppe i Skyerne, og langt borte hørte man en Klokke ringe. Jeg opholdt mig en Timestid heroppe og nødig forlod jeg dette deilige Sted.

Vi nøde nu et meget velsmagende Middags-Maaltid ved table d'hôte, hvorved der befandt sig et Par engelske

Kammerkiskener, der vare ankomne med en Lord, som med Kone, Børn, Informator og Tjenestefolk i 2de store Vogne og en Rustvogn til Bagage, reiste til Italien. Hændelsen gjorde, at vi bestandig siden fulgte med denne Familie, som et Par Gange satte os i Forlegenhed for Natteleie, da de gjerne optog hele Huset. Over Bordet fortalte Verten, at der var Røvere ved Domo d'Ossola, som for nyelig havde udplyndret Reisende. Dette var virkelig en nydelig Efterretning; vi fandt det derfor rigtigst at eftersee vore Pistoler og lave os til Slag; imidlertid trøstede jeg mig med at Lorden altid var lidt i Forveien for at opkapre Natteleierne, og at Røverne altsaa nok vilde expedere ham først, og saa maaskee lade sig nøie, thi der var nok at tage af. I Mørkningen ankom vi til Martigny. Her forefaldt intet mærkværdigt undtagen at den uartige Dreng qvalificerede sig til Strambux og Knips paa Næsen, som jeg strax meddelte ham, han vragede Maden, og gjorde Grimacer, naar han ei fik først, var endog nogle Gange paa Veien til at flæbe, kort sagt, det var ret en Ravneunge. Næste Morgen begave vi os atter paa Veien, som bestandig vedbliver at være riig paa Naturskjønheder.

TREDIE CAPITEL

Motto:
„Scandit inaccessos brumali sidere montes,
„Nec meminit lethi, nimbosque aut frigora curat."
CLAUDIAN.

Sion eller Sitten er en temmelig stor Stad, Hovedstaden i Wallis. Vi toge tilligemed Lorden ind i et smukt, stort Vertshuus og jeg ilede strax ud for at tage Byen i Øiesyn. — Vi spiste til Middag ved et stort table-d'hôte i Selskab med Lordens Børn, 2de deilige smaae Drenge, deres Hovmester, en Schweitzer, der lod til at være temmelig storsnudet over sin employ, og de to

Kammerjomfruer og flere Reisende. Vi bleve fortreffelig opvartede og nøde 3 à 4 Retter Mad med Desert og Viin, samt Caffe, og jeg kan virkelig ikke begribe, hvorledes Veturinen har fundet sin Regning ved at traktere os saaledes for en saa ringe Betaling. Efter Maaltidet reiste vi som sædvanlig i Compagnie afsted.

Veien vedblev at gaae langs med Rhonen og Egnen var skrækkelig vild. Alle de os omgivende Bjerge vare bedækkede med Snee og hævede sig perpendiculair i Veiret ligesom Mure eller hængte i forfærdelige Masser ud over vore Hoveder og dannede Hvælvinger, der truede med at knuse os. Vi steege ud af Vognen for tilfods endnu bedre at nyde dette stolte Syn. Aftenen faldt paa, Tusmørket udbredte sig i Dalen, og nu stode disse forfærdelige Klipper halvt i Dag halvt i Nat og — som Jean Paul udtrykker sig — bukkede sig ikke som Oldinge for Tiden, men kneiste evigt. Deres Hoveder bare Krandse og Kjæder af Roser af Skyer, men saa ofte som Stjerner trængte sig frem af det tomme dybe Ætherhav og glimrede ud af de blaae Bølger, saa blegnede Roserne paa Bjerget og faldt af. Kun det høieste af dem skuede som en høiere Aand længe efter den dybe eensomme Soel og glødede henrykt. Og da vi atter saae op mod Himlen, glimrede alt alle dens Stjerner, og Bjergene bare istedetfor Rosenkjæder udslukte Regnbuer, og Kjæmpen blandt Alperne var, istedetfor [med] Roser, krandset med Stjerner. Ogsaa Maanen, dette Fyrtaarn paa Kysten af den anden Verden, steeg op, udbredte sit magiske Skin over Dalen og spillede i Rhonens ilende Bølger. Dyb Taushed herskede trindt om os paa Rhonens Brusen nær.

Turtmann eller Tourtemagne. Her var kun et eeneste Vertshuus, og dette var især ved Lordens Ankomst blevet proppet fuldt af Gjæster. Da vi formedelst den paafaldende Nat, Hestenes Træthed og Veienes Vanskelighed ei vilde lade os afvise, blev Verten nødt til at overlade os sit eget Værelse. Varm Mad var der ei at tænke paa

at faae, og vi toge derfor tiltakke med Smør og Brød og en god Schweitzerost, som blev os bragt af en høi, gandske smuk Schweitzerpige, der bar en vakker couleurt Dragt og talte et Sprog som Fanden selv ikke kunde blive klog paa. — Kl. 5 om Morgenen reiste vi tilligemed Lorden. —

Vi vare her ved Enden af Dalen, ligefor os hævede sig i en svimlende Høide det uhyre Simplon, som vi nu skulde til at bestige, og bag hvilket det skjønne Italien laae skjult. Vor Veturin maatte her spænde 2 Heste til for Vognen, hvilke han leiede her i Byen [Brieg], tilligemed en Postillon, og nu begyndte vi da saa langsomt at stige op ad denne Vei, som man anseer for et af den menneskelige Aands og den menneskelige Krafts største Kjæmpeværker, en stor Erindring om Napoleon, om hvilken jeg troer med Rette at kunne anvende mit Motto: „scandit inaccessos brumali sidere montes“. — Endelig omtrent Kl. 8 i Tusmørket kjørte vi ind i Byen Simplon eller Simpelen, som ligger paa den øverste Top af Bjerget og bestaaer kun af en eneste smal Gade. Her var kun eet Vertshuus, og atter var den ærgerlige Lord kommen os i Forkjøbet og havde optaget alt, saa at man meldte os, at der ingen Natteleie var at faae. Det var med Nød og næppe, at vi fik lidt Aftensmad ved et lille Bord i Storstuen — det store var optagen af en Mængde andre Reisende. Da vi imidlertid ikke havde Lyst til at vaage om Natten her oppe i Luften, frøs dygtig og gjorde Indvendinger, viiste man os endelig hen i et lille daarligt Huus i Byen og førte os ind i en stor Stue, hvor der fandtes et Par lidet indbydende Senge eller rettere Brixer. Jeg entrede op med Klæderne paa i een af dem; den var rigtignok djævelsk haard, men da jeg ikke er Pedant, lod jeg mig det ret vel gefalde og slumrede ret godt til neste Morgen Kl. 5, da vor Veturin atter spændte for, men NB. kun med 2 Heste. — — Vi begyndte nu at rulle nedad.[1]) — —

[1]) Baade Bestigningen og Nedkørslen af Simplon er udeladt.

Paa denne Side af Bjerget tales Italiensk, og vi mødte adskillige, som ønskede os: buon giorno Signori! — første italienske Bye, vi traf her paa Bjerget var San Marco, derpaa Isella, hvor man visiterede os — og endelig passerede vi la Briola — nu vare vi nede af Bjerget, rullede ind i Italien — og ud af denne Afdeling. Hurrah!!!

FJERDE AFDELING

ITALIEN

Motto:

Kennst Du das Land wo die Citronen blühn,
im dunklen Laub die Goldorangen glühn,
im sanfter Wind durch blauen Himmel weht
die Myrthe still, und hoch der Lorbeer steht?

FØRSTE CAPITEL

Motto:

Bella Italia alfin te miro
vi saluto amiche sponde!
l'aria, il suolo, i fiori e l'onde
tutto ride e parla al cor,
e del cielo e della terra
bella Italia tu sei l'amor.

Italien, det skjønne Italien, hørte til min Sjæls første Idealer. En mig uforklarlig og beroligende Vished om engang at komme derhen fulgte mig næsten fra min Barndom, og derfor hængte jeg saameget meer ved disse Phantasiens kjære Billeder og byggede dobbelt høje Casteller i Luften. Man forestille sig derfor min Glæde, da jeg nu fra Simplons Snee og sorte, frygtelig truende Fjeldmasser rullede ned i den henrivende Dal, Ossola. En varm italiensk Luft strømmede os imøde, Frakkerne bleve dragne af, og jeg kan umuligen beskrive den behagelige Følelse, som denne Overgang fra Vinter til Sommer foraarsagede mig. Himlen hvælvede sig saa klar og syntes højere og mere blaa end før; vi mødte nogle italienske Bønderpiger i en vakker couleurt Dragt med sort Haar og Øine, og talende deres melodiske Sprog. Alt forkyndede, at vi vare i et fremmed Land, og jeg anseer dette

for et af min Reises lykkeligste Øieblikke. Den gamle, forhen saa gnavne Veturin, var her ret i sit Element og begyndte at spøge eg snakke med Pigerne paa Veien.

Kl. 11½ ankom vi til Domo d'Ossola, som har en deilig Beliggenhed midt i den grønne frugtbare Slette. Alt her begyndte man at mærke, at man var i Musernes Land, thi hist og her vare Husenes Mure bemalede med Madonna-Billeder al fresco, og var det end ei just rafaelisk Arbeide, var det dog genialsk og characteristiskt. Her var et Slags Marked i Byen, og Gaderne vare fulde af en Mængde muntre Mennesker. Vertshuset, hvor vi toge ind, saae ud som et Pallads og havde indvendig et Gallerie, der løb rundt om den hele Bygning. Ja saaledes er de fleeste italienske Huse byggede, det er efter gammel østerlandsk Skik, og ligesom her i Algier og overalt i Levanten. Vi bleve førte op i en stor Salon, der gik ud til en udvendig Altan, hvorfra man oversaae den største Deel af Byen og den nedenunder vrimlende Flok af Bønder i deres Nationaldragter. Fruentimmerne havde almindelig deres Haar bart og opslyngede i en Krands, hvori var stukken endeel lange Sølvnaale med Zirater paa Enderne, hvilket lignede et Slags Diadem; de bare røde og blaae Trøier eller Snørlive, fordetmeste af Taft, et lignende Skjørt og hvide Strømper og Skoe; de havde livfulde Ansigter, mørke skarpe Øine og stode i en bandsat Contrast med vore Valdbyepiger. Vi fik os nu en anstændig Frokost med Desert af herlige Druer, og derefter fulgte jeg min sædvanlige Skik og smuttede ud at tage Byen i Øiesyn. Den var just ei særdeles deilig, men Gaderne var brede og Frescomalerierne og dens smilende Beliggenhed gjorde den interessant. Ved at see paa disse malede Vægge og Plankværker faldt den Scene af Øhlenschlägers „Correggio“ mig ind, hvor Verten Battista, idet han seer Antonio at hjelpe sin Søn at male Mænd paa Muren, siger:

„Der staaer Gud straffe mig den Gamle og lærer Drengen at tilsøle Væggen" etc.

Omtrent Kl. 3 agede vi afsted. Vi kom gjennem Byerne Vogogna, Baveno, Ornavasco, som alle have en yndig Beliggenhed, og mod Aften til Byen Margazzo, hvor vi i et simpelt lidet Huus med en Hauge til tilbragte Natten. For 4 à 5 Aar siden havde jeg, drevet af en besynderlig heftig og ahnelsesfuld Indskydelse, paa min egen Haand gjennemstuderet Verenonis italienske Grammatik og læst nogle lette Bøger i dette Sprog; siden havde en gunstig Skjebne sendt mig en Lærer i Baron *Rumohr*, som gav mig en grundigere Undervisning heri.[1]) Dette kom mig nu gandske herlig tilpas, da jeg ellers overalt i Italien vilde have staaet og gabet som et Fæehoved, og endskjøndt rigtignok Talen havde ondt ved at flyde, ja ei sjelden gik reent istaa, forstod jeg dog gandske godt hvad man sagde, og var ogsaa istand til at begjere de vigtigste Ting. *Robertson* talede ret godt og *Brandt* endeel bedre end jeg, saa at vi havde ingen Nød, hvor vi kom hen.

Kl. 5 næste Morgen den 6te October gave vi os videre paa Veien, og her synker atter Pennen af min Haand ved Erindringen om en af de meest romantiske og lykkeligste Dage, jeg har oplevet og som udgjør det 2det af de trende Hovedpunkter, hvorfra jeg overskuer min Reise. Det var kort efter Solens Opgang at vi nærmede os til Lago maggiore. Søen var stille som det klareste Speil, midt ude i den laae de deilige grønne Borromæiske Øer, og paa deres Bredder Byer, Stæder og Palladser omgivne af maleriske Bjerggrupper — dog jeg vil standse, thi jeg føler atter her mine Udtryks Svaghed, og hvo kan beskrive det, som er ubeskriveligt? Umueligen kunde vi modstaae vor Tilbøielighed til at giøre en Tour til Øerne, og vi lode derfor Veturinen kjøre i Forveien til Arona, som ligger et Par

---

[1]) Maaske den lærde Sprogmand og Historiker, Holsteneren Ditlev Christian Rumohr (1767—1849), der i mange Aar levede i Kbhvn. af en kgl. Livrente.

Mile herfra paa Strandkanten. Vi fik af nogle Fiskere en stor Baad eller Gondol med et paa Buer udspændt Telt over, 4 Mand til at roe, og nu svævede vi da ud paa denne chrystalklare Søe, glimrende af Morgensolens Straaler ligesom lutter Diamanter, og efter en Times Forløb ankom vi til Isola bella, hvor vi stege i Land.[1]) — — Vi roede nu ind til Arona og steege op i Vertshuset, som ligger lige ved Strandkanten, og hvorfra man paastaaer skal være den allersmukkeste Udsigt over Søen, og længe stod jeg hensunken i Beundring ved et Vindue, da Veturinen mindede os om, at det var paa Tiden at pakke ind og reise videre. Da vore første Forældre bleve udjagne af deres Paradiis, kunde de ikke have havt et længere Ansigt end jeg ved nu at jages ud af dette, men her var nu intet andet for; den haarde Nødvendighed, som vandrer omkring paa Jorden med sine Postilloner og Veturiner, maatte adlydes, og med et Suk krøb jeg op paa det gamle Sæde og vi jollede afsted. —

Endelig kom vi [den 7de October] ved Middagstid ind i den store prægtige Stad *Mayland* og holdt udenfor et stort Vertshuus kaldet „Albergo della città". Her steege vi ud og bleve førte op i meget vakre Værelser. Man fortalte mig, at her skulde befindes meget fortræffelige Bade her i Huset, og jeg ansaae det derfor fuldkommen overensstemmende med Naturen og efter en slig Reise, hvor jeg i flere Dage ei havde været af Klæderne, at foretage mig en general Renselsesfest. — Det gjør, for at jeg skal bruge en kjøbenhavnsk Artillerie-Officiers Udtryk, „en særdeles interessant Sensation i et Menneskes corpum" saaledes at ligge i Blød i lunkent Vand ligesom en Stokfisk, man bliver saa myg og elastisk i Leddene, og da jeg kom op og havde iført mig mine Gentlemans Klæder og gik tilbage, var jeg saa umaadelig let, at jeg ikke kunde gaae uden at gjøre Entrechats og Pirouetter. Vi fik os nu

[1]) Den vidtløftige Beskrivelse af de borromæiske Øer er forbigaaet.

et anstændigt og copiøst Middagsmaaltid, som satte Kronen paa Værket i at forjage Reisens Fatiguer og

hvor hopper ei min Sjel! hvor skynder sig mit Blod,
at raabe: Fryder jer! til hvert et Ledemod,[1])

da jeg fik at vide, at man i Aften paa det berømte store Theater La Scala gav en smuk Opera, kaldet: „la testa di bronzo“. „Det maa jeg sku see!“ raabte jeg ligesom den fulde Mand i Øhlenschlägers St. Hans Aftenspil, og vi ilede derfor omtrent Kl. 6 derhen.

Theatret la Scala lader ved sit Udvortes ei formode den Pragt, som hersker indvendig. Det skal efter St. Carlo i Neapel være det største Theater i hele Italien. Man maae rigtignok studse, idet man træder ind, ved at see dette uhyre Rum, imod hvilket vores i Kjøbenhavn kun er et Marionettheater; her er 6 Rader Loger; disse ere store og dybe, afsondrede fra hinanden ved Sidevægge og betrukne med couleurt Damask. I de fleeste brænde Voxlys foran smaae Speile, i Baggrunden staaer en Sopha og i Midten et Bord for at nyde Forfriskninger. De ere som smaa Værelser og indrettede til at modtage Visitter, da, efter italiensk Skik, enhver som har taget Billet til Parterret, kan frit spadsere om i hele Huset og besøge sine Venner i Logerne. „O, brave Skik man paa Reiser kan finde!“ [2]) — — Vi havde taget Sæde paa en af de forreste Bænke i Parterret tæt ved Orchestret, som dog ei var særdeles stort. Endskjøndt neppe 3die Delen af Parterret var opfyldt, var der dog en gruelig Sludren og Støien af Spectatores, som spadserede op og ned, og denne vedvarede hele Tiden under Ouverturen, saa at man neppe kunde høre den. Dækket gik nu op og med det mit Haab om Taushed, men ak vee! Sludren vedblev ligefuldt, Echoet gjorde sit til at forstærke den, og jeg havde al min Opmærksomhed nødig for at distingvere,

---

1) Citat af Wessels „Kiærlighed uden Strømper“.
2) Se Side 32.

hvad der blev sunget. Denne Opera var gandske ny og componeret af en ung Mand ved Navn *Soliva*, der har skaffet sig et Navn ved dette sit første Arbeide. Jeg vil ikke spilde Tiden med at fortælle Indholdet af Stykket, og det saameget mindre som man spørger aldrig om Texten, kun om Musikken. Jeg er ikke istand til at fælde nogen Dom om denne Musik, da jeg formedelst den vedholdende Støien og Latter ei kunde gribe mere end enkelte Takter hist og her. Jeg faldt i den største Forundring over, at Italienere, disse Naturens fødte og udseete Musici, kunde være saa forbandet umusicalske at forvandle dette Musernes stolte Tempel tll en Børs. — — — Aldrig har jeg havt mere Anledning til at sige: nu kommer Humlen sa'e Peer Brask! thi i Stykkets sidste Scene, da alt er opløst, Elskerinden har faaet sin Elsker og et Chor staaer og skraaler Hurrah, og jeg ei ventede at høre andet end de sædvanlige Slutningscadencer, — see! da træder la Signora *Zapucci* frem og synger en Solo med en saa deilig Expression, at den endnu genlyder i mit Øre og jeg endnu erindrer noget af Melodien. Den største Taushed herskede under Sangen og derpaa fulgte et skingrende Brava! Men dette er Italienernes Maner: at høre med Opmærksomhed paa Bravourarien eller la Cavatina og blæse af Resten.

Da jeg gik hjem fra Theatret, havde jeg første Gang den Fornøielse at gjøre samme Erfaring som Skolemesteren i „Freyas Alter", der siger, at han har hørt „at man i Italien, forhen Rom kaldet, pleier at ampligere Serenaders Sang med Accompagnementets Ledsagelse".[1]) Jeg saae nemlig i en liden Gade udenfor et Huus 4 Mand, hvoraf 2 spillede Guitarre, 1 Violino og 1 Flauto, og de opførte den skjønneste Serenade man kunde overkomme, og jeg stod længe og hørte derpaa. O skjønne Skik, tænkte jeg, hvi kan man

1) Syngespil af Oehlenschläger. Bay benytter af og til flere af Skolemesterens pudsige Udtryk i sine Breve, f. Ex. „Hosernes Grønhed", „Bravum" osv.

ikke følge dig oppe i mit Fædreland uden at blive slaaet halvt ihjel af en Vægters Morgenstjerne, derpaa slæbet i Hundehullet og Dagen derpaa dømt til Bøder af Justitsraad *Hvidberg*?[1]) Hvad Synd kan vel disse uskyldige Toner begaae, og kan man vel bringe sin Sjæls Elskede et renere og ædlere Offer? Den offentlige Mening er den Despot, som fordømmer saa mangen uskyldig Handling, quæler saa mangen uskyldig Glæde og bringer saa mangent uskyldigt Hjerte til at bløde og — dog lade vi os regjere af dens Jernscepter, og om en enkelt har Mod nok til at trodse det og vise sig uafhængig, da ansee vi ham for gal eller i det høieste for en Nar. —

Næste Morgen begave vi os ud at tage Byens Mærkværdigheder i Øiesyn og ilede først til den store Domeller Cathedral-Kirke, som næst St. Peders-Kirken i Rom er den største i hele Italien.[2]) Den begyndte at bygges 1385 efter Pellegrinis Plan i halv gothisk og halv græsk Stiil, hvorpaa mange Kunstnere have at udsætte. Jeg drister mig ikke til at sige noget herom, undtagen det skulde være at hedenske Symboler ei synes mig passende paa en christen Kirke ligesom *Colbjørnsens* afgudiske Kirkefest i Holmens Kirke i Kjøbenhavn.[3]) Det er hvad Franskmanden kalder: mal placé.

Endskjøndt jeg nu neppe havde seet Halvdelen af Maylands Mærkværdigheder, maatte jeg dog lade mig nøie; ikke engang Domherren, til hvem jeg havde et Brev fra Abbé *Grégoire* i Paris, kunde jeg komme til at gjøre min Opvartning eller drikke af hans Sopkensglas. — *Robertson* havde paataget sig at skaffe en Veturin til Bologna, og næste Morgen [den 9de Oktober]

[1]) Justitsraad Otto Himmelstrup Hvidberg var Aaret før, 1815, blevet Politidirektør i Kjøbenhavn.

[2]) Forf.s Naturbeskrivelser og Beretninger om Byernes Seværdigheder, der som oftest er Uddrag af trykte Bøger, er stærkt forkortede, undertiden helt udeladte.

[3]) En Hentydning til Chr. Colbjørnsens pragtfulde Begravelse 1. Jan. 1815, Provst Gutfelds glimrende Tale og Enkens luxuriøse Frokost. (Memoirer og Breve III).

Kl. henimod 6 holdt Carethen udenfor Porten. Veiret var deiligt og Veien jevn og behagelig, og henimod Middag ankom vi til Lodi over den af Napoleons Heltemod saa berømte Broe over Floden Adda. — Vi havde gjort samme Accord med denne nye Veturin, der var en meget smuk og artig ung Mand, som med den forrige om at føde os paa Reisen, og her havde vi ogsaa Anledning til at tilstaae, at han opfyldte sin Accord som en honet Mand, thi her var Guds Velsignelse af Mad og Viin. Efter at have drukken Kaffe maatte vi strax tilvogns igjen og jeg havde som sædvanlig mit Sæde udenpaa hos Kudsken. — Hen paa Formiddagen [den 11te Oktober] ankom vi til den store Stad Parma. — Man forestille sig min Ærgrelse, da jeg i min Veiviserbog saae, at her ikke alene var et af de største Theatre, men Correggios største Mesterværk og en Mængde af hans og andre af de berømte Maleres Fresco- som Oliemalerier etc. etc., alt dette gik min Næse forbi formedelst min vigtige diplomatiske Mission. Vi kjørte paa Øieblikket videre, og naar jeg engang kommer hjem, kan jeg desværre ikke fortælle andet derom end at jeg *har* været i Parma og dermed stop. Et Par Mile herfra standsede vi i Landsbyen St. Hilario, hvor vi nøde en lille Frokost af Æg, fortræffelig Parmesan-Ost og Druer. Jeg havde i Mayland kjøbt en Reiseflaske omvundet med Straae og der ladet fylde med Rum. Naar vi da holdt stille i Byerne og nøde Spise, tog jeg altid min Flaske op af Lommen og istemmede den deilige Sang, jeg havde hørt i Paris: les jolis glou glou etc.,[1]) hvilket altid bragte mine Reisebrødre i en hjertelig Latter; og jeg har altid været en stor Elsker af at faae Folk til at lee, at sige: auf eine honette Manier.
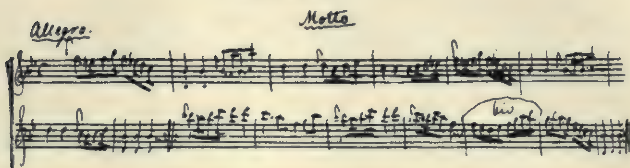
Den 12te Oktober Kl. 7½ Morgen ankom vi til Modena. Efter nogle Timers Kjørsel standsede vi i en lille Bye ved Navn Samoggia, hvor jeg drog min Flaske

[1]) Se Side 145.

frem og lod mig bringe Smørrebrød og Parmesan-Ost til, hvilket jeg fortærede i et langt Gallerie ved et langt Bord. Medens jeg sad og nød disse Guds Gaver og lettede saa smaat paa Kurveflasken, saae jeg en meget smuk ung Dame og en Præst at gaae gjennem Galleriet og ind i et lille Værelse i Enden. Hm, hm, hvad mon de skal bestille derinde alene? og i det samme saae jeg en Munk i en sort Kutte med Hætte hængende ned bag, bare Been og raget Hoved, en gandske ung smuk Mand, at gaae gandske gravitetisk gjennem Galleriet med Hænderne overkors paa Brystet, og gjorde han en dyb Compliment, idet han gik forbi mig og ind i Damens Kammer. Præsten gik ud, og Munken blev nu alene med Damen. En Munk alene med en smuk Dame, o Himmel! og han saae just ikke ud til at lade sig nøie med at gaae i Enge. En uimodstaaelig Tilbøielighed bragte mig til at spadsere op og ned ad Gulvet i Nærheden af Døren for at lure lidt, men alt var tyst og stille. Det varede længe, og hun maa sikkert have havt en Mængde Synder paa sin Samvittighed og været forskrækkelig utrøstelig. Omsider kom Præsten igjen, og man bar en Mængde Mad og Viin op til dem, som de i Forening kilede paa. Munken gik efter Maaltidet væk og gjorde mig atter sin ydmyge Reverents. O, Du lumske Rad, tænkte jeg, Du har nok givet Madammen en smuk Aflad! — Man sagde, at det var en Franciscaner, hvilket hans Ureenlighed noksom tilkendegav, og jeg bemærkede, at han havde ingen Skjorte paa. —

— Vi maatte nu videre paa Reisen, Veien blev mere ujevn, Apenninerne hævede sig lige for os, Kl. 5 om Aftenen ankom vi til Foden af dem og kjørte ind i den store Stad Bologna.

ANDET CAPITEL
BOLOGNA

Denne mig saa velbekjendte Musik, som jeg saa ofte hjemme havde hørt hos *Casorti*, naar Mamsellen dandsede paa Linie, var det første jeg hørte, da jeg kom ind i Bologna og holdt udenfor Vertshuset i en lille Gade; den blev udført af 2 Violiner, 1 Clarinet og 1 Contra-Basso, som stode under Guds frie Himmel og kilede paa. Man forestille sig min Forundring og min Glæde ved at træffe denne gamle Gjenganger i sit Fødeland, og især da jeg tidt har brudt mit Hoved for at erindre 2den Reprise og nu her ifølge Skjebnens allernaadigst fattede Resolution skulde lære den. Jeg tog i en Fart min lille Bog frem, slog 5 Streger, og imedens de spillede, copierede den til Dhrr. Musicis store Forundring midt paa Gaden. Da vi vare komne op i vore Værelser, tog jeg strax min Violin frem og spillede den for mine Reisebrødre. — Der seer man Fordelen af at reise til Italien.

Jeg benyttede mig af det lidet, der endnu var tilovers af Dagens Lys for at gaae ud at see mig lidt om i Staden. — Da vi havde nydt Middagsmad i Vertshuset og hørte, at der spiltes paa Theatret, lode vi os naturligviis strax føre derhen. Det kaldes il Teatro del corso, er overordentlig smukt og temmelig stort; man gav en Opera kaldet: „Il Turco in Italia“ med Musik af il celebre maestro *Rossini*. Denne Musik, som jeg siden har nøiere lært at kende, er særdeles vakker, men desværre, den sædvanlige italienske Støi paa Parterret forhindrede mig fra at nyde den, og det saameget mere,

som jeg uheldigviis er døv paa det ene Øre. Især er den Aria, som Tyrken synger idet han kommer i Land: Bella Italia! alfinti miro etc. fortreffelig, hvorfore jeg ogsaa har brugt den til Motto, og unægtelig indeholder den de Tanker, som maae opstaae hos enhver, som kommer til Italien.

Vi havde bestilt en anden Veturin, og da vi næste Morgen skulde pakke ind og afsted, kunde jeg aldeles ikke finde min Kurveflaske, her har sgu vist været en Academiker (vide Kiel) tænkte jeg, blev ved at søge, men væk var den, og da jeg betragtede de geskjæftige Aander, som bare vort Tøi ned og som her fortjene Navnet af Lazaroni, kunde jeg nok slutte mig til, hvad Vei Flasken havde taget, og maatte smukt finde mig deri. Jeg reiste nu altsaa Kl. 5½ afsted uden Flaske og saae til min Forundring, at vi ei længere havde Heste for vor Vogn, men 3 underlige Dyr med lange Øren og smale Been, som jeg sluttede mig til nok skulde betyde Muulæsler. De vare dog saa smaae og spinkle, at jeg ikke kunde faae i mit Hoved, hvorledes de kunde trække os. Vi vare ved Foden af Apenninerne, og skulde nu til at bestige gevaldige Bjerge ad en forfærdelig steil Vei, men see! der kom paa eengang tvende store, hvide Oxer anstigende med Jernringe igjennem Næsen, disse bleve i Hast spændte for Vognen foran Mulerne, pirrede i Enden med en lang Stang, og nu droge de os som en Visk op ad Bjerget. Aaget var spændt i Hornene; det gik just ei meget hurtigt, og Halerne dinglede ligesom tvende Perpendikler. — Omsider kom vi til en liden Bye ved Navn Pianora, hvor vi fik os en lille Bid Frokost og hvor jeg ei saae andet mærkværdigt end en Capuciner-Munk med et langt Skæg, en smuk og for Menneskeheden meget nyttig Person. Det er den første jeg traf paa af denne Slags priviligerede Dagdrivere, og jeg kom derved til at tænke paa Broder Knud.[1]) Denne Classe af

[1]) Broder Knud, Munken i Axel og Valborg.

Folk, som under det franske Regimente, tilligemed deres værdige Søstre, Nonnerne, havde faaet Been at gaae paa, tage nu til med fordoblet Kraft i Italien, ligesom deres Nærpaarørende, Stratenrøverne, Banditterne og Tiggerne under Pavens milde Scepter. „Unter dem Krummstabe ist gut zu wohnen“. Vi kjørte strax videre, og Veturinen, som jeg bestandig sad ved Siden af, fortalte mig, at vi nu just var ifærd med at holde vort Indtog i

TOSCANA

Bene! svarede jeg. Veien gik stedse op og ned, var dygtig stenet, og Mørket var alt faldet paa, da vi ankom til Pietramala.

Kl. 4 næste Morgen agede vi, tvende Vogne stærk, afsted. Vi stege bestandig op ad Apenninerne, Afgrundene bleve større og større, og vi kjørte ind i en stor Skye, der havde lagt sig paa Bjerget. Det er besynderligt nok saaledes at være inde i en Skye og ingenting kunde vi see.

Kennst Du den Berg mit seinem Wolkensteg?
Im Nebel sucht das Maulthier seinen Weg?

„Ja wohl“, svarer jeg. Her er bandsat koldt og raat oppe i denne Skye. Det er virkelig meget interessant at være saa høit i Luften. Vi rullede nu peu à peu ned ad Bjerget og ind i en usigelig deilig Dal med høie, mørke Cypresser og maleriske Ruiner ved Veien; paa en Høi stod et Kloster og rundt om vare Folk beskjæftigede med at høste Viin, saa at jeg absolut maatte tænke paa:

Her samle vi Druer og perse med Lyst
den Drik, som opliver hvert dødeligt Bryst etc.[1]),

en ubeskrivelig landlig og henrykkende Scene. Den regelmæssige brede Vei og siden smukke Alleer ved

[1]) Indledningskoret af Syngestykket „Vinhøsten“. Musiken af Kunzen. Det gik ofte over Scenen i Tiden før Bays Rejse.

Siderne, ligesom udenfor Kjøbenhavns Porte, bebudede, at vi nærmede os til en stor Stad. Denne store Stad var

FLORENTZ

Med en Følelse, ligesaa interessant, mindre lystig, men mere alvorlig og høitidelig end da jeg nærmede mig til Paris, saae jeg nu denne Stads majestætiske Kuppeler og Taarne rage op over Muren og kjørte omsider forbi en mægtig og brilliant Marmortriumphbue gjennem Porten St. Gallo. Det store Rye om det skjønne Florentz gjorde mig særdeles utaalmodig, da vi indenfor Porten bleve standsede og vore Passer viserede ved Vagten, hvilket tog en temmelig Tid op. Følelsen var den første af mine Sandser, som profiterede af denne Byes Behageligheder; den er nemlig broelagt med brede Fliser, saa at man næsten ikke fornemmer at man kjører, men svæver hen ad Gaden, saa at jeg kan sige med Rette, at de første Begreber jeg fik om denne Stad var a posteriori. Kl. var omtrent 5, da vi ankom, og vi skyndede os at afdrage de støvede Reiseklæder, iføre os et nyt Menneske, lod os bringe Middagsmad i en saa gruelig Fart, at Opvarterne havde nær rendt hinanden overende paa Trapperne, aad som Fortvivlede og fore saa hen til Theatret, hvor man just gav Operaen „Barberen i Sevilla“ („il Barbiere di Seviglia“). Man havde ei ventet vor Ankomst og var allerede begyndt. Her var desværre atter endeel Allarm under Forestillingen, saa at jeg ei var istand til rigtig at fatte Musikken, som dog forekom mig ret smuk.[1]) Jeg kan imidlertid ikke sige, at Sangernes Talent rørte mig, de vare ei engang saa gode som de i Bologna. —

Den følgende Morgen [den 15de Oktober] gik jeg med mine Compagnons tidlig ud, for med Øinene at sluge saa mange af Byens Mærkværdigheder som mu-

---

[1]) „Barberen i Sevilla“ blev først 6 Aar senere opført i Kjøbenhavn.

ligt; thi næste Dag skulde jeg jo nødvendigviis bort. (Mine Læsere veed nok Grunden til mit Hastværk, nemlig: Fædrelandets Rolighed og Europas Ligevægt).
— — —

Det Florentinske Gallerie, et af de skjønne Kunsters første Templer i Europa, var naturligviis Gjenstanden for vor særdeles Nysgjerrighed. I lange prægtige Gallerier hænge her Malerier af Europas berømteste Mestere i Hundredeviis, og i symmetriske Distancer staae antike Büster og Billedstøtter af Roms og Grækenlands store Mænd. I en uhyre Sal findes Billedstøtterne, og her beundrede jeg meest den fortreffelige og noksom bekjendte Gruppe af Niobe og hendes Børn, der gjennembores af Apollos Pile. Det skal være et Sindbillede paa Pesten; men ei paa den Pest, vi have her i Algier, hvor man forestiller sig den som en gammel Kjelling, der halter paa det ene Been. Hvad skulde ogsaa Apollo i Algier? —

Min Beundring steeg til Henrykkelse, da jeg tilsidst traadte ind i det Allerhelligste, hvor Kunsten opbevarer sin allerskjønneste Augenschmaus for sine Tilbedere. Det er en mindre Sal, kostbart tapetseret med Silke, hvor man har samlet de faa non plus ultra'er af Maler- og Billedhuggerkunst. Et rødt Atlaskes-Gardin drages tilside, og dér staaer den *Medicæiske Venus* i Naturens uslørede Dragt, ligesom hun forlod Praxiteles' Haand. Alle Tilskuere staae gabende af Forundring, og nogle sætte sig i de røde Taftes Lænestole, for ei at falde overende. Hele Europa gjenlyder jo af Lovtaler over denne Statue som det allerhøieste Punct menneskelig Kunst kan opsvinge sig til, og Gud bevare mig for her at agere Knud Procurator; man tillade mig blot en ubetydelig individuel Yttring: skal denne Støtte betragtes som et menneskeligt Skønheds-Ideal, da har jeg baade i Phantasiens Rige og selv i den virkelige Verden seet det, der var skjønnere. Skal hun derimod betragtes som en Gudinde, da tier jeg og

overlader Bedømmelsen til dem, som Naturen begavede med høiere Anskuelser end mig.

Interessant er det, at *Thorvaldsen* nu skal arbeide paa en Statue til en af de græske Øer. Verden er saaledes vendt op og ned, at Grækenland skal have sine Kunstnere fra Island. Det er forskrækkeligt, hvad man maae opleve!

Al denne Raisonnement vil altsaa sige med 3 Ord, at Venussen rigtignok var meget deilig, men at hun dog efter min Smag kunde være endnu deiligere, og hvis nogen af mine Læsere vil umage sig hid, vil han maaskee finde, at hendes Hoved var for lidet til Kroppen. NB. Jeg siger ikke, at det *er* saaledes — Gud bevare mig!

— Efter Maaltidet besøgte vi atter Theatret, men man gav desværre ingen Opera, men et kun lidet interessant Stykke, hvor man seer en Mand kaste sin Kone i Vandet fra en Bro, og denne Scene forfeilede endnu mere sin Virkning derved, at man altfor tydeligen saae, at det var en stor Dukke, han smeed ud. Derefter gav man Balletten: „Fanden er løs“, her kaldet: „il diavolo a quattro“, som rimelig er Originalen til vores Ballet af samme Navn, som salig *Galeotti* har opkogt. Forskjellen bestod kun i, at man her ei forestillede Scenen i Helvede (dette vilde formodentlig ogsaa have været vel stærkt for de fromme Catholiker, især da tillige atter Personerne deri have Horn i Panden, hvilken Prydelse vistnok de fleeste Italienere alt have lagt sig til inden de komme i Helvede), og dernæst at Skoemageren og hans Kone til guterletzt, efter at de hidtil havde udtrykt alle deres Følelser med Benene, toge nu Munden til Hjelp og sang en Duet, thi Sang er ligesaa nødvendig for Italienerne i et Stykke som Salt til Æg. — Vor gamle Reisecompagnon, *Brandt*, forlod os i denne Bye, da han agtede at reise til Rom ad en anden Vei; vi saae ham rulle bort i en stor Postvogn, ledsaget af en stærk bevæbnet Dragon til Hest, som gjerne følger Posten for Røveres Skyld. —

Da Kl. var 1 præcise [den 16de Oktober] holdt vi vort beskedne indtog i Pisa. De første Gader vi kjørte ind i forkyndede just ei noget Stort eller Skjønt; vi holdt stille i en af dem, som var liden og snæver, og skyndte os hen i et Kaffehuus for at faae en Taar at styrke os paa. Her saae jeg just paa en Placat, at man i Aften paa det herværende Theater gav „L'Italiani in Algeri" som skal være Rossinis Mesterstykke. Titelen alene var nok til at gjøre mig i høieste Grad nysgjerrig efter at see mit tilkommende Opholdssted, og i en heftig Explosion af Henrykkelse foreslog jeg *Robertson* at blive her til i Morgen, da vi kun havde 2de Miil til Livorno, og her daglig fandtes Leiligheder nok; men desværre, han var ubøielig, og da han vedblev at være haardnakket, bad jeg ham undskylde, at jeg maatte renoncere paa hans behagelige Selskab og ønskede ham Lykke paa Reisen. Jeg lod nu mit Tøi pakke af Vognen og af et Par Strandæsler[1]) henslæbe i Vertshuset St. Luzero og bad Verten i en Fart at besørge mig noget Middagsmad, satte mig til at skrive et Brev til den gamle Skidehund *Jentofte*,[2]) aad i en Fart, drak en Gop Gaffe og røg en Bibe Dobak NB. Becks Virginia var sluppen op i Genève, hvor jeg havde kjøbt noget nyt, men det var noget daarligt Puul.[3]) Ledsaget af en geskjæftig og ydmyg Leietjener foer jeg nu ud at tage Byen i Øiesyn. — Theatret er omtrent af Størrelse som det kjøbenhavnske, gandske smukt decoreret, og da Parterret var saare tomt, kunde jeg mere i Roe høre Musikken, eftersom Sludren ei var slet saa skingrende. Jeg havde kjøbt mig Stykket, som jeg sædvanlig pleier at gjøre, og endskjøndt jeg fandt endeel meget vakkre Melodier i denne Opera, foraarsagede den mig dog Ærgrelse ved den yderst elendige Maade, den blev givet paa. Deyen Mustafa var det største

---

1) Strandæsler = Toldbodsjovere.

2) Et Kælenavn for Bays bedste Ven Schønheyder; om den paafølgende parodierede Skrivemaade af Ordene er en spøgende Efterligning af hans Udtale, kan ikke siges.

3) Bondepul er et Almue-Udtryk for daarlig Tobak.

Fæehoved, man kunde tænke sig paa et Theater, et Sidestykke til vor *Due* (som altid har været mig en Pest);[1]) la prima Donna, Signora *Spada* (paa Dansk: Kaarde) svarede fuldkomment til sit Navn, thi hendes Stemme var ligesaa skarp, hendes Næse ligesaa spids, hendes Krop ligesaa tynd som en Kaarde, og hun gjennemborede eens Øren paa en meget ubehagelig Maade. Det eneste, der var i algiereensk Smag var la seconda Donna, der spillede Elvira, Deyens Kone, som ved sin tykke og fede Figur lignede dette Lands Fruentimmer. Stykket var forresten noget elendigt Kram, fuld af de største Urimeligheder og Betiser — en almindelig Feil i de italienske Operaer. Italienerne bryde sig aldeles ikke om andet end Musikken, og de fleste af deres nyere Componister gjøre sig aldeles ingen Samvittighed af at udtrykke hvad der staaer i Texten. Deraf kommer den uendelige Ensformighed, som jeg troer man med Rette kan bebreide disse Musikere. Jeg vil forbeholde mig til en anden Leilighed, og til jeg er bleven lidt mere bekjendt med den italienske Musik, at udvikle mine ringe Tanker om disse Gjenstande. Det er ellers besynderligt nok, at ligesom jeg kom dybere ned i Italien, blev Musikken slettere; i Mayland var den bedst, og skulde den saaledes tage af lige til Neapel, da kan man ligesaa godt blive hjemme i Kjøbenhavn for at lære Musik.

Næste Morgen, den 18de October, efterat have sovet som en Prælat, ilede jeg ud, og da en af de mange Veturiner, som her paa Gaden tilbød mig Befordring, var villig til at kjøre mig strax til Livorno for 10 Paoli ɔ: lidt over en Specie, slog jeg strax til. Jeg maatte nu efterat have betalt Verten en ublu Regning, som jeg blues ved at tale om, kjøre hen at tage 2de andre Reisende paa, hvoraf den ene var en særdeles galant og smuk Mand, den anden derimod af den Classe Folk, som

---

[1]) Skuespilleren Johan Christian Due omtales med langt mere Sympathi i Overskous Theaterhistorie. Han debuterede allerede 1788, fik Afsked 1829 og døde 1836, 75 Aar gammel.

kaldes la Canaille. Den galante Mand begyndte snart at indlade sig med mig paa Fransk, hvilket han talede meget flydende og fortalte mig omsider, at han var en Græker, dog NB. neppe af de gamle Grækere fra Pericles' og Alcibiades' Tider, thi dertil saa han for ung ud, men ikke destomindre var han forbandet bevandret i det gamle græske Sprog, og viiste han mig Forskjellen mellem den gamle og den nuværende Prononciation deraf, samt endeel af de vigtigste Afvigelser i den nyere Dialects Idiotismer. Da jeg stedse har havt en lykkelig Hukommelse i Epictet og Homer, hvoraf jeg endnu erindrer mig en Mængde Vers, reciterede jeg dem først op for ham paa min Maneer, og derpaa gjentog han dem paa sin, hvorved dog Forskjellen ei var meget betydelig. Saaledes gik Tiden under videnskabelige Undersøgelser, han lod til at være en meget oplyst Mand og var særdeles interessant. Da jeg havde min Guitarre i Vognen, opvartede jeg ham med et Potpourri af Smaaarier inde i Vognen, hvorved jeg lod ham høre nogle af vore nordiske Sprog, hvilket lod til at interessere ham meget. Pisa ligger ei længere fra Livorno end Roeskilde fra Kjøbenhavn, og snart saae vi Montenero[1]) ligge for os med sine mange Hauger og Landsteder. Omegnen blev folkerigere, og endelig, da Kl. var henimod 11, kjørte vi ind i Livorno.

TREDIE CAPITEL

LIVORNO

Motto:

Min Skjebne kom og sagde: „stop!
„bliv her Seigneur, der staaer din Skranke!"

Efterat have sat Grækeren af, lod jeg mig kjøre hen til Vertshuset „Aquila nera", hvilket, paa nogle faae Dage nær i Slutningen, forblev min Residents i de 4

[1]) Her havde Baron Schubart sit af Thorvaldsens Historie bekendte Landsted paa Monteneros skønne Høje. Sin Vinterbolig havde Schubart i Pisa.

Uger, jeg maatte opholde mig i Livorno. Jeg engagerede en ung Mand ved Navn *Angelo* til min Domestique og Reutendiener, og min første Forretning efter at have afkastet Reisedragten og adoniseret mig, var at gjøre min Opvartning for vor herværende Agent: Hr. Consul og Ridder *Ulrich*,[1]) der boede lige over for mig paa den anden Side af Canalen. Manden, som, i Forbigaaende sagt, af Ansigt og Frisure fuldkommen ligner Høisalig Kong Christian den 7de, modtog mig meget artig, og paa min Forespørgsel om der var nogen Skibsleilighed til Tyrken, svarede han mig, at der just var 2de klare til Afseiling om nogle Dage. Jeg kan ikke sige, at denne Efterretning gjorde noget ubehageligt Indtryk paa mig; jeg var blevet fortrolig med Tanken om Barbariet ved alt i Paris at have seet i Aviserne, at Lord *Exmouths* Expedition ei havde været andet end et Fyrværkerie, og, som Tydsken siger, „ein blauer Dunst" i Europas Øine,[2]) at jeg altsaa ikke kunde undgaae at drage derover, og jeg tænkte derfor: skal det være Gilde, saa lad det være Gilde, ligesaa godt først som sidst. Jeg bad derfor Consulen om at tale med en af vedkommende Skibscapitainer om at tage mig ombord, og nogle Dage derefter blev det bestemt, at jeg skulde gaae med den engelske Capt. *Gittins*, der førte Briggen „Mayflower", en net lille Mand, der talte godt Fransk. Idelige Forhindringer, som jeg siden kommer til at omtale, forlængede imidlertid de 3 Dage, som vare bestemte til Afseiling, til 4 Uger, hvilket ærgrede mig ganske forbandet, thi, da jeg endnu havde nogle Louisd'ores i min Pung, havde jeg i denne Tid kunnet gjøre en lille Reise til Rom, istedetfor at ligge og æde mine Penge op i dette Vertshuus.

Jeg vil ikke indlade mig paa nogen vidtløftig Beskrivelse over Livorno. Her findes adskillige brilliante Caffehuse, hvoriblandt „Caffé di buon gusto" i den store Gade;

[1]) Johan Christian Ulrich var i mange Aar Konsul i Livorno og blev efterfulgt af sin Søn Peter Ulrich.

[2]) En engelsk Flaade under Kommando af Lord Exmouth havde bombarderet Algier i August samme Aar.

der søgte jeg almindeligen, da jeg tillige der fandt endeel Landsmænd. Om Aftenen var der smukt oplyst, og man skulde troe at være i en Maskeradesal ved at see de mange Dragter, som her vandre omkring og sidde i Grupper, her er Tyrker, Mohrer, Grækere med Huer, Turbaner, og klædte i Silke, Schawler, etc. Jeg gjorde her en Mængde Bekjendtskaber, hvoriblandt de danske Capitainer *Duus*, *Simonsen*, begge *Knudsener* o. fl., samt med nogle Maroccanere, der vare meget artige og velopdragne og talede italiensk; tre af dem bleve siden mine Reisecammerater. Fra dette Punct udsprang de fleeste af mine Bekjendtskaber med Familier, der særdeles bidroge til at gjøre mit Ophold interessant, og som, ifald jeg var bleven her længere, vilde have gjort mig Afreisen bandsat suur. Iblandt disse maae jeg fortrinligen anføre Kjøbmand *Clausens*. Han er en Nordmand, hans Kone derimod italiensk, en liden net Skabning, som tit satte mig i stor Forlegenhed med Conversationen, da hun ikke forstod andet end sit Modersmaal. Jeg havde imidlertid her en saare behagelig Resource i 2de Demoiseller *Panton*, der boede i samme Huus og hver Aften kom op til *Clausens*, de talede begge godt Fransk, vare smukke og af et elskværdigt Væsen; den ældste, *Gianina*, spillede Guitarre og sang, den yngste derimod, *Giuseppina* eller *Papina*, havde noget jeg veed ei hvad, som tiltrak, og *Clausen* narrer mig endnu bestandig i sine Breve med at jeg var forliebt i hende og fortæller, at hun endnu er ugift og venter paa mig. Heri tager *Clausen* feil, skjøndt hun rigtignok havde et Par Øine, som raabte: stræk Gevæhr! og hvorved man kunde tænde en Svovelstik; hvormeget mere mit arme Hjerte, der er at ligne ved en halv udbrændt endnu rygende Lysetande, som desto lettere fænger i Nærheden af slig en Brand. Her tilbragte jeg de fleeste af mine Aftener, og undertiden lod *Clausen* en Spillemand hente og saa dandsede vi ligesom Kjellingen og forestillede den rasende Ungdom; eller ogsaa

spillede vi Lotteri eller sang eller gjorde allehaande Mudder. En gammelagtig Tante, som var af et forskrækkeligt lystigt og upedantisk Temperament, var jeg i et bestandigt comisk Klammerie med formedelst mit italienske Maal, som jeg radbrækkede saa godt jeg kunde, bare for at fornøie hende. Man kaldte mig almindeligen Signor *Rodolfo*, da det er Brug i Italien at nævne Folk ved deres Døbenavn.

Den *Ulrich*'ske Familie derimod gefaldt mig ikke synderlig. Madammen er en af de værste Caricaturer og de modbydeligste Skabninger jeg har seet: det ene Øie sidder i Nordøst og det andet i Sydvest, og er det øverste saa stort og mat, at det ligner et Æg, slaaet ud paa en Tallerken, et saakaldet Koeøie, hvilket har forskaffet hende Navnet af Mme Beauregard over hele Byen. Man mærker strax, at hun fører Regimentet i Huset, og uagtet man anseer *Ulrich* for en af de rigeste Mænd i Livorno, „ein kopfreicher Mann", og hele Huset bærer Præget deraf, erfarede jeg dog af flere Omstændigheder, at Guldet her elskedes høiest i Posen, hvori Rygtet var fuldkommen enig. Den unge *Ulrich* var just ikke heller i min Smag, og havde alt begyndt at øve sig i Oeconomie; saaledes inviterede han mig en Dag til en Ridetour til Montenero og paatog sig at skaffe Hest. Dette var en gammel afskyelig Rosinante, og jeg maatte siden betale den af min egen Lomme; han reed selv sin egen smukke Hest, en Present fra Algier, som han ikke turde lade gaae i Galop af Angest. Jeg gjorde ellers her et særdeles behageligt og contrasterende Bekjendtskab i Mr. *Marassi*, vor Vice-Consul, en gammel, men yderst munter og interessant Mand. Han er, skjøndt Italiener, en enthousiastisk Ven af de Danske og har ogsaa blandt dem ved sin Retskaffenhed og Tjenstfærdighed erhvervet sig et meget smigrende Renommé[1]). Han har en stor Deel Vittighed, men aldrig er hans

---

[1]) Vinhandler, Marine-Agent og kgl. Vicekonsul i Livorno, Jean Marassi blev Ridder af Dannebrog 1821.

Satire skarpere og hans Anecdoter mere underholdende end naar de have Mme *Ulrich* til Gjenstand.

Den *Stub*ske Familie har ogsaa skaffet mig endeel Moerskab. Manden er ogsaa Kjøbmand, norsk, og efter hans Huus at dømme meget formuende. Hans Kone er et af de spirituelleste og i Selskab behageligste Fruentimmer jeg har kjendt. Hun kunde være en 30 Aar, var just ei nogen Skjønhed, men skjøndt engelsk af Fødsel talede hun baade Fransk, Italiensk og endog Dansk, hvilket hun under et toaarigt Ophold i Norge havde lært. Ogsaa hørte jeg hende paa flere Steder at citeres som et Mønster paa Elskværdighed og Forstand. Jeg traf ogsaa en tydsk Dame, er Mlle *Stickling*, Datter af en herværende riig Kjøbmand, en ret smuk og forstandig Pige, kun svarede hun ikke til sit Navn, thi hun var Fanden ikke nogen Stikling, men et temmelig voxent Træe, tjenlig til at podes. Hun lod til at være lidt sentimentalsk, og ved Hjelp af nogle tydske Romancer, hvoriblandt især „Fremdlings Abendlied", troer jeg, uden at flattere mig selv, at jeg gjorde mine Hoser lidt grønne hos hende. Jeg fulgte hende et Par Gange hjem om Aftenen i Maaneskin. I dette Huus var ogsaa stor Lystighed; hver Aften Kl. 6 var her en Forsamling af Passiar- Musik- Dands- og Thee-elskende ubudne Folk, især af Hankjønnet. Der stod et stort Flygel-Piano i Stuen; hvo der kunde, kilede paa. Tonen var meget ugeneert, og man drev endog Galanteriet saa vidt, at, da man hørte jeg laae i et Vertshuus, tilbød man mig et Værelse i Huset, og da jeg ei vilde modtage det, toge det Løvte af mig, hvis jeg igjen skulde komme til Livorno, da at slaae min Bopæl op hos dem. Af mine øvrige omtalte Bekjendtskaber maae jeg især nævne Consul *Hoffmeister*, den Tid dansk Consul i Ancona, nu i Palermo, en ung lystig Mand, som mine Læsere kjende, han viiste mig en særdeles Attachement, var ligesom jeg en stor Elsker af Farcer og Casortiske Gebærder.[1]) Jeg havde fanget ham i et Caffehuus, og vi

[1]) Johann Hoffmeister, 1816 Konsul i Ancona, senere i Palermo.

vare nu daglig sammen og fulgtes om Aftenen til *Stubs*, *Clausens* etc., samt paa Theatret, hvor jeg brugte ham til Dolmetscher, thi det hændte sig sig altfor ofte, at jeg ikke forstod Acteurernes Mening. Af ægte Landsmænd maae jeg ikke glemme at nævne Hr. *Due*, *Clausens* Handelscompagnon, en Kjøbenhavner, særdeles jevn, godlidende og yderst tjenstfærdig. Han er Enkemand og har en voxen Datter i Kbhvn., som maa være smuk, hvis hun svarer til det Portrait Faderen viiste mig af hende. Endvidere *Paul Wulff*, her kaldet *Paulino*, en ung Mand med et godt Physiognomi og artigt stille Væsen; han er paa et Handelskontor. Jeg traf ogsaa en Flensborger eller Hadersleber, en artig lille Mand, Kjøbmand, som jeg spiiste til Middag hos og, efter Værelser og Opvartning at dømme, maatte han være en holden Mand. Hans Navn er *Dalgas*[1]). Han blæste paa Fløite. Naar jeg nu tilføjer den Mængde af danske Capitainer, som sad i Caffehuset og fik sig en Taar Drik, saa see mine Læsere heraf, at der ei manglede mig paa Leilighed til at tale mit Modersmaal og saaledes hente det ind igjen, som jeg havde oublieret dans Paris.

Theatret, som jeg ofte besøgte, inviteret af Mr. *Ulrich* (NB. jeg betalte Entreen af min egen Lomme, men havde da frie Leilighed til at gaae op i *Ulrichs* Loge) var lidt større end vort, gammelt og falmet. Man gav desværre ingen Operaer, men derimod Comedier og Tragedier. — Som jeg nu en Aften sad i Ulrichske Loge og betragtede Skuespillet, banker det paa Døren: pik, pik! pik, pik! pik, pik! pik, pik! Jeg lukker op og hvem seer jeg? Min gamle Bekjendt og Landsmand, Søelieutenant *Falbe.*[2])

---

[1]) Konsul Christian August Dalgas (1789—1864) var ikke Sønderjyde, som Bay siger, men født i Fredericia, Søn af den bekendte Præst for den reformerte Menighed stds. Han blev Købmand og senere Konsul i Livorno og gift med Louisa Salvetti (1789—1853). Bay fremhæver altid med Beundring denne Families Elskværdighed og Gæstfrihed. Søsteren blev som bekendt gift med Baron Stampe til Nysø. Broderen var i mange Aar Konsul i Neapel. Sønnen, Federigo, blev Konsul i Livorno efter Faderens Død.

[2]) Premierlieutenant i Søetaten Christian Tuxen Falbe (1791—1849) blev 1820 Generalkonsul i Tunis, 1833 i Grækenland. Kommandørkaptajn, Kammerherre.

Man vil let forestille sig, at han studsede ved at see mig og jeg ligesaa ved at see ham saa langt fra Østergade og Kongens Nytorv, og efter endeel Forundrings-Eder tog han endelig Plads ved Siden af mig og fortalte mig, at han just var nyelig ankommen med en Brig, som han førte og havde min Bekjendt og Landsmand Lieutenant *Tostrup* som Styrmand ombord.[1]) Han inviterede mig ombord at spise Frokost, hvortil jeg svarede:

Ja gu vel. Tak den som byder,
Slige Tilbud jeg aldrig forskyder!

og næste Dag var jeg ogsaa i en Baad og ombord paa Briggen, som laae i Darsen ɔ: Dokken.[2]) Her traf jeg da *Thostrup*, som fortalte mig en Deel Nyeheder hjemme fra, som jeg her ei vil gjentage, eftersom de nu ere saa gamle, og min Hensigt ei er at være Historieskriver. Her tracteredes med Beefsteg og var stor Lystighed og Gammenstale. Apropos! mine Læsere tilgive, om jeg løber lidt overfladisk over mit Ophold i Livorno wie ein Hahn über Kohlen, som Tydsken siger, thi jeg troer at have detailleret det tilstrækkeligen i mine Breve, som jeg her havde Otium nok til at skrive i sin tilbørlige Længde.

Endelig ankom Baron *Schubart* fra Genua med sin Suite af Etatsraad *dal Borgo*,[3]) den lange *Langberg*, som altid gaaer saa udad paa Fødderne og er saa stiv i Ryggen, samt Mr. *Delong*. De modtoges af en Chocolade hos *Clausens*, og hvor stor blev ikke disse Herrers Forundring, da jeg fortalte dem, at jeg ikke alene havde hørt Mme *Catalani*, men viiste dem hendes Present og tilføiede triumferende: „Seer De, mine Herrer, at det lod sig gjøre“! Grimacernes Mangfoldighed var stor, især hos *Langberg*. Et Par Dage derefter var jeg med

---

[1]) Fhv. Premierlieutenant i Søetaten Hans Peter Tostrup (1792—1819).

[2]) Darse, paa Italiensk darsena, et Havnebassin.

[3]) Olinto dal Borgo, der ikke var Etatsraad, men fra 1811 Legationsraad, havde efter sit Giftermaal i 4 Aar levet i Danmark hos Schimmelmanns, der ikke vilde give Slip paa deres elskede Adoptivdatter. Aaret efter at han nu besøgte sit Fædreland i Baron Schubarts Følge, blev han 1817 Chargé d'Affaires i Brasilien. Se Side 87 f.

Clausen, *Hoffmeister* og adskillige danske Captainer paa Montenero til et Gilde og Bal, der blev givet i Anledning af Baronens Ankomst. Det er en lille Miils Vei fra Livorno. Vognene blive almindeligen holdende neden for Bjerget, da man ikke kan komme op uden ved Hjelp af Oxer. *Schubarts* Sted var et lidet beskedent Huus med en net lille Hauge, hvori en deilig Buegang bedækket med Viinranker og en fortryllende Udsigt ned til Livorno og ud over Havet. Jeg traf her *Mocenni*,[1]) som mine Læsere kjende fra Kjøbenhavn, med sin unge ret kjønne Kone, de vare nyelig ankomne fra deres Bopæl i Siena, og han var saa sjæleglad over at være iblandt hans saakaldte Landsmænd og ved at tale Dansk, at det var en Gru; kort sagt, her var en Lystighed, hvis Lige jeg ikke længe har seet Mage til, og det maae jeg sige til Baron *Schubarts* Berømmelse, at han aldeles ikke er Pedant, vi røg Tobak i Værelserne, sang og gjorde det skrækkeligste Spetakkel. En lille italiensk Pige paa 11 à 12 Aar, som *Schubart* havde ladet lære Musik, sang efter Bordet en Cantate og accompagnerede sig paa Harpe, som var forfattet i Anledning af hans Ankomst og ret net componeret af Capelmester *Nicolini*, en vakker Mand, som jeg ogsaa tilligemed hans Kone og Datter gjorde Bekjendtskab med her. Pigebarnet sang virkelig net og med Færdighed. En af Domestiquerne[2]) reciterede ogsaa en Ode, som han selv havde forfattet, ved Deserten, og da man applauderede ham, blev han saa henrykt at han med Saltomortaler sprang ud af Døren (et interessant Beviis paa at man er i Kunstnernes Land).

Om Aftenen var der et landligt upedantisk Bal, hvor

[1]) Henrik Darius Virgilius Mocenni (1765—c. 1843), en Købmandssøn fra Siena, gik i dansk Militærtjeneste 1799, blev 1803 Sekondlieutenant i Marineregimentet og fik 1805 Afsked og Rejsepenge til sit Fødeland. Under Krigen 1807 meldte han sig igen i dansk Tjeneste og blev Premierlieutenant ved nordre sjæll. Landeværnsregiment. 1808 blev han forsat til norske Livregiment, 1811 sat à la suite og fik 1812 Afsked som Kaptajn, 1820 fornyet Afsked som Major. Han talte udmærket dansk og skal have oversat en Del af Holbergs Komedier paa Italiensk, som ogsaa skal være opførte med Held. Han udgav i Kbhvn. en italiensk Grammatik og Anthologi.

[2]) Maaske Schubarts italienske Kammertjener, Pietro, som ogsaa i Danmark, paa Sølyst, gav Prøver paa sit poetiske Talent (Museum 1890, Side 264 f).

Tjenestefolkene og endeel Bønder og kjønne Bønderpiger i smukke Dragter dandsede med, og Hs. Excellence i Spidsen. Han susede omkring med Pigerne, som om han kunde have været 14 Aar gammel og saa glad, at han ikke vidste paa hvilket Been han skulde staae. Jeg selv valsede omkring med disse italienske Bønderpiger, at jeg var nær ved at falde overende, *Hoffmeister* ligesaa; vi gjorde en gruelig Hoben Farcer, og jeg maae tilstaae, at det var en af de allerlykkeligste Dage jeg har oplevet; thi Spøg og Latter er min Kjephest, og jeg kjendte ikke dengang Algier. Iblandt de danske Capitainer var adskillige vakkre Folk, især en Capitain *Bruun*, hvis Honetitet jeg ikke noksom kan berømme; thi da han hørte, at jeg skulde reise til Algier, saa sagde han strax: „Da skal jeg saamænd sende Secretairen 6 Flasker god Cyper-Viin til at tage med sig ombord, at styrke sig paa“, og Dagen derpaa kom sgu Skibsdrengen med Viinen, og nu maae jeg spørge om det ikke er en yderst honet og respectable Mand? Jeg troer, at den Slags Folk er tyndt saaede.

Den ene Lystighed gik nu i Hælene paa den anden. Saaledes var jeg faae Dage derefter med Baron *Schubart* og hans appendixeurs inviteret til en Frokost ombord hos Capt. *Knudsen* paa et stort Fregatskib, som laae i Mouillen.[1]) 2de store Slupper med det danske Flag vaiende i Agterenden og prydede med Tæpper og Hynder, samt rigeligen besat med Sluproere i deres bedste Klæder, afhentede os ved Strandbredden, et imponerende Syn for den forsamlede Mængde, og i langsomme, høitidelige Aaretag svævede vi afsted paa Bølgernes Ryg, der ligesom stolte af deres Byrde krummede sig op i Veiret som Katte, medens Fiskene dandsede Springdands af lutter Glæde. Paa Falderebstrappen modtoges vi af Styrmanden i sine Kisteklæder med Hatten i Haanden; et stort Telt var udspændt mellem Mesan- og Stormasten, det store røde Flag viftede højt i Luften, og

[1]) Ved „Mouillen“ forstaaes Rheden, Ankerpladsen.

paa de omliggende Skibes Ræling stod Mandskabet forbauset ved Synet af dette fornemme Selskab. Efter endeel upedantiske og med kraftige Eder krydrede Complimenter af vor Vert f. Ex., at Hs. Excellence maatte Fanden gale ham tage tiltakke med et daarligt Maaltid, at han kunde Satan fortære ham ikke skaffe det bedre, da han laae og svinede med Tjære, at hans Kok var et Asen, men han skulde opvarte Hs. Excellence med en Viin, som han turde svare for var god osv. osv., bleve vi da førte ind i Ruffet, hvor vi bleve opvartede med et særdeles copiøst Maaltid; men paa sin Sømandsviis kom Retterne hulter til Bulter, saa at, hvad der skulde komme sidst kom først og vice versa. Opvarterne bleve commanderede i det allerfyndigste og for dem forstaaeligste Sprog, Capitainen tog selv Haand i med og opmuntrede os ideligen paa den allernaiveste Maade til at tage for os af Retterne og især Viinen. Mine Læsere troe ikke, at jeg moquerer mig over det Gjæstebud; jeg kan forsikkre at jeg, uagtet min diplomatiske Natur, var langt lykkeligere og gladere her end ved den største Fête omgivet af corps diplomatique. Vi sang en Mængde gamle danske Viser, hvortil *Mocenni*, der var i det lykkeligste Humeur, gav Tonen an, og Baronen gav sin Skilling med i Lauget, f. Ex.: „Mit fulde Glas og Sangens raske Toner, etc.[1])" og Capt. *Knudsen* satte et saadant Sømandsbrøl i, at det nær havde taget Tonen fra os allesammen. Midt under Gildet opkom der et stærkt Torden- og Lynilds-Veir, men vi lode det tordne, og sang besjælet af Viinen og Patriotisme med fordoblet Kraft, vi drak Kongens, Fædrenelandets, Baron *Schubarts*, vore Venners og det hulde Kjøns Skaal og skraalede Hurrah med et Echo udenfor af Styrmanden og Matroserne, hvis Organer vare i høieste Grad respectable. Efter Bordet dandsede vi; Munterheden var stor, især var Capitainen temmelig fittet i Haaret og klar i Synet; en Matros udgjorde Orchestret: han holdt midt

[1]) Drikkevise af J. Zetlitz.

oppe paa Buen med sin begede Næve, og med en Mine, hvori man læste den største Selvtilfredshed over at spille for Hs. Excellence, kilede han paa. Da vi ikke havde meer end een Dame, nemlig Mme *Mocenni*, dandsede vi indbyrdes med hinanden og gjorde allehaande Farcer og Bukkespring; jeg kan ikke glemme *Mocenni* med en stor Meerskumspibe i Munden og en Matros-Straahat paa Hovedet, hvorledes han foer omkring som om han var besat, og yttrede sin Henrykkelse i endeel velbekjendte danske Eder. Vi drak sammen vor fælleds Ven *Heilmanns* Skaal;[1]) med Enthousiasme erindrede han sig alle de Velgjerninger, han havde nydt i Danmark, især vor Konges ham saa uforglemmelige Naade. Han fortalte mig, at han paa Vertshuset i hans Bye Siena havde opslaaet en *dansk* Placat for at indbyde alle Danske, som maatte passere gjennem denne Stad, at tage ind i hans Huus og tilføjede den interessante Geschichte, at han i denne Anledning var bleven tiltalt af Øvrigheden, da man troede, at denne i et saa uforstaaeligt Sprog affattede Placat havde en *oprørisk Hensigt*, hvortil han meget godt svarede dem: „Mine Herrer, et Oprør af dem, som ere i Stand tll at forstaae Dansk her, vil vist neppe kunne forurolige Staden“. Den ovenomtalte Styrmand, der var en smuk Mand, fortalte mig iblandt andre af hans Livs Tildragelser, at han havde ægtet et fransk Fruentimmer fra Brüssel, hvis Skjønhed han ikke noksom kunde rose, og tilføjede, at hun for Tiden var i Kjøbenhavn under hans Vens Viintapper *Petersens* Protection. „Ja saa“, svarede jeg, „da gratulerer jeg, saa har hun saamænd ingen Nød, han vil nok sørge for hende“, og jeg bemærkede just nu, at Manden bar sin Hat meget bag over paa Hovedet, det er saamænd paa sin Sømandsmaneer. Den Brig, som skulde føre mig til Algier, laae just tæt herved, Styrmanden kunde ikke blive træt af at beundre dette

[1]) Den for sin Jovialitet og sine kunstneriske Anlæg bekendte cand. jur. Christian Heilmann (1779—1840), der døde som Toldkasserer og Kammerraad i Ringsted.

Skib og svoer paa, at det maatte være en gandske overordentlig Seiler, hvad jeg ogsaa erfarede var Sandhed.

Naturligviis besøgte jeg fleere Gange min gamle Reisebroder *Robertson*, som tilligemed sin Compagnon Mr. *Maude* beboede et brilliant stort Huus eller snarere Palads. Engang var jeg i Middagsselskab hos ham med lutter Englændere, især Skotlændere, hvoriblandt et Par Damer. Tonen var forbandet stiv og kjedsommelig indtil Deserten, da Damerne efter engelsk Skik gik fra Bordet og Flaskerne gik omkring, da løstes Tungebaandene, og Ceremoniens Skillevæg sank. En af disse Skotlændere sang nogle skotske Romancer, som vare ret vakre og særdeles originale; man bad mig nu ogsaa synge, og hvi skulde jeg nægte det? Jeg lod mig bringe en Guitarre, og da man endelig vilde høre noget i mit Sprog, sang jeg adskillige af mine smaae Compositioner. Hvilken af disse, troer nu mine Læsere, behagede Selskabet meest? „Smilende Haab[1]“! Jeg maatte gjentage den fleere Gange og endog love Skotlænderen en Copie af den tilligemed den danske Text.

En Dag var jeg Vidne til en overordentlig theatralsk Scene. Det var nemlig et grueligt Stormveir, Havet var i det frygteligste Oprør, og da Vinden just bar paa Land, brøde Bølgerne ind paa Strandbredden med et Raserie, som jeg endnu aldrig har seet Magen til; alle Skibene i Mouillen, nogle 100 i Tallet, vare, skjøndt beskyttet af en Muur, i en frygtelig Bevægelse og gave hinanden Ribbeenspuf, saa at det knagede efter. Herved fik Briggen, som jeg skulde med, Røsterne ɔ: de Planker, hvorved Vanterne og Jomfruerne befæstes, afstødne og Skade paa Agterspeilet, hvilket endnu mere forsinkede min Afreise; men allermeest var et Skib i Kattepiine, som laae lidt udenfor Mouillen for Anker i Quarantaine og var ladet med Viin. Ankertouget brast, og det begyndte nu at drive ind imod Land.

---

[1]) Bays tidligst udgivne Romance, der erhvervede sig stor Popularitet, se „Aprilsnarrene“.

Man maatte nu kaste endeel af Ladningen i Søen, og den røde Viin susede nu ud af Spygatterne, ligesom om Skibet blødte, og farvede Havet rødt. Tønder og Fade dandsede omkring paa Bølgerne og dreve i Land. Formedelst Skibets Quarantainetilstand blev strax slaget en Cordon af Vagt omkring Strandbredden, at ingen skulde røre de inddrivende Sager. Alle ventede nu at se Skibet gaae i Land og slaaes i tusinde Stykker, og man satte nu Seil til, for at Vinden maaskee kunde drive dem over Banken og ind i Darsen. Der var en stærk Folkestimmel og man skreeg hvert Øieblik: Aah, nu gaaer Masterne! En Mængde Baade arbeidede sig ud for at optage Mandskabet, og see: midt under dette Hurlumhei farer en gammel Kjelling som et rasende Dyr durch gjennem Cordonen og ligesom ud paa et Theater og med den skrækkeligste Skrigen rev Kappen af Hovedet og Haaret af sig, dandsede omkring, som om hun var besat, det var det mest tragiskcomiske Syn, jeg nogensinde har oplevet. Man sagde, hun havde en Søn ombord paa Skibet. Maneuvrene med Seylene reddede imidlertid Skibet; et stærkt Vindstød gjorde det pludselig flot, og nu foer det som en Piil ind igjennem det snevre Pas i Darsen. Da skulde mine Læsere have seet Kjellingen, hvorledes hun sprang over et Halmstraa og tøflede afsted efter det. Hilledød!

De Skibe, der laae ude paa Rheden, var det ikke gaaet bedre, 5 à 6 af dem susede lige op paa Land og bleve staaende fast. At dette Syn ikke var noget trøsteligt Syn for den, som staaer færdig til at ile ud paa Bølgen, behøver jeg vist ikke at bemærke. Blæst og Brænding vedblev fleere Dage; jeg var ofte nødt til at gjøre Seiladser ud til Briggen, der vare at ligne ved uophørlig Himmelspræt. En gammel riig Maroccaner *Hadgi Bolal* havde alt embarqueret sig før vor Afreise og kunde ikke gaae i Land, da han havde et mosaisk Fruentimmer med sig, som han ei turde forlade. Naar

jeg kom ombord, lod han mig altid af sine 2 sorte Slaver bringe en lang tyrkisk Pibe Tobak, og saa sloge vi en Sludder af paa gebrokken Italiensk. En Dag, da *Delong* var med mig, og vi skulde i Land, tog en uhyre Bølge os fat og slyngede os med Baad og alt langt op paa Land, jeg glemmer aldrig den gruelige Fart, som vi fik.

Et Par Dage før min Afreise var jeg tilligemed *Clausen, Hoffmeister, Marassi* o. fl. af Baron *Schubart* inviterede til Pisa til Middagsselskab og Bal hos *dal Borgos* Moder.[1]) Vi agede afsted om Morgenen tidlig i en Careth med en ridende Postkarl og havde den Malheur tæt ved Pisa ved dennes Uforsigtighed at fare ind mellem 2 andre Vogne og knække Stangen og slaae Vinduet i Stykker. Postillonen bandede „cazzo" og „corpo di Bacho", og vi spadserede til Pisa. Vi traf et gandske fornøieligt Selskab af begge Kjøn. Tonen var meget munter og ugenert. Ved Deserten blev jeg af Baronen opfordret til at synge, og da jeg indsaa Umueligheden i at undskylde mig, lod jeg mig bringe en Guitarre og vartede op med: „son gelsomino, una vaga giovinetta" og „nel cor pui non mi sento" med Variationer.[2]) Jeg vil ikke give efter for min Forfængelighed at fremstille de Bifaldsyttringer, man ydede mig. Om jeg derimod betragtede disse allene som Opmuntringer og, ved at modtage dem her i Musikkens Land, var svag nok til nogle Øieblikke at føle mig opluet ved Haabet om engang i Tiden ved Anstrengelse og favorable Omstændigheder at kunne blive til noget og naae et Maal, der stedse fremfor alle andre viste sig glimrende for min Indbildningskraft, det vil man tilgive mig, det er Ungdommens lykkeligste og uskyldigste Illusion. Hvilken

---

[1]) Dal Borgo var Søn af en Advokat i Pisa, Liugi dal Borgo di Primo, i en illegitim Forbindelse med en anden Mands Hustru, men blev adopteret af Faderen, der vistnok senere ægtede hans her omtalte Moder, efter at hun var bleven skilt. (Museum 1890, Side 267).

[2]) Denne Arie, som Bay ofte citerer, var af en italiensk Opera: „Il molinaro" af Paesiello og et Favoritnumer i Datidens musikalske Krese. Paganini skrev Variationer over Themaet for Violin, og Beethoven for Klaver.

Kunstner har vel givet sig paa Veien og naaet sin Muses Tempel, dersom han i Forveien ansaae de det omgivende Klipper for uoverstigelige. Ei blot som Christen, ogsaa som Kunstner bør Mennesket besidde Tro paa Udødelighed, om han skal naa Fuldkommenhed. Forskjellen er kun den, at den sidstes Himmel begynder alt her paa Jorden.

Her var 4 gandske elskværdige Søstre i dette Selskab, Demoisellerne *Patriareti*, og ligesom Mægler *Behrends* Døttre vare de meget talentfulde, den ene spillede Guitarre, den anden sang, den tredie dandsede overmaade godt, og den fjerde var forlovet. Aftenen og den halve Nat gik paa en særdeles lystig Maade, vi dandsede, sang, spillede, og jeg maatte give en Bugtaler-Scene, hvortil baade det locale og den almindelige Munterhed gjorde mig særdeles disponeret. Bag et Gardin i en Alcove stod en Seng, og da lod jeg, som jeg underholdt mig med en syg Mand, som jeg lod skrige ynkelig af Mavepine, og gjennem en Dør, der gik ud til en lang Corridor, talede jeg med forandret Maal til hans Tjener, som først var meget langt borte og siden peu à peu nærmer sig, gik i Kjelderen, paa Loftet, kom ind i Stuen etc. etc. Skal jeg dømme af Selskabets Skoggerlatter, saa troer jeg uden at flattere mig selv, at jeg var gandske heldig i dette Divertissement. Apropos, siden vi taler om Bugtalen, havde jeg nær forglemt at fortælle mine Læsere en af mine vigtigste Begivenheder dér i Livorno; der var nemlig kommet en virkelig Bugtaler eller rettere en Bugtaler af Profession til Livorno, en Franskmand ved Navn *Faugier*, om hvem Aviserne alt i Forveien havde talt med stor Berømmelse. Samme Mand logerede netop i mit Vertshuus, og jeg gjorde mig selvfølgelig Umage for at gjøre hans Bekjendtskab, hvilket formedelst mine medfødte Talegaver og smukke Manerer lykkedes mig til den Grad, at han endog besøgte mig i mit Værelse og gav mig en Scene, inden han endnu havde givet

nogen offentlig Forestilling. Jeg kan ikke sige, at hans Organ behagede mig. Han forstod ganske frappant at paatage sig en Fruentimmer-Stemme, dog var det just ei en Hofdames Stemme, snarere en Fiskerkjellings, hvorefter Dialogen var indrettet. Jeg gjorde nu ogsaa nogle Experimenter; Manden blev gandske henrykt og bad mig endog at give sig Undervisning i min Methode. Dette gjorde jeg nu ogsaa, han kom hver Dag til mig, og Folk udenfor maatte troe, vi vare fra Forstanden, thi medens han øvede sig i at tale med Folk nærved, snakkede jeg med Personer i Kufferter, paa Gaden og i Kjeldere. Mit Renomée som Bugtaler blev saa stort i Livorno, at jeg blev anmodet om Scener overalt, hvor jeg kom, at jeg blev gandske undseelig derover. Jeg var tilstæde ved adskillige af Mr. *Faugiers* Forestillinger; en Mand, som sad ved Siden af mig, vilde absolut paastaae, at det var Bedragerie, og at der var nogen skjult bag Væggen. Samme Aften seer jeg, idet jeg kommer ind af Døren, en meget galant Dame i sort Taftes Kjole, Fjer i Hatten og brilliant Brystnaal, hendes Ansigt var mig bekjendt, hun drager lidt paa Smilebaandet, jeg hilser hende gandske ærbødigt og tænker: Hvem Fanden kan det være? Jeg nærmer mig noget meere, og hvem seer jeg? Min Vadskerpige, som almindeligen kom med et Tørklæde om Hovedet og en stor Kurv under Armen at hente mit Skidentøi. Man vil let forestille sig, at jeg kom til at gjøre en Grimace som Mr. *Casorti* med et Par store Øine, en Mund aaben som et Null, Skuldrene i Veiret og med lange Skridt listede mig doucement væk og tænkte: ha-ha-a-a-a-a!!! Slige Metamorphoser mindes jeg imidlertid ogsaa at have seet Exempler paa hjemme i mit Fødeland; det er Naturen, som hævner sig paa Skjebnen, som satte et Par saa smukke Hænder i en Vadskerballe. — —

Vi bleve nu om Natten i Pisa, hvor jeg laae hos den lille Hr. *Clausen* i en stor Seng med Moskitonet over, og næste Morgen tidlig foere vi atter hjem til

Livorno. Mine Bekjendtskaber udvidede sig alt meere og meere. Jeg blev ført ind i en galant musikalsk Cirkel hos Mdm. *Passarini*, hvis Datter, en lille, saare lidet tiltrækkende Person, sang ganske deiligt; hun havde Contra-Alt-Stemme og i Foredrag og Manerer megen Liighed med *Ida Brun*.[1]) Jeg hørte desværre kun en eneste Aria af hende, nemlig: „lasciarmi in tal momento“ af Rossinis Opera „Aureliana“, men det var ogsaa det vakkreste, jeg har hørt i Italien. Foruden at en Alt-Stemme altid er meere indtrængende end en Sopran, havde Signora *Passarini* noget saa rørende og ukunstlet i sit Foredrag, at man absolut maatte glemme hendes store Næse, og endnu, skjøndt det er 2 Aar siden, synes jeg at høre hendes deilige Stemme, jeg troer aldrig at ville glemme den. Det er af de Ting, som man kun behøver at høre en eeneste Gang, og ligesom der i Livet gives evige Ønsker, evige Angester, saa gives der ogsaa evige Toner.

En Aften blev jeg af den *Stub*'ske Familie ført hen til en Mr. *Levis*, hvor man gav et saakaldet *Academie*, der bestaaer i, at man inviterer endeel gode Venner, især musicalske, til sig, giver dem Theevand, Kage etc. og fornøier sig med Musik efter Omstændighederne og de Musicerendes Antal. Der var et gandske brilliant og talrigt Selskab, iblandt andre ogsaa mine 2 Veninder Mdlle *Pantonerne*. Damerne arrangerede sig paa Stole, og Herrerne stode rundt omkring opad Væggene. Man gav først en Qvartet for Fløite, Clarinet, Valdhorn og Fagot, som just ei gik synderlig brilliant, thi min Ven Flensborgeren [Dalgas], som blæste Fløite, var just ingen Hexemester, Clarinettisten, en pæn ung Mand, blæste med saa megen Sentiment, at man ikke kunde høre ham, Valdhornisten var god, det var ogsaa en Artist, men Fagotten, som blæstes af Mr. *Gialdini*, en gammel Mand, var meget miserabel og brægede

[1]) Digterinden Frederike Bruns ligesaa skønne som musikalsk og dramatisk begavede Datter Ida Brun (1792—1857). Hun blev s. A., 1816, gift med den østrigske Gesandt Grev de Bombelles.

ligesom en Kalv. — — — Nu kom en Deputation med Mdm. *Levis*, en respectabel gammel Kone i Spidsen hen til mig og anmodede mig om ogsaa at synge; jeg blev gandske forlegen herved, da jeg aldeles var uforberedt derpaa og bad mig derfor undskyldt. Madamen gjorde mig nu en Compliment med et Ansigt, som om hun vilde sige: „Sikken en grov Slyngel“, og jeg besvarede den med en, som omtrent vilde sige: „Ja, min Moer, jeg kan sgu ikke hjelpe hende“. Det er en af de sjeldne Gange i mit Liv, hvor jeg har været nødt til at gjøre mig kostbar, hvilket jeg ellers tør smigre mig med ei er min Feil, men Klogskab bød det, og il vaut mieux se taire que de mal chanter.

En Dag var jeg med *Hoffmeister* ude at see den protestantiske Kirkegaard, som ligger tæt udenfor Byen, omgivet af en Muur og liig Assistentskirkegaarden er beplantet med Træer, kun med den Forskjel, at her findes en Mængde deilige Cypresser. Her fandtes endeel ret smukke Monumenter, de fleste af Marmor. Baronesse *Schubart* ligger her; paa Graven er en italiensk Inscription paa Vers, som jeg troer, *dal Borgo* har forfattet.[1]) Paa en Gravsteen læste jeg omtrent disse Ord: Her under hviler Capt. N. N., som Kl. 12 om Middagen blev myrdet midt paa den store Plads i Livorno etc. — Rygtet sagde, at dette Stød var tiltænkt en af mine Landsmænd Ltn. F . . ., men at ved en Feiltagelse en stakkels uskyldig svensk Captain var blevet Offeret. Paa et andet Monument stod følgende vakre og simple Vers:

Schlummert die ihr gewesen
Jedem Recht und jeder Pflicht!
Diese Erde drückt die Bösen,
Gute Menschen drückt sie nicht.

Jeg var ellers næsten hver anden Dag paa Montenero, hvor jeg et Par Gange laae om Natten, og da Baronen

[1]) Thorvaldsens Gravmæle over Baronesse Schubart (død 1814) blev aldrig anbragt paa Graven, men findes i Museet.

og *Langberg* for det meeste var i Byen, befandt jeg mig ene med Mr. *Delong* og fandt i ham et særdeles beskedent og veltænkende ungt Menneske. Vi talte ofte sammen om vor fælleds Ven *Blædel* og hans gode *Lise*,[1]) samt endeel andre Bekjendtskaber i det gamle Kjøbenhavn; gjorde Nar af Pedanter og storsnudede Folk, og da vi harmonerede særdeles i vor heele Tænkemaade, søgte vi gjensidigen hinandens Selskab og holdt sammen, som man siger, ligesom 2de røde Køer. Da Dagen til min Afreise kom, skrev han i min Stambog, og paa hans Forlangende skrev jeg følgende Stropher i hans:

Naar Øiet svæver over hviden Strand
hen mod det fjerne elskte Fødeland,
naar Hjertet banker og en Taare sagte rinder
ved mange bittre og ved mange søde Minder:
da klager Venskab med en meer veemodig Røst
ved Tanken om de Elskte, vi maae savne;
men dobbelt er og Glæden i vort Bryst,
naar paa den fjerne Kyst en Ven vi favne.

FJERDE CAPITEL
ELLER REJSENS HALE

Motto:
Jacta est alea!!

Saaledes sagde Cæsar, da han gik over Floden Rubico, og saaledes tænkte ogsaa jeg, da jeg d. 18de Novbr. om Morgenen gik ombord paa Briggen „Mayflower“ med al den Resignation, der sømmer sig en Helt. At forlade Italien og gaae til Algier er unægteligen det samme som at falde fra Dynen i Halmen; jeg forudsaae fuldkommen, at jeg ilede faae eller snarere ingen Glæder imøde; men da det var en absolut Umuelighed at undgaae denne Forandring, beholdt jeg min rolige Sindsforfatning overeensstemmende med Naturen

[1]) Præsten i Assens, Werner Ludvig Blædel, som var gift med Elisabeth Dons og som havde været Delongs Lærer paa Søkadetakademiet. Om den senere Baron Delong (1798–1865) se Side 84.

og søgte saa meget som mueligt ved Spøg og Latter at fordrive Grillerne; denne Maneer kan jeg ikke noksom anbefale i Modgang og er langt at foretrække for Drik eller Melancholie.

Mine Reisebrødre vare: Mr. *Bensamon*, en ung Mand af den mosaiske Troesbekjendelse,[1]) Maroccanerne *Hadgi Bolal* med 2de sorte Slaver *Abulker* og *Selim*, samt et mohrisk Fruentimmer, som sad nede i Lasten og efter mohrisk Viis ei torde lade sig see; *Hadgi Muhamed*, en smuk Mand med et deiligt sort Skjæg; *Candor*, en ung Mand af Familien, og endelig 2de Jøder: *Narboni* og *Asulei* i østerlandsk Dragt. Vinden var i Begyndelsen meget god, Fartøiet særdeles letseilende og i faae Timer vare vi forbi la Gorgone, en liden Øe eller rettere Klippe 30 Mile fra Livorno, og Italiens Kyster tabte sig snart i Horizonten. Da Skibets Bevægelse i Begyndelsen var ubetydelig formedelst den friske Vind, fandt jeg mig ei incommoderet af Søesyge, men mod Aften gik der en temmelig Søe, Skibet slingrede temmelig, en Aal, som *Bensamon* om Morgenen havde givet mig til Frokost, blev reent balstyrig i min Mave, jeg kunde ikke holde længere paa den, og den foer nu ud og tog med sig alt, hvad der forresten var i mig. Den arme *Bensamon* var ligeledes i en ynkelig Forfatning, og da vi havde ondt ved at staae paa Dækket, krøb vi ned i Kahytten og lagde os hver i sin Køie. Her laae vi nu ligeover for hinanden, ligesom to arme Kukukker med erbarmelige Ansigter og saae paa hinanden, og uagtet vor yderst miserable Forfatning kunde vi dog ei bare os for at lee af hinanden. Næste Dag skvalpede vi endnu værre, jeg maatte holde mig fast i Køien for ikke at falde ud, og Roret knærkede saa umaneerligt, at man skulde troe at Plankerne gav sig i Skibet. Endskjøndt yderst elendig og forknyt, kunde jeg dog ei modstaae min Tilbøielighed til at gaae op paa Dækket og see

[1]) Om denne Bensamons ulykkelige Skæbne fortæller Bay i Breve fra 1818, hvorledes Deyen i Algier røver og voldtager hans Datter og tvinger ham til at afsværge sin Tro.

hvorledes Havet saae ud; med megen Møie og vanskelig Eqvilibre entrede jeg op ad Trappen, men Himmel hvilket Syn! Aldrig har jeg seet saa uhyre Bølger. Vi vare just paa den anden Side af Corsica, Vinden var lige stik imod, saa at vi maatte krydse, hvorved Søen altid brød ind fra Siden; undertiden susede en Bølge over hele Dækket og overskyllede alting, og jeg maa oprigtigen tilstaae, at jeg blev saa bestyrtet, at jeg øieblikelig recommanderede mig ned igjen i min Køie. Snart saae jeg en Flaske, snart en Tallerken, snart en Kop at deise ud af Skabet paa Gulvet i Mas, og ved Middagsmaaltidet tog Pokkeren ved Bordet med Stegen, Suppen, etc., og Folkene maatte sidde og balancere med Tallerknerne i Haanden. Det arme mohriske Fruentimmer nede i Lasten var ogsaa yderst elendig, og hendes Herre, *Hadgi Bolal*, tog hende derfor ved Hjelp af sine Slaver op og lod hende lægge i sin Seng i Kahytten. Ved denne Leilighed luskede jeg mig til at see hende gjennem et lidet Hul paa mit Gardin, men det var desværre i et Øieblik, da hun var ifærd med soulagere sin Mave, hvilken Situation just ei er den fordeelagtigste en Dame kan vise sig i. Jeg maae derfor ei sige, at hun gjorde noget Indtryk paa mig, hertil kom, at hun var langtfra at være kjøn og havde en fæl sortebrun Huud. *Hadgi Bolal* sagde, at han havde kjøbt hende i Mecca for, om jeg husker ret, 100 Piastre.

Modvinden vedblev næsten uophørlig i 4 Dage, hvilken Tid jeg tilbragte i min Seng i en ynkelig Forfatning indtil Søndag d. 24., da Veiret blev meget behageligt og Skibets Dinglen ubetydelig. Jeg kom op paa Dækket og havde den store Glæde at see Land i Horizonten; en Mr. *Bavastro*, som paastod sig at være en god pilote, forsikrede, at det var den barbariske Kyst, vi saae, hvilket fordoblede min Glæde, og om Aftenen fik jeg af overdreven Lystighed min Violin og Guitarre frem og spillede til mine maroccanske Reisebrødres store Tilfredshed, som sadde sig omkring Bordet i Ka-

hytten og fik deres lange Piber tændt. Her var almindelig Fryd og Gammens-Tale. Men desværre, næste Dag den 25. opdagede vi en forbandet Streg i Regningen. Det var nemlig klart Solskinsvejr, skikket til Observationer, og ved at tage Høiden med Qvadranten saae vi, at vi befandt os paa 29 ⁰ 13 ′, istedetfor at Algier skal ligge paa 39 ⁰. Dette Land kunde altsaa ikke være andet end Majorca. Men hvorledes vi vare komne derhen, kunde ingen begribe, da vi aldeles ikke havde styret den Cours. Vi fik atter fat paa vore Qvadranter (NB. Kaptainen havde lært mig Brugen heraf), jeg satte mig atter i en observatorisk Stilling, stillede Solen lige paa Horizonten, adderede, subtraherede, slog op i Declinationsbogen og Journalen, men kunde ei faae noget andet Resultat ud, indtil endeligen et besynderligt Tilfælde lod os opdage Grunden til denne Misviisning: der var nemlig tvende store Jernlaase komne til at hænge i Nærheden af Compasset og havde yttret deres tiltrækkende Kraft paa Magnetnaalen. Saaledes havde vi, om dette ei i Tide var blevet opdaget, kunnet komme til at seile til Spanien istedet for til Algier — hvilket da just ikke havde været nogen stor Ulykke!

Hvor mange vigtige og interessante Betragtninger kan ikke dette Tilfælde lede til? Hvor ofte findes der ikke i det menneskelige Liv slige skjulte tiltrækkende magnetiske Kræfter, som virke paa Fornuftens Compas og drage os ud af vor engang bestemte Cours, endog stundom blandt Klipper og Skjær, hvor vi lide ynkeligen Skibbrud? Hvor faae ere de Mennesker, som komme lykkeligen og uskadt over Verdens stormende Hav? Lader os derfor omhyggeligen undersøge vort Fartøi, inden vi vove os ud, bortrydde alt, hvad der kunde have en farlig tiltrækkende Kraft, og naar en Storm truer i Horizonten, da klogeligen lukke vore Luger og rebe vore Seil. Disse og lignende Reflexioner kunde jeg ei afholde mig fra at gjøre og anvende paa

mig selv ved at tilbagekalde mig, hvor ofte mit Compas har været fordreiet og ført mig i Øster, naar jeg skulde i Vester.

Adskillige Gange havde vi total Havblik, saa at vi laae som fastnaglede, og jeg gjorde da en liden Tour ud i Baaden med Captainen for at betragte Skibet. D. 26. var det godt varmt Veir. Jeg tog Høiden igjen og fandt, at vi fra igaar af vare avancerede 1° 34′ ɔ: 102 miles eller 34 geogr. Miil. Næste Dag var det atter behageligt Veir som midt om Sommeren i mit Fødeland, og til min store Glæde saae vi Land i Horizonten. Om Aftenen fik vi en strygende Vind, og jeg kan ikke beskrive den Tilfredshed og Beundring, hvormed jeg betragtede den Fart, som Skibet skjød eller rettere fløi, det hvide Skum fraadede omkring det, vi gjorde 10 à 11 eng. Miile i Timen, og Bevægelsen var næsten ingen. Endskjøndt vi vare temmelig nær Landet, kunde vi dog ei faae Øie paa Algier, og Captainen ansaae det for meest hensigtsmæssigt at løbe ind i en stor Bugt og der kaste Anker og tilbringe Natten. Om Morgenen var det stille, og vi avancerede næsten aldeles intet, men op ad Dagen fik vi herlig Vestenvind; jeg beundrede den skjønne, maleriske, africanske Kyst med sine Bjerggrupper; dog var der noget vildt i dette Tableau, kun et Par enkelte Hytter staaer hist og her, og Dannelsen og Farven af Træerne viste strax, at man var i en anden Verdensdeel. Snart saae jeg Contouren af Algiers hvide Muur lænet op ad et Bjerg og en Mængde kridhvide Bygninger eller Hauger rundt omkring paa de grønne Bjerge. Mod Østen hævede den store Kjæde af Atlasbjergene sig mod Skyerne og dannede Forbjerget Caxines. Kl. 4 vare vi ligeover for Staden, der fuldkommen saae ud som en Bunke Kalk, og vi seilede ind i Havnen. —

Amen!!!

Tilføjelse til Noten Side 61:

„Unser Verkehr", et tysk Skuespil af K. B. Sessa, blev, frit oversat af Thomas Thaarup under Navn af „Vor Haandtering", udgivet i Kbhvn. 1816, og fremkaldte som Indlæg i den literære Jødefejde en Del andre dramatiske Stridsskrifter.

REGISTER

Abrahams, Arthur, Sproglærer, XXI. — N. C. L., Not. publ. Konfr., VI, XIX.
Abulker, Slave, 204.
Adler, Johan, cand. phil., XIX. — 67.
Ahlefeldt, Greve, 76 f.
Amberg, Sangerinde, 72.
Andersen, Joh. Carl Fr., Kapelmus., 137 f. — Kapelmus., 28.
Anson, George, eng. Adm., I.
Barillon, Bankier, 144.
Bartholdi, Mr., 127.
Bavastro, 205.
Bay, Chr. Louise Vilh., f. Hanson, I, VIII. — Henr. Fr., f. Bay, XVII. — Niels Nielsen, Købmand, XVII.— Rud. Mauritzen, Kancellir., I, 3.
Becker, Minna, f. Ambrosch, Sangerinde, 40.
Beckmann, Købmand, 43, 48.
Beeken, Anna, f. Rasmussen, 5. — Joh. Chr., Læge, 5.
Bensamon, Købm., 204.
Berenberg & Gossler, Firma, 47.
Beyersdorff, Rud., Lieutn., 7, 9.
Blankensteiner, 117.
Bluhme, Madam, 34 ff, 42, 46, 48.
Blædel, Lise, f. Dons, 203. — Werner Ludv., Præst, 203.
Bombelles, Ida, f. Brun, 201.
dal Borgo, Louise, f. Wesselhoff, 83. — Luigi, Advokat, 198. — Olinto, Kmhr., 83, 85, 191, 198.
Boyesen, Justitsr., 116.
Brandt, Købm., 161, 170, 182.
Brizzi, Sangerinde, 141.
Brorson, Chr. Fr., Præst, Prof., II.
Brun, Frederikke, f. Münter, Forf., III. — Malthe Conr., Forf., 131. — Skibskapt., 193.
Brüneberg, Værtinde, 52, 54.
Buntzen, Andr., Grosserer, IV, 128. — Camilla, f. du Puy, IV, VIII, 128. — Familien, IV, XII, XIX.
Busch, Skuespillerinde, 70 f.
Butty, Peter, Konsul, 21, 46.
Caroline Amalie, Prinsesse, XII, XV.

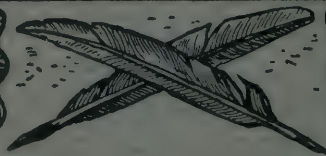
Carstensen, Joh. Arn., Generalkons., XVI.
Casorti, Giuseppe, Artist, 49, 102, 163, 177, 200.
Catalani, Angelica, Sangerinde, 72 ff, 81—90, 114, 191.
Chatenet, Mr., 131 ff.
Chevalier, Madame, 86, 88 ff.
Christian Frederik (Chr.VIII), Prins, XII, XV.
Clausen, Købm., 187, 190 ff, 198, 200.
Colbjørnsen, Chr., 174.
Comporesi, Sangerinde, 141 f.
Console, Sanger, 142.
Coortz, Vært, 33.
Dalgas, Chr. Aug., Konsul, 190. — Federigo, Konsul, 190. — Louisa, f. Salvetti, 190.
Delong, Peter Alb. Herm., Baron, Konsul, 84, 191, 198, 203.
Desaugiers, Aug. Felix, Konsul, 124.
v. Driessen, General, 80, 116.
Duchenois, Skuespillerinde, 123.
Due, Joh. Chr., Skuesp., 184. — Købmand, 190.
Duvernois, Charles, Musiker, 125, 131 ff, 137, 145.
v. Dürn, Rigsgreve, 63.
Dørge, Geo, Fr., Barber, 113.
v. Eyben, Fritz, Greve, 82, 116.
Exmouth, Lord, Adm., 186.
Falbe, Chr. Tuxen, Gen.konsul, 190.
Faugier, Bugtaler, 199 f.
Fischer, Vært, 19.
Friederichs, Ludv. Carl, Ritm., 7, 13.
Fürst, Grosserer, 44 ff.
Galeotti, Vincenzo, Balletm., 120.
Gambs, Præst, 102 fff. — Ida 102 fff.
Gerson, George, Bankier, 38, 44.
Gervais, Officer, 111.
Gittins, Skibskapt., 186.
Grégoire, Henri, Biskop, 138, 174.
Gutfeld, Provst, 174.
Gyllembourg, Thomasine Chr. f. Buntzen, Forf., VI, 128.
Göricke, Chr. Geo. Wilh., Præst, 96, 102, 113, 127. — Sophie Elisab., f. Cappaun, 96, 102.
Hadgi, Muhamed, 204. — Bolal, Købm., 197, 204, 205.
Hagen, Peter, Grosserer, 44.
Halvorsen, Sivert, Kusk, 3.
Hanson, Dav. Isaac, fhv. Skibskapt., I.
Hegermann-Lindencrone, Familien, XIX.
Heiberg, Johan Ludv., Forf., VI, VIII. — Peter Andr., Forf., 121, 126 f, 130 f, 138, 145.
Heilmann, Chr., Toldkass., 195.
Hjorthøy, Chr. Jul. Fr., Justitsr., 19.

Hoffmeister, Joh., Konsul, 189, 192 f, 198, 202.
Holmann, Kontorist, 7, 9.
Holsten, Andr., Generalkons., XVI.
Hvidberg, Otto, Politim., 174.
Hyllebrand, Skibskapt., 8, 11.
Jacobsen, Lor. Peter, Sekltn., 7, 14.
Ingemann, Bernh. Sev., Digter, XII f.
Jürgensen, Fritz, Tegner, XX.
Kihl, Geo. Herm., Kapelmus., II.
Knudsen, Hans Chr., Skuesp., 70, 76. — Skibskapt., 193 f.
Kreutzer, Rud., Kapelm., 119.
Krieger, Ad. Fr., Oberst, 7 fff.
Lafont, Charles Phill., Violinvirtuos, 140.
Langberg, Egidius Ludv., Dispachør, 85, 191, 203. — K. E., Dispachør, 85.
Laurent, Jean Pierre, Danseinsp., 4. — Marie Rose, f. Bonnot, 4.
Lavater, Joh. Casp., Forf., 52.
Lem, Peder Mandrup, Prof., II.
Levetzau, Theaterchef, XVII.
Levis, Familien, 201 f.
Lombard, Fanny, Skuespillerinde, 106—112.
Lorenzen, 8.
Lose, Musikhandler, XV.
Ludvig XVIII, Konge af Frankrig, 134 f.
Manthey, Joh. Dan., Konf.-raad, 16, VIII. — Matros, 9, 13.
Marr, Conr. Fr. Wilh., Kontrollør, 28 f.
Marassi, Jean, Vicekonsul, 188, 198.
Marchard, Læge, 53.
Martin, Sanger, 145.
v. Matthison, Fr., Digter, 160.
Maude, Købm., 196.
de Meza, General, XIX.
Mocenni, Henr. Darius, Købm., dansk Major, 192, 194 f.
Müller, Kammertjener, 7, 16. — Madam, 9 f, 16.
Nansen, Chr. Alb., f. Hassler, V f. — Hans Leyerdahl, Sorenskr., V.
Nicolini, Kapelm., 192.
Olivier, Mme, 140.
Olsen, Elisab., f. Balle, 38. — Gottsche Hans, Not. publ., 38.
Otto, Skuesp., 70.
Overand, Rejsende, 153 f.
Paër, Fernando, Komponist, 130, 137, 141 ff.
Panduro, Henny, f. Køster, XXII.
Panton, Gianina, 187, 201. — Papina, 187, 201.
Passarini, Sangerinde, 201.
Patriareti, Familien, 199.
Paysen, Carl Fr. Henr., Krigsass., 5, 22 ff, 28—33, 36, 48.
Pechlin, Adelheid, f. v. Eyben, 82. — Fr. Chr., Baron, 82.

Petersen, Mozart, Klarinettist, 132. — Peter Chr., Klarinettist, 132. — Vintapper, 195.
Prahl, Charl. Marie, f. Laurent, 4, 14. — Chr. Fr., Læge, 4.
Prieur, Advokat, 138.
Puggaard, Th., Korist, 141.
du Puy, Camille Louis Edouard, Komponist, II, IV, VII, 128, 140. 143. — Anna Louise, Fr., f. Müller, IV.
Rau, Hotelvært, 68.
v. Rehbinder, Joh., Baron, 26.
Reimuth, Chr. Ulr. Emil, Auditør, 20 ff. — Lucie, f. Schweffel, 21.
Riedewaldt, Erasm. Chr., Forstraad, 5, 9, 13 f, 16.
Robertson, Købm., 153, 159, 161, 170, 174, 183, 196.
Rosenkrantz, Niels, Statsminister, III, VIII, XVI, 116.
Rumohr, Ditl. Chr., Sproglærer, 170.
Ryge, Joh. Chr., Skuesp. 70, 77.
Saint-Aubain, f. Buntzen, 128. — Andr. Nic. (Carl Bernhard), Forf., 128. — Familien, IV, XII, XIX.
Salomon, Wolff, Grosserer, 43, 47, 51—81, 114 f, 124 fff, 133 ff, 141, 146. — Sara, f. Ahronson, 47.
Sander, L. C., Digter, 124.
Schall, Claus, Prof., Koncertm., 69, 121.
Schimmelmann, H. E. Statsminister, 84. — f. Schubart, 84.
Schubart, Herman, Baron, Kmhr., 83, 157, 185, 192 ff, 198, 202.
Schultz, Joh. Abr. Peter, Kapelm., 114.
Selim, Slave, 204.
Schuncke, Virtuos, 138.
Schönberger, Maler, 131. — f. Marconi, 141 f.
Schönberg, Hans Henr., Expeditionschef, 71.
Schönheyder, Gottlieb, Præst, II, V ff, XVII, XIX, 3, 120, 183. — Joh. Chr., f. Hansen, V. — Joh. Henr., Prof., V.
Siboni, Giuseppe, Syngemester, XV, XVIII.
Slomann, Slægten, 47.
Smith, Will. Sidney, Adm., 139.
Soliva, Komponist, 173.
Soosten, Joh. Geo., Branddirekt., 33, 36.
Spada, Sangerinde, 184.
Sparre, Joh. Fr., Læge, 5. — Pouline Chr., f. Holm, 5.
Spindler, Joh. Marie Chr., Skuespillerinde, 70.
Steckhahn, Spisevært, 44.
Stickling, Købm., 189.
Stub, Købm., 189, 201.
Talma, François Jos., Skuesp., 122 f.
v. Thienen, Godsejer, 7.

Thomsen, Justitsr., 22.
Thorvaldsen, Alb., XVIII, 182.
Tiemroth, Joh. Henr. Chr., Koncertm., 69.
Touloux, Fløjtevirtuos, 140.
Tostrup, Hans Peter, Prmltn., 191.
Treschow, Niels, Prof., VI.
Tscherning, Ant. Fr., Politiker, XIX.
Ulrich, Joh. Chr., Konsul, 186, 190. — Peter, 186, 188.
Unbescheiden, Vært, 43 f.
Valabrêque, 86, 90.
Walker, Amerikaner, 153, 158.
Waltersdorff, Chr. Cortwright, Kammerj., 116 ff, 128 f. — Ernst Fr., Gesandt, 80, 116 f, 144.
Werdy, Skuesp., 70.
Weyse, Komponist, XIV, 131, 143.
Wied, Sanger, 71, 73.
Winther, Juveler, 13.
Vogt, Fr. Sigfr., Etatsr., 118, 145.
Vohs, Skuespillerinde, 42, 70.
Wolff, Bonde, 29 f.
Wright, Amerikaner, 153, 158.
Wulff, Paul, Kontorist, 190.
Zapucci, Sangerinde, 173.
Zerletti, Kapelmester, XI.

Fortsættes paa næste Side.

XII. EN KJØBENHAVNSK GROSSERERS UNGDOMS-ERINDRINGER. 1787—1816. Optegnelser af Marcus Christian Bech. UDSOLGT

XIII. E. C. WERLAUFF: ERINDRINGER AF MIT LIV.

XIV. PASTOR PRIPS UNGDOMSERINDRINGER. UDSOLGT

XV. KNUD LYNE RAHBEKS UNGDOMSKÆRLIGHED. „Fra de skjønne Følelsers Tid". UDSOLGT

XVI. OBERST JACOB THODE RÆDERS BARNDOMS- OG UNGDOMSERINDRINGER.

XVII. GYLDENLØVES LAKAJ. Optegnelser fra Christian V's Tid af Matthias Skaanlund.

XVIII. DEN GAMLE MAJORINDE FRA FÆRGEGAARDEN. Optegnelser af Franzisca v. Rosen. UDSOLGT

XIX. EN GRØNLANDSPRÆSTS OPTEGNELSER 1844—49.

XX. DET STORE BILAGER I KJØBENHAVN 1634. Oversat efter Caroli Ogerii Ephemerides sive Iter Danicum, Svecicum, Polonicum.

XXI. EFTERLADTE OPTEGNELSER AF GENERALFISKAL PETER ULDALL, Dronning Caroline Mathildes Defensor.

XXII. APOTHEKER CLAUS SEIDELINS OPTEGNELSER OM SIT LEVNED 1702—1782.

XXIII. MELLEM TO TIDSALDRE. Erindringer af Ida Johnsen, født Jessen.

XXIV. NOGLE ERINDRINGER AF BALTHASAR MÜNTER I—II. UDSOLGT

XXV. STRANDMØLLEN. Optegnelser af Johan Christian Drewsen. UDSOLGT

XXVI. EN KJØBENHAVNSK KØBMANDS UNGDOMSHISTORIE. Optegnelser af Luis Bramsen. 1819—44. UDSOLGT

XXVII. EN KJØBENHAVNSK EMBEDSMAND. Jacob Gudes Optegnelser. 1754—1810.

XXVIII. EN ISLANDSK EVENTYRER. Árni Magnússons Optegnelser.

XXIX. AF TERKEL KLEVENFELDTS REJSE-JOURNALER 1741—45.

XXX. BREVE FRA MAGDALENE THORESEN 1855—1901.

XXXI. ERINDRINGER AF PASTORINDE PAULINE PETERSEN, f. Clausen, fhv. kgl. Skuespillerinde.

Bind I—XXV
Pris 5 Kr. pr. Bind.
Bind XXVI Kr. 6.50.
Bind XXVII—XXVIII
Kr. 7.50.
Bind XXIX Kr. 9.50.
Bind XXX Kr. 9.75.
Bind XXXI Kr. 10.50.

